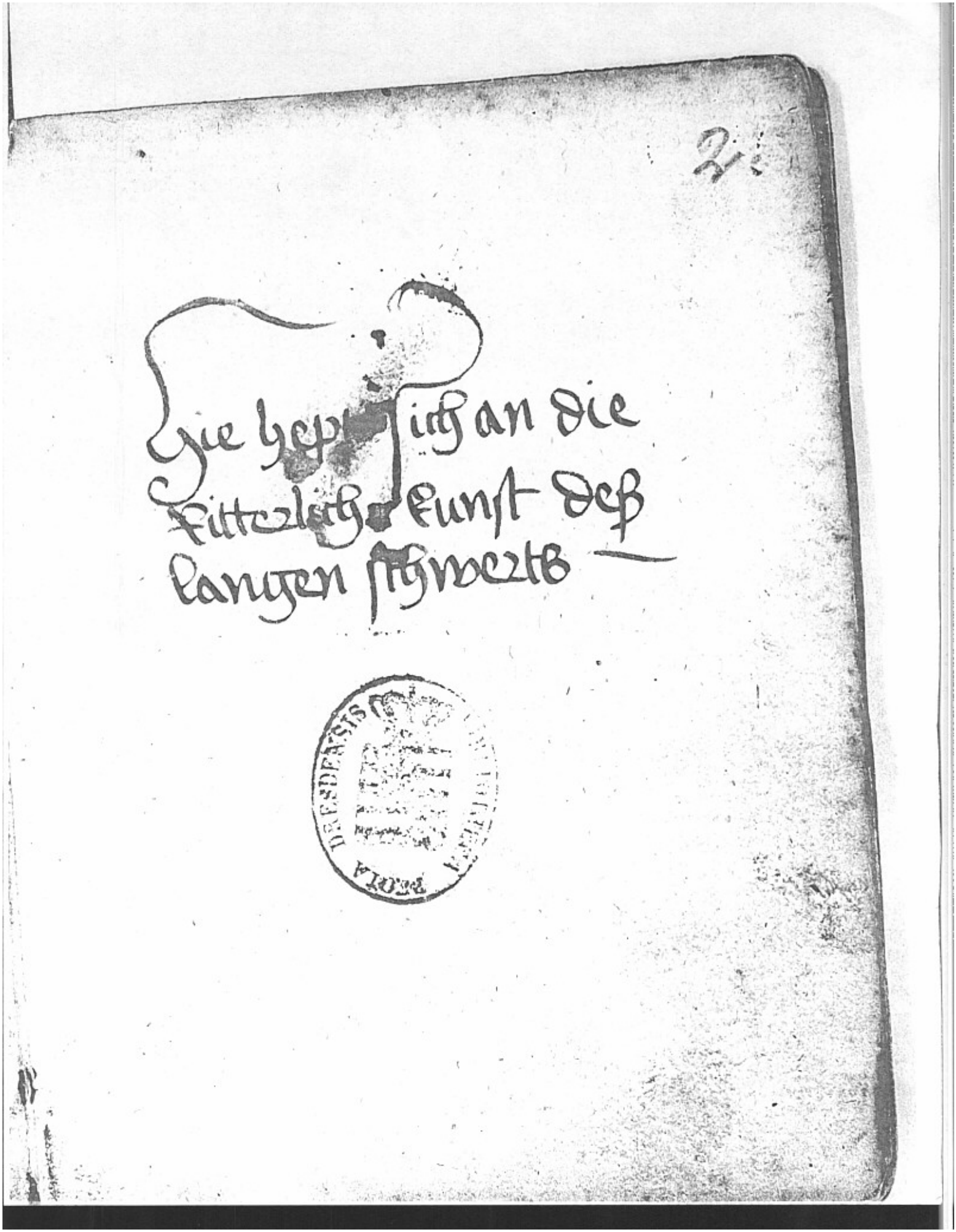

Dresd. C487 ”Ringeck”, transkriberad och översatt 2007-08 av Andreas Engström, GHFS

Allmänt om manuskriptet Dresd. C487 ”Ringeck”

Jag har bara tagit med de delar av manuskriptet som handlar om den orustade långsvärdsfäktningen till fots. De har skrivits av åtminstone två olika skrivare, vilket gör att det känns ganska troligt att de skrivit på diktamen, särskilt när man tittar på hur de felskrivningar som finns (varav väldigt många rättats av skrivarna själva) ser ut. Det skulle vara en annan typ av felskrivningar om det rört sig om en avskrift (i alla fall är det min personliga åsikt). Det ser helt enkelt ut som om det oftare handlar om ”hörfel” än om ”skrivfel”.

Skrivare A skrev fram till sidan 26V. Sedan blev han avlöst fram till sidan 38V, men verkar ha stått för att skriva dit rubriker i efterhand på skrivare B:s sidor. Skrivare B skrev sidorna 27R-38V, bortsett som sagt från de flesta av rubrikerna och sidan 37R, som skrivare A skrev. Från och med sidan 39R återtog skrivare A sedan jobbet och skrev resten.

”R” och ”V” står för ”Recto” och ”Verso”, alltså framsida och baksida av en boksida. Detta är standardnotation i paleografivärlden, och jag håller mig också till den eftersom det är det standardiserade sättet att referera till var någonstans i ett manuskript man hämtat ett citat. Kan vara bra när man diskuterar specifika stycken av manuskriptet online eller så.

Sidorna 3R-9V

Dessa innehåller en i ärlighetens namn ganska slarvig återgivning av alla Liechtenauers läroverser (die Zedel/Zettel). Det vill säga, slarvig i så motto att det saknas många ord och ibland hela delar av meningar, och det finns ovanligt många felstavningar. Allt som finns här finns (i många fall bättre) återgivet längre fram i manuskriptet, så jag rekommenderar att börja läsningen på sidan 10R. Denna första del är mest till nytta som referens när något är oklart med en del av Zedel-citaten längre fram. Jag har därför inte heller börjat med ”glosrutorna” och översättningen i denna sektion utan först på sidan 10R. All text i denna sektion återkommer, översatt, i senare sektioner.

Tråkigt nog saknar jag sidorna 3V och 4R. De fanns inte med i den inscannade version jag hade tillgång till. Men det står inget revolutionerande i dem, jag har kollat på andras transkriptioner ☺ Det är bara ett gäng av Liechtenauers läroverser, och samtilga återkommer som sagt längre fram.

Sidorna 10R-48V + 123R-124V

Dessa innehåller Ringecks glosen - dvs förklaringar, tolkningar - av Liechtenauers läroverser. Han citerar alltid aktuell vers först och kommer sedan med förklaring till den. Bladet med sidorna 123R-124V har blivit felinbundet i boken, det skall uppenbart sitta mellan sidorna 47V och 48R.

Sidorna 49R- början av 54R

Dessa innehåller Ringecks egna utläggningar om saker som mestadels inte finns med i Liechtenauers verser. Här citeras inga verser alls. Ringeck går igenom svep nerifrån (streychen), schrankhut, das redel och några kontringar mot specifika situationer .

Sidorna 54R-55V

Dessa har jag inte tagit med; de innehåller en kort sektion med sex tekniker med svärd och bucklare. Troligen var det egentligen tänkt att dessa skulle kommit efter den ”avancerade utläggningen”.

Sidorna 55V (slutet) -57R

Här kommer en repetition av ett urval av Liechtenauers läroverser. Troligen de som ansågs relevanta för den ”avancerade kursen” som följer. Även här en hel del ”slarv” med saknade ord och liknande. Återigen har jag struntat i översättning av denna sektion.

Sidorna 57R-59V

Här kommer en utläggning om zornhau, framför allt om zornhau-ort-tekniken, samt om avvärjningar med krump. Detta verkar vara Ringecks ”fortsättningskurs”, han refererar hela tiden till att man skall ha lärt sig de tidigare sakerna ordentligt. Denna del har (i min mening, helt oförtjänt) hoppats över i t.ex. David Lindholms ”Knightly art of the longsword”. Det är synd, tycker jag; den är lite svårtolkad men innehåller taktiktips och avancerade förklaringar av vissa saker som inte finns någon annanstans.

Min transkription

Jag har transkriberat så exakt jag bara kunnat, inklusive uppenbara skrivfel/stavfel, radbrytningar mitt i ord etc. Detta för att underlätta för dem som använder denna text för att lära sig läsa 1400-talsmanuskript. Vill man ha en ”tillrättalagd” transkription rekommenderar jag mitt andra Ringeck-dokument där jag har rättat felskrivningar, (i viss mån) normaliserat stavningen, lagt till modern kommatering och styckebrytning och liknande. Jag har inte transkriberat felskrivningar som skrivaren själv rättat, eller överstrukna ord och passager.

Språket i manuskriptet är det som kallas ”mittelhochdeutsch” eller ”frühneuhochdeutsch”. Dock är språket i Liechtenauers Zedel något äldre, och i vissa fall har det anstrykningar av ”althochdeutsch” .

Min översättning

Jag har, med början på sidan 10R, varje gång ett nytt ”svårt ord” (dvs ett som inte finns i modern tyska eller har en annan betydelse i modern tyska) dyker upp, försökt att inkludera det i en ”glosruta” nere till höger, med kort förklaring samt länkning till olika online-lexikon i medeltidstyska. Så ni kan se hur jag backar upp min tolkning, vid behov. ☺ Läs från början till slut, för jag har inte återupprepat ord när jag väl en gång förklarat dem.

Min översättning är ganska ordagrann och därför inte alltid optimalt lättförståelig. Är det pedagogisk svensk text ni vill ha refereras återigen till mitt andra Ringeck-dokument där jag har med sådant. Jag har dock förstås inte översatt uppenbara felskrivningar/felstavningar utan översatt det som (troligen) avsetts.

Jag har dock struntat i att ta med ett antal ständigt förekommande ordvändningar som egentligen inte tjänar något annat syfte än att markera att ”här börjar ett nytt stycke”. Exempel på detta är orden ”Item” och ”Glosa” samt formuleringar som ”Hie merck”, ”Mörck”, ”Das vernym also”, ”Das ist:”, ”Die/den tryb also”. Dessa tillför sällan något till resonemanget och gör översättningen mycket mer tungläst. Där de är nödvändiga för resonemanget eller ingår i en mening har jag tagit med dem i översättningen.

Bra länkar för eget arbete:

Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm (ja, det är faktiskt **de** bröderna Grimm ☺)

http://germazope.uni-trier.de/Projects/WBB/woerterbuecher/findebuch/WBB/dwb/wbgui

Detta gigantiska verk (32 band) är inte egentligen specifikt för mittelhochdeutsch. Det är mer en etymologisk-historisk ordbok för hela tyska språket. Man får se upp så att man verkligen tittar på den del av en ordförklaring som refererar till användandet under rätt tidsperiod.

Findebuch zum mittelhochdeutschen Wortschatz

http://germazope.uni-trier.de/Projects/WBB/woerterbuecher/findebuch/WBB/findebuch/wbgui

Denna refererar till Lexer och Benecke-Müller-Zarncke och funkar som ett gemensamt register för dem.

Mittelhochdeutsches Wörterbuch. Mit Benutzung des Nachlasses von Georg Friedrich Benecke ausgearbeitet von Wilhelm Müller und Friedrich Zarncke.

http://germazope.uni-trier.de/Projects/WBB/woerterbuecher/bmz/WBB/bmz/wbgui

Brukar kallas ”BMZ”. Gammalt standardverk från 1850-talet.

Mittelhochdeutsches Handwörterbuch, von Matthias Lexer

http://germazope.uni-trier.de/Projects/WBB/woerterbuecher/findebuch/WBB/findebuch/WBB/lexer/wbgui

Ett utökat supplement till BMZ från 1880-talet.

A Middle High German Primer, by Joseph Wright

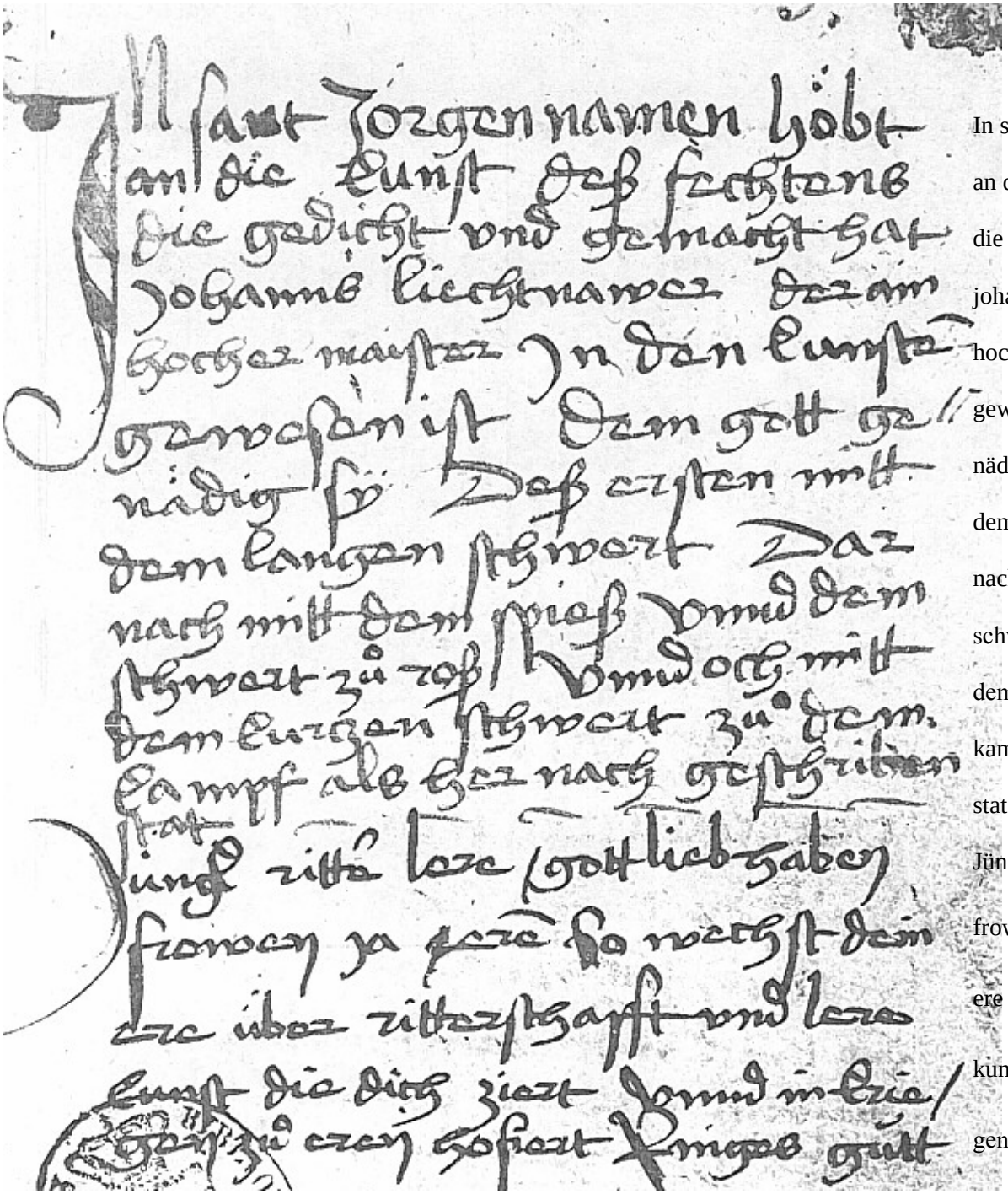
http://www2.cddc.vt.edu/gutenberg/2/2/6/3/22636/22636-h/22636-h.htm

Grammatik, fonologi etc. Bra introduktionsverk från 1917.

Lexikon Abbreviaturarum, von Adriano Cappelli

http://inkunabeln.ub.uni-koeln.de/vdibProduction/handapparat/nachs_w/cappelli/cappelli.html

Inte till någon nytta för just Ringeck, men t.ex Hs3227a ”Döbringer” använder en hel del latin, och då är denna förteckning över latinska skrivarförkortningar totalt oumbärlig. Bokstavligt talat. Medeltida latinsk text är ofta så fylld av förkortningar att den är helt obegriplig utan denna bok

In sant Jörgen namen höbt
an die kunst deß fechtens
die gedicht und gemacht hat
johanns liechtnawer der ain
hocher maister in den kunsten
gewesen ist dem gott ge-
nädig sÿ Deß ersten mitt
dem langen schwert Dar
nach mitt dem spieß vnd dem
schwert zů roß vnnd och mitt
dem kurtzen schwert zů dem
kampf alß her nach geschriben
stat
Jüngk ritter lere / gott liebhaben
frowen ia eren So wechst dein
ere über ritterschafft vnd lere
kunst die dich ziert vnnd in krie-
gen zů eren hofiert Ringes gutt

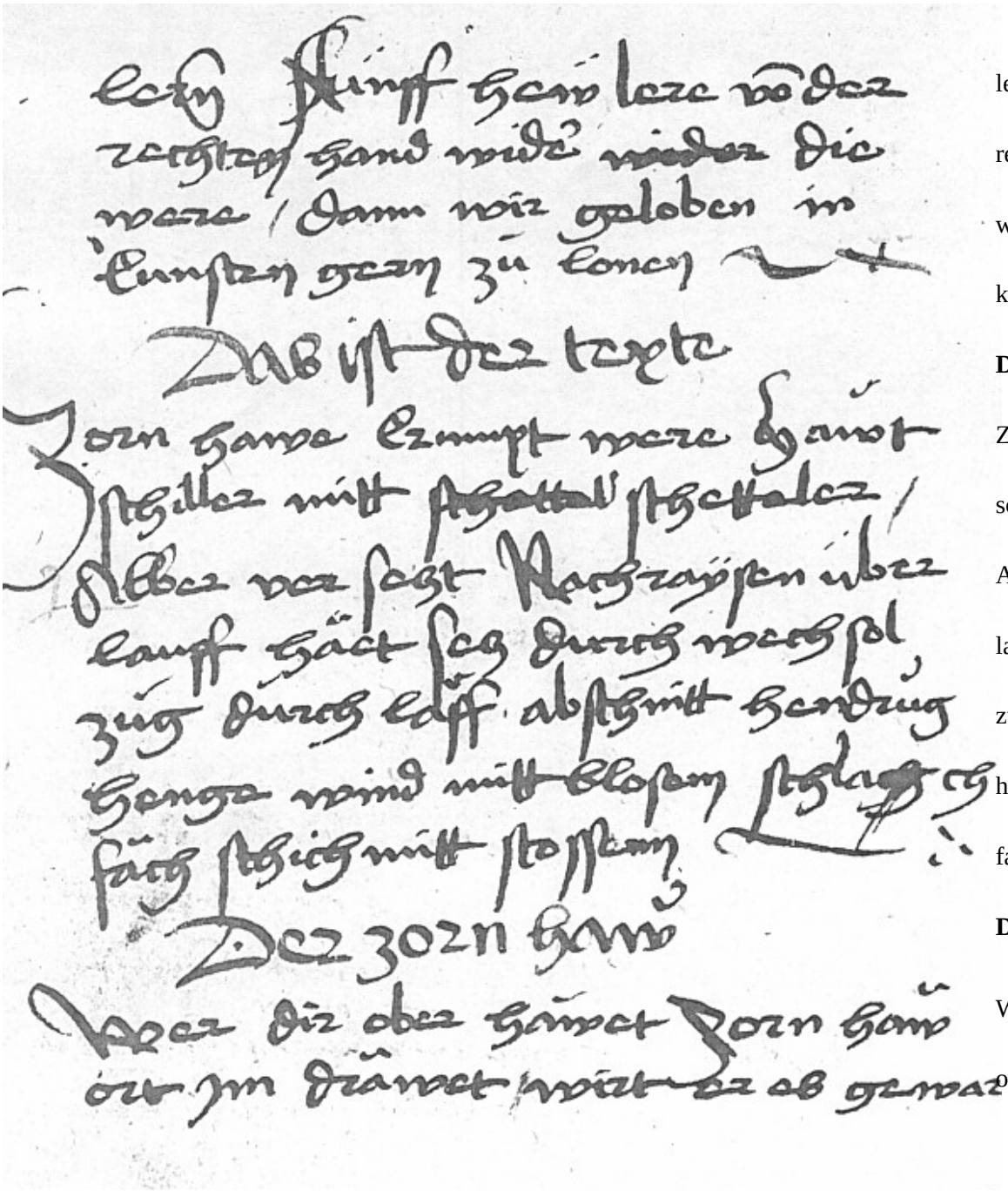
**Tyvärr saknas härefter två sidor i den digitalisering jag har (från AEMMA:s onlinebibliotek).*

3R, förord samt inledning till läroverserna

I sankt Görans namn börjar fäktkonsten, som diktats och skapats av Johann Liechtenauer; som var en hög mästare i konsten, som Gud må vara nådig.

Först med det långa svärdet, därefter med spjutet och svärdet till häst och också med det korta svärdet i striden, som härefter står skrivet.

Unge riddare, lär
att älska Gud och alltid ära kvinnor,
så växer din ära.
Öva ridderskap och lär
konst som förhärligar dig
och i strid ärofullt höves dig.
Brottas väl

lern ffünff hewe lere von der

rechten hand wider die

were / dann wir geloben in

kunsten gern zu lonen

Daß ist der texte

Zorn hawe krumpt were Hauwst

schiller mitt schetteler /

Alber ver setzt Nachraÿsen über

lauff hauet setz durch wech sol

zug durch lauff abschnitt hendrug

henge wind mitt blosenn schlach

fauch stich mitt stossenn

Der zorn hauw

Wer dir ober hauwet Zorn hauw

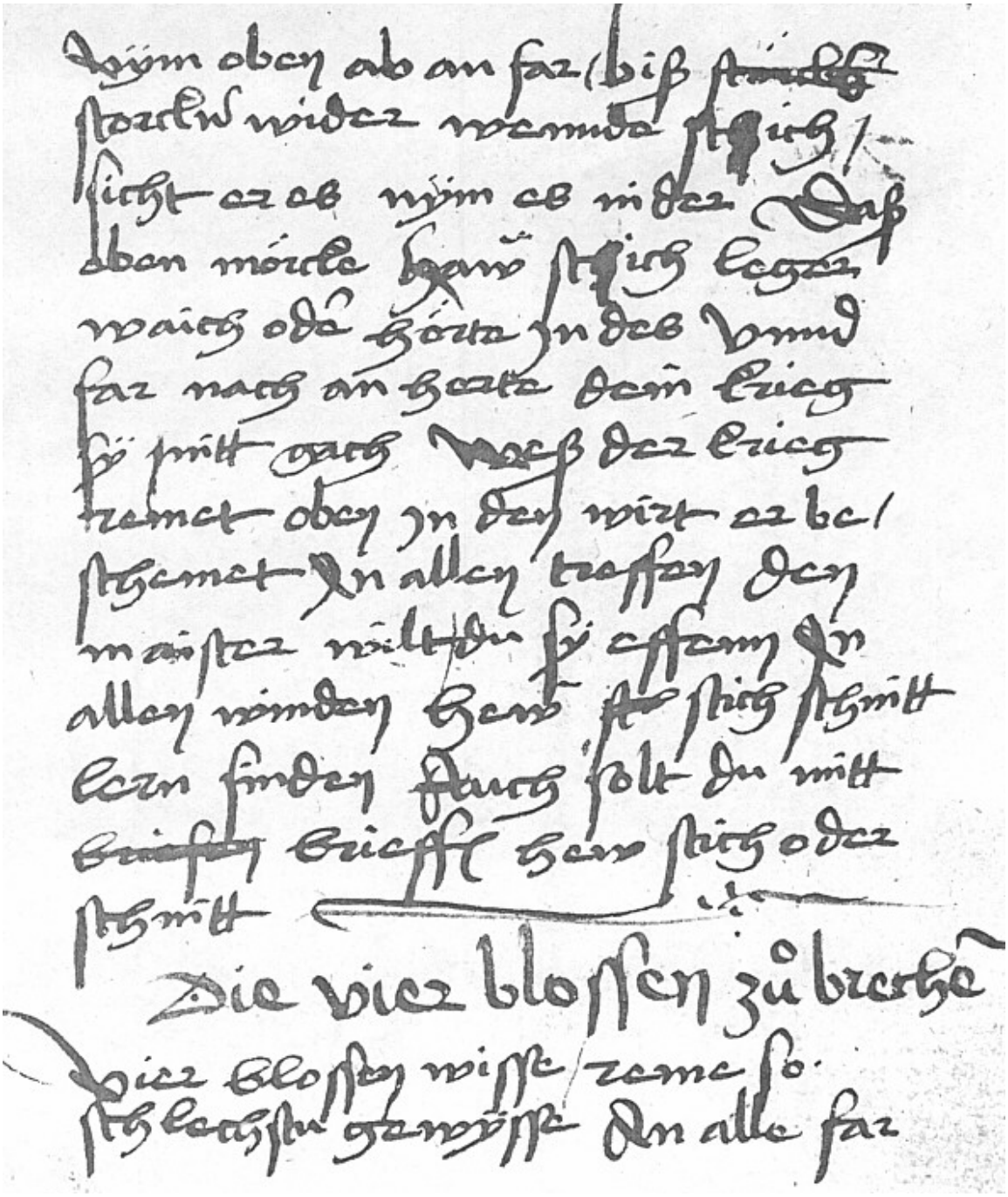
ort im drauwet / wirt er es gewar

4V, zedel om fem hugg och sjutton tekniker samt zornhau

Fem hugg lär /från den högra handen mot försvaret
så berömmer vi, / och i konsten gärna belönar.
Hugg zorn, krump försvara,
hugg schiller, med scheitler
avvärj alber, följ efter, räck över,
träffa med hugg, växla igenom,
ryck, löp igenom, skär av, tryck händerna,
häng, winda, med blottor;
hugg, fånga, stick, med stötar

Vredeshugget (der zornhau)

Den som hugger dig uppifrån
vredeshugget hotar honom med spetsen
blir han varse det

Nÿm oben ab an far / biß

storcker wider wennde stich /

sicht er es nÿm es nider Daß

oben mörcke Hauw stich leger

waich oder hörte in des vnnd

far nach an herte dein krieg

sÿ nitt gach Weß der krieg

remet oben in den wirt er be-

schemet In allen treffen den

maister wilt du sÿ effenn In

allen winden Hewe stich schnitt

lern finden Auch solt du mitt

brieffen hew stich oder

schnitt

Die vier blossen zů brechen

Vier blossen wisse / reme so

schlechstu gewÿsse An alle far

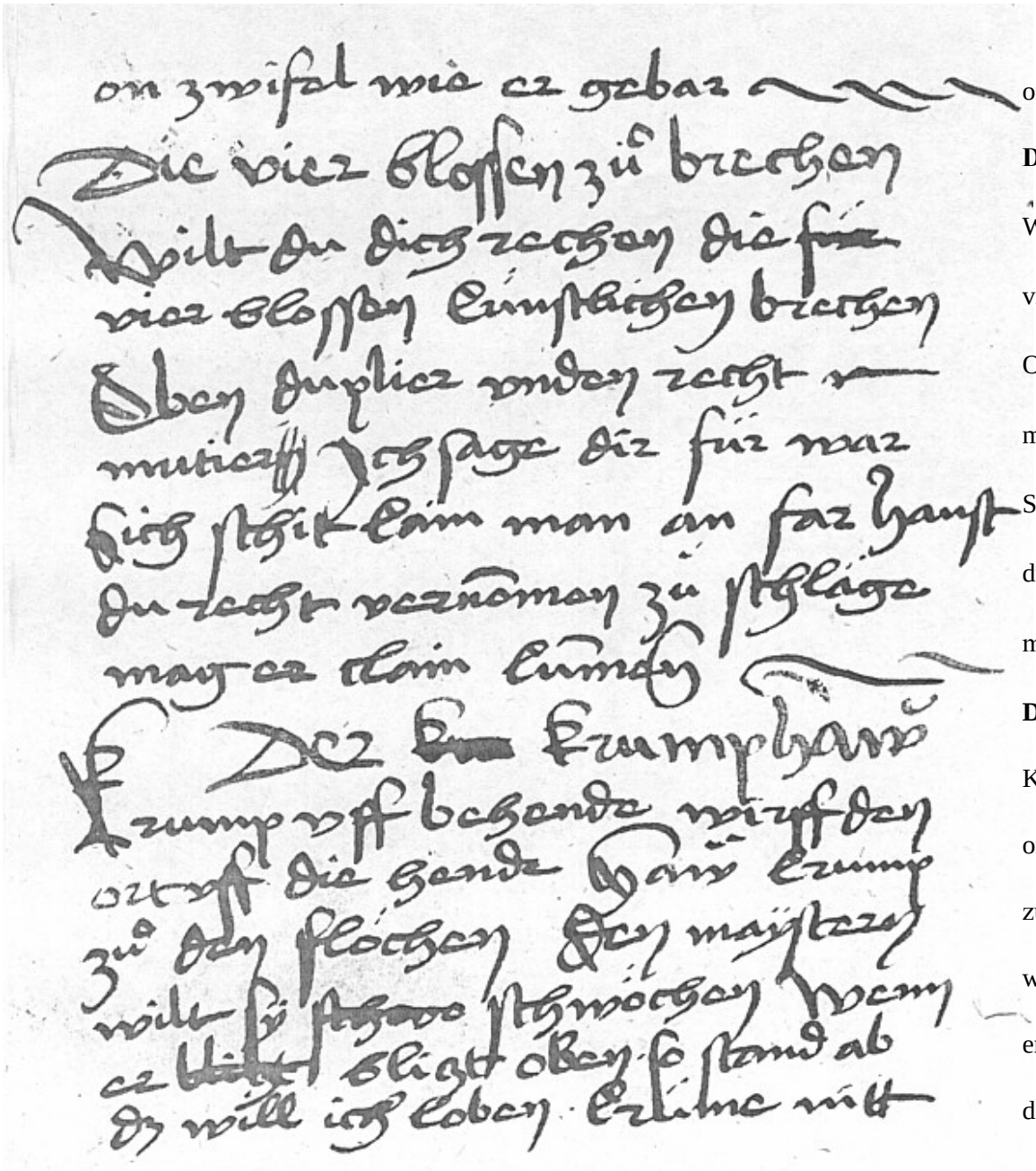
5R, zedel om zornhau, winden och vier blossen

tag av ovan utan fara / bli starkare igen,
vinda och stöt / ser han det, tag det neråt

Märk övningen: / hugg, stick, garder –
vekt eller hårt. / Indes och Vor, Nach utan brådska -
din närstrid skall inte vara överilad.
Den som söker närstrid ovan blir utskämd i den *[här saknas nog något om ”nedan”]*
I alla kamper mot mästarna, om du vill narra dem *[här saknas något om zucken]*
I alla vindningar / lär att finna hugg, stötar och skär
Du skall också pröva hugg, stöt eller skär.

Att bryta de fyra blottorna

Känn till fyra blottor
sikta så träffar du med säkerhet
utan någon fara

on zwifel wie er gebar

Die vier blossen zů brechen

Wilt du dich rechen die

vier blossen künstlichen brechen

Oben duplier unden recht

mutier Ich sage dir für war

Sich schit kain man an far Haust

du recht vernommen zü schläge

mag er clain kummeŋ

Der krumphauw

Krump vff behende wirff den

ort vff die hende Hauw krump

zů den flöchen Den maÿstern

wilt sÿ schwöchen Wenn

er blitzt oben so stand ab

das will ich loben krüme nitt

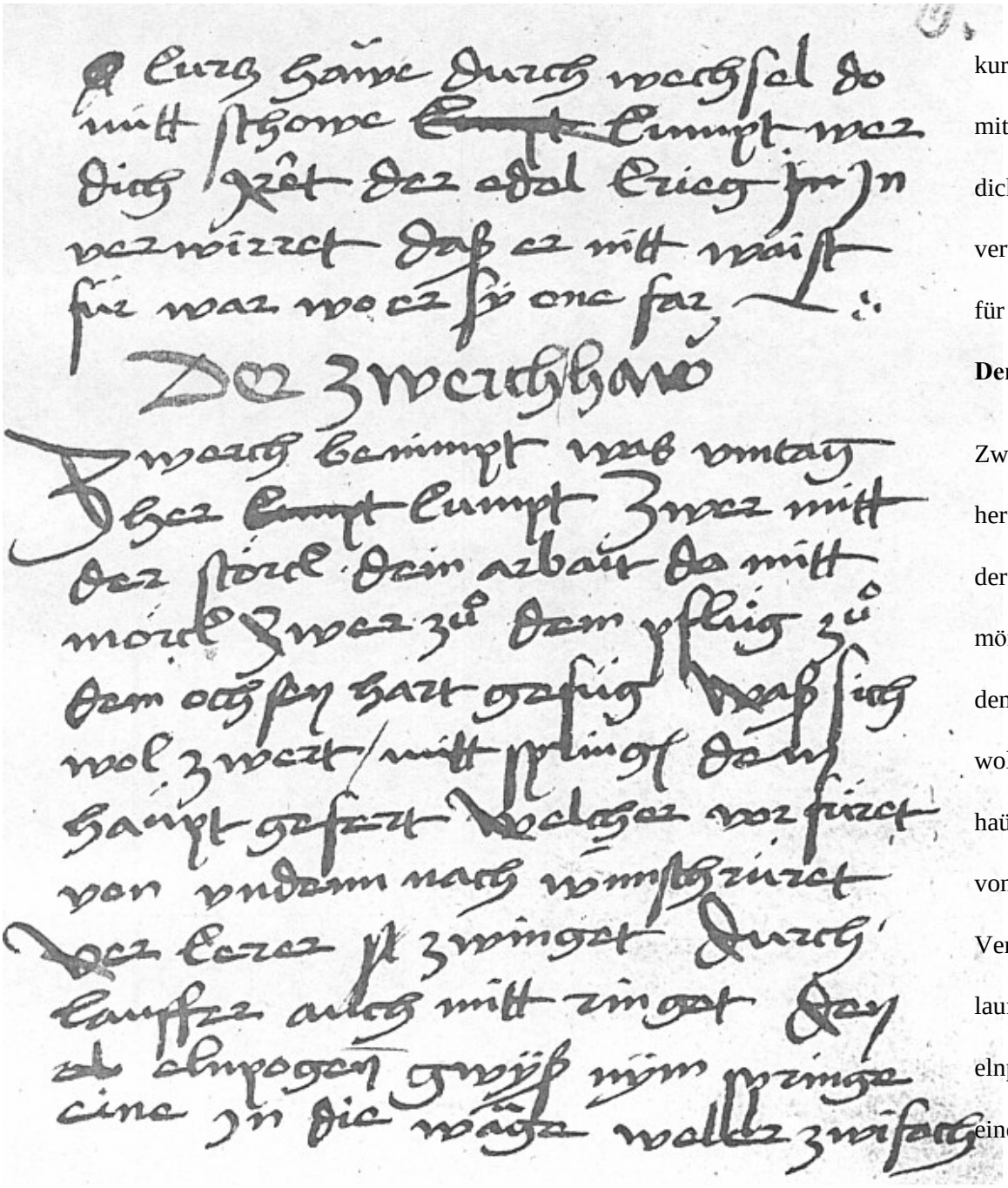
5V, zedel om vier blossen och krumphau

utan tvivel, hur han än gör.

Vill du vedergälla dig,
bryt skickligt de fyra blottorna
dubblera ovan,
nedan förändra korrekt.
Sannerligen säger jag dig:
”ingen man skyddar sig utan fara”
Har du korrekt förstått
kommer han knappast till slag.

Krumhugget (der krumphau)

Krumma flinkt
kasta spetsen på händerna
Hugg krumt mot mästarnas flatsidor,
om du vill försvaga dem.
När det blixtrar ovan, så stå tillbaka: det skall jag prisa.

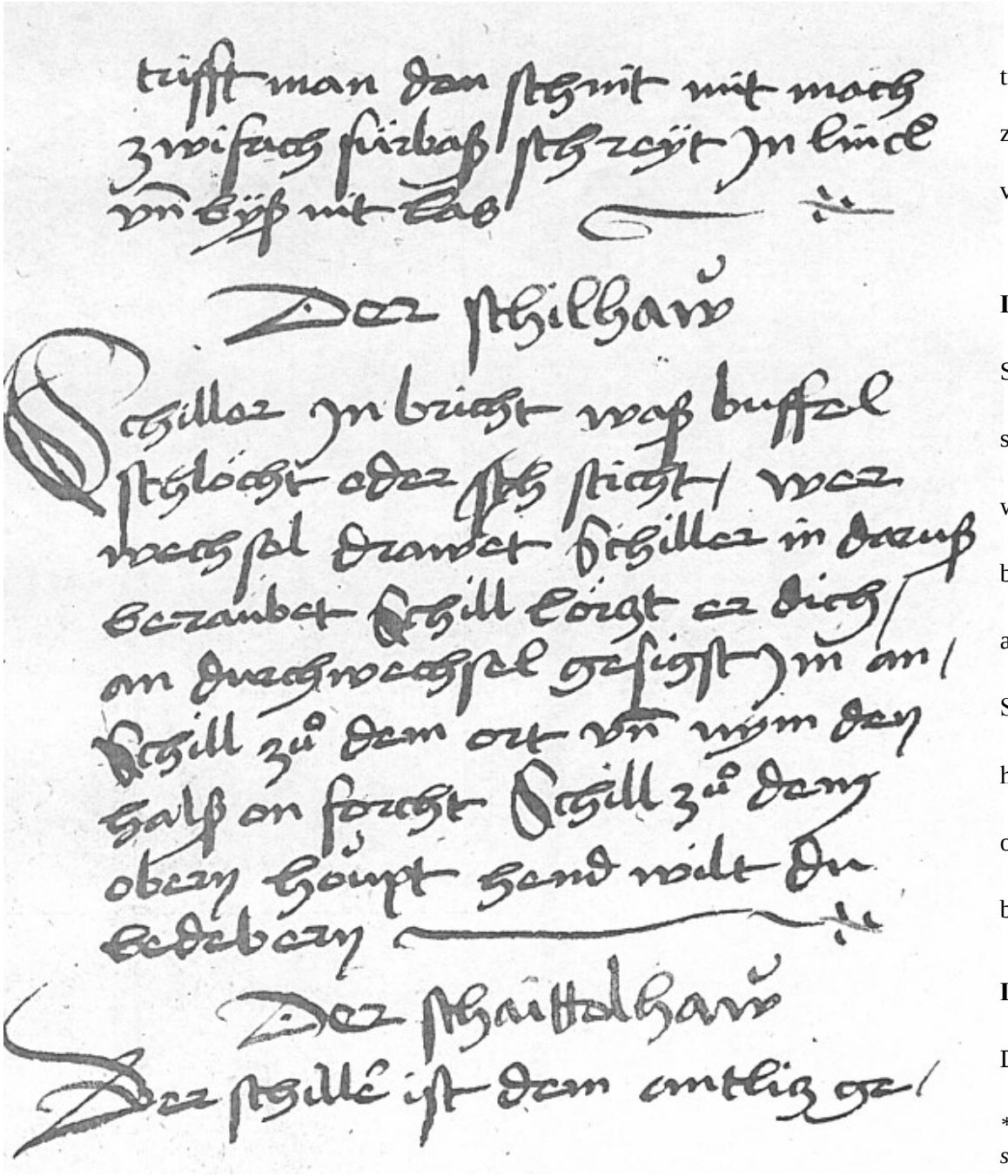

kurtz hauwe durch wechsel do
mitt schowe krumpt wer
dich Irret der edel krieg in
verwirret daß er nitt waist
für war wo er sÿ one far

Der zwerch hauw

Zwerch benimpt was vmtag
her kumpt Zwer mitt
der störck dem arbait do mitt
mörck Zwer zů dem pflüg zů
dem ochsen hart gefüg Waß sich
wol zwert / mitt sprüngen dem
haüpt gefert Welcher vor füret
von vndenn nach wunnsch rüret
Ver kerer zwinget Durch
lauffer auch mitt ringet Den
elnpogen gwÿß nÿm springe
eine in die wauge weller zwifach

5V, zedel om krumphau, zwerchhau, feler och verkehrer

trifft man den schnit mit mach
zwifach fürbaß schreÿt in linck
vnd bÿß nit las

Der schilhauw

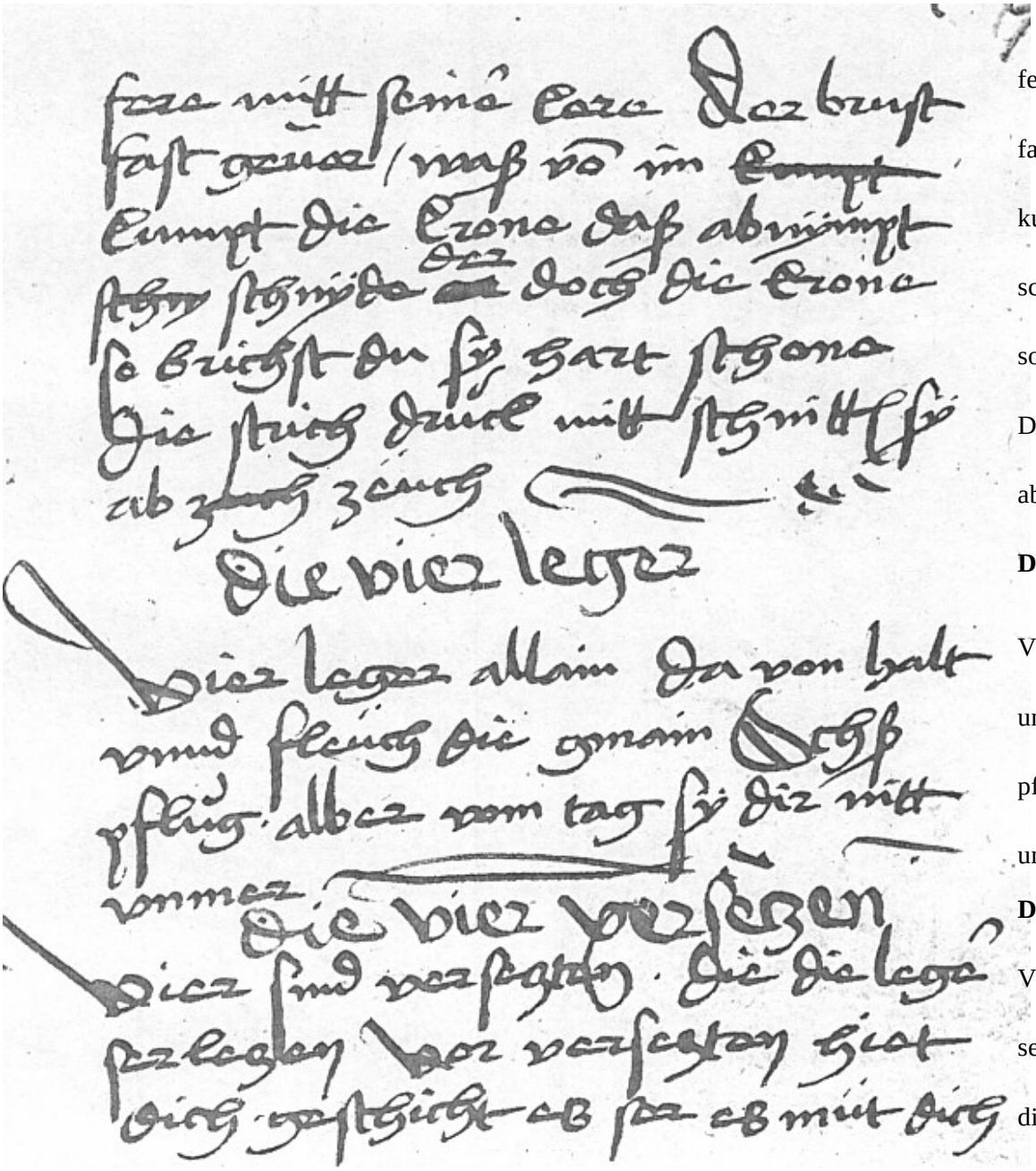
Schiller in bricht waß buffel
schlöcht oder sticht / wer
wechsel drawet Schiller in daruß
beraubet Schill körtzt er dich /
an durchwechsel gesigst im an /
Schill zů dem ort vnd nÿm den
halß on forcht Schill zů dem
obern houpt hend wilt du
bedebern

Der schaittelhauw

Der schiller* ist dem antlitz ge-

**Ja, det står det faktiskt. Men det skall väl vara « schaittler ».*

6V, zedel om schielhau och sheitelhau

fere mitt seiner kere Der brust

fast geuer / waß von im

kumpt die krone daß abnÿmpt

scnÿde der doch die krone

so brichst du sÿ hart schone

Die stück druck mitt schnitt sÿ

ab zeüch

Die vier leger

Vier leger allain da von halt

und fleüch die gmain Ochß

pflug alber vom tag sÿ dir nitt

unmer

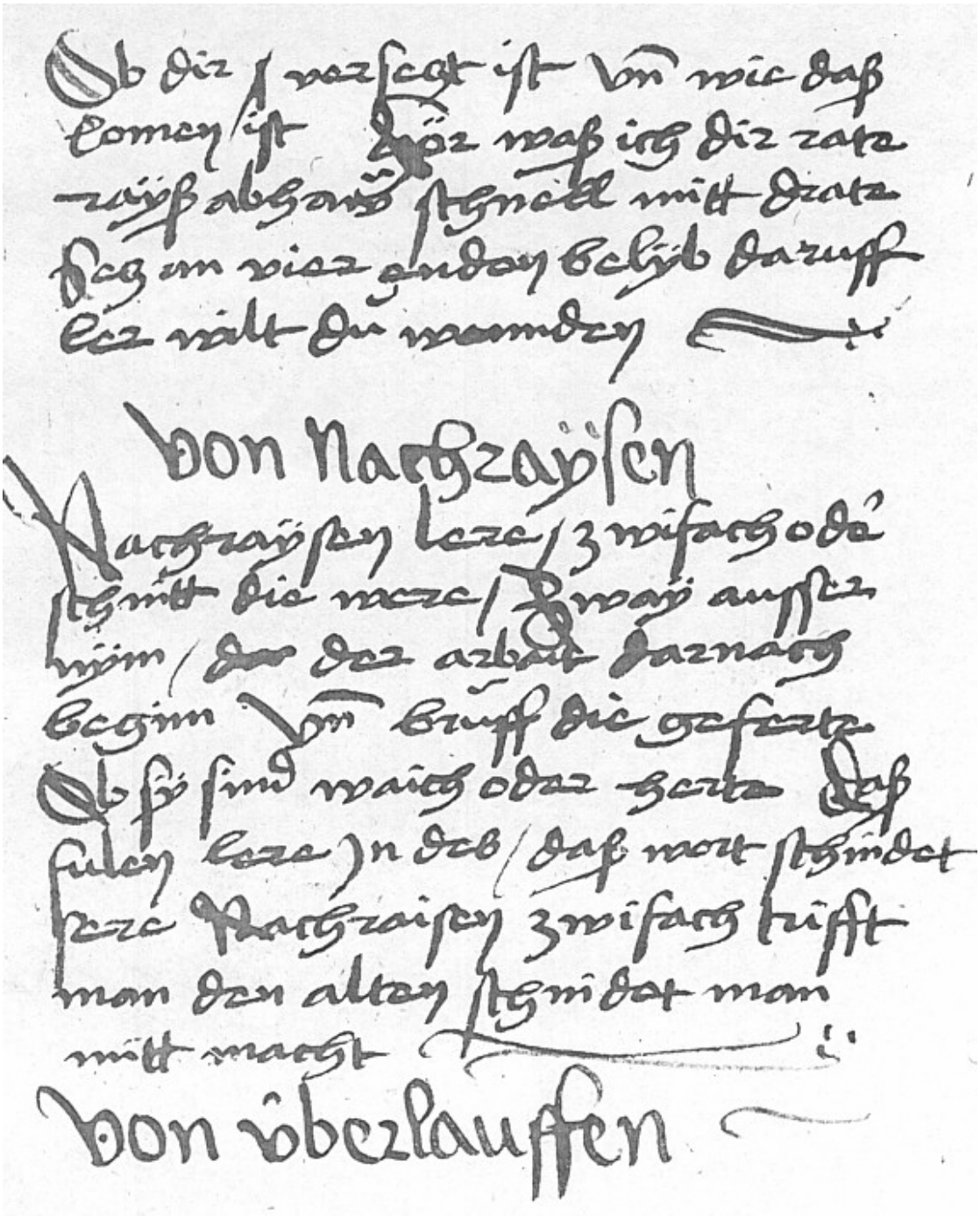
Die vier versetzen

Vier sind versetzen die die leger

ser letzen Vor versetzten hiet

dich geschicht es ser es müt dich

7R, zedel om sheitelhau, vier leger och vier versetzen

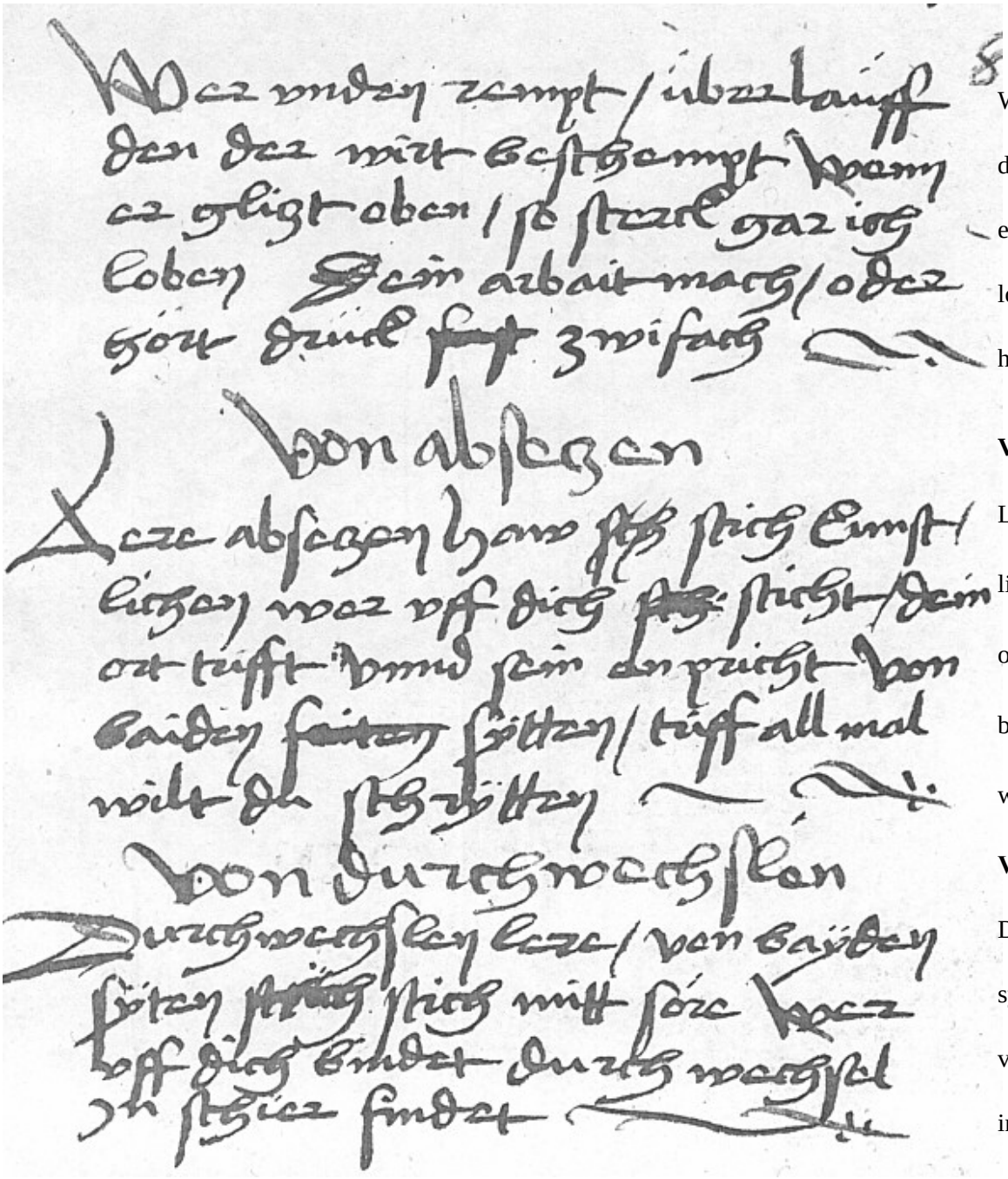
Ob dir versetzt ist vnd wie daß
komen ist Hör waß ich dir rate
raÿs abhauw schnell mitt drate
Setz am vier enden belÿb daruff
ler wilt du wennden

Von Nachraÿsen

Nachraÿsen lere / zwifach oder
schnitt die were / Zwaÿ ausser
nÿm / der arbait darnach
beginn vnd bruff die geferte
Ob sÿ sind waich oder herte Daß
fulen lere in deß / daß wort schnidet
sere Nachraisen zwifach trifft
man den alten schnidet man
mitt macht

Von überlauffen

7V, zedel om vier versetzen och nachreissen

Wer vnden rempt / überlaüff
den der wirt beschempt Wenn
er glitzt oben / so sterck gar ich
loben Dein arbait mach / oder
hört drück zwifach

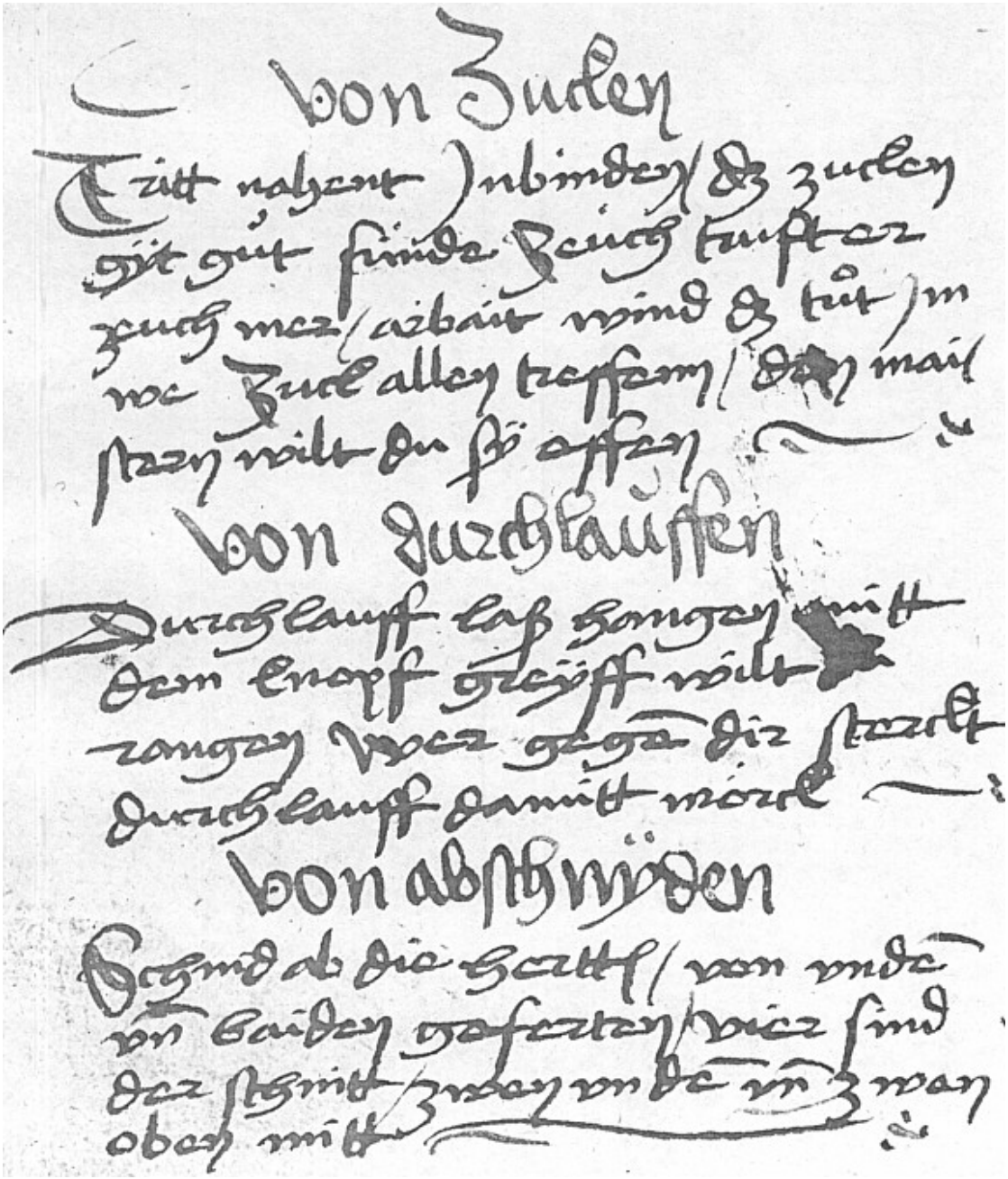
Von absetzen

Lere absetzen haw stich kunst-
lichen wer vff dich sticht / dein
ort trifft vnnd sein enpricht von
baiden sytten / triff all mal
wilt du schrytten

Von durchwechslen

Durchwechslen lere / von baÿden
sÿten stich mitt sere Wer
vff dich bindet durch wechsel
in schier findet

8R, zedel om überlaufen, absetzen och durchwechseln

Von Zucken

Tritt nahent inbinden / das zucken gut fünde Zeuch trift er zeuch mer / arbait wind das tůt im we Zuck allen treffen / den maistern wilt du sÿ effen

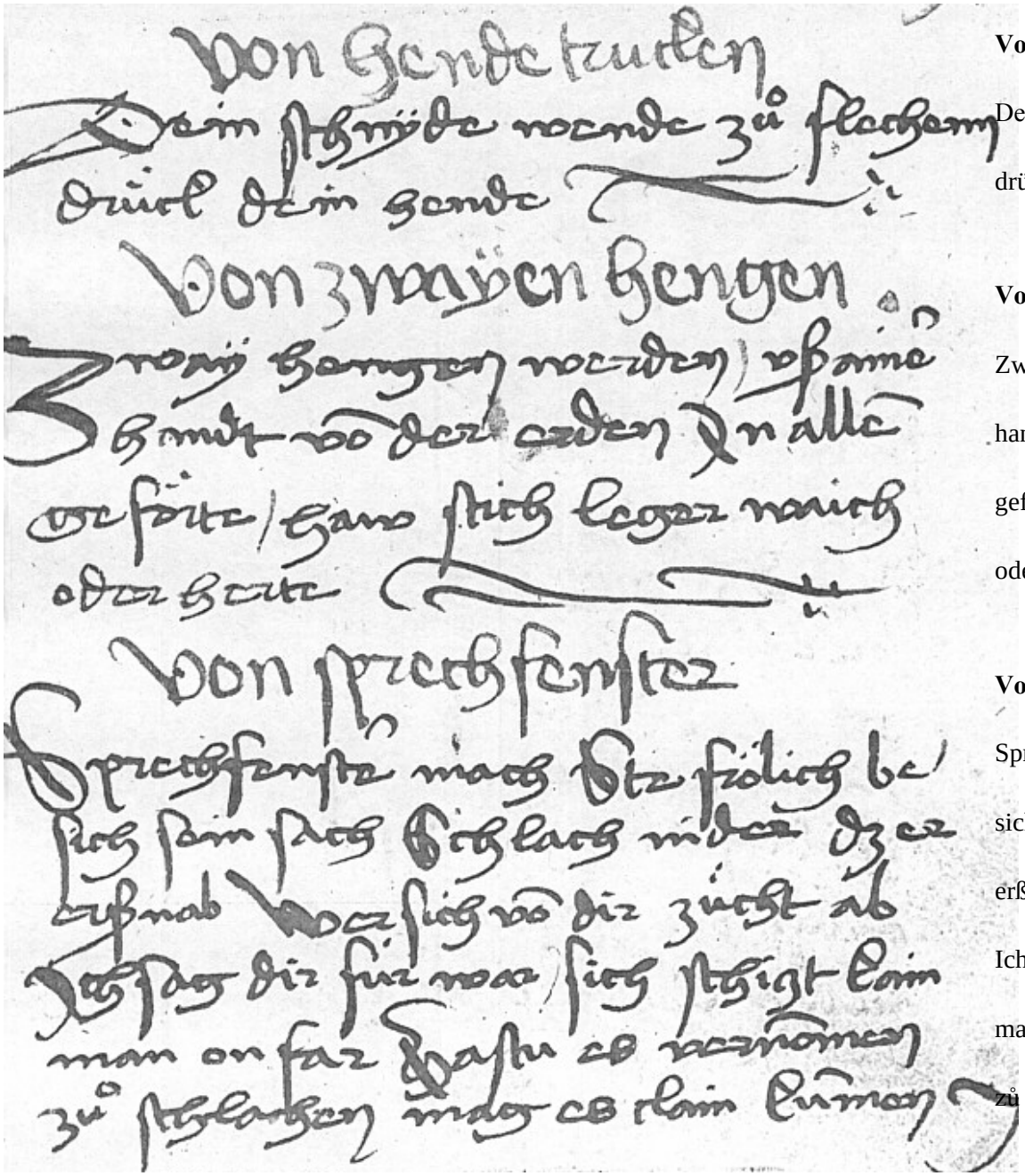
Von durchlauffen

Durchlauff laß hengen mitt dem knopf greÿff wilt du rangen Wer gegen dir sterckt durchlauff damitt mörck

Von abschnÿden

Schnid ab die hertten / von unden vnd baiden geferten / vier sind der schnitt / zway vnden vnd zway oben mitt

8V, zedel om zucken, durchlaufen och abschneiden

Von hende trucken

Dein schnÿde wende zů flechenn

drück dein hende

Von zwaÿen hengen

Zwaÿ hengen werden / vß ainer

handt von der erden In allen

geförte / haw stich leger waich

oder herte

Von sprechfenster

Sprechfenster mach Ste frölich be-

sich sein sach Schlach nider das er

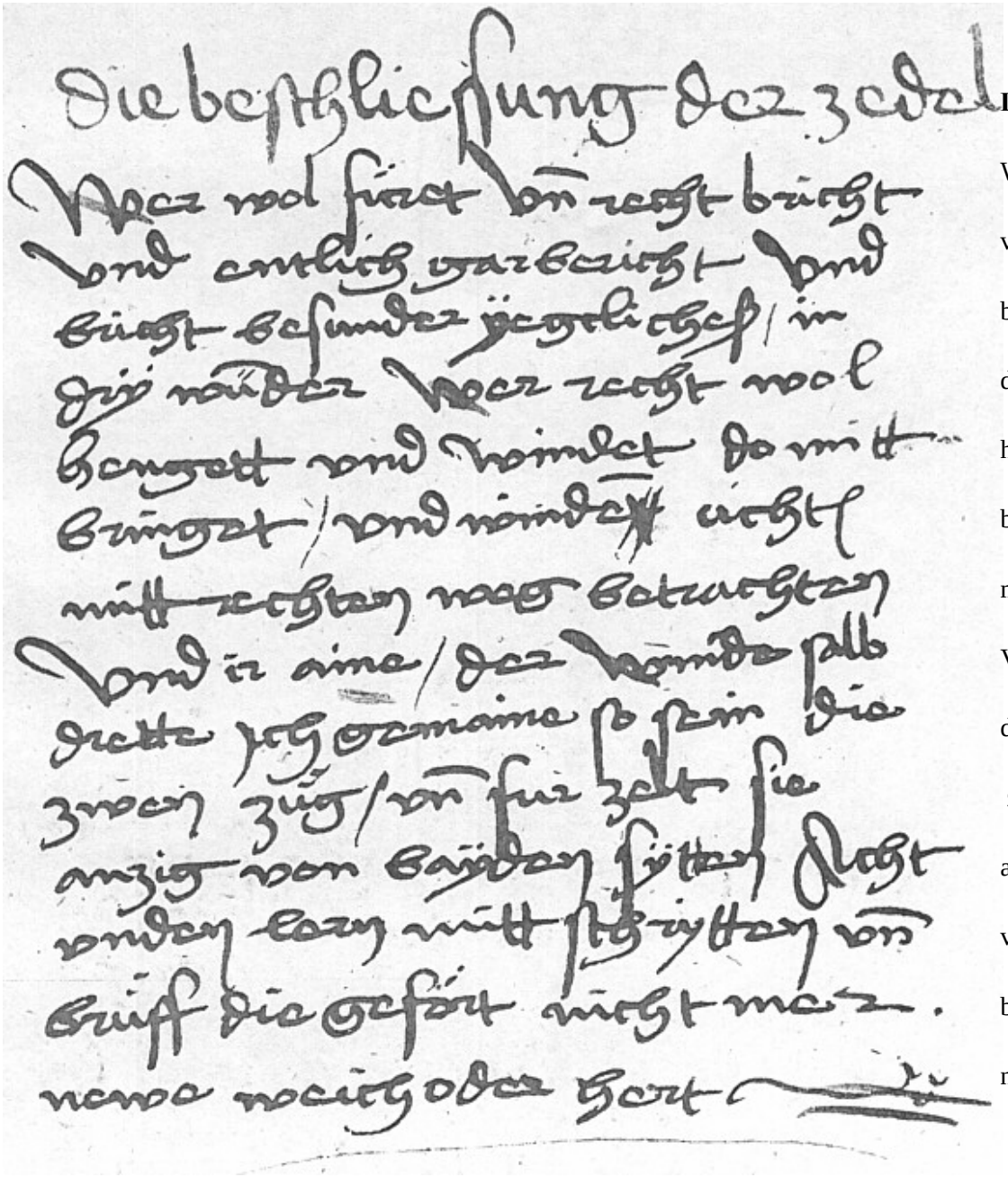
erßnab Wer sich von dir zücht ab

Ich sag dir für war / sich schitzt kain

man on far Hastu es vernommen

zů schlagen mag er clain kummen

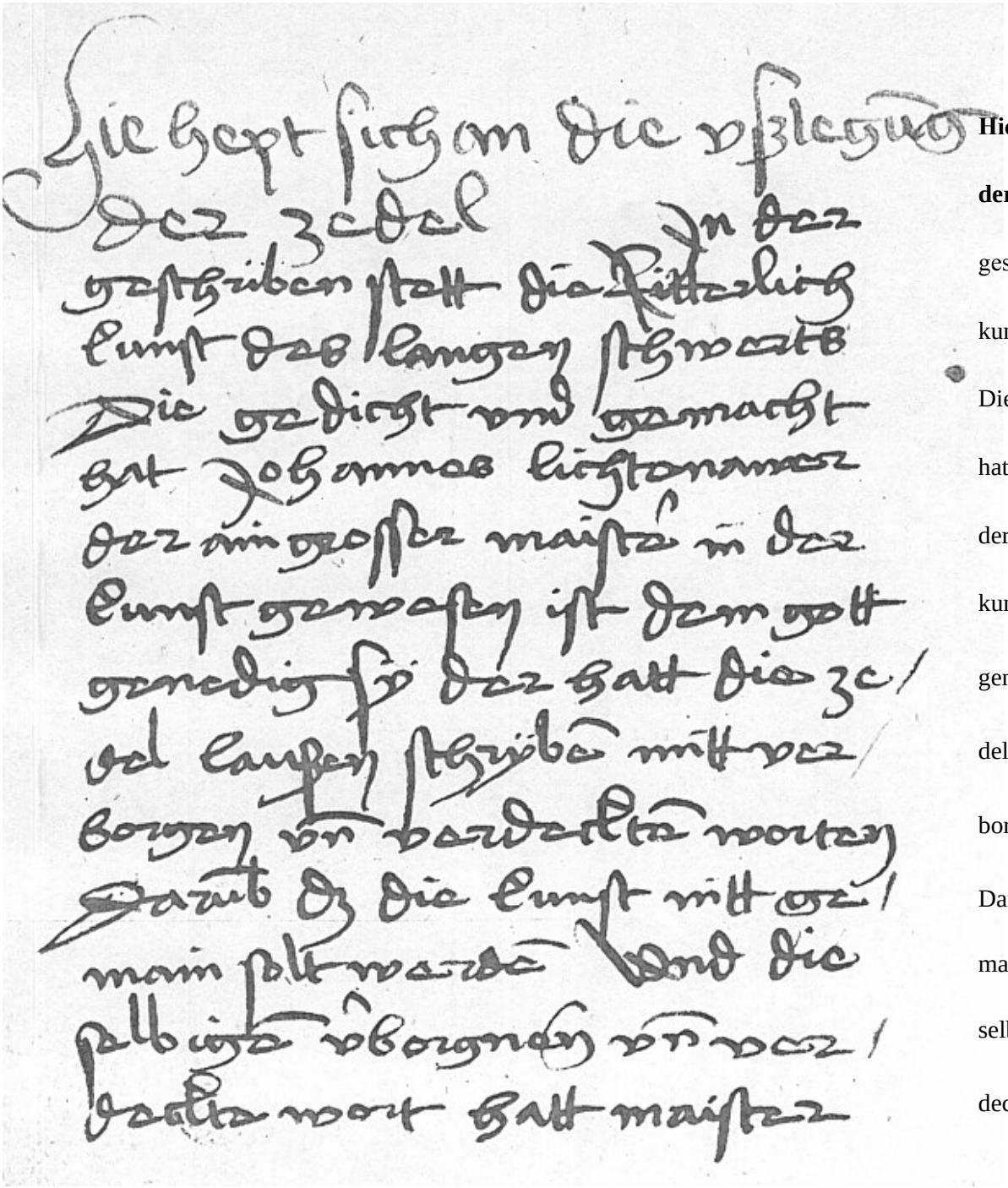
9R, zedel om hendedrücken, zwei hengen och sprechfenster

Die beschliessung der zedel

Wer wol füret vnd recht bricht
vnd entlich garbericht vnd
bricht besunder ÿegelicheß / in
drÿ wünder Wer recht wol
hengett vnd windet do mitt
bringet / vnd winden achten
mitt rechten weg betrachten
Vnd ir aine / der Winde selb
drette ich gemaine so sein die
zwen zug / vnd fur zelt sie
anzig von baÿden sÿtten Acht
vnden lern mit schrytten vnd
brüff die gefört nicht mer
newe weich oder hert

9V, zedel om beschliessung der zedel

Hie hept sich an die vßlegung der zedel In der geschriben stett die Ritterlich kunst des langen schwerts Die gedicht vnd gemacht hat Johannes lichtenawer der ain grosser maister in der kunst gewesen ist dem gott genedig sÿ der hatt die zedel laußen schrÿben mitt verborgen vnd verdeckten worten Darumb das die kunst nitt gemain solt werden Vnd die selbigen verborgnen vnd verdeckte wort hatt maister

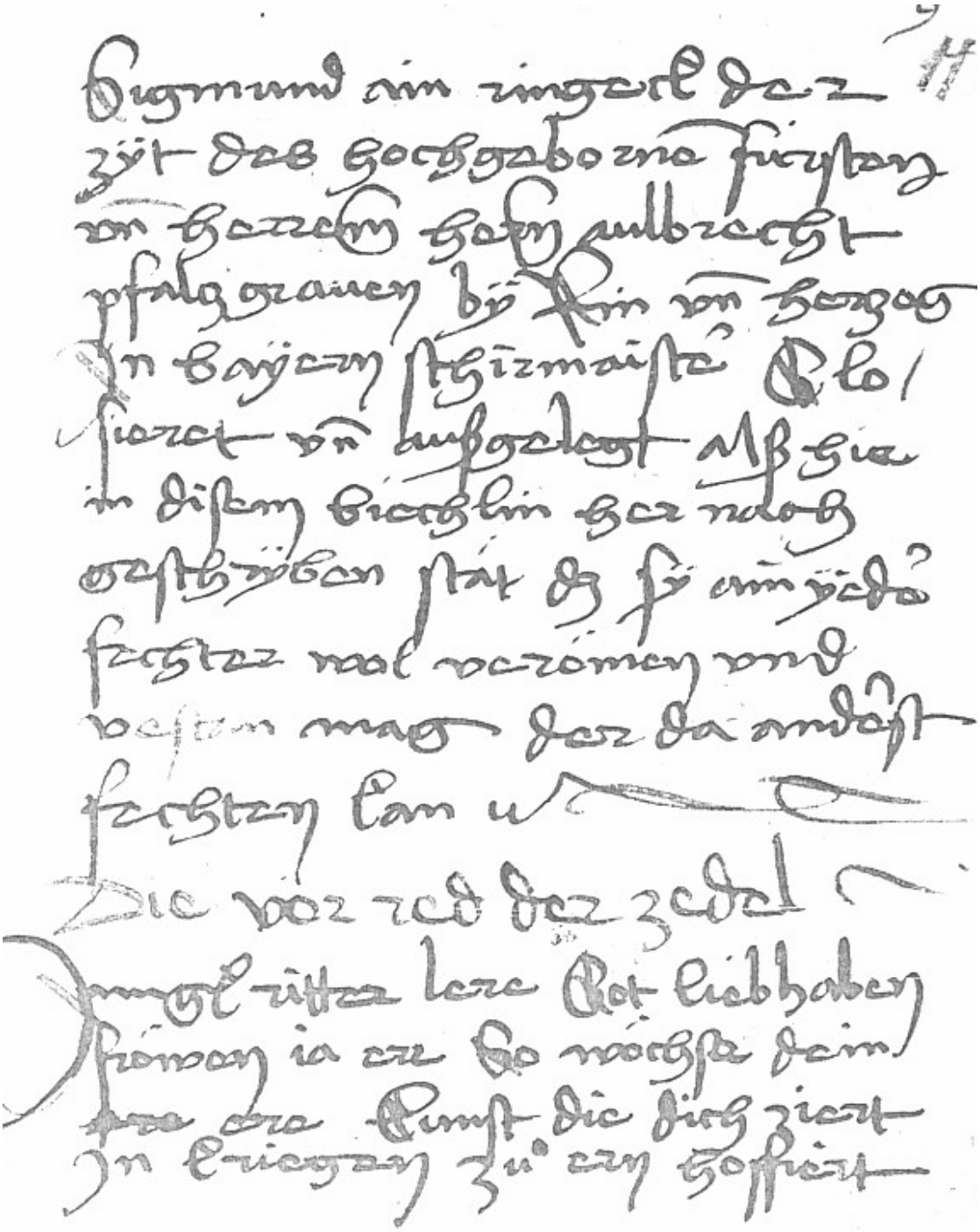
10V, inledning

Här börjar förklaringen av läroverserna

i vilken står nedtecknad den ridderliga långsvärdskonsten,
diktad och skapad av Johannes Liechtenauer,
som var en stor mästare i konsten, må Gud vara honom nådig.

Han lät skriva läroverserna med gömda och fördolda ord,
så att konsten inte skulle bli allmänt känd.
Och dessa hemliga och fördolda ord har mäster

*hept an -> **anheben** = börja; **ußlegung -> auslegung** = förklaring, tolkning; **zedel -> zettel** = eg. kort skrivet dokument; i det här fallet ett specialuttryck som specifikt syftar på Liechtenauers läroverser; **kunst** = skicklighet, kunskap, vetande, vishet, konst; **laußen-> lassen** = i detta fall ”låta”, kan betyda många saker; **verborgen** = gömd; **verdeckt** = övertäckt, dold, obemärkt, begraven; **gemain -> gemein** = allmän, allmängods, även ibland lätt nedsättande som ”enkel, inte avancerad”*

Sigmund ain ringeck der
zÿt des hochgebornen fürsten
vnd herrenn hern aulbrecht
pfaltzgrauen bÿ Rin vnd hertzog
in Baÿern schirmaister Glo-
sieret vnd außgelegt alß hie
in disem biechlin her nach
geschrÿben stät; das sÿ ain ÿeder
fechter wol verömen vnd
vestan mag der da anderst
fechten kan

Die vor red der zedel

Jungk ritter lere Got liebhaben
fröwen ia ere So wöchse dein
ere * Kunst die dich ziert
In kriegen zů ern hoffiert

**Här saknas texten « über ritterschafft vnd lere » som däremot finns med på sidan 3R. Rent skrivarmisstag. Vilket för övrigt « über » också är, det skall förstås vara « übe »*

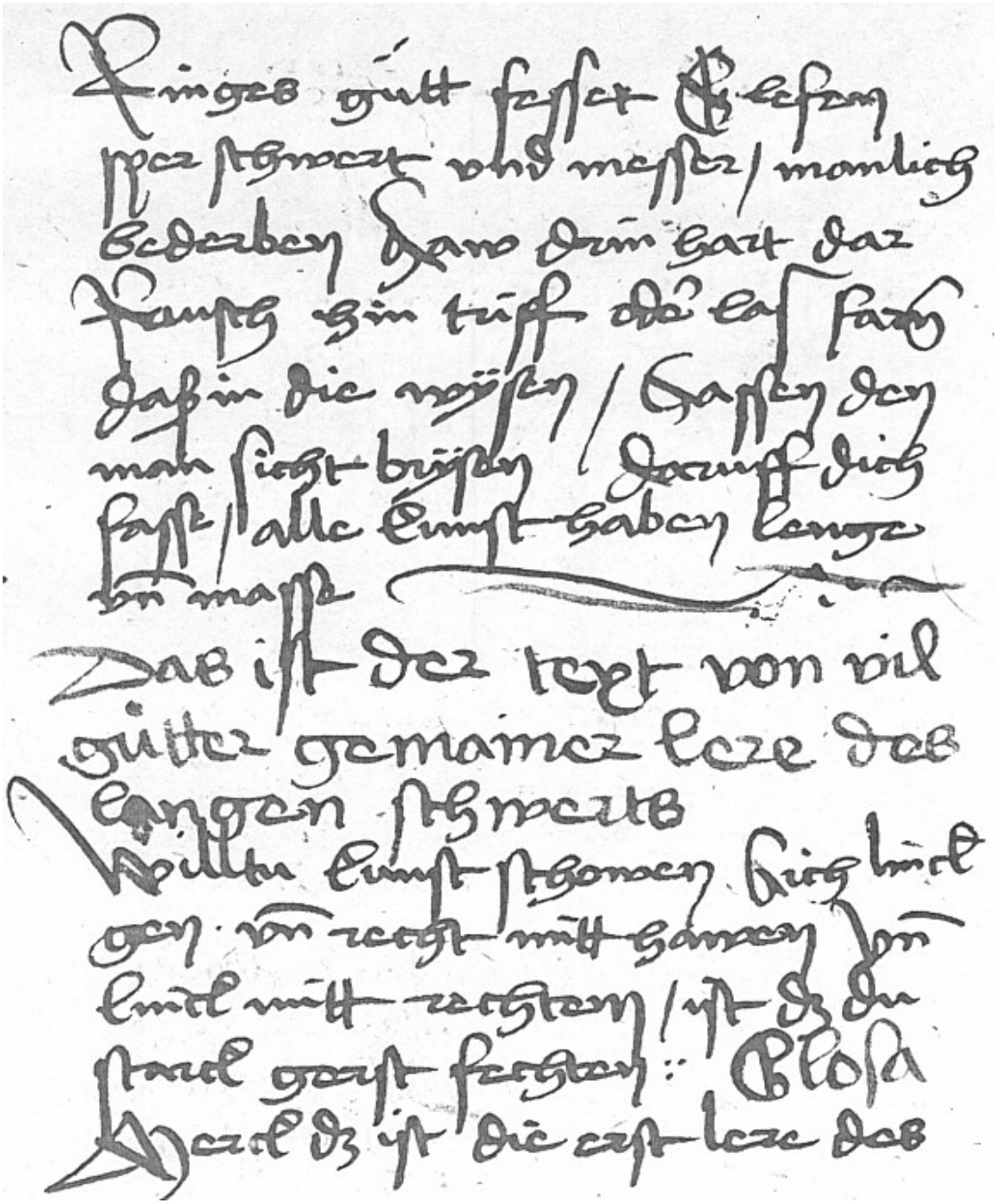
11R, förordet till läroverserna

Sigmund Ringeck, fäktmästare åt den högvälborne fursten och herren herr Aulbrecht, pfalzgreve till Rhen och hertig över Bayern, nedtecknat och förklarat i denna lilla bok som nu följer, så att varje fäktare som annars kan fäktas, väl skall kunna ta till sig och förstå den.

Företalet till läroverserna.

Unge riddare, lär
att alltid ära kvinnor och ha Gud kär
så växer din ära.
Öva ridderskap och lär
konst som upphöjer dig,
och i kampen till ära smickrar dig.

__ain Ringeck -> ein Ringeck__ = ”ein” betyder här inget speciellt, bara ett sätt att poängtera släktnamnet (eller härkomstorten, om det är det det är); __pfalzgrauen -> pfalzgraf__ = pfaltzgreve, kejsarens ställföreträdande härskare över ett palats med omgivande område (pfalz); __schirmaister -> schirmeister, schirmære__ = fäktmästare; __glosieren -> glosen__ = förklara (i text); __biechlin -> büchlein__ =liten bok, pamflett; __verömen,__ felstavning av __vernömen -> vernehmen__ = uppfatta, ta till sig, förstå, __vestan,__ felst. av __verstan -> verstehen__ = förstå; __fröwen -> frauen__ = kvinnor; __ia -> ie__ = alltid; __zieren__ = smycka, pryda, förhärliga, upphöja; __ern -> eren__ = ära, upphöjelse; __hoffieren -> hofieren__ = anstå, smickra, hövas

Ringes gütt fesset Glefen

sper schwert vnd messer / manlich

bederben Haw drin hart dar

Rausch hin triff oder las farn

daß in die wÿsen / Hassen den

man sicht brÿsen daruff dich

fasse / alle kunst haben lenge

vnd masse

Das ist der text von vil

gůtter gemainer lere des

langen schwerts

Willtu kunst schowen Sich linck

gen vnd recht mitt hawen Vnd

linck mitt rechtem / ist das du

starck gerst fechten **Glosa**

Merck das ist die erst lere des

11V (om hugg från båda sidor)

Brottas väl, fatta
lans, spjut och svärd
och använd kniv manligt.
Hugg in hårt där! Storma fram:
Träffa eller missa
De erfarna hatar den
som söker tränga dem.
Detta skall du förstå:
all konst har längd och mått.

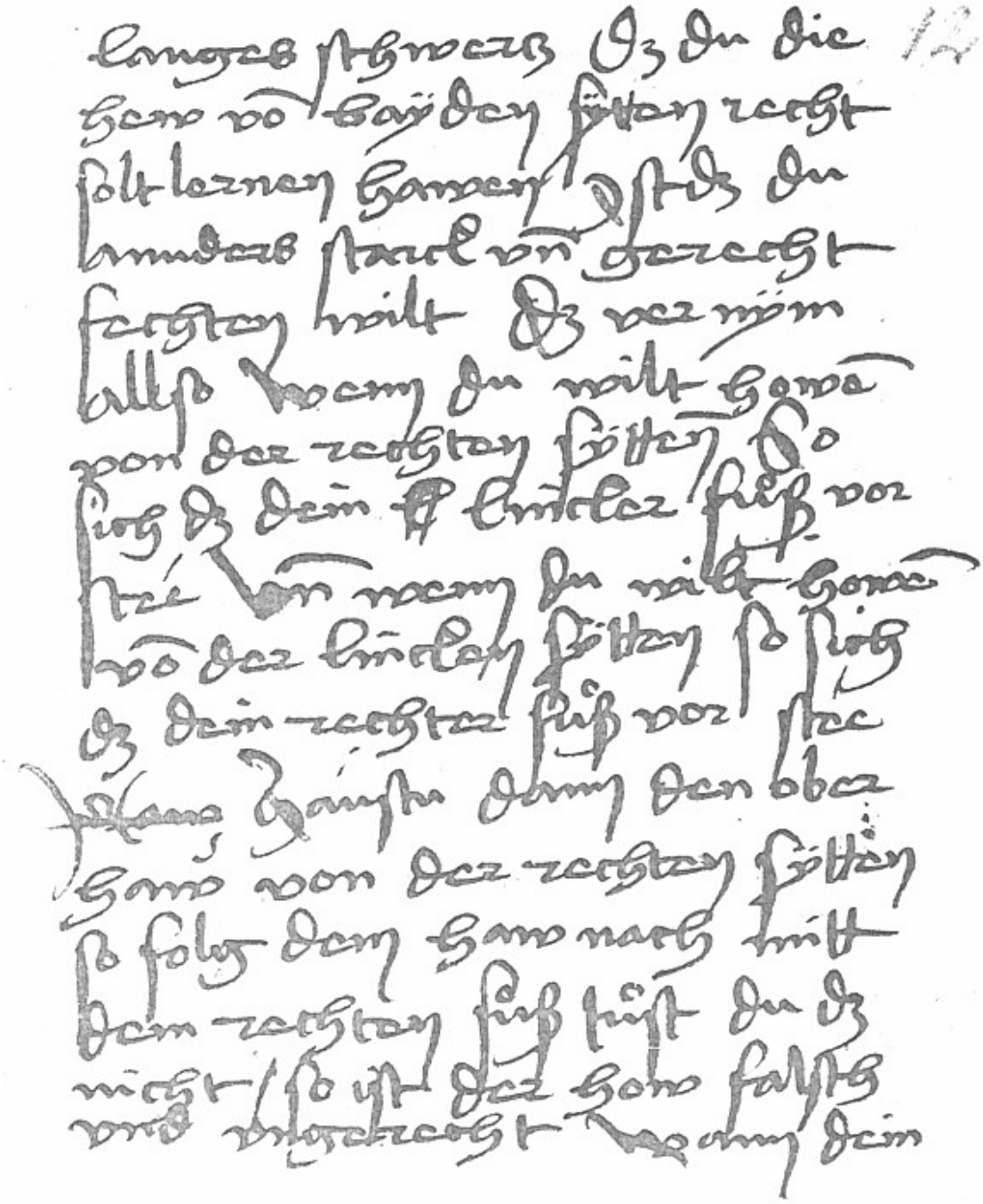
Om mången god allmän lektion om långsvärdet

Vill du skåda skicklighet,
Se till att vänster gå, och höger med huggen
Och vänster med höger,
om du vill fäktas kraftfullt.

Detta är [långsvärdets] första lektion

__fesset__ -> __fassen__ = greppa, fånga, ta; __glefe__ = lans, __bederben__ = använda (kan också betyda förstöra, men knappast i detta fallet); __drin__ -> __darin__ = däri, därin, in där, vari; __rauschen__ = storma in, attackera våldsamt, vilt rusa fram; __wysen__ -> __weisen__ = vise, lärde, erfarna; __brysen__-> __brisen__ = insnärja, binda: här troligen snarare ”tränga, få på defensiven”; __sicht__ -> __sucht__ tr. pers. presens av __suochen__ = söka, få till stånd, försöka; __lenge__ -> __länge__ = längd, räckvidd; __mass__ -> __masz__ = mått, särskilt lagom mått, även måttfullhet; __schowen__-> __schauen__ = skåda, se, särskilt ”se det sanna”; __gerst,__ andra person presens __av__ __geren__ -> __begehren__ = begära, önska, vilja

N.B. Frasen ” daß in die wÿsen / Hassen den man sicht brÿsen” är knepig. Min tolkning är inte alls säker, men inte heller alls orimlig. Den passar bra in i sammanhanget i alla fall.

langes schwertz Das du die
hew von baÿden sÿtten recht
solt lernen hawen Ist das du
annders starck vnd gerecht
fechten wilt Das ver nÿm
allso Wenn du wilt howen
von der rechten sÿtten So
sich das dein lincker fůß vor
stee Vnd wenn du wilt howen
von der lincken sÿtten so sich
das dein rechter fůß vor stee
Häustu dann den ober
hauw von der rechten sÿtten
so folg dem haw nach mitt
dem rechten fůß tůst du das
nicht / so ist der how falsch
vnd vngerecht Wann dein

12R, om hugg från båda sidor

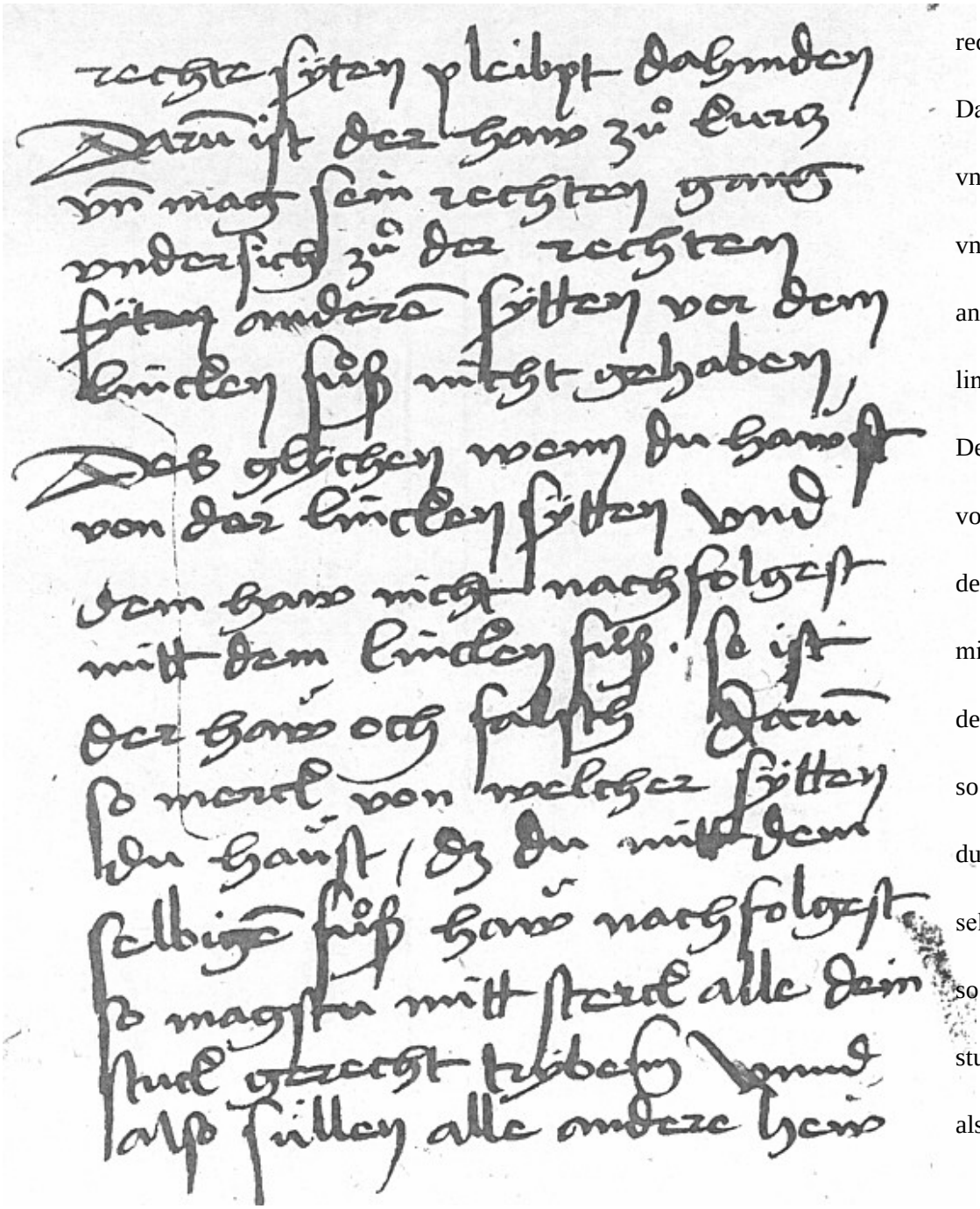
[Detta är] långsvärdets [första lektion]; att du skall lära dig att hugga på rätt sätt från båda sidorna, så att du kan fäktas kraftfullt och korrekt.

När du vill hugga från höger sida, se till att din vänstra fot står främst; och när du vill hugga från vänster sida, se till att din högra fot står främst.

Hugger du då ett Oberhau från höger sida, följ efter hugget med den högra foten.

Gör du inte detta är hugget falskt och dåligt, eftersom

bayden -> beiden *= båda;* ***sytten -> seiten*** *= sidor;* ***sich*** *imperativ av* ***sehen*** *= se, se till;* ***Häustu -> haust du*** *= hugger du, om du hugger;* ***ungerecht*** *= inte som avsett, dåligt*

rechte syten pleibpt dahinden

Darum ist der haw zů kurtz

vnd mag sein rechten gang

vndersich zů der rechten

anderen sytten vor dem

lincken fůß nicht gehaben

Des glychen wenn du hauwst

von der lincken sytten vnd

dem haw nicht nachfolgest

mitt dem lincken fůß so ist

der hauw och falsch Darum

so merck von welcher sytten

du haust / das du mitt dem

selbigen fůß hauw nachfolgest

so magstu mitt sterck alle dein

stuck gerecht trÿben Vnnd

also süllen alle andere heuw

12V, om hugg från båda sidor

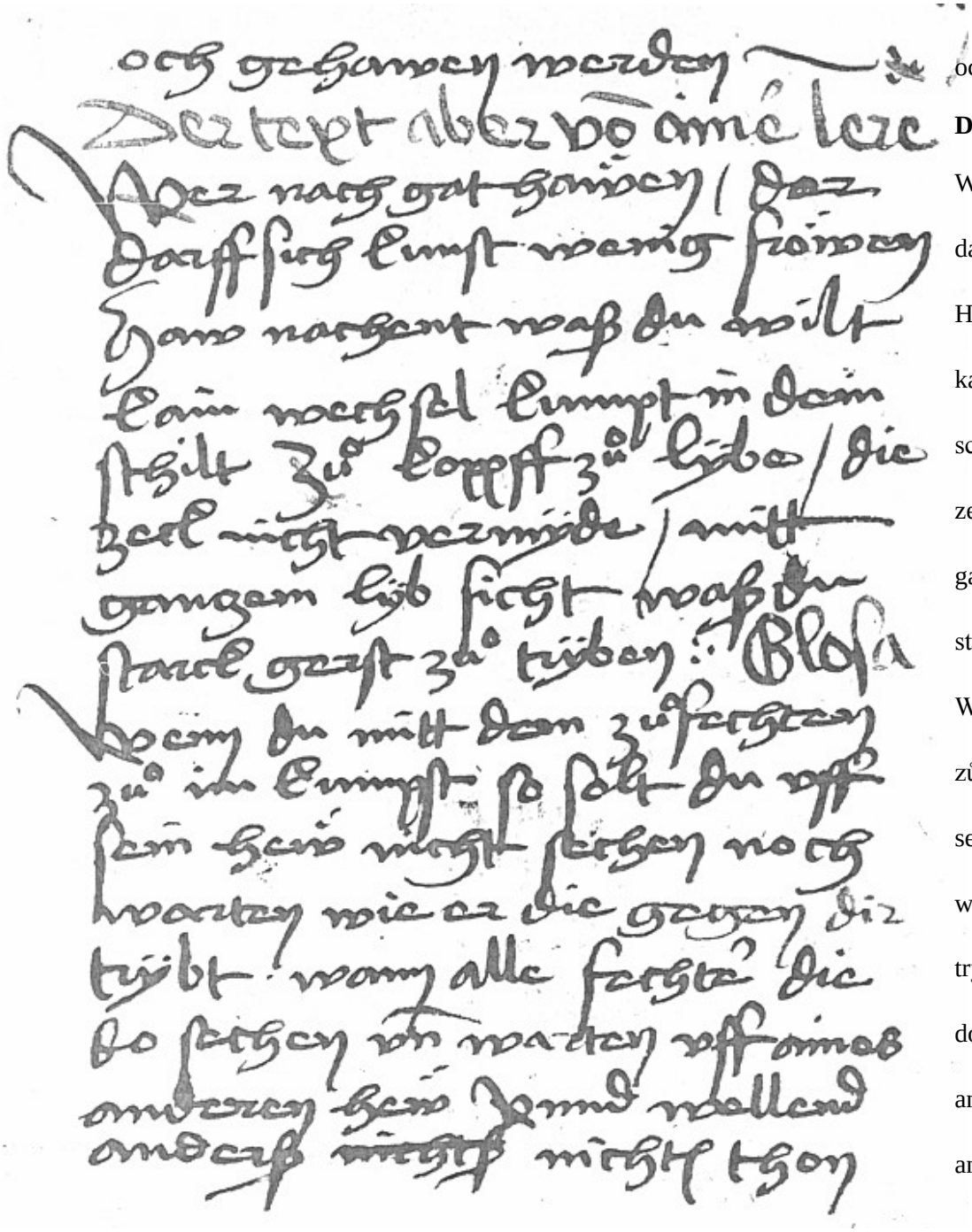
[eftersom] din högra sida blir kvar baktill. Hugget blir då för kort, och kan inte följa sin rätta bana neråt till den korrekta andra sidan framför den vänstra foten.

Likaså är hugget felaktigt, om du hugger från vänster sida och inte följer efter hugget med vänster fot.

Så märk väl, från vilken sida du än hugger, att den foten följer efter hugget. På det sättet kan du korrekt utföra alla dina tekniker kraftfullt.

Och på samma sätt skall även alla andra [hugg utföras].

pleipbt -> bleibt, *av* ***bleiben*** *= stanna kvar, bli kvar;* ***undersich -> untersich*** *= neråt;* ***des glychen -> des gelichen*** *= desslikes, likaså, på samma sätt;* ***stuck -> stück*** *= egentligen stycke, del: här i specialbetydelsen ”teknik” (dvs ett stycke av fäktkonsten);* ***tryben -> treiben*** *= bedriva, göra, utföra, driva, pröva. Ett jobbigt verb med många betydelser;*

och gehawen werden

Der text aber von ainer lere

Wer nach gat hauwen / der

darff sich kunst wenig fröwen

Haw nachent waß du wilt

kain wechsel kumpt in dein

schilt Zů koppff zů lÿbe / die

zeck nicht vermÿde / mitt

gantzem lÿb ficht waß du

starck gerst zů trÿben **Glosa**

Wenn du mitt dem zůfechten

zů im kumpst so solt du vff

sein heuw nicht sechen noch

warten wie er die gegen dir

trÿbt wann alle fechter die

do sechen vnd warten vff aines

anderen heuw Vnnd wellend

anderß nichten thon

13R, om att ha initativet

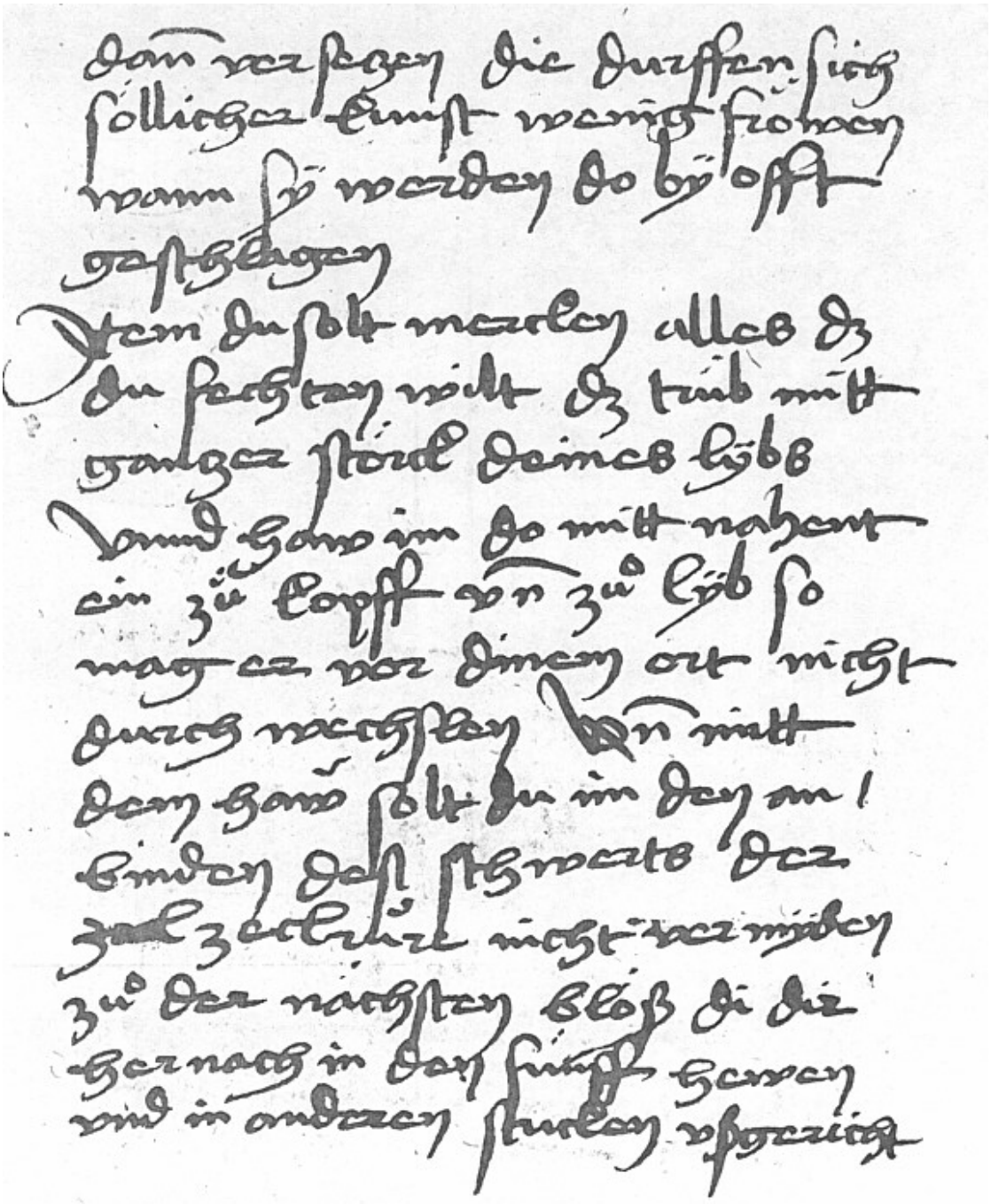
[Och på samma sätt skall] även *[alla andra]* hugg utföras.

En ytterligare lektion

Den som går efter huggen
kan föga glädjas åt sin skicklighet
Hugg nära inpå, gör vad du vill
så kommer ingen växling genom ditt försvar
Mot huvudet, mot kroppen
avstå inte från snabba attacker.
Fäktas med hela kroppen
om du vill göra det kraftfullt.

När du kommer mot honom i Zufechten skall du inte avvakta hans hugg, och inte heller vänta och se vad han tänker göra mot dig. Alla fäktare som avvaktar och väntar på den andres hugg, och inte gör annat än

och -> auch *= också, även;* ***gat -> geht, av gehen*** *= gå;* ***fröwen -> vröwen*** *= glädjas, fröjdas;* ***nachent -> nahent*** *= nära inpå, i närheten;* ***schilt*** *= sköld, försvar (även bildligt);* ***zeck, av zecken*** *= utdela ett lätt, snabbt slag eller attack;* ***vermyde -> vermeide, av vermeiden*** *= undvika, avhålla sig från , låta bli;* ***lyb-> leib*** *= liv (som i ”in på livet”), kropp, midja, liv;* ***sechen -> sehen*** *= se, men kan också betyda ”avvakta” ungefär som i uttrycket ”vänta och se”.*

dann versetzen die durffen sich

söllicher kunst wenig fröwen

wann sÿ werden do bÿ offt

geschlagen

Item du solt mercken alles das

du fechten wilt das trüb mitt

gantzer störck deines lÿbs

Vnnd haw im do mitt nahent

ein zü kopff vnd zů lÿb so

mag er vor dinem ort nicht

durch wechslen Vnd mitt

dem hauw solt du in den an-

binden des* schwerts der

zeckrure nicht ver mÿden

zů der nächsten blöß di dir

hernach in den fünff hewen

vnd in anderen stucken vßgericht

**Ser konstigt ut. Ser ut som « dest » fast med t utan tvärstreck*

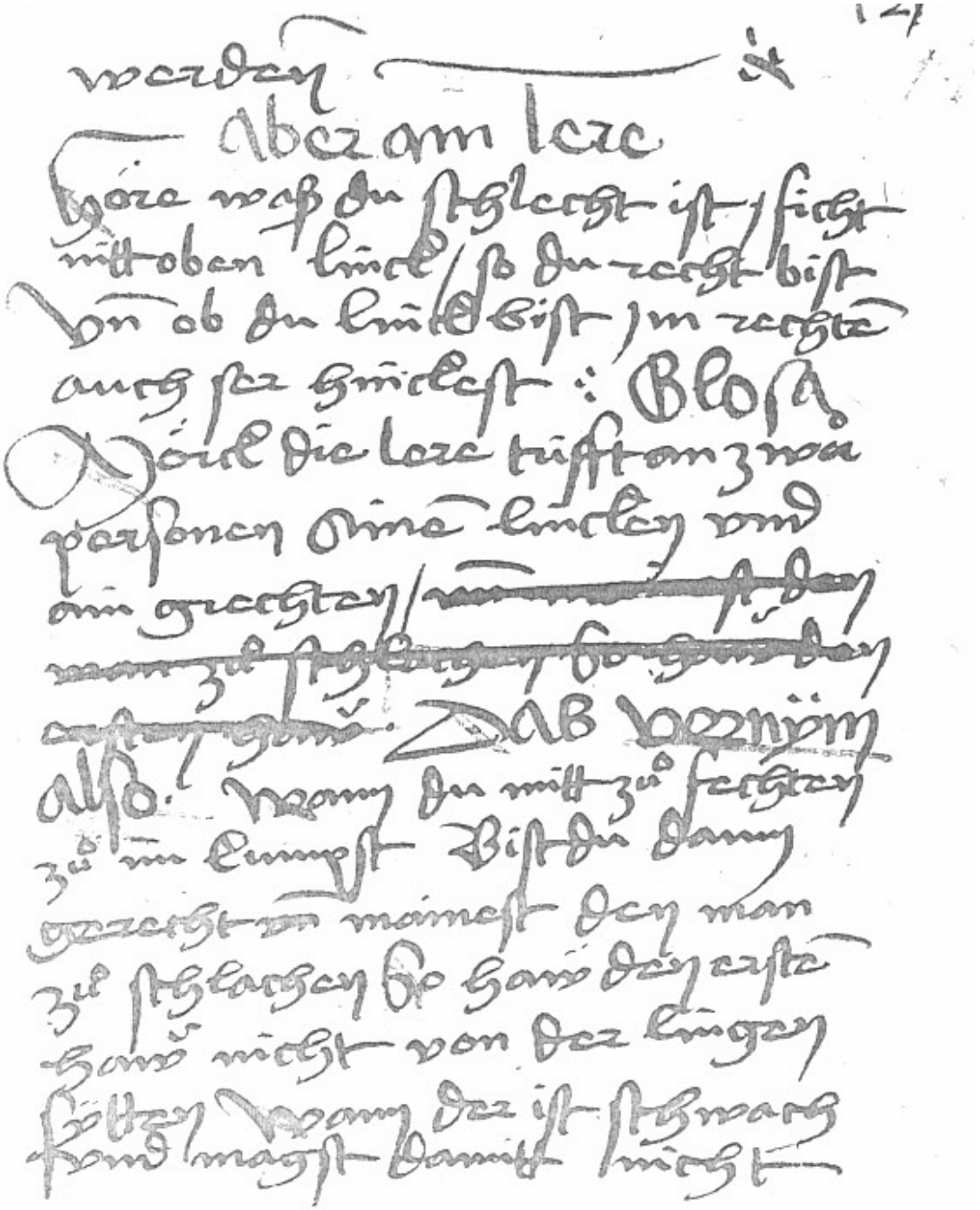
13V, om att ha initativet och fäktas kraftfullt

att avvärja; de får föga glädjas åt den sortens skicklighet eftersom de genom den ofta blir besegrade.

Fäktas alltid med hela din kropps styrka!
Hugg honom nära inpå mot huvudet och mot kroppen, så kan han inte växla igenom framför din spets.

Och när hugget hamnat i bindning skall du inte avstå från att snabbt göra lätta attacker mot närmaste blotta, så som härnäst kommer att beskrivas i de fem huggen och andra tekniker.

***do by -> dabei** = därmed, därigenom, därvid; **zeckrure,** av **zeck** (redan gått igenom) och **rühren** = röra, beröra, träffa: dvs att träffa med snabba, lätta attcker; blöß -> blosz = eg. naken, oskyddad men här ”blotta”; **kunst** = skicklighet, kunskap, vetande, vishet, konst; **nächsten -> av nächst**, superlativ av **nach** = nära. Närmaste, alltså, inte nästa.*

werden

Aber ain lere

Höre waß du* schlecht ist / ficht nitt oben linck / so du recht bist Vnd ob du linck bist jm rechten auch ser hinckest **Glosa** Mörck die lere trifft an zwů personen Ainen lincken vnd ain grechten /

Das vernÿm

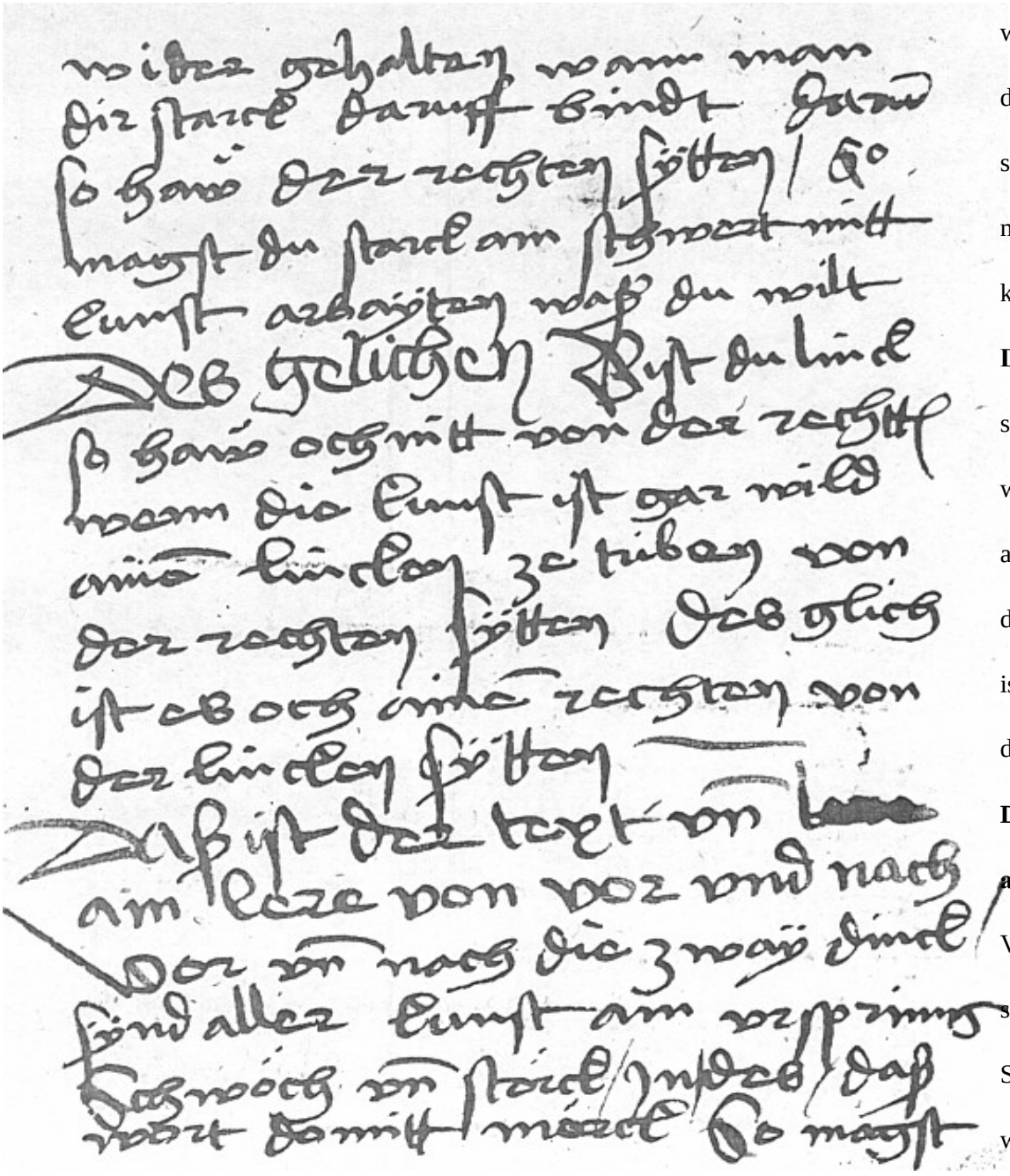
also Wann du mitt zů fechten zů im kumpst Bist du dann gerecht vnd mainest den man zů schlachen So hawe den ersten hauw nicht von der lingen sÿtten Wann der ist schwach vnd magst damit nicht

**skall vara „da“*

14R, om vänster- och högerhänta fäktare

Hör vad som är dåligt,
fäktas inte från övre vänster om du är högerhänt,
och om du är vänsterhänt,
är du till höger också helt lam .
När du kommer mot honom i Zufechten;
om du är högerhänt och vill hugga honom,
så hugg inte ditt första hugg från vänster sida.
Detta eftersom det är svagt och inte kan [hålla emot om han binder starkt mot det.]

__nitt -> nicht__ = inte; __grecht -> gerecht, recht__ = höger, även högerhänt; __linck -> link__ = vänster, även vänsterhänt; __ser -> sere__ = i detta fall ”mycket”, ordet betyder egentligen ”smärtsamt, våldsamt”, en betydelse som inte finns kvar i modern tyska; __hinckest,__ av __hinken__ = halta, vara lam eller lytt, även bildligt: här snarast ”inte fungera”;

wider gehalten wann man

dir starck daruff bindt Darum

so hawe der rechten sytten / So

magst du starck am schwert mitt

kunst arbaÿten waß du wilt

Des gelichen Bist du linck

so hawe och nitt von der rechtten

wenn die kunst ist gar wild

ainem lincken ze triben von

der rechten sytten Des glich

ist es och ainem rechten von

der lincken sytten

Daß ist der text vnd

ain lere von vor und nach

Vor vnd nach die zwaÿ dinck /

sÿnd aller kunst ain vrspring

Schwöch vnd störck / in des / daß

wort do mitt mörck So magst

14V, om Vor och Nach

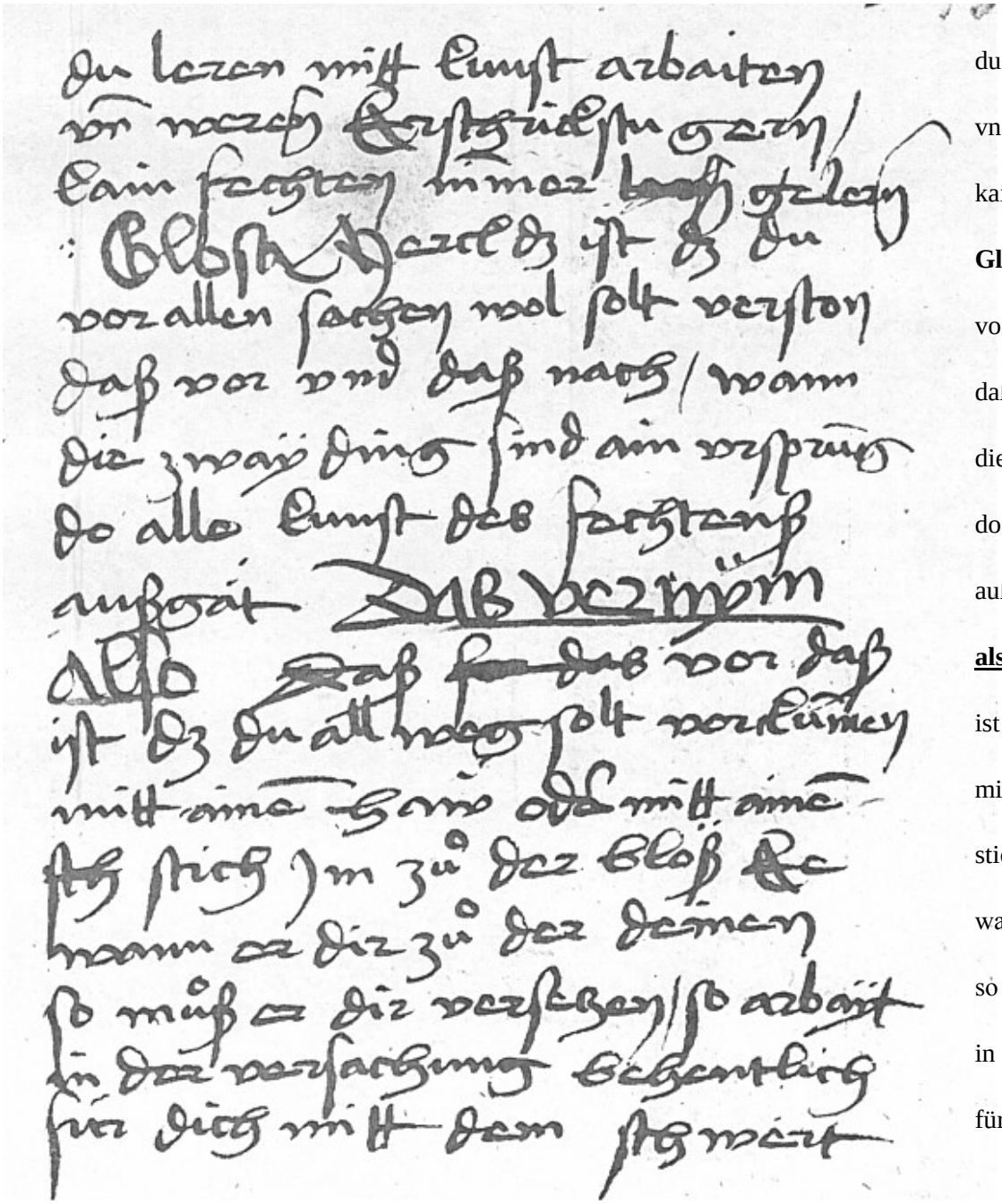
[inte] kan hålla emot om han binder starkt mot det.

Därför, hugg från höger sida, så kan du arbeta kraftfullt och skickligt i bindningen och göra vad du vill. Likaså, om du är vänsterhänt, hugg heller inte från höger, eftersom konsten är helt galen när en vänsterhänt försöker fäktas från den högra sidan. Detsamma gäller en högerhänt från den vänstra sidan.

En lektion om ”Vor” och ”Nach”

”Vor” och ”Nach”, dessa två ting,
är all skicklighets urprung.
”Svag” och ”stark”,
”Indes” – märk väl det ordet.
Så kan [du lära]

arbeiten *= arbeta, bemöda sig, kämpa, brottas: här närmast ”jobba med svärdet”;* ***gar*** *= alldeles, fullständigt, helt;* ***wild****=här galen, oförnuftig, kan även betyda ”rå, barbarisk, vild, häftig,hemlös, farlig, oren, oäkta” med mera;* ***dinck -> dinc*** *= sak, både i bokstavlig och bildlig betydelse;* ***urspring -> ursprinc*** *= källa, ursprung, utgångspunkt*

du leren mitt kunst arbaiten

vnd weren Erschrickstu gern /

kain fechten nimmer gelern

Glosa Merck das ist das du

vor allen sachen wol solt verston

daß vor vnd daß nach / wann

die zwaÿ ding sind ain vrsprung

do alle kunst des fechtenß

außgät **Daß vernÿm**

also Daß vor daß

ist das du all weg solt vorckummen

mitt ainem hauw oder mitt ainem

stich im zů der blöß Ee

wann er dir zů der deinen

sò můß er dir versetzen / so arbaÿt

in der versachung behentlich

für dich mitt dem schwert

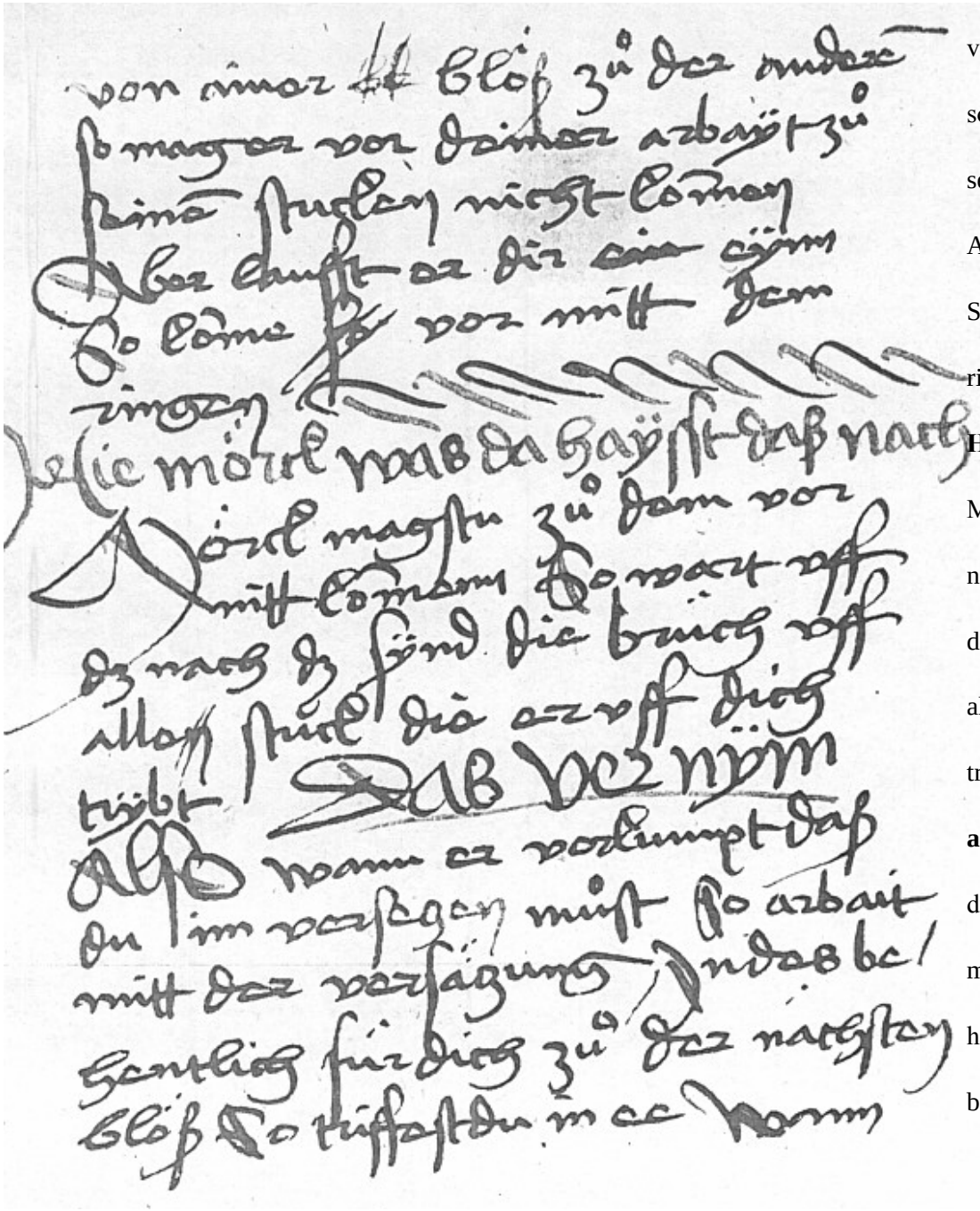
15R, om Vor

[Så kan du] lära
att med skicklighet arbeta och värja dig.
blir du lätt skrämd,
lär dig aldrig någonsin någon fäktning.

Märk väl att du mer än något annat måste förstå ”Vor” och ”Nach”, eftersom dessa två är grunden som all fäktning utgår från.

Märk alltså: ”Vor” betyder att du alltid skall förekomma med ett hugg eller stick mot hans blottor, innan han gör detsamma mot dina. Då måste han avvärja dig! Och arbeta flinkt i avvärjningen och för ditt svärd från en blotta till en annan, så kan han inte få tillfälle att utföra sina egna tekniker innan ditt arbete.

__weren -> wehren__ = som det svenska verbet ”värja”, dvs. skydda, försvara (sig eller något annat); __erschrickstu -> erschrickst du,__ av __erschrecken__=bli skrämd; __gern__ = lätt, gärna, beredvilligt; __nimmer__= aldrig någonsin, aldrig mer; __außgät,__ av __ausgehen__ = här, ”utgå från”; __vorckummen -> vorkommen__ = här, ”förekomma”, kan också betyda ”komma fram”, ”hinna förbi” mm; __ee -> ehe__ = innan, före; __versachung__, felskrivning av __versatzung__ ,en substantivering av __versetzen__ = avvärja, parera, avvärja, sätta åt sidan; __behentlich -> behendeclich__ = skickligt, snabbt: kommer av adj. __behende__ = flinkt, skickligt, snabbt, smidigt. Jag har valt att konsekvent översätta med ”flinkt” eftersom det fångar flest betydelser.

von ainer blöß zů der anderen

so mag er vor deiner arbaÿt zů

seinen stucken nicht kommen

Aber laufft er dir eÿnn

So komme vor mitt dem

ringen

Hie mörck was da haÿsst daß nach

Mörck magstu zů dem vor

nitt kommenn So wart uff

das nach das sÿnd die brüch uff

alle stuck die er vff dich

trÿbt **<u>Das vernÿm</u>**

also wann er vorkumpt daß

du im versetzen můst So arbait

mitt der versätzung / Indes be-

hentlich für dich zů der nächsten

blöß So triffestdu in ee Wann

15V, om Nach

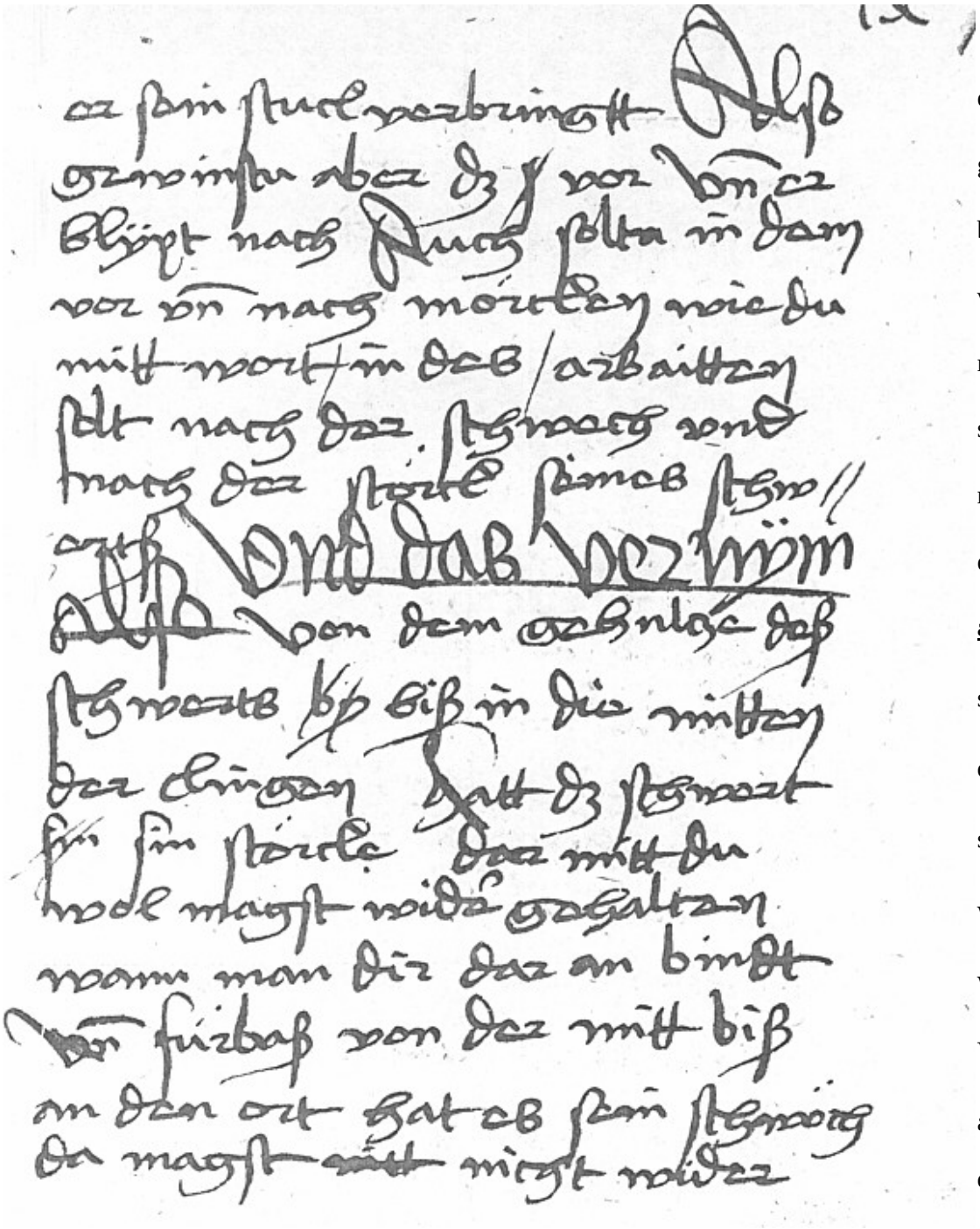
[för ditt svärd] från en blotta till en annan, så kan han inte få tillfälle att utföra sina egna tekniker innan ditt arbete. Men rusar han inpå dig, förekom honom med brottningen.

Märk, vad som kallas ”Nach”

Märk, att om du inte kan komma i ”Vor”, så vänta på ”Nach”. Detta är kontringarna mot alla tekniker som han gör mot dig.

När han förekommer dig så att du måste avvärja honom, så arbeta ”Indes” flinkt med avvärjningen mot hans närmaste blotta, så träffar du honom innan [han kan slutföra sin teknik.]

ringen *= brottning, kamp;* ***brüch,*** *plural av* ***bruch*** *= brott, brytning, förhinder, skada. Jag har valt det moderna ordet ”kontring”som översättning av ”bruch” och ”kontra” som översättning av* ***brechen****, eftersom det är mycket tydligare än att prata om att ”bryta” en teknik;*

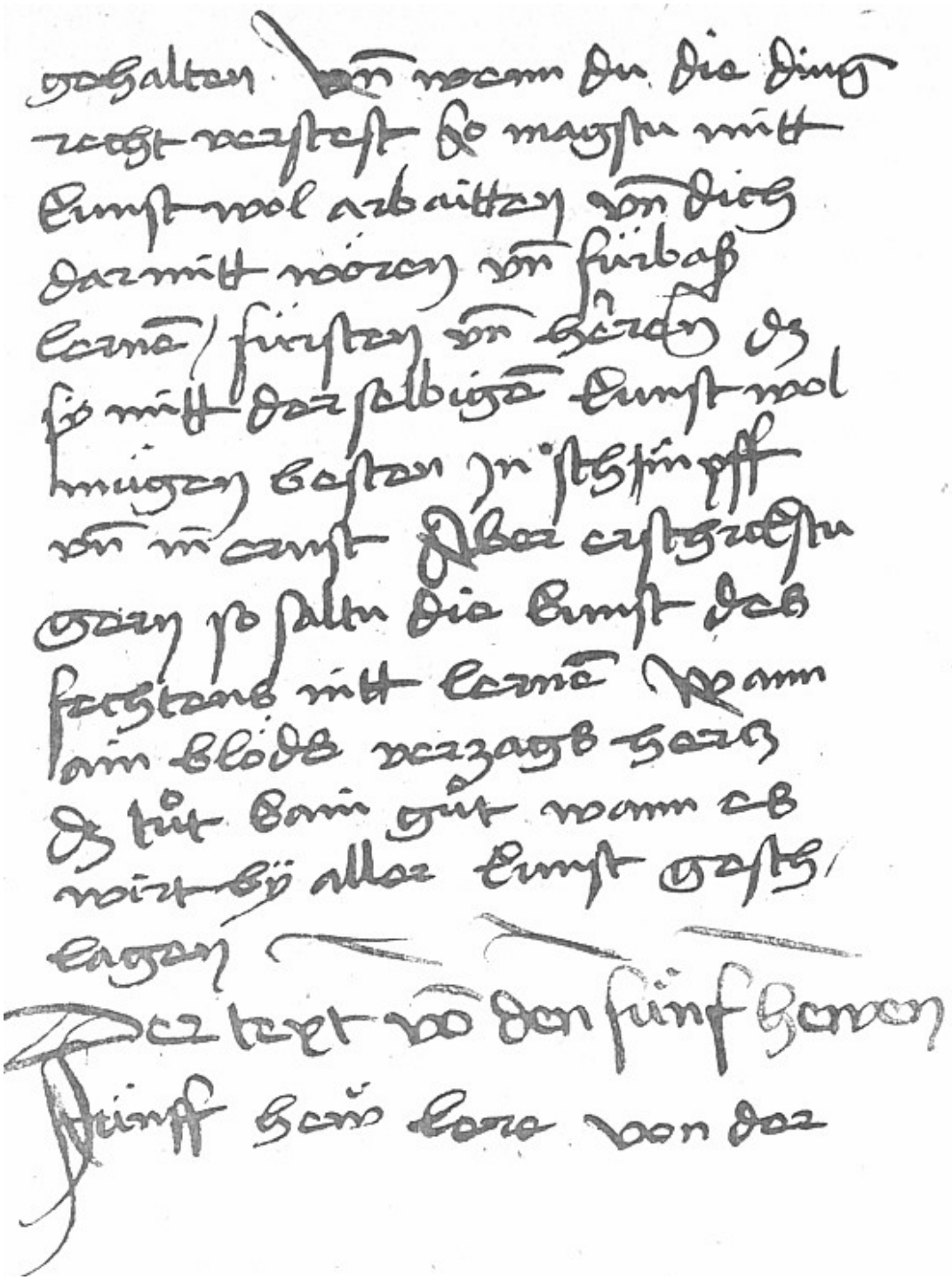
er sein stuck verbringtt **Also** gewinstu aber das vor Vnd er blÿpt nach Auch soltu in dem vor vnd nach mörcken wie du mitt wort / in des / arbaitten solt nach der schwech vnd nach der störck seines schw- ertß **Vnd das vernÿm** **also** Von dem gehultze deß schwerts biß in die mitten der clingen Hatt das schwert sin störcke dar mitt du wol magst wider gehalten wann man dir dar an bindt Vnd fürbaß von der mitt biß an den ort hat es sein schwöch da magst nicht wider

16R, om svärdets indelning

[så träffar du honom] innan han kan slutföra sin teknik. Därigenom vinner du ”Vor” och han blir lämnad i ”Nach”. Du skall också veta, hur du kan använda devisen ”Indes” mot hans ”svaga” och ”starka” del av svärdet.

Från svärdets hjalt till klingans mitt har svärdet sitt starka, varmed du kan hålla emot när någon binder mot det. Och vidare, från mitten till spetsen har det sitt svaga, som inte kan hålla emot.

gehultze -> gehiltz = hjalt; fürbaß, ibland stavat fyrbas el. liknande = vidare, längre, fortsatt, antingen i rumslig eller tidsmässig bemärkelse; ort -> här svärdsspets, har många andra betydelser som alla har med „slutet av något“ att göra

gehalten Vnd wenn du die ding
recht verstest So magstu mitt
kunst wol arbaitten vnd dich
darmitt wören vnd fürbaß
lernen / fürsten vnd herren das
sÿ mitt der selbigen kunst wol
mügen besten In schiumpff
vnd in ernst Aber erschrckstu
gern so saltu die kunst des
fechtens nitt lernen Wann
ain blöds verzags hertz
das tůt kain gůt wann es
wirt bÿ aller kunst gesch-
lagen

Der text von den fünf hewen

Ffünff heuw lere von der

16V, om svärdets indelning

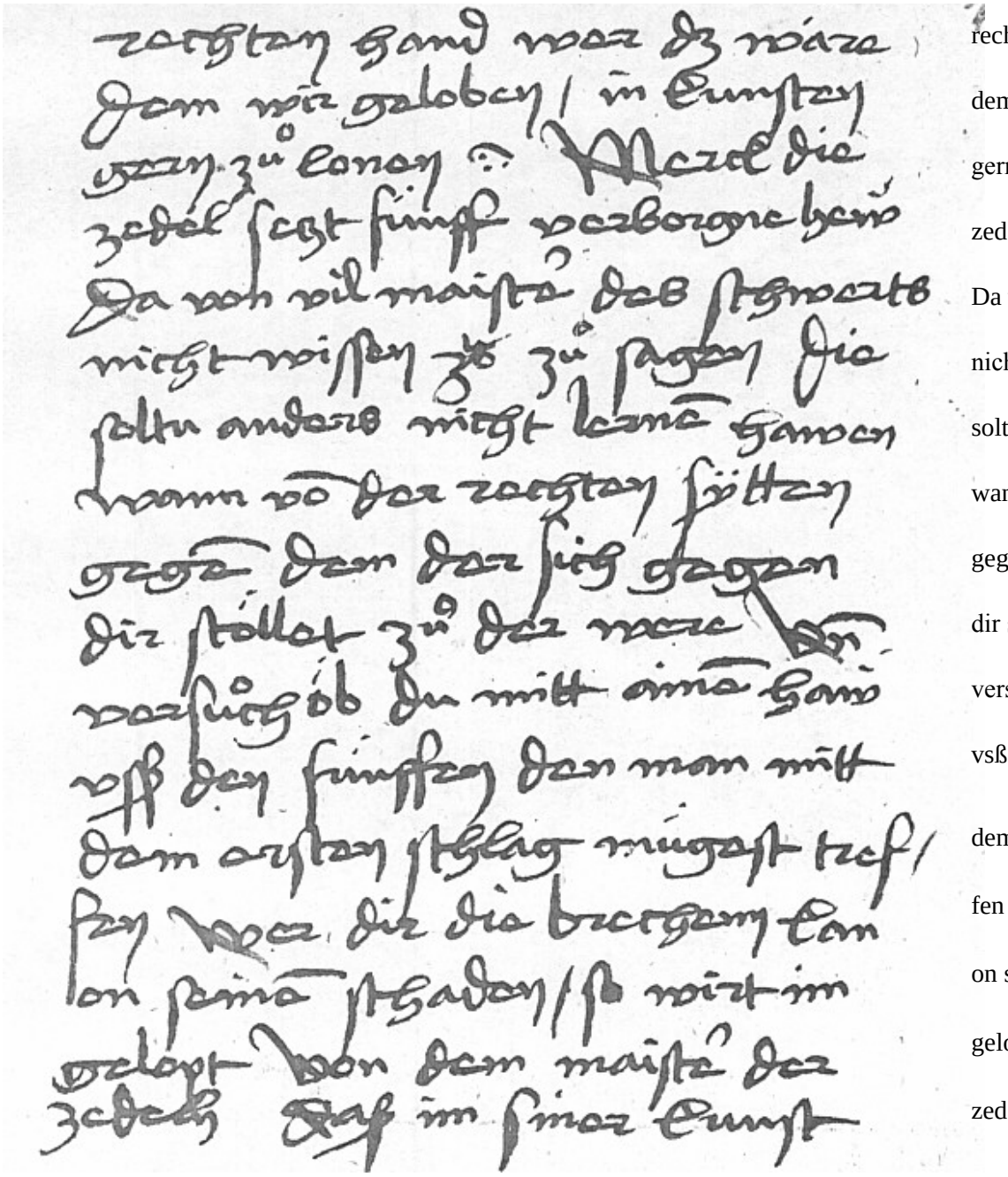
[som inte kan] hålla emot.
Och när du verkligen förstår dessa saker kan du arbeta med skicklighet och värja dig väl, och sedan lära furstar och herrar, så att de med samma skicklighet väl kan bevara sig i lek och allvar.

Men om du lätt blir skrämd skall du inte lära dig fäktkonsten, eftersom ett vekt och förskrämt hjärta – det hjälper dig inte – det blir av all skicklighet besegrat.

mügen *= kunna, förmå, ha möjlighet att;* ***besten*** *->* ***bestehen*** *= här: överleva, uthärda;* ***schiumpff*** *->* ***schimpf*** *= tidsfördriv, skoj,lek, ofta använt om torneringar; ernst = allvar;* ***blöds -> blödes****, av* ***blöde*** *= feg, försagd, förskrämd, skygg;* ***verzags,*** *adj. av* ***verzagen*** *= försagd, modlös, skygg*

Om de fem huggen

Fem hugg lär från [högra handen.]

rechten hand wer das wäre
dem wir geloben / in kunsten
gern zů lonen Merck die
zedel setzt fünff verborgne heuw
Da von vil maister des schwerts
nicht wissen zů sagen Die
soltu anders nicht lernen hawen
wann von der rechten sytten
gegen dem der sich gegen
dir stöllet zů der were Vnd
versůch öb du mit ainem hawe
vsß den fünffen den man mitt
dem ersten schlag mügest tref-
fen Wer dir die brechenn kan
on seinen schaden / so wirt im
gelopt Von dem maister der
zedeln Daß im siner kunst

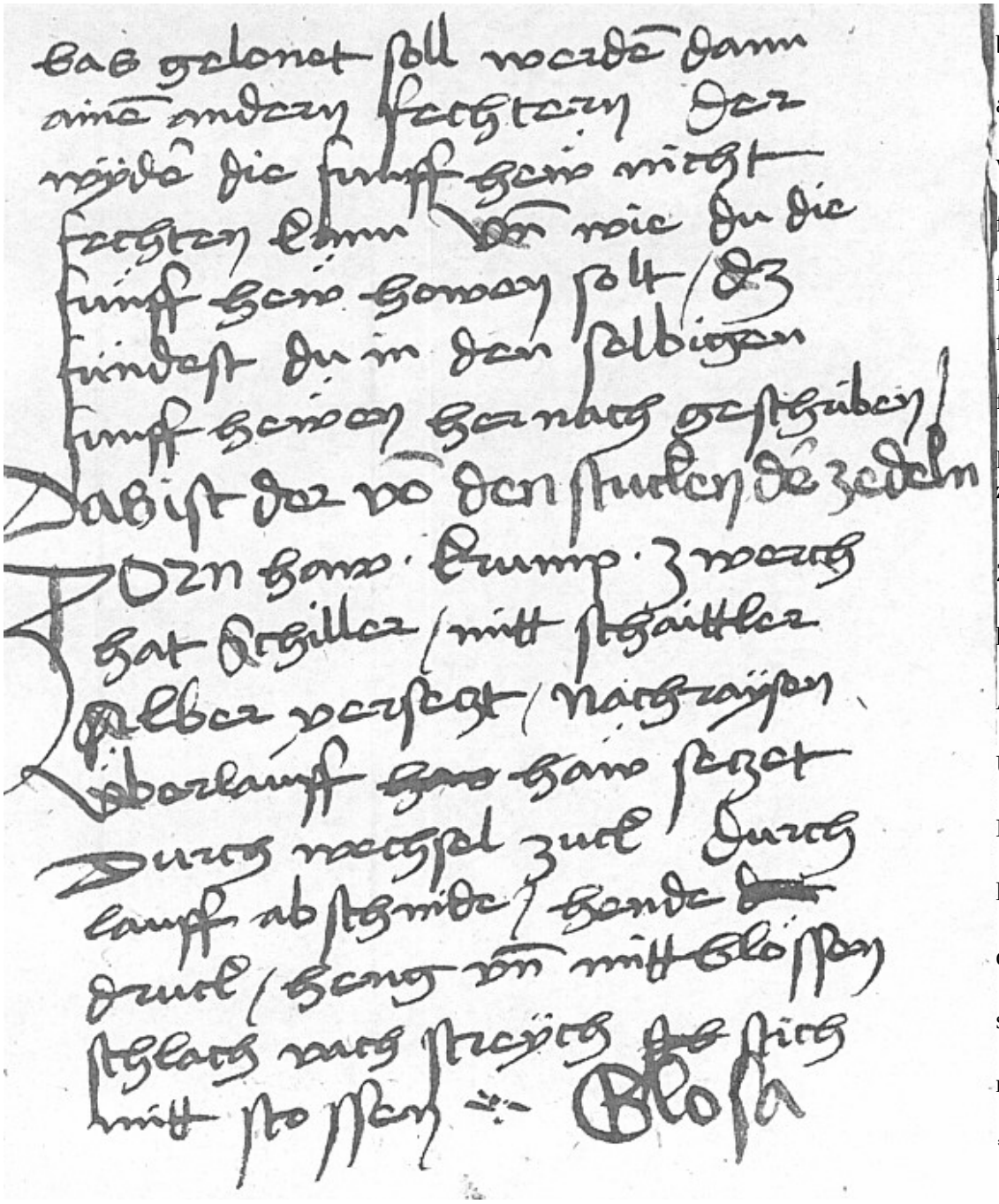
17R, om de fem huggen

[Fem hugg lär från] högra handen.
Den som kan försvara sig mot dessa,
den skall vi berömma,
hans skicklighet gärna belöna

Märk väl, läroverserna framlägger fem hemliga hugg, som många svärdsmästare inte vet att tala om. Du skall inte lära dig hugga andra hugg när du kommer från den högra sidan mot dem som ställer sig mot dig i försvar.

Och försök om du kan att träffa motståndaren med första slaget med ett av dessa fem hugg. Den som kan kontra dessa mot dig utan att bli skadad skall berömmas av läroversernas mästare, då hans skicklighet [skall belöna honom]

geloben *= lova, prisa, berömma;* ***lonen*** *->* ***lohnen*** *= belöna, avlöna, löna sig;* ***on*** *(ibland. även* ***an*** *eller* ***ane****)* *->* ***ohne*** *= utan;*

bas gelonet soll werden dann

ainen andern fechtern der

wyder die funff hewe nicht

fechten kann Vnd wie du die

fünff hewe howen solt / Das

fündest du in den selbigen

funff hewen hernach geschriben

Das ist der * von den stucken der zedeln

Zorn haw krump zwerch

hat schiller / mitt schaittler

Alber versetzt / nachraÿsen

Überlauff hawe setzet

Durch wechsel zuck durch

lauff ab schnide / hende

druck / heng vnd mitt blössen

schlach vach streÿch stich

mitt stossen **Glosa**

**Här saknas ordet « text »*

17V, om de sjutton huvudteknikerna

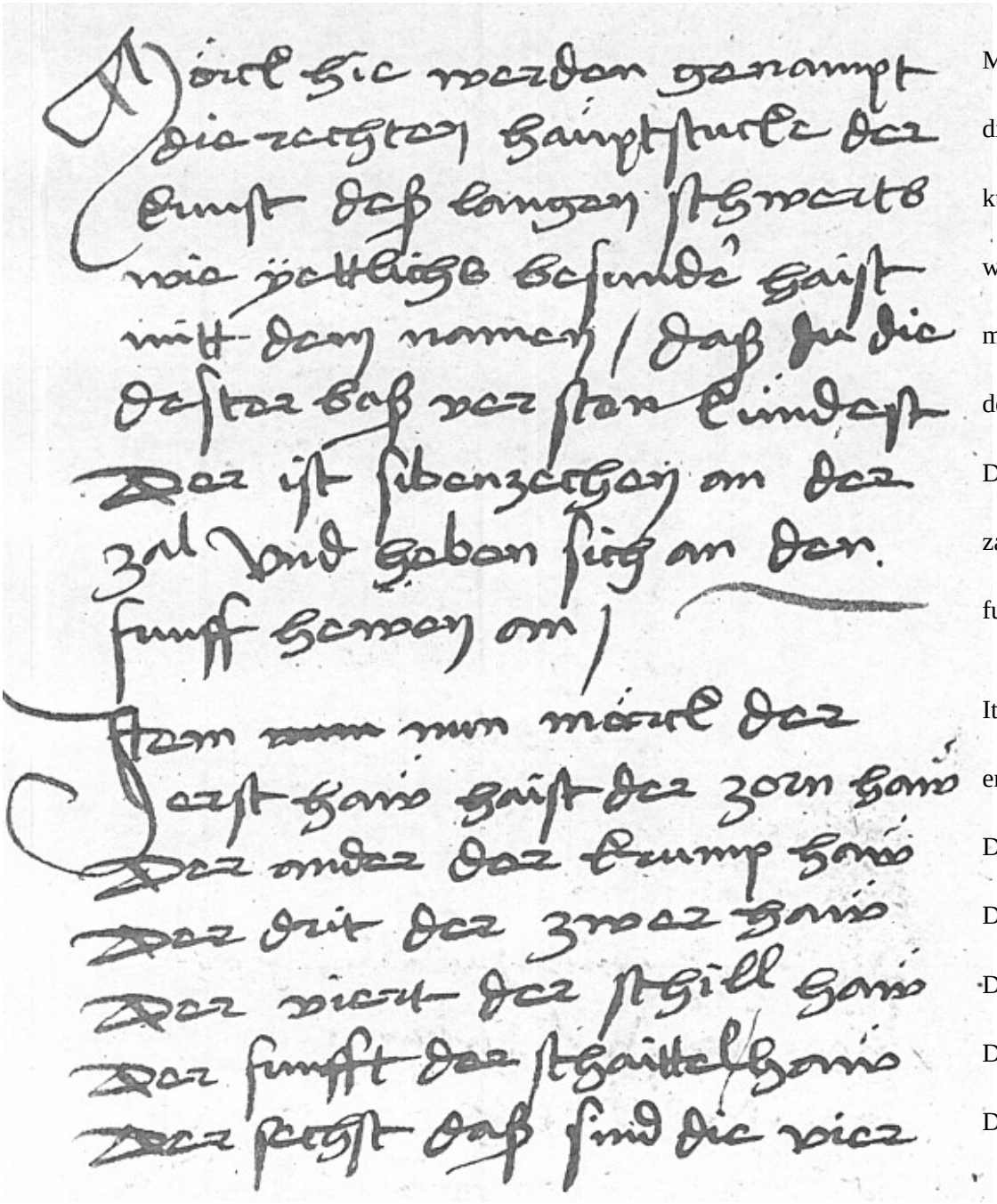
[då hans skicklighet] skall belöna honom mer än en annan fäktare, som inte kan fäktas mot de fem huggen. Och hur du skall hugga de fem huggen finner du härefter nedtecknat i dessa samma fem hugg.

Läroversernas tekniker

Zornhau, Krumphau, Zwerch, Schiller, med Schaitler bryt Alber, följ efter (nachreissen), nå över (überlaufen), hugg, växla igenom (durchwechseln), ryck (zucken), löp igenom(durchlaufen), skär av (abschneiden), tryck händerna (hendedrücken), hänganden (hengen), och med blottor (blosse), hugg, fånga, svep (streichen), stick med stötar.

*bas -> basz = allm. Förstärkande: mer, bättre, tidigare etc; **streych**, av streichen = stryka, dra streck, hugga, som när det används om ett huggvapen antyder ett utsträckt svepande hugg. Ringeck begränsar det ytterligare ; i hans användning gäller det bara hugg nerifrån, oftast från vänster. Jag har valt att översätta "streychen" med "svep" . "Svepande hugg nerifrån" hade varit mer exakt men är svårt att passa in i texten då man vill kunna böja ordet.*

N.B. här kunde jag haft dussintals glosor(überlauffen etc), men jag spar dem till de relevanta sektionerna.

Mörck hie werden genampt
die rechten haüptstucke der
kunst deß langen schwerts
wie ÿettlichs besunder haist
mit dem namen / daß du die
dester baß versten kündest
Der ist sibenzechen an der
zal Vnd heben sich an den
funff hewen an /

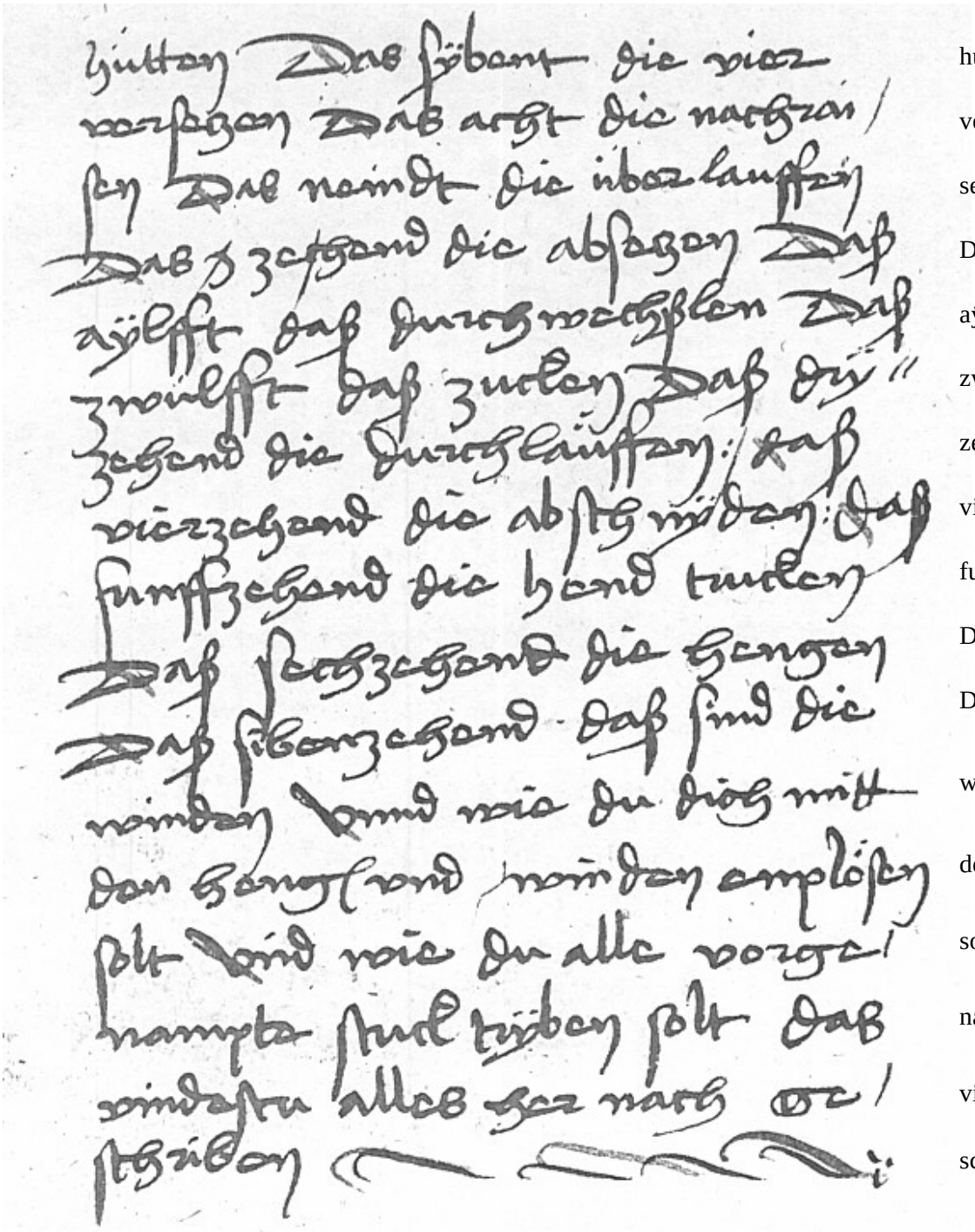
Item nun mörck der
erst hawe haist der zorn hauw
Der ander der krump hauw
Der drit der zwer hawe
Der viert der schill hawe
Der funfft der schaittel hawe
Der sechst daß sind die vier

18R, om de sjutton huvudteknikerna

Här skall namnges de korrekta huvudteknikerna i långsvärdets konst, vad vart och ett särskilt heter med sitt namn för att du skall förstå dem desto bättre. De är sjutton till antalet och börjar med de fem huggen.

Det första hugget heter vredeshugg (Zornhau),
det andra krumhugg (Krumphau),
det tredje tvärshugg (Zwerchhau),
det fjärde spanarhugg (Schielhau),
det femte delarhugg (Scheitelhau);
det sjätte: det är de fyra [garderna,]

__yettlichs__ ->__ieteslichs__ = varje; __besunder__ = för sig, särskilt; __dester__ = desto; __an der zal__ = till antalet; __zorn__ = vrede; __krump__ = krum, krökt, böjd, oriktig; __zwer__ -> __zwerch__ = tvär, på tvärs, från sidan, avvikande från normal riktning,omvänd; __schill__ -> __schiel,__ av __schielen__ = skela, spana, speja, kisa; kan även vara en ordlek och tolkas samtidigt som __schillern__ -> __schildern__ = en soldatterm för att gå på vakthållning, hålla vakt, spana efter fienden; __schaittel__ -> __scheitel__ = bena, hjässa, även verbet __scheiteln__ = kamma bena, dela håret, i äldre bruk även om andra saker som delas, som vägar och floder; hade det funnits ett svenskt verb för ”att kamma bena” hade det varit bästa översättningen. Möjlig ordlek/influens: __scheiteln__ kan också betyda ”spänta”, dvs att dela ved, framför allt att skära tunna spån (__scheit__) lämpliga att starta eld med

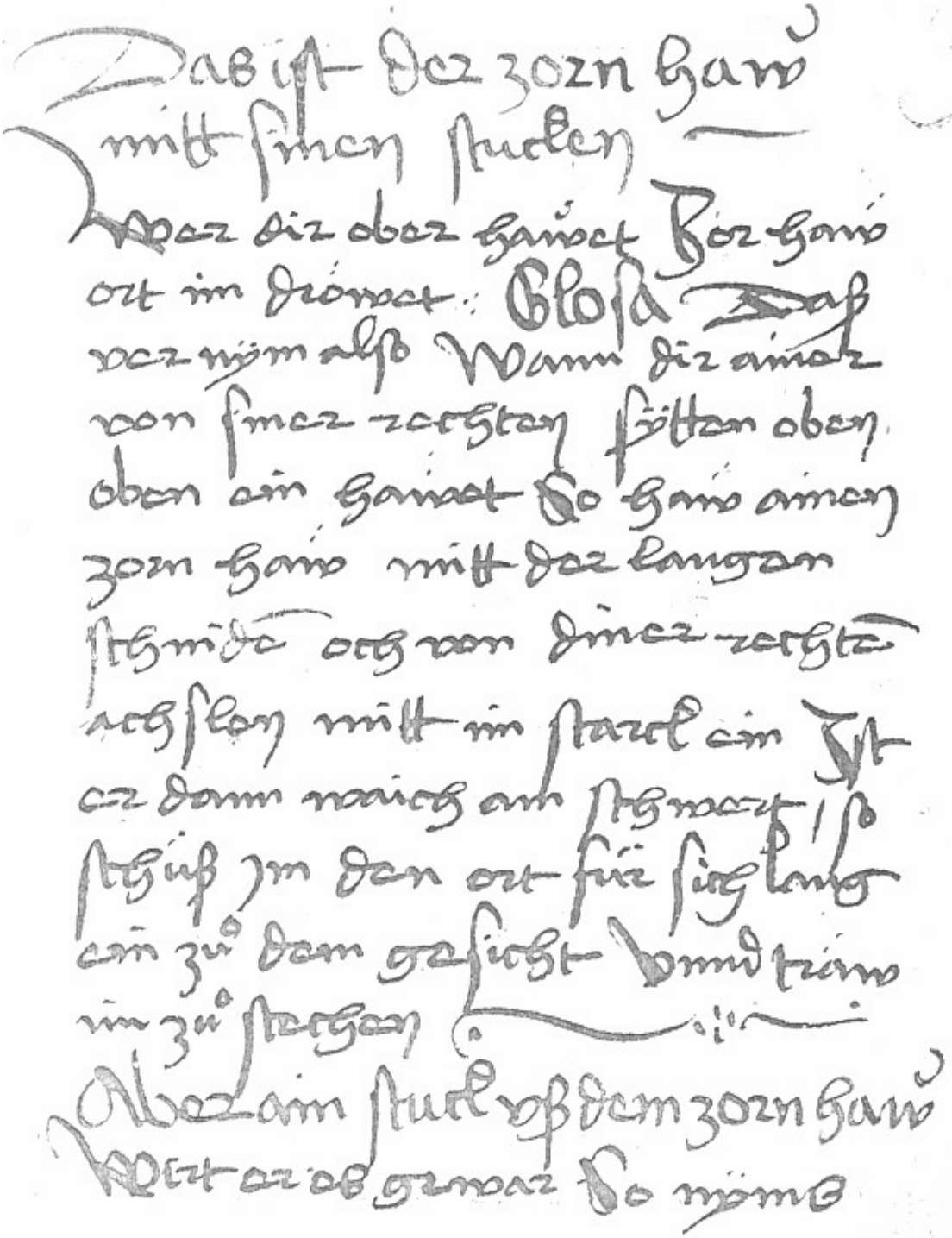
hütten Das sÿbent die vier versetzen Das acht die nachraisen Das neindt die überlauffen Das zehend die absetzen Daß aÿlfft daß durchwechßlen Das zwülfft daß zucken Daß drÿzehend die durchläuffen :/ Daß vierzehend die abschnÿden : Daß funffzehend die hend trucken Daß sechzehend die hengen Daß sibenzehend daß sind die winden Vnnd wie du dich mitt den hengen und winden enplösen solt Vnd wie du alle vorgenampte stuck trÿben solt das vindestu alles her nach geschriben

18V, om de sjutton huvudteknikerna

det sjunde de fyra Versetzen,
det åttonde efterföljandet,
det nionde övernåendet,
det tionde sidosättandet,
det elfte genomväxlandet,
det tolfte ryckandet,
det trettonde genomlöpandet,
det fjortonde avskärandet,
det femtonde handtryckandet,
det sextonde hängandena,
det sjuttonde: det är vindningarna

Och hur du med hänganden och vindningar skall ge dig blottor, och hur du skall utföra alla dessa förutnämnda tekniker, allt det finner du härefter nedtecknat.

***enplösen -> enblœßen, av blœßen** = blotta,klä av: här betyder det något i stil med "lämna blottor"; **vindestu -> findest du** = finner du*

Das ist der zorn hauw

mitt sinen stucken

Wer dir ober hauwet Zor hawe

ort im dröwet **Glosa** Daß

vernÿm also Wann dir ainer

von siner rechten sÿtten oben

oben ein hawet so hawe ainen

zorn hawe mitt der langen

schniden och von diner rechten

achslen mitt im starck ein Ist

er dann waich am schwert / so

schüß im den ort für sich lang

ein zů dem gesicht Vnnd träw

im zů stechen

Aber ain stuck vß dem zorn hauw

Wirt er es gewar So nÿms

19R, om Zornhau-ort

Zornhau med dess tekniker

Den som hugger från ovan,
zornhau hotar honom med spetsen

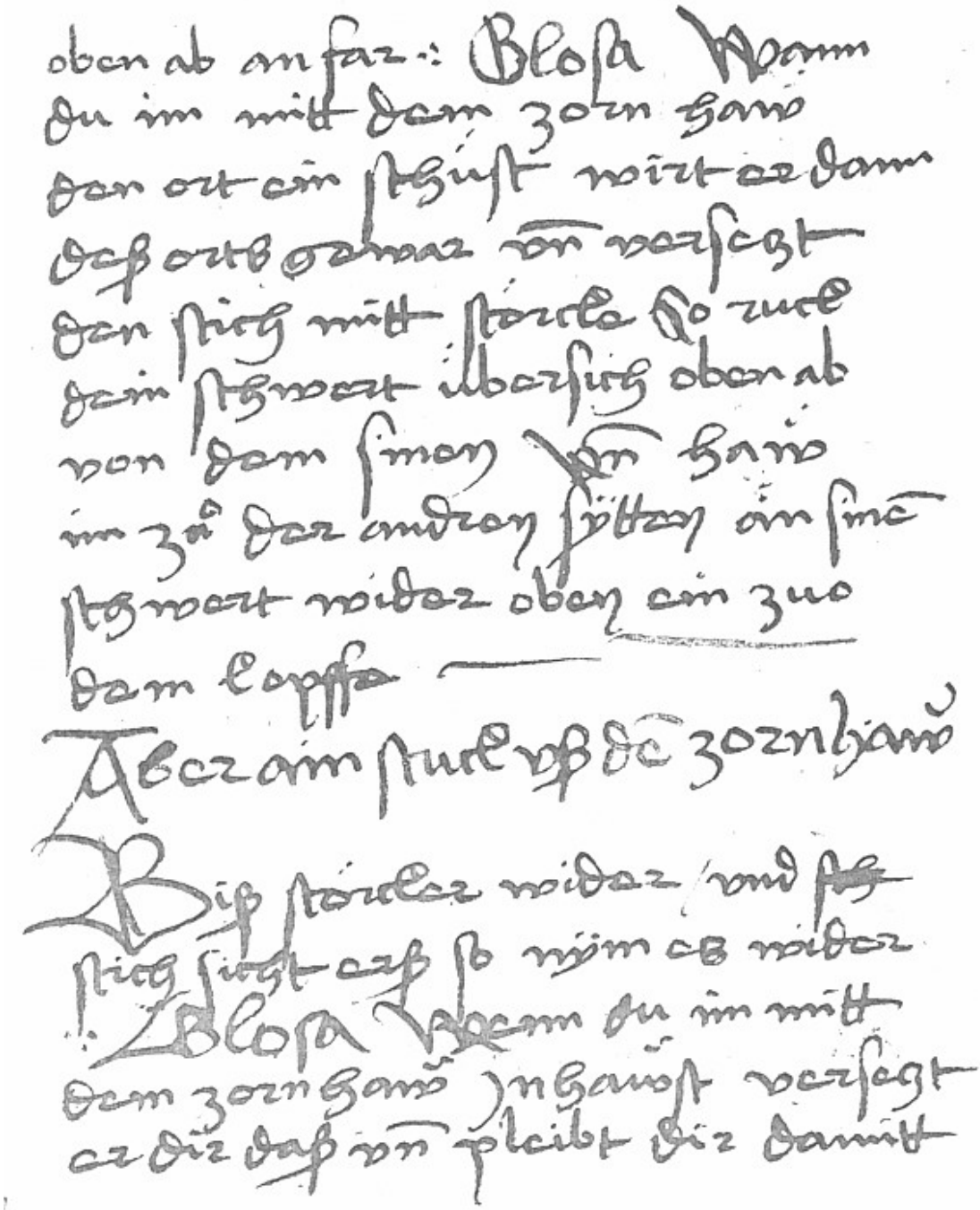
När någon hugger mot dig från ovan från höger sida, så hugg in ett kraftfullt Zornhau med den långa eggen från din högra axel.

Är han då vek i bindningen, stöt då snabbt in spetsen längs klingan mot hans ansikte, och hota att stöta honom.

En annan teknik från Zornhau

Märker han detta,
så tag [bort ovan utan fara.]

__schüß,__ av __schüszen__ -> __schieszen__ = att röra något hastigt (och oftast rakt), skjuta, här närmast ”snabbt stöta”; __für sich__ -> __fürsich__ = framåt, framåt framför sig; __lang ein__ = jag har valt att konsekvent översätta detta med ”in längs klingan” eftersom det passar utomordentligt i i sammanhanget överallt där uttrycket används. Annars betyder det bokstavligt ”långt in” eller ”utsträckt in”; __am schwert__ = egentligen ”vid svärdet”, men översättningen blir väldigt krystad om man använder detta: jag har valt att konsekvent använda ”i bindningen”, vilket betyder samma sak och passar bättre språkligt; __träw,__ av __trawen__ -> __dröuwen__ = hota; __gewar werden__ = bli varse

oben ab an far **Glosa** Wann

du im mitt dem zorn hawe

den ort ein schüst wirt er dann

deß orts gewar vnd versetzt

den stich mit störcke So ruck

dein schwert übersich oben ab

von dem sinen Vnd hawe

im zů der andren sytten an sinem

schwert wider oben ein zuo

dem kopffe

Aber ain stuck vß dem zornhauw

Biß störcker wider / vnd

stich sicht erß so nym es wider

Glosa Wenn du im mitt

dem zorn hauw inhauwst versetzt

er dir daß vnd pleibt dir damitt

19V, om abnehmen och inwinden

[så tag] bort ovan utan fara.

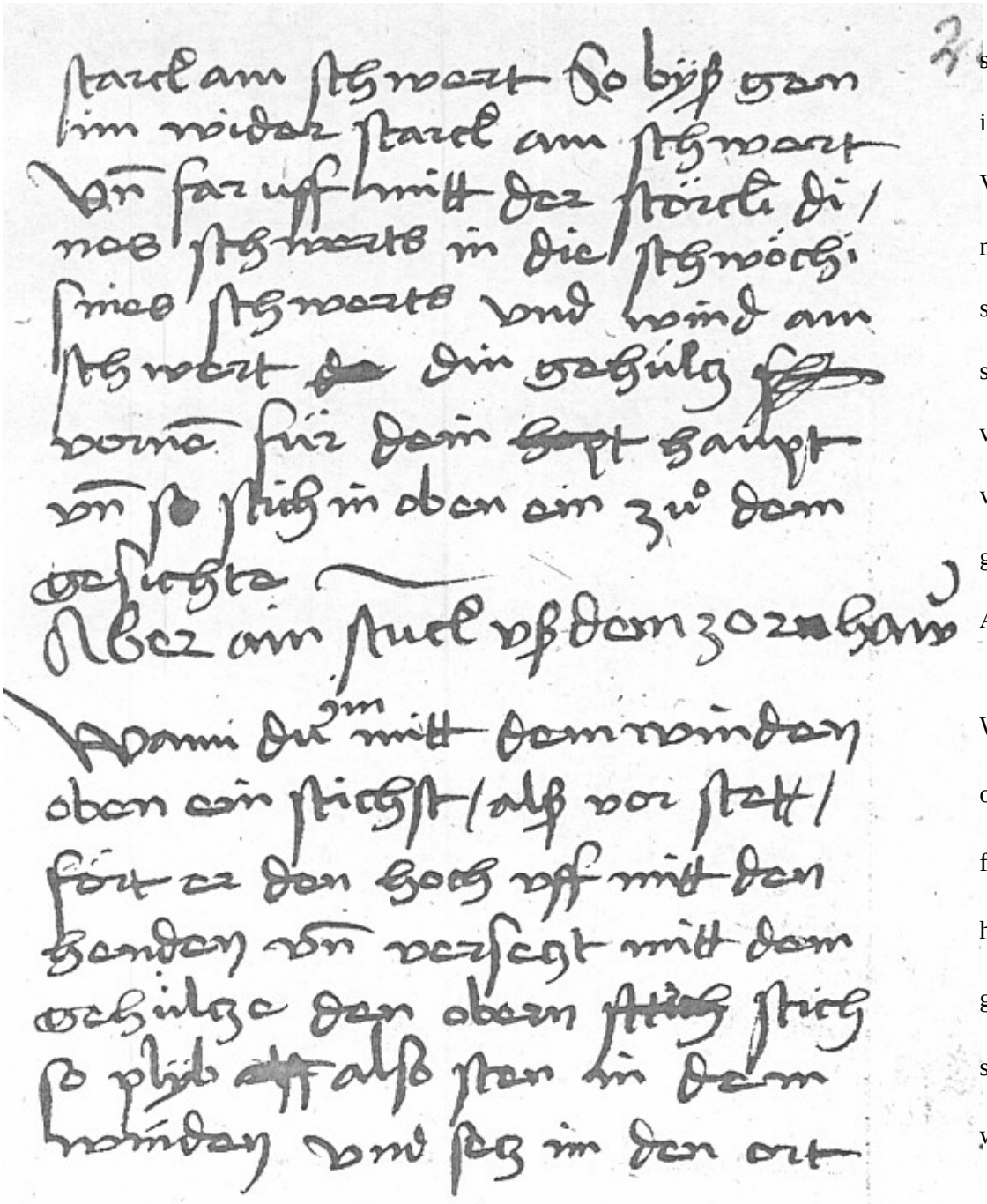
När du stöter efter ett Zornhau och han blir varse spetsen och kraftfullt avvärjer stöten, så ryck ditt svärd uppåt, över och bort från hans svärd och hugg honom emot den andra sidan av hans svärd uppifrån in mot huvudet.

Ännu en teknik från Zornhau

Bli starkare igen
och stöt! Om han märker det, tag det nedan.

När du hugger in mot honom med ett Zornhau och han avvärjer det och stannar kvar [starkt mot dig i bindningen]

*störcke -> **sterke** = styrka, kraft: jag har valt att konsekvent översätta ”mitt störcke” med ”kraftfullt”; **übersich** = uppåt; **biß** = andra person singular imperativ av ”att vara”. Dvs ”var!”. Jag tycker dock det passar bättre språkligt att använda ”bli!”; **wider** = jobbigt ord, kan antingen vara **wieder** = åter, igen eller också **wider** = emot, tillbaka. Ofta passar dessutom båda betydelserna i sammanhanget. Just här har jag valt ”igen”. Man började inte konsekvent skilja betydelserna mha olika stavning förrän under 1600-talet.*

starck am schwert So byß gen
im wider starck am schwert
Vnd far uff mit der störck di-
nes schwerts in die schwöchi
sines schwerts vnd wind am
schwert din gehültz
vornen für dein haupt
vnd so stich in oben zů dem
gesichte

Aber ain stuck vß dem zornhauw

Wann du im mitt dem winden
oben ein stichst / alß vor stett /
fört er den hoch vff mitt den
henden vnd versetzt mitt dem
gehültze den obern stich
so plyb also sten in dem
winden vnd setz im den ort

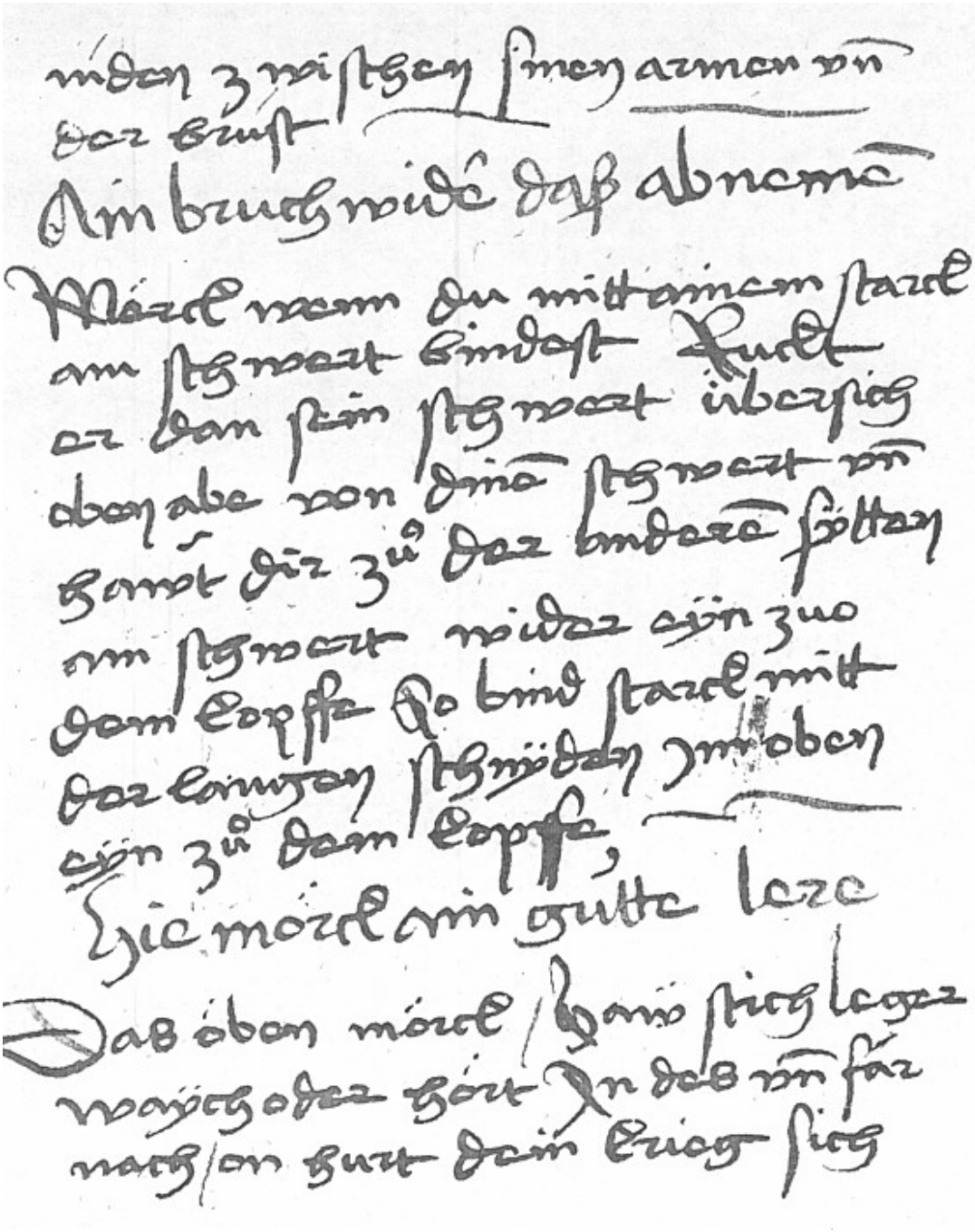
20R, om inwinden och när han avvärjer inwinden med kron

[han avvärjer det och stannar kvar] starkt mot dig i bindningen, så bli åter stark emot honom i bindningen och far upp med ditt svärds ”starka” mot hans svärds ”svaga” och vinda i bindningen ditt hjalt framför ditt huvud, och stöt honom uppifrån i ansiktet.

Ännu en teknik från Zornhau

När du använder vindningen mot honom och stöter uppifrån - som nämnts ovan – och han far upp högt med händerna och använder hjaltet för att avvärja din övre stöt, så bli stående i vindningen och stöt din spets[nedåt mellan hans armar och bröstet.]

vornen *=framför*

niden zwischen sinen armen vnd

der brust

Ain bruch wider daß abnemen

Mörck wenn du mitt ainem starck

am schwert bindest Ruckt

er dan sein schwert übersich

oben abe von dinem schwert vnd

hauwt dir zů der anderen sytten

am schwert wider eÿn zuo

dem kopffe So bind starck mitt

der langen schnÿden jm oben

eÿn zů dem kopffe

Hie mörck ain gutte lere

Das öben mörck Hawe stich leger

waÿch oder hört In des vnd fár

nach / on hurt dein krieg sich

20V, en kontring mot abnehmen

[och stöt din spets] nedåt mellan hans armar och bröstet.

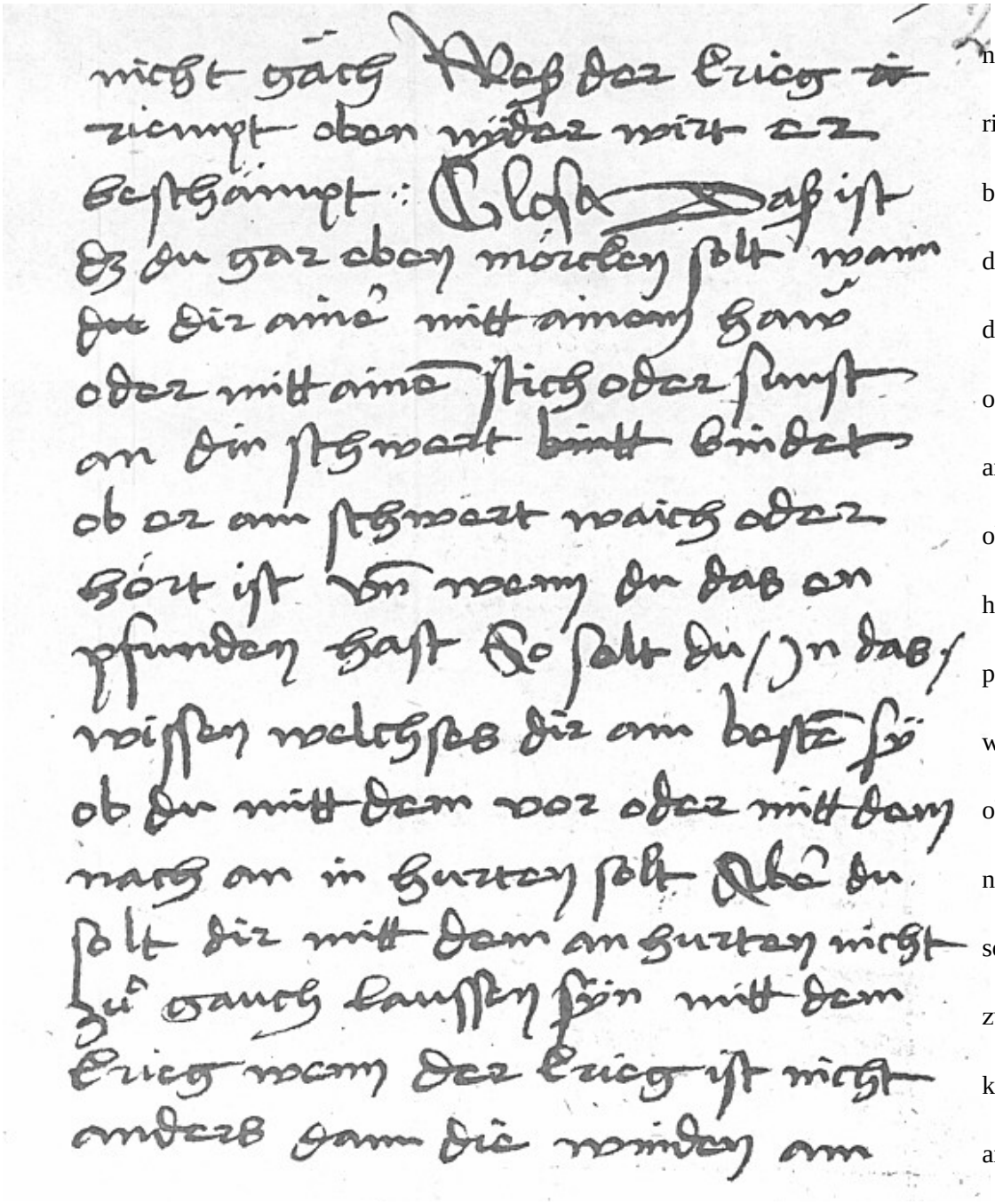
En kontring mot borttagandet

När du binder starkt mot någon och han rycker sitt svärd uppåt bort från och över ditt svärd och i bindning hugger mot dig på andra sidan svärdet mot huvudet, så bind starkt med den långa eggen uppifrån in mot hans huvud.

En bra lektion.

Märk att öva detta:
hugg, stötar, garder - mjukt eller hårt.
”Indes” och ”Vor”, ”Nach” utan brådska.
Sök dig inte in i närstrid [förhastat.]

abnehmen *= avtagande, borttagande;* ***oben*** ***abe*** *->* ***obenab*** *= bort ifrån ovan, eller också tolkas som separata ord;* ***abe*** *= bort ifrån;* ***hurt*** *=kan antingen vara* ***hurt*** *= tornerspelsuttryck för stötanfall, som senare fått en betydelse av ”snabb, hurtig, brådskande”, eller också* ***hurt*** *= flätverksstaket, gärdsgård, i så fall förstås använt bildligt som ”försvar” i största allmänhet;* ***fár*** *är här troligen en felskrivning, skall vara ”vor”, vilket det också är i nästan alla andra versioner av zedel som finns;* ***krieg*** *= förr ett mycket mer allmänt ord för kamp, strävan, ansträngning: här betyder det kampen som uppstår när man kommit in i bindningen. Jag har valt ”närstrid” som konsekvent översättning.*

nicht gauch Weß der krieg

riempt oben nyder wirt er

beschämpt **Glosa** Daß ist

das du gar eben mörcken solt wann

dir ainer mitt ainem hauw

oder mitt ainem stich oder sunst

an din schwert bindet

ob er am schwert waich oder

hört ist vnd wenn du das en

pfunden hast So salt du / in das /

wissen welchses dir am besten sÿ

ob du mitt dem vor oder mitt dem

nach an in hurten solt Aber du

solt dir mitt dem an hurten nicht

zů gauch lassen sÿn mitt dem

krieg wenn der krieg ist nicht

anders dann die winden am

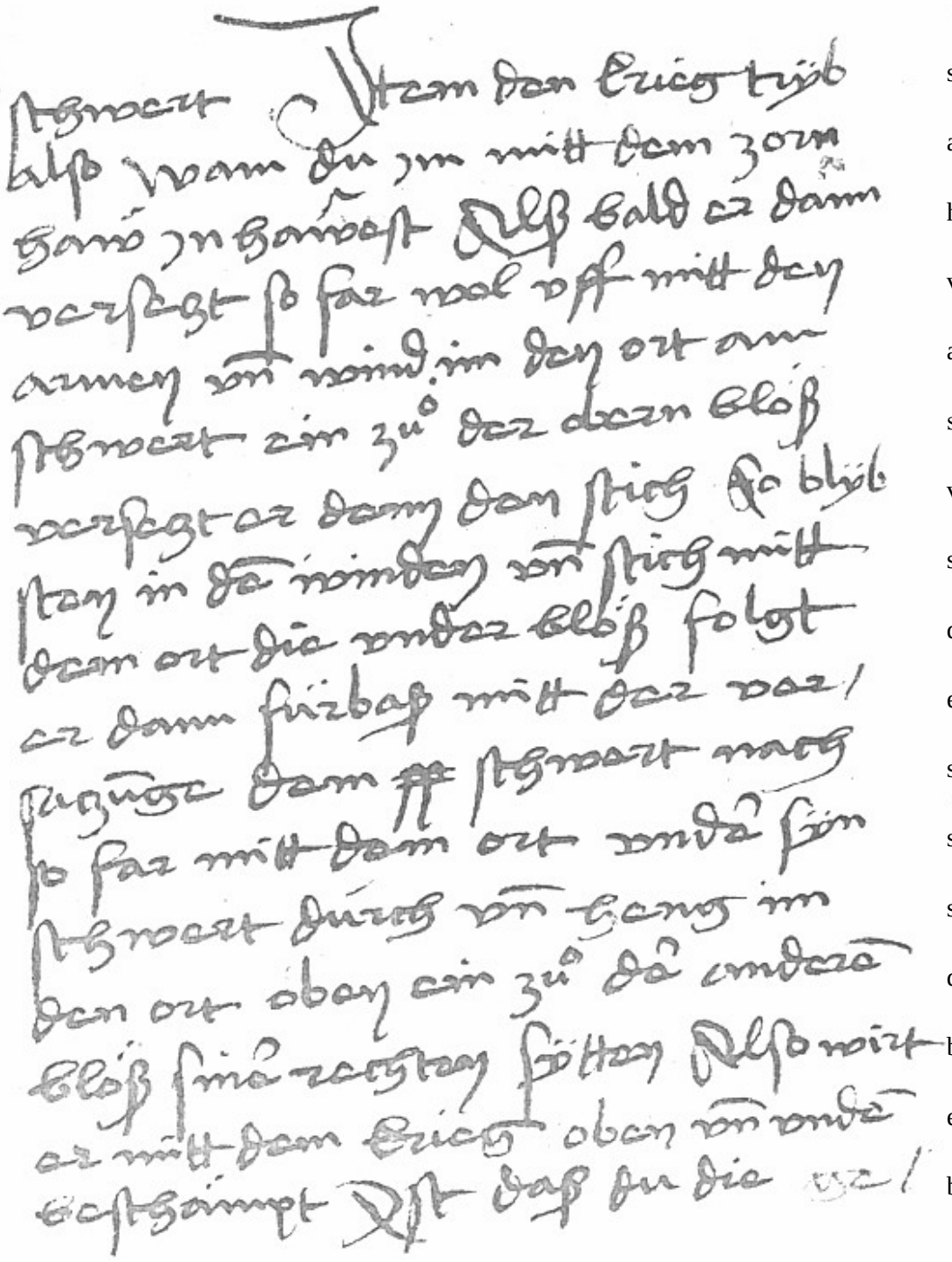
21R, om krieg, fühlen och winden

[Sök dig inte in i närstrid] förhastat.
Den som siktar på närstrid
ovan, blir utskämd nedan.

När någon binder mot ditt svärd med ett hugg eller stöt eller annat skall du mycket noga lägga märke till om han är mjuk eller hård i bindningen. Och när du märker detta, skall du ”Indes” veta vad som är bäst, att attackera honom med ”Vor” eller ”Nach”.

Men du skall i attacken inte vara förhastad med att gå in i närstrid, eftersom närstriden inte är något annat än vindningarna i [bindningen.]

*gauch -> **gach** brådskande, snabbt, plötsligt; **riempt**, av **remen** = sikta på, både i bildlig och bokstavlig betydelse, eftertrakta, eftersträva; **beschämpt**, av **beschemen** = skämma ut; **hurten** = här definitivt mer i tornerspelsbetydelsen av att anfalla; **winden** = vända, vrida, vända mot, kan också betyda brottas, i så fall specifikt med armarna. Som fäktterm betyder det en rörelse som vrider ens klinga mot den andres och trycker den åt sidan, uppåt eller nedåt, oftast i samband med att man gör sig stark. Jag har valt att översätta winden konsekvent med ”vinda” och ”vindningar” eftersom detär ett mer ovanligt ord, det finns vad jag vet inget bra svenskt ord att använda..*

schwert Item den krieg trÿb
also Wan du jm mitt dem zorn
hauw jn hauwest Alß bald er dann
versetzt so far wol vff mitt den
armen vnd wind im den ort am
schwert ein zů der obern blöß
versetzt er denn den stich So blÿb
sten in dem winden vnd stich mitt
dem ort die vnder blöß folgt
er dann fürbaß mitt der ver-
satzunge dem schwert nach
so far mitt dem ort vnder sÿn
schwert durch vnd heng im
den ort oben ein zů der anderen
blöß siner rechten sÿtten Also wirt
er mitt dem krieg oben vnd vnden
beschämpt Ist daß du die ge-

21V, om krieg, fühlen och winden

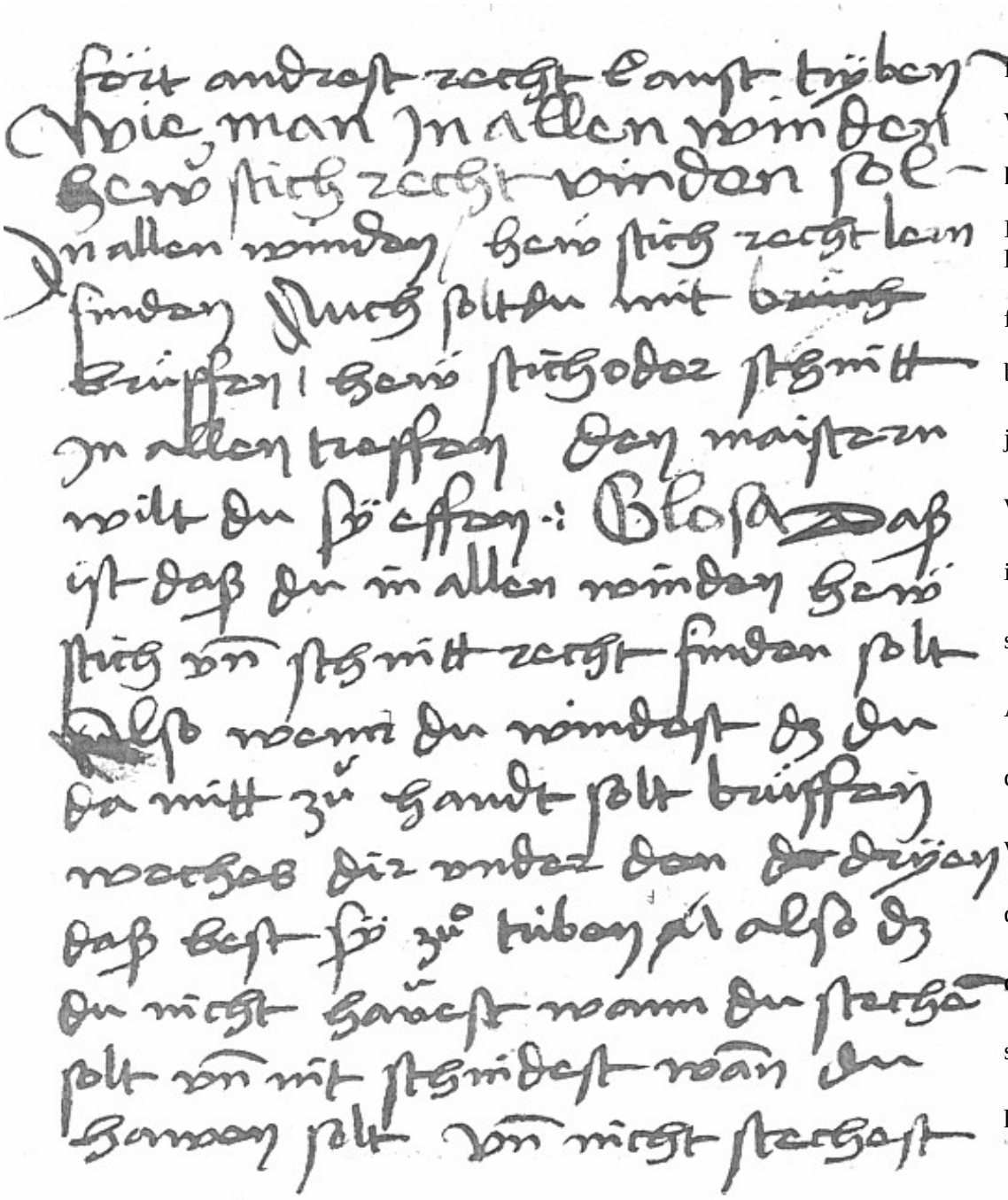
Utför närstrid så här: När du hugger mot honom med ett Zornhau, så fort han då avvärjer skall du fara ordentligt upp med armarna och vinda mot hans svärd din spets in mot den övre blottan.

Avvärjer han denna stöt, bli stående i vindningen och stick med spetsen mot de nedre blottorna.

Följer han då vidare efter ditt svärd med avvärjningen, så far under hans svärd med din spets igenom till den andra sidan och häng din spets ovan in mot den andra blottan, på hans högra sida.

*Inga direkt nya glosor här, så jag passar på att säga något om **Item.** Jag har valt att inte översätta det alls eftersom det egentligen är ganska överflödigt. Det är ett latinskt uttryck som används flitigt i medeltida dokument för att markera ungefär att ”här börjar ett nytt avsnitt” eller ”här kommer en till medlem av en uppräkning eller listning”. Jag har också valt att strunta i **Glosa**, ett uttryck som helt enkelt betyder ”här börjar en förklaring”, underförstått ”av den föregående kryptiska läroversen”. Jag har i stället markerat läroverserna med fetstil.*

På så sätt blir han utskämd i närstrid både ovan och nedan, eftersom du [till skillnad från honom korrekt kan utföra rörelserna]

fört andrest recht kanst trÿben

Wie man jn allen winden

heuw stich recht vinden sol

In allen winden / heuw stich recht lern

finden Auch soltdu mit

brüffen / hewe stich oder schnitt

jn allen treffen den maistern

wilt du sÿ effen **Glosa** Daß

ist daß du in allen winden hewe

stich vnd schnitt recht finden solt

Also wenn du windest das du

da mitt zu handt solt brüffen

weches dir vnder den drÿen

das best sÿ zů triben also das

du nicht hauvest wann du stechen

solt vnd nit schnidest wann du

hawen solt Vnd nicht stechest

22R, om winden och die drei wunder

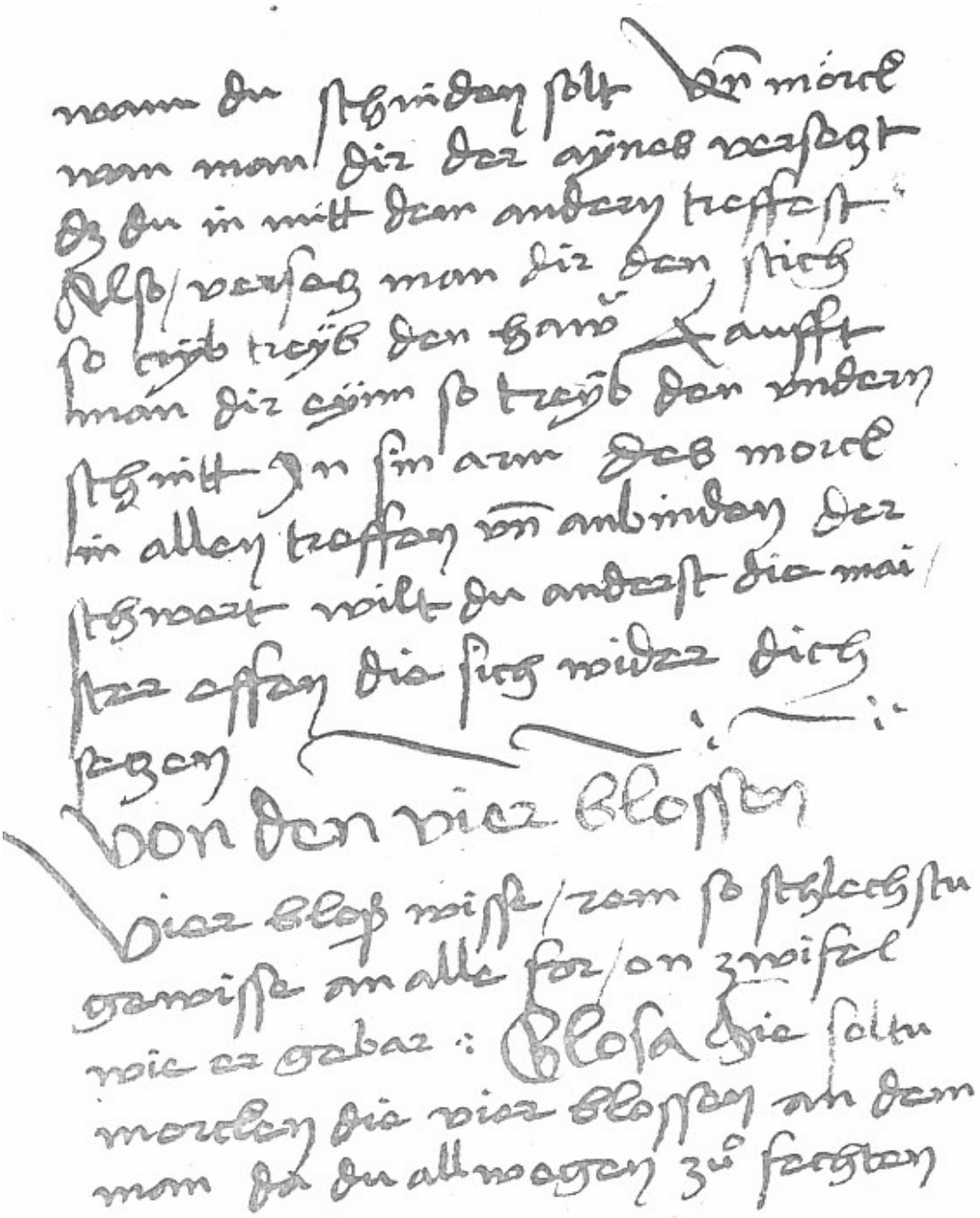
[eftersom du] till skillnad från honom korrekt kan utföra rörelserna.

Hur man i alla vindningar skall finna rätt hugg och stötar

I alla vindningar
rätt lär att finna hugg och stöt
Du skall också ”med”
pröva hugg, stöt eller skär
i alla kamper
om du vill narra mästarna.

> ***andrest**, troligen skrivfel för **anderst**=ett sorts superlativ av ”annars”: här troligen avsett som ”annars, till skillnad från” ; **recht** = korrekt, riktigt, rätt; **treffen** = kamp, fientlig sammanstötning; **effen** = narra, lura; **brüffen -> brüefen** = pröva, undersöka, varsebli, beräkna, testa*

Det vill säga att du i alla vindningar skall finna rätt hugg, stöt eller skär sålunda: när du vindar, skall du omedelbart förnimma vilket av de tre som verkar bäst att använda. Så att du inte hugger när du borde stöta, inte skär när du borde hugga, och inte stöter [när du bör skära.]

wann du schniden solt Vnd mörck

wan man dir der aÿnes versetzt

das du in mitt dem andern treffest

Also / versetz man dir den stich

so trÿb den hauw Laufft

man dir eÿnn so treÿb den vndern

schnitt In sin arm Des morck

in allen treffen vnd anbinden der

schwert wilt du anderst die mai-

ster effen die sich wider dich

setzen

Von den vier blossen

Vier bloß wisse / rem so schlechstu

gewisse an alle for / on zwifel

wie er gebar **Glosa** Hie soltu

morcken die vier blossen an dem

man da du allwegen zů fechten

22V, om winden och die drei wunder, och om vier blösse

[och inte stöter] när du bör skära.

Och märk: när någon avvärjer det ena, att du träffar med det andra. Alltså: avvärjer man din stöt, använd hugget.

Rusar man inpå dig, använd det undre skäret mot hans arm.

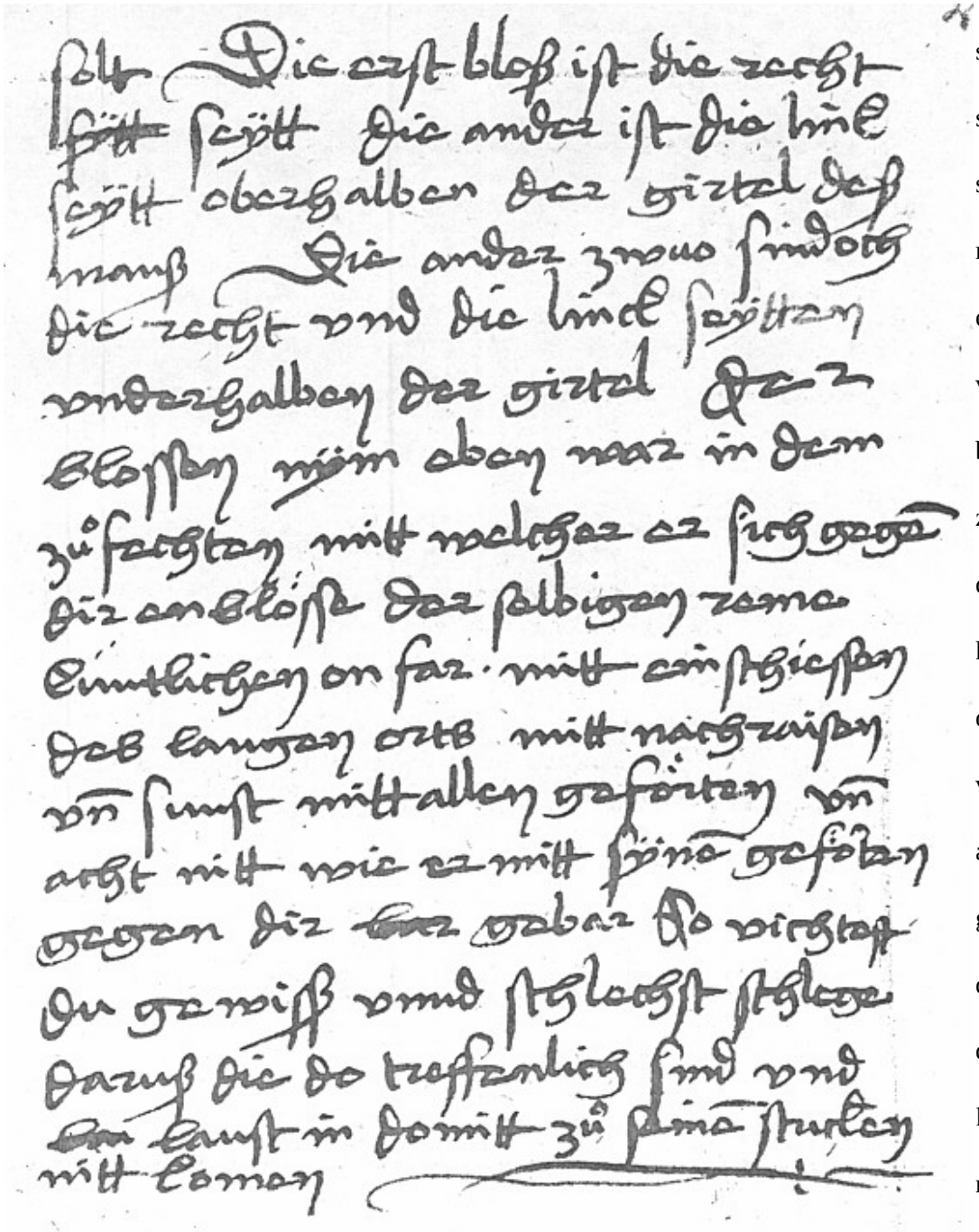
Kom ihåg detta vid alla kamper och bindningar med svärdet, om du annars vill narra de mästare som sätter sig emot dig.

__blossen__ -> __blöeszen__ = blottor; __gebar__ =bete sig, föra sig, göra något ; __anders__ = annars, här använt ganska överflödigt men i ett typiskt uttryckssätt; __allwegen__, alternativt uttryck för __allweg__ = alltid

De fyra blottorna

Lär dig fyra blottor,
sikta så träffar du med säkerhet,
utan någon fara;
utan tvivel, vad han än gör.

Här skall du lära dig människans fyra blottor, som du alltid skall fäktas mot.

solt Die erst bloß ist die recht
seÿtt die ander ist die link
seÿtt oberhalben der girtel deß
manß Die ander zwuo sind och
die recht vnd die linck seÿtten
vnderhalben der girtel Der
blossen nÿm eben war in dem
zůfechten mitt welcher er sich gegen
dir enblösse der selbigen reme
künstlichen on far. mitt einschiessen
des langen orts mit nachraisen
vnd sunst mit allen geförten vnd
acht nitt wie er mitt sÿnen geförten
gegen dir gebar So vichtest
du gewisß vnnd schlechst schlege
daruß die do treffenlich sind vnd
laust in domitt zů seinen stucken
nitt komen

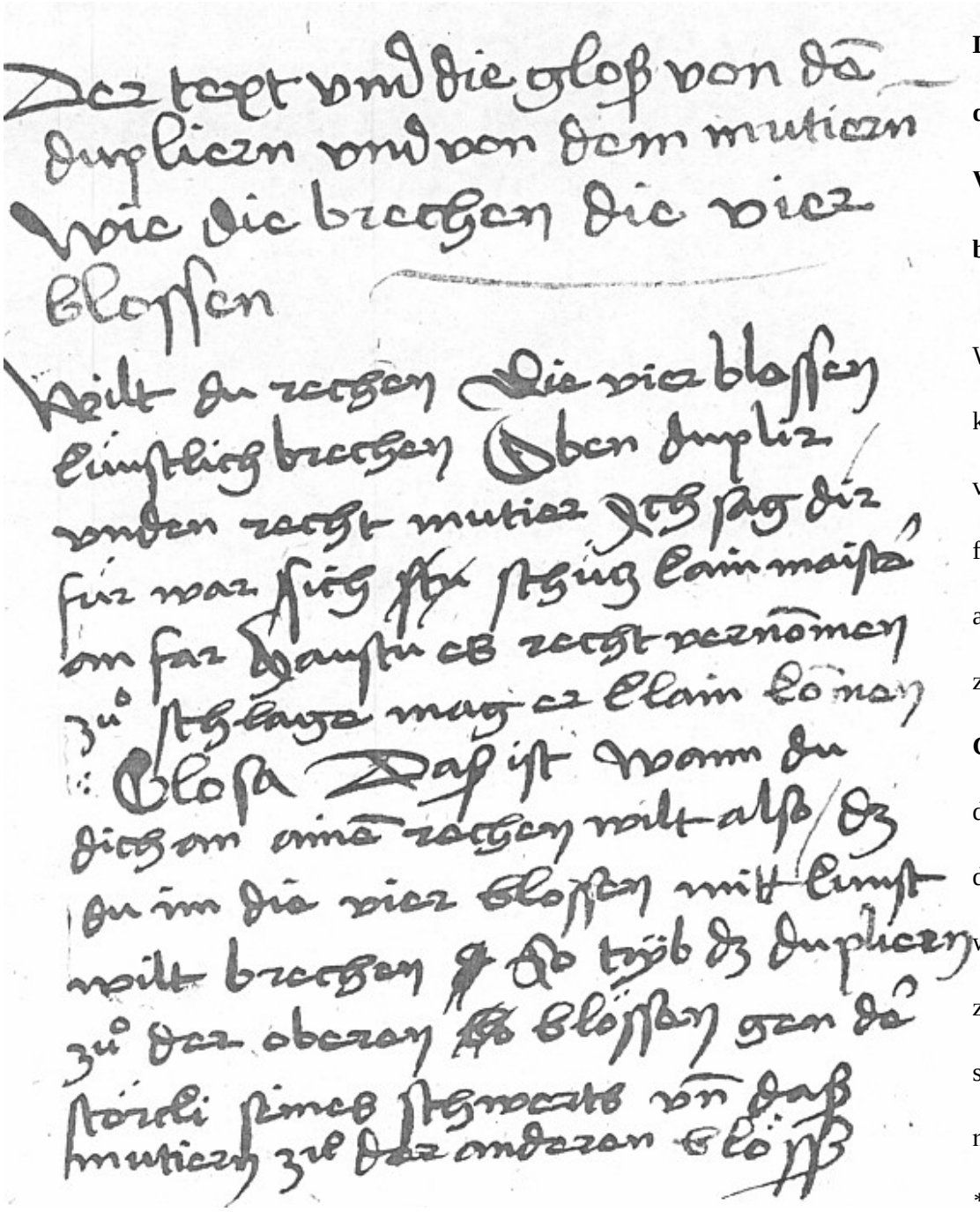
23R, om vier blösse

Den första blottan är på höger sida, den andra på vänster sida, ovanför mannens gördel.

De andra två är likaså på höger och vänster sida under gördeln.

Lägg alltid noga märke till blottorna i Zufechten. Den han blottar för dig skall du skickligt sikta mot utan fara: med instötande med den utsträckta spetsen, med efterföljande och med alla andra tekniker. Och beakta inte vad han med sina tekniker försöker göra mot dig, utan fäktas med övertygelse och slå slag som är förträffliga och som inte låter honom komma till sina tekniker.

girtel *->* ***gürtel*** *= gördel, bälte. Värt att notera att detta var ett bälte för att hålla ihop en rock eller kjortel, inte för att hålla uppe byxorna (sådana bälten fanns inte, och inte byxor heller!). Med andra ord avses inte höfthöjd utan midjehöjd;* ***treffenlich*** *->* ***trefflich*** *= förträfflig;* ***geförten****, av* ***gefert*** *->* ***gefährt*** *= specifik rörelse, teknik*

Der text vnd die gloß von dem dupliern vnd von dem mutieren Wie die brechen die vier blossen

Wilt du * rechen Die vier blossen künstlich brechen Oben duplir / vnden recht mutier Ich sag dir für war / sich schütz kain maister an far Haustu es vernommen zů schlage mag er klain kommen

Glosa Daß ist Wann du dich an ainem rechen wilt also / das du im die vier blossen mitt kunst wilt brechen So trÿb das dupliern zů der oberen blössen gen der störcki seines schwerts vnd daß mutiern zů der anderen blössß

**Här saknas troligen ett ”dich”, se sida 5V*

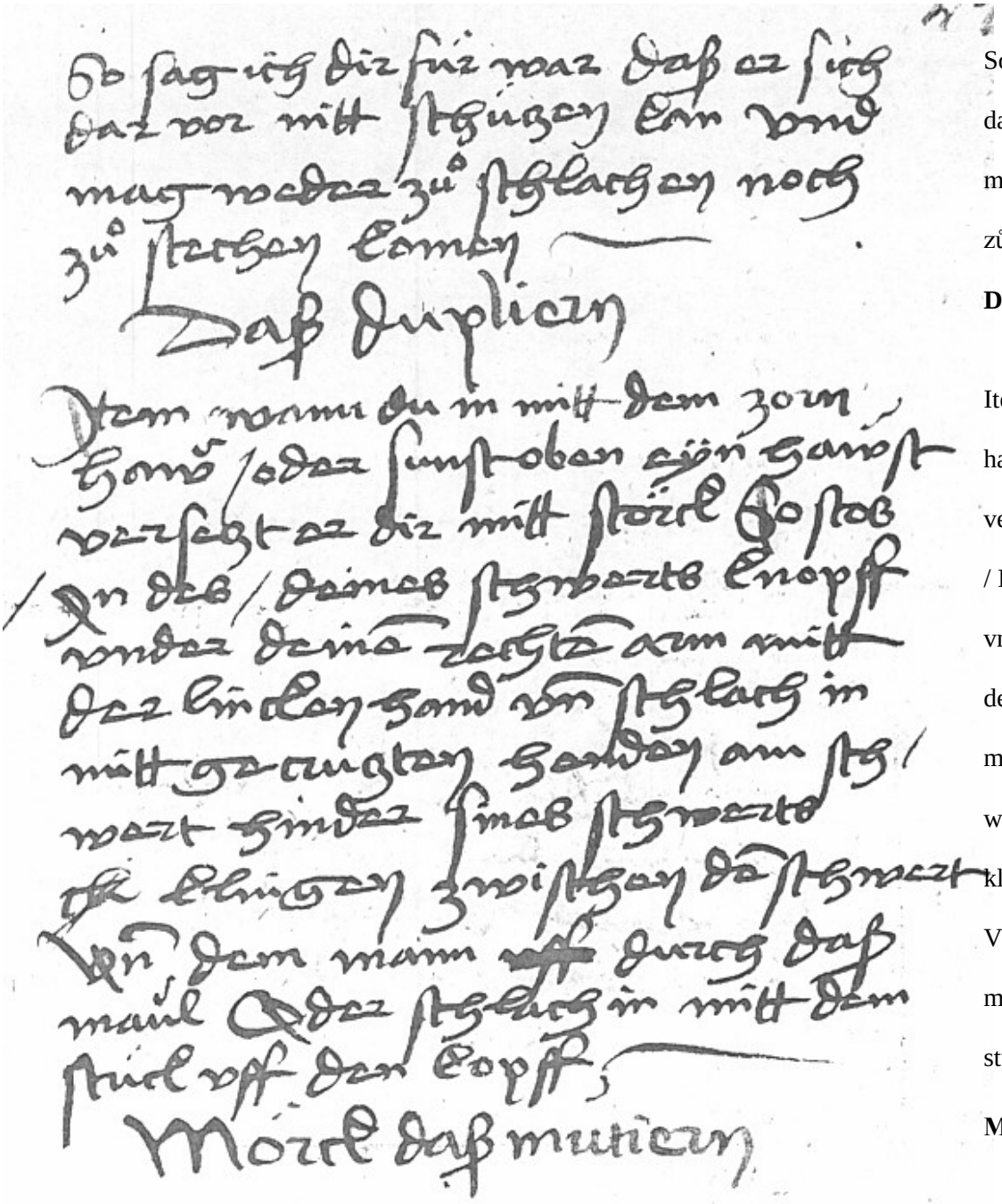
23V, om duplieren och mutieren och hur de öppnar de fyra blottorna

Förklaring av dubblerandet och förändrandet: Hur de bryter upp de fyra blottorna.

Vill du finna vedergällning,
skickligt bryta upp de fyra blottorna:
dubblera ovan,
nedan förändra korrekt.
Sannerligen säger jag dig:
ingen mästare skyddar sig utan fara.
Om du har förstått detta,
kan han knappast komma till slags.

När du med skicklighet vill bryta upp de fyra blottorna för honom, så använd dubblerandet mot de övre blottorna och förändrandet mot de andra blottorna.

künstlich *= skickligt, vist, klokt;* ***rechen*** *= hämnas, vedergälla, bestraffa, få gottgörelse;* ***für war -> fürwahr*** *= i sanning, sannerligen, säkert;* ***an far -> on vâr*** *= utan fara: ett standarduttryck; gen -> gegen = emot;*

So sag ich dir für war daß er sich dar vor nitt schützen kan Und mag weder zů schlachen noch zů stechen komen

Daß dupliern

Item wann du in mitt dem zorn hauw / oder sunst oben eÿn hauwst versetzt er dir mit störck So stos / In des / deines schwerts knopff vnder deinen rechten arm mitt der lincken hand; vnd schlach in mitt gecrutzten henden am schwert hinder sines schwerts klingen zwischen dem schwert Vnd dem mann durch daß maul Oder schlach im mit dem stück vff den kopff

Mörck das mutiern

24R, om duplieren

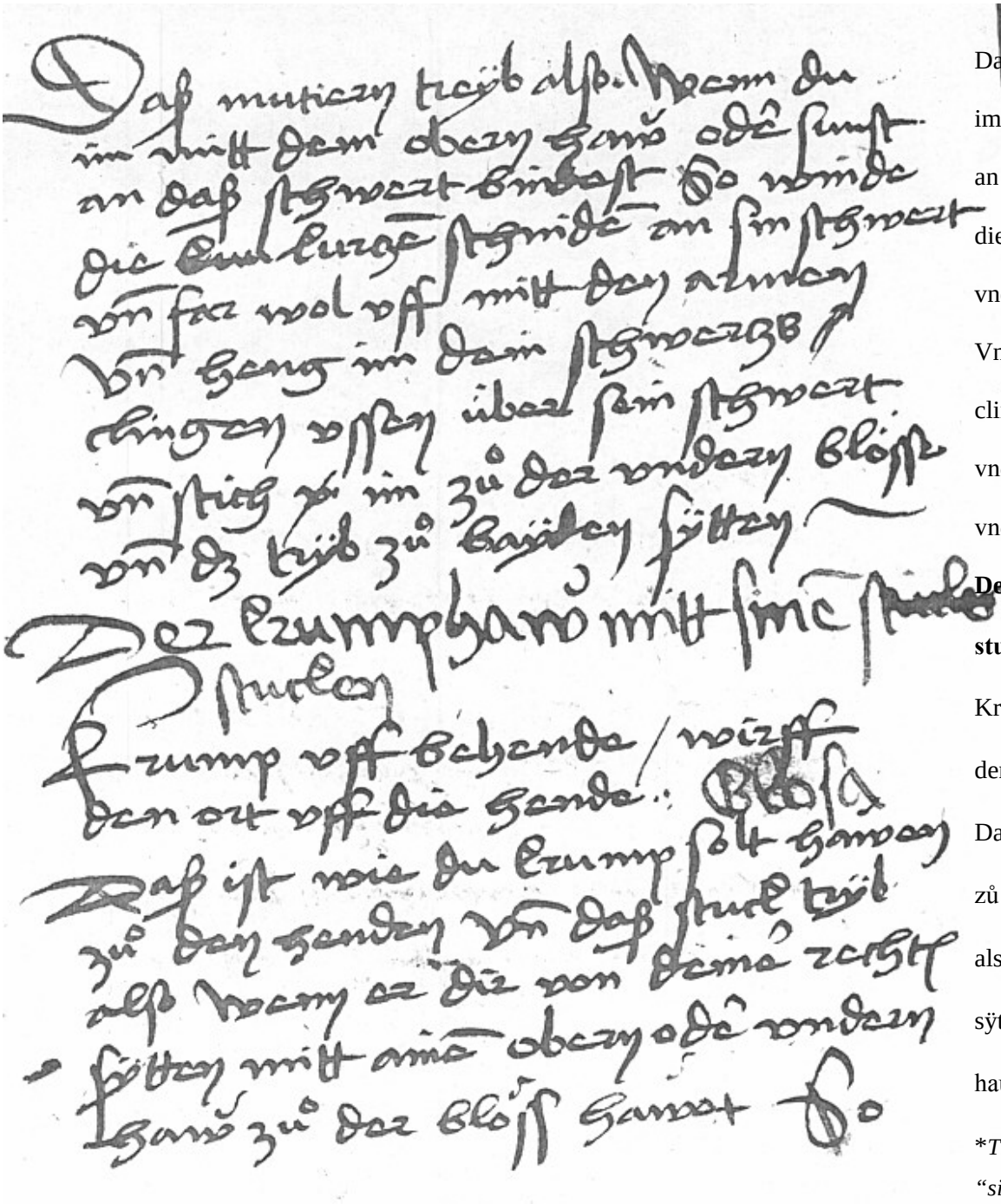
Sannerligen säger jag dig att han inte kan skydda sig mot detta, och kan varken lyckas med hugg eller stötar.

Dubblerandet (das duplieren)

När du hugger in med ett Zornhau eller annat Oberhau och han avvärjer det kraftfullt, så stöt ”Indes” din svärdsknapp in under din högra arm med din vänstra hand, och hugg honom i bindningen över ansiktet med korsade händer, mellan svärdet och mannen. Eller hugg honom med svärdet i huvudet.

Förändrandet (das mutieren)

***weder .. noch** = varken .. eller; **sunst -> sonst = här:** något liknande; **maul** = mun, nedre delen av ansiktet, samma ord som ”mule” vilket det också betyder när det refererar till djur. Jag har översatt det med ”ansikte” konsekvent; **stück** = betyder egentligen ”del, stycke” men kan också helt enkelt betyda ”sak”. Ringeck verkar använda det som synonym för ”svärd” ibland, oklart varför. Kanske bara som variation.*

Daß mutiern treÿb also. Wenn du
im mitt dem obern hauw oder sunst
an daß schwert bindest So winde
die kurtzen schniden an sin schwert
vnd far wol vff mit den armen
Vnd heng im dein schwertzs
clingen vssen über sein schwert
vnd stich im zů der vndern blösse
vnd dz trÿb zů baÿden sÿtten

Der krumphaw mitt sinen
stucken

Krump vff behende / wirff
den ort vff die hende **Glosa**
Daß ist wie du krump solt hauwen
zů den henden Vnd daß stuck trÿb
also Wenn er dir von deiner* rechten
sÿtten mitt ainem obern oder vndern
hauw zů der blouss hauwet So

**Der krumphaw mitt sinen stucken*

Troligen felskrivning , skall vara “siner”

När du binder mot hans svärd med ett oberhau eller liknande, så vinda den korta eggen mot hans svärd och far upp ordentligt med armarna; och häng din svärdsklinga över hans svärd på utsidan och stöt honom mot den nedre blottan.

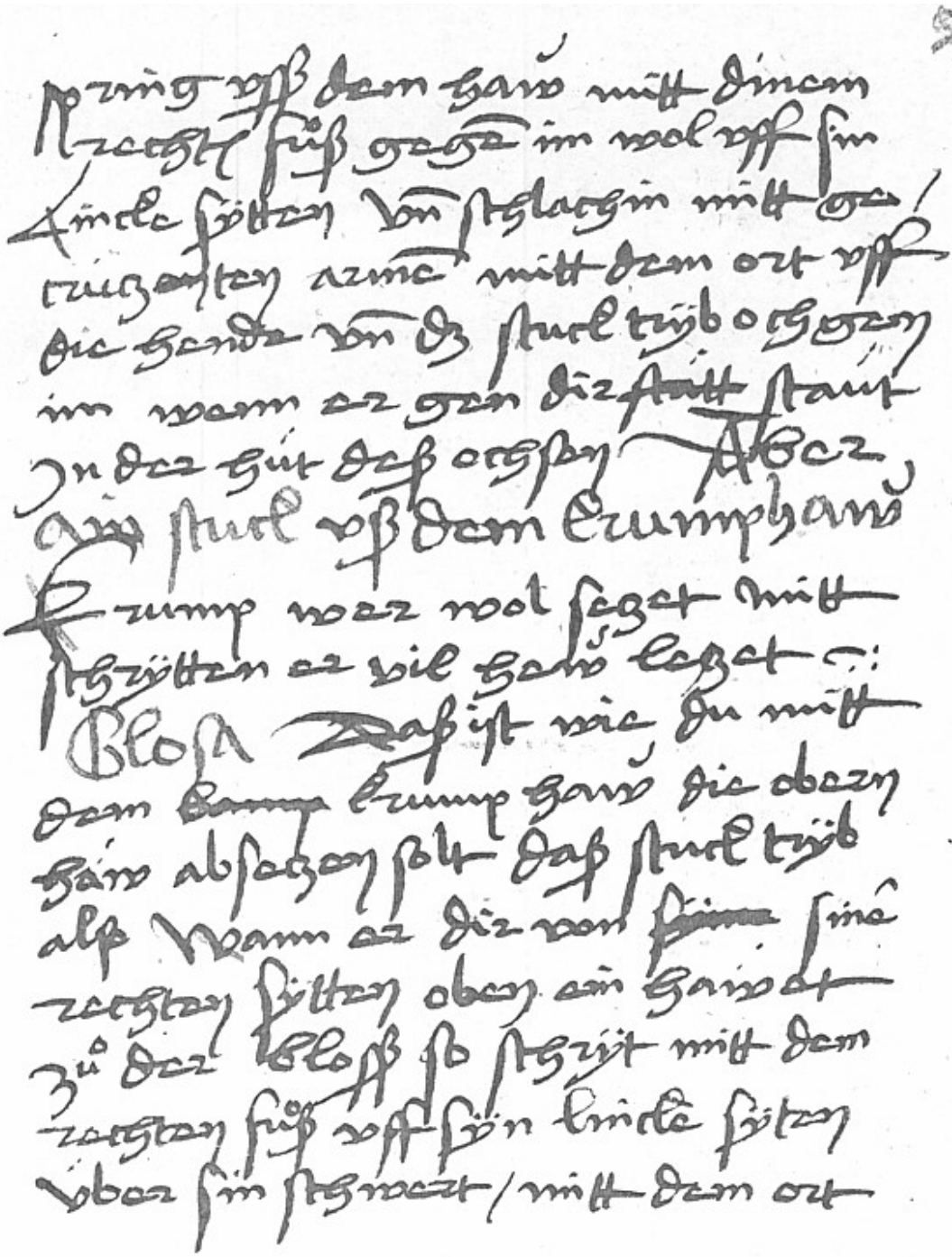
Detta kan göras på båda sidorna.

Krumphau med dess tekniker

Hugg flinkt Krumphau,
kasta spetsen på händerna.

Detta är hur du skall hugga Krumphau mot händerna. När han från sin högra sida hugger mot blottan med ett Ober- eller Unterhau, så [ta ett språng iväg från hugget]

ussen *=utanför, på utsidan;* ***uff behende -> auf behende*** *= med skicklighet och snabbhet, flinkt*

spring vsß dem hauw mitt dinem
rechten fůß gegen im wol vff sin
Lincke sytten Vnd schlach in mitt ge-
crüzten armen mitt dem ort vff
die hende Vnd das stuck trÿb och gen
im wenn er gen dir staüt
in der hüt deß ochsen **Aber**
ain stuck vß dem krumphauw
Krump wer wol setzet mitt
schrÿtten er vil heuw letzet
Glosa Daß ist wie du mitt
dem krump hauw die obern
häw absetzen solt daß stuck trÿb
also Wann er dir von siner
rechten sytten oben ein hauwet
zů der blosß so schrÿt mitt dem
rechten fůß vff sÿn lincke sÿten
über sin schwert / mitt dem ort

25R, om absetzen med krumphau

[så] ta ett språng iväg från hugget med din högra fot, mot honom långt ut på hans vänstra sida; och hugg med korsade armar med spetsen på händerna.

Och pröva även denna teknik mot honom när han står mot dig i garden Ochs.

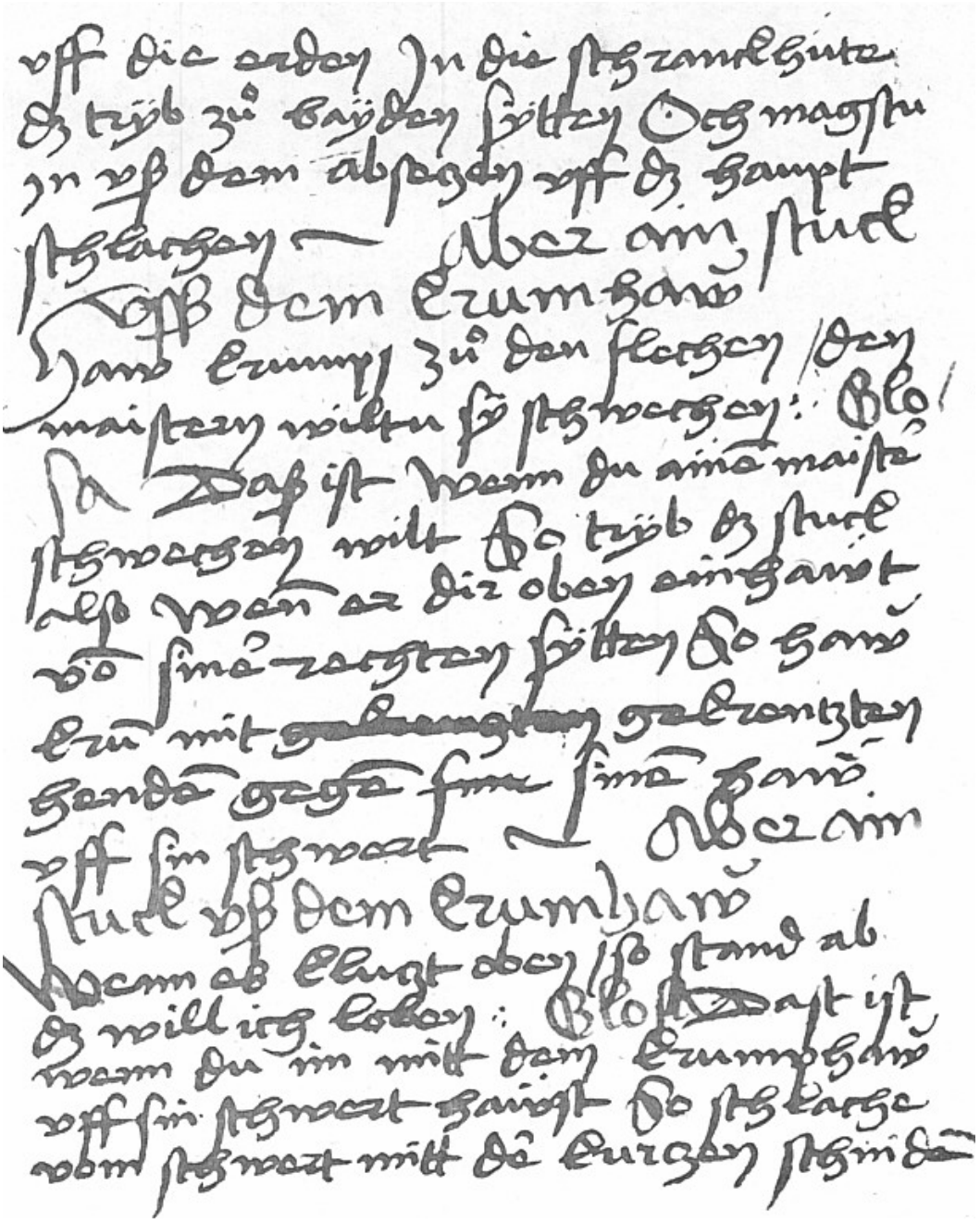
Ännu en teknik från Krumphau

Den som använder Krumphau väl
med steg, han kommer att hämma hugg.

Detta är hur du skall sätta alla Oberhau åt sidan med Krumphau.

När han från sin högra sida hugger in från ovan mot blottan, så stig med den högra foten ut åt hans vänstra sida över hans svärd med spetsen [mot marken i en Schrankhut.]

springen *= om ”språnga” hade varit ett vettigt modernt svenskt ord hade det varit en bra översättning: jag har konsekvent använt ”ta ett språng”. Det är lite knöligare men passar bra in i sammhanget och ändrar inte betydelsen;* ***uff sin lincken sytten*** *= jag har konsekvent skilt på när Ringeck säger ”zu der sytten” eller ”uff den sytten”. Användningen av ”uff” verkar vara knuten till att man menar mer ”ut åt sidan” snarare än ”mot sidan”;* ***letzet,*** *av* ***letzen*** *= hämma, förhindra, även såra, skada;* ***absetzen*** *= sätta undan, ställa undan, sätta åt sidan: jag har konsekvent använt ”sätta åt sidan” och ”sidosättande” som substantivering;* ***schryt,*** *av* ***schrîten*** *= stiga, skrida, gå.*

vff die erden jn die schranckhüte das trÿb zů baÿden sÿtten Och magstu jn vß dem absetzen vff das haupt schlachen **Aber ain stuck vsß dem krumhauw** Haw krump zů den flechen / den maistern wiltu sÿ schwechen **Glosa** Daß ist Wenn du ainen maister schwechen wilt So trÿb das stuck also Wenn er dir oben einhauwt von siner rechten sÿtten So hauw krum mit gekreutzten henden gegen sinen hauw vff sin schwert **Aber ain stuck vß dem krumhauw** Wenn es klutzt oben / so stand ab das will ich loben Glosa Dast ist wenn du im mitt dem krumphauw vff sin schwert hawest So schlache vom schwert mitt der kurtzen schniden

25V, om krumphau mot svärdet (att försvaga mästarna)

[med spetsen] mot marken i en Schrankhut. Pröva detta på båda sidor. Och från sidosättningen kan du hugga honom i huvudet.

flechen = flatsidan; schrank, av schränken= snedställa, sätta korsvis: i svenska säger vi ”skränka” om att böja varannan tand på sågen åt varsitt håll, det är samma rot; klutzt = ljudhärmande, jag har valt ”klirrar”;

Ännu en teknik från Krumphau

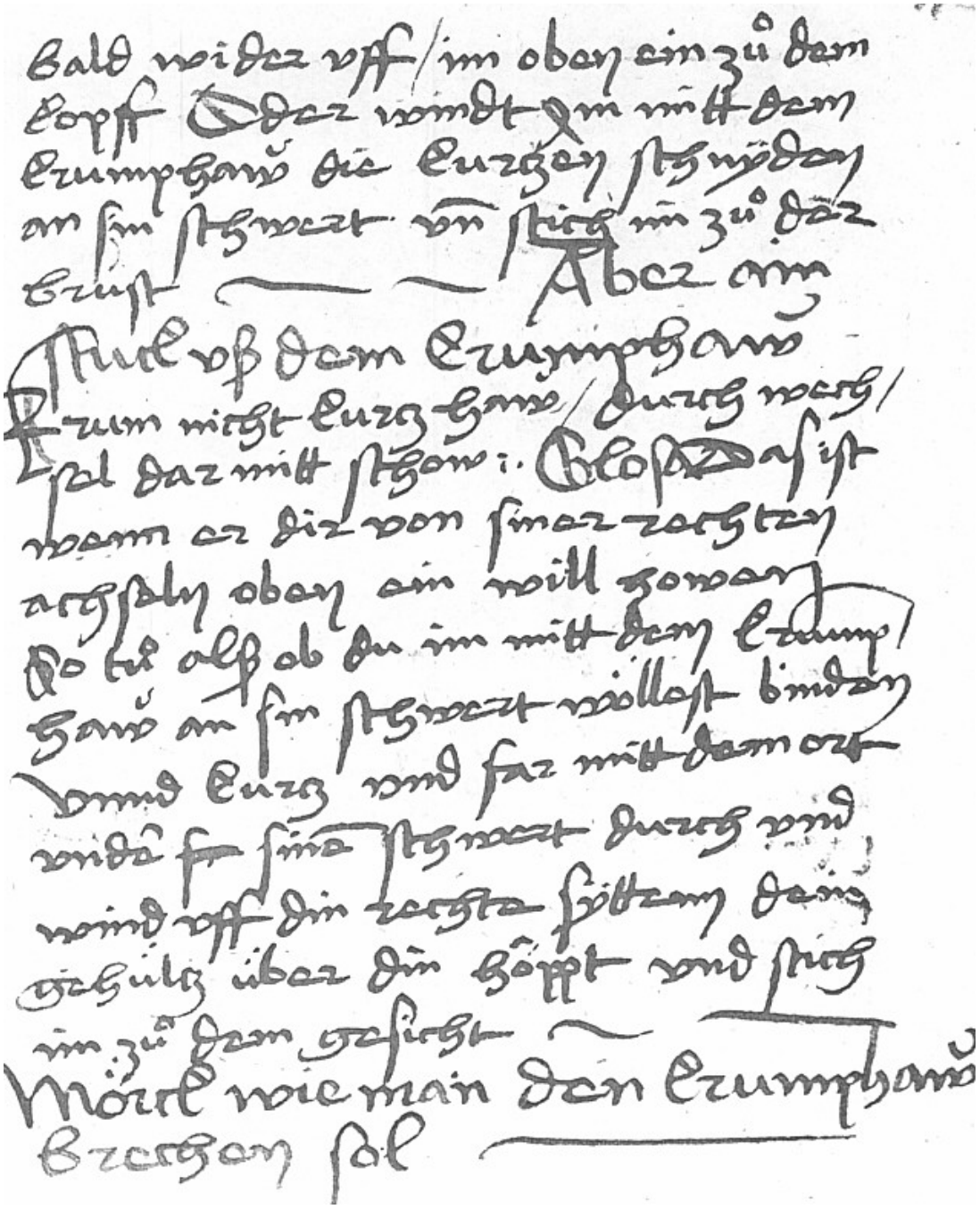
Hugg Krump mot flatsidan
på mästarna, om du vill försvaga dem.

När du vill försvaga en mästare, så använd denna teknik: När han hugger in mot dig uppifrån från sin högra sida, hugg Krumphau med korsade händer mot hans hugg ovanpå svärdet.

Ännu en teknik från Krumphau

När det klirrar ovan
så stå tillbaka, det skall jag berömma.

När du hugger ett Krumphau ovanpå hans svärd, så hugg genast tillbaka upp från svärdet med den korta eggen[, in uppifrån mot hans huvud.]

bald wider vff / im oben ein zů dem kopff Oder windt Im mitt dem krumphauw die kurtzen schnÿden an sin schwert vnd stich im zů der brust **Aber ain stuck vß dem krumphauw** Krum nicht kurtz hauw / durch wechsel dar mitt schow **Glosa** Das ist wenn er dir von siner rechten achseln oben ein will howen so tů alß ob du im mitt dem krumphauw an sin schwert wöllest binden Vnnd kurtz vnd far mitt dem ort vnder sinem schwert durch vnd wind vff din rechte sÿttenn dein gehültz über din houpt vnd stich im zů dem gesicht **Mörck wie man den krumphauw brechen sol**

26R, om fintat krumphau med durchwechseln

[med den korta eggen], in uppifrån mot hans huvud.
Eller vinda med Krumphauet den korta eggen mot hans svärd och stöt honom mot bröstet.

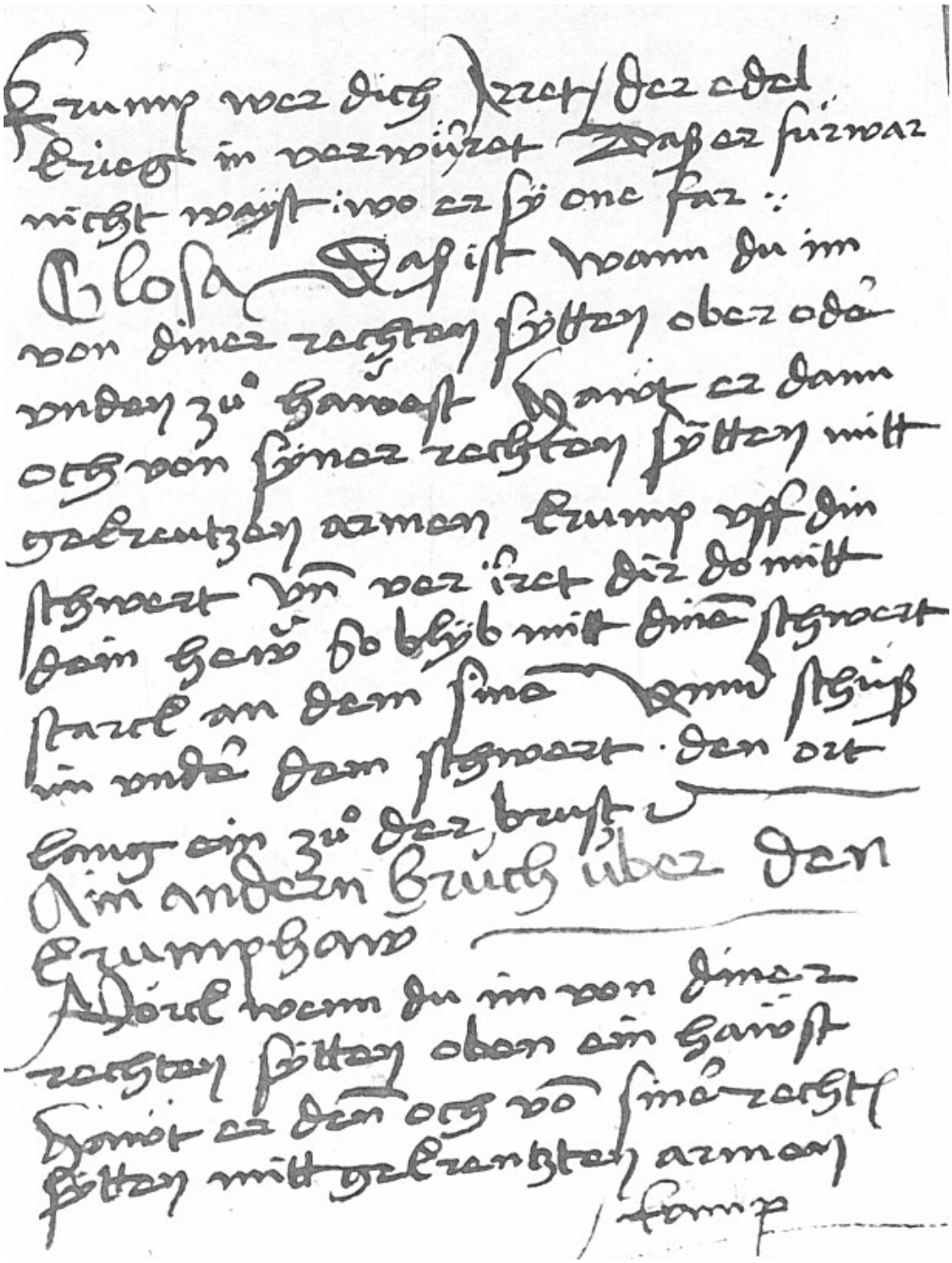
Ännu en teknik från Krumphau

Krumpa inte, hugg kort,
skåda därmed genomväxling.

När han vill hugga in från sin högra axel, så låtsas att du vill binda mot hans svärd med ett Krumphau. Hugg kort; och far igenom med spetsen under hans svärd och vinda på hans högra sida ditt hjalt över ditt huvud, och stöt honom i ansiktet.

Hur man skall kontra Krumphau.

tů alß ob *= ”gör som om”, dvs. låtsas. ”tu” är 2 pers. sing. imperativ av tun, göra.*

Krump wer dich Irret / der edel
krieg in verwürret Daß er fürwar
nicht waÿst wo er sÿ one far
Glosa Daß ist Wann du im
von diner rechten sÿtten ober oder
vnden zů hauwest Hauwt er dann
och von sÿner rechten sÿtten mitt
gekreutzen armen krump vff din
schwert Vnd ver irret dir do mitt
dein heuw So blÿb mitt dinem schwert
starck an dem sinen Vnnd schüß
im vnder dem schwert den ort
lang ein zů der brust
Ain andern bruch uber den
Krumphaw
Mörck wenn du im von diner
rechten sÿtten oben ein hawest
hawet er denn och von siner rechten
sÿtten mit gekreutzten armen
/ krump

26V, kontringar mot krumphau - edelkrieg

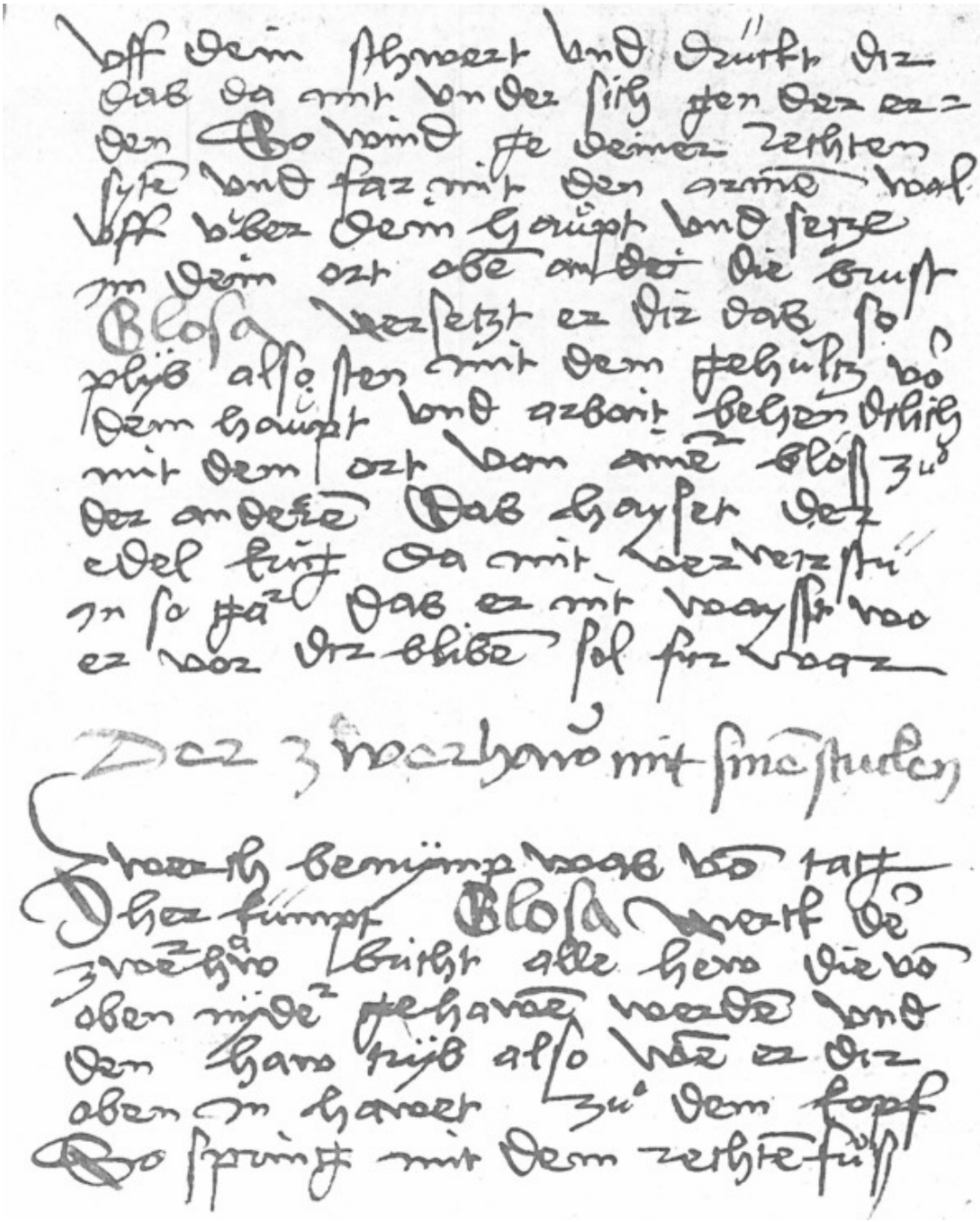
Krumpar den som förstör för dig;
det ädla kriget förvirrar honom,
så att han i sanning
inte vet var han skall vara utan fara.

När du hugger mot honom uppifrån eller nerifrån från din högra sida; hugger han då också från sin högra sida med korsade armar ett Krumphau på ditt svärd och därmed hindrar ditt hugg, så bli kvar med ditt svärd i stark bindning. Och skjut din spets under hans svärd längs klingan mot bröstet.

irret, av irren = störa, hindra, förstöra, förvirra; verwürren, av verwerren = förvirra, inveckla, snärja in

En annan kontring mot Krumphau

När du hugger in mot honom uppifrån från din högra sida, hugger han då också från sin högra sida med korsade armar [ett Krumphau på ditt svärd]

vff dein schwert vnd drückt dir
das da mit vnder sich gen der er-
den So wind ge deiner rechten
syten vnd far mit den armen wol
vff uber dein hauept Vnd setze
im dein ort oben an die brust
Glosa Versetzt er dir das so
plÿb also sten mit dem gehultz vor
dem haupt vnd arbait behendtlich
mit dem ort von ainer blöss zů
der anderen Das haÿset der
edel krig Da mit verwirstü
in so gar das er nit waysst wo
er vor dir bliben sol fur war

Der zwerhauw mit sinen stucken

Zwerch benÿmp was von tag
her kümpt **Glosa** Merck der
zwerhaw bricht alle hew die von
oben nÿder gehawen werden und
den haw trÿb also Wen er dir
oben in hawet zů dem kopf
So spring mit dem rechten fůß

**N.B. Från förra sidan har vi bytt skrivare! Ny handstil, ganska lik men med vissa nya egenheter.. något jobbigare att läsa.*

27R, om kontring mot krumphau och om zwerchhau

[med korsade armar ett Krumphau] på ditt svärd och därmed trycker det neråt mot marken så winda mot din högra sida; och far med dina armar ordentligt upp över ditt huvud. Och stöt med din spets uppifrån mot bröstet.

> ***benymp -> benemt***, *av* ***benemen*** *= ta bort;* ***von tag -> von dach*** *= från taket, dvs ovanifrån;* ***her kumpt -> herkommt***, *av* ***herkommen*** *= komma ifrån*

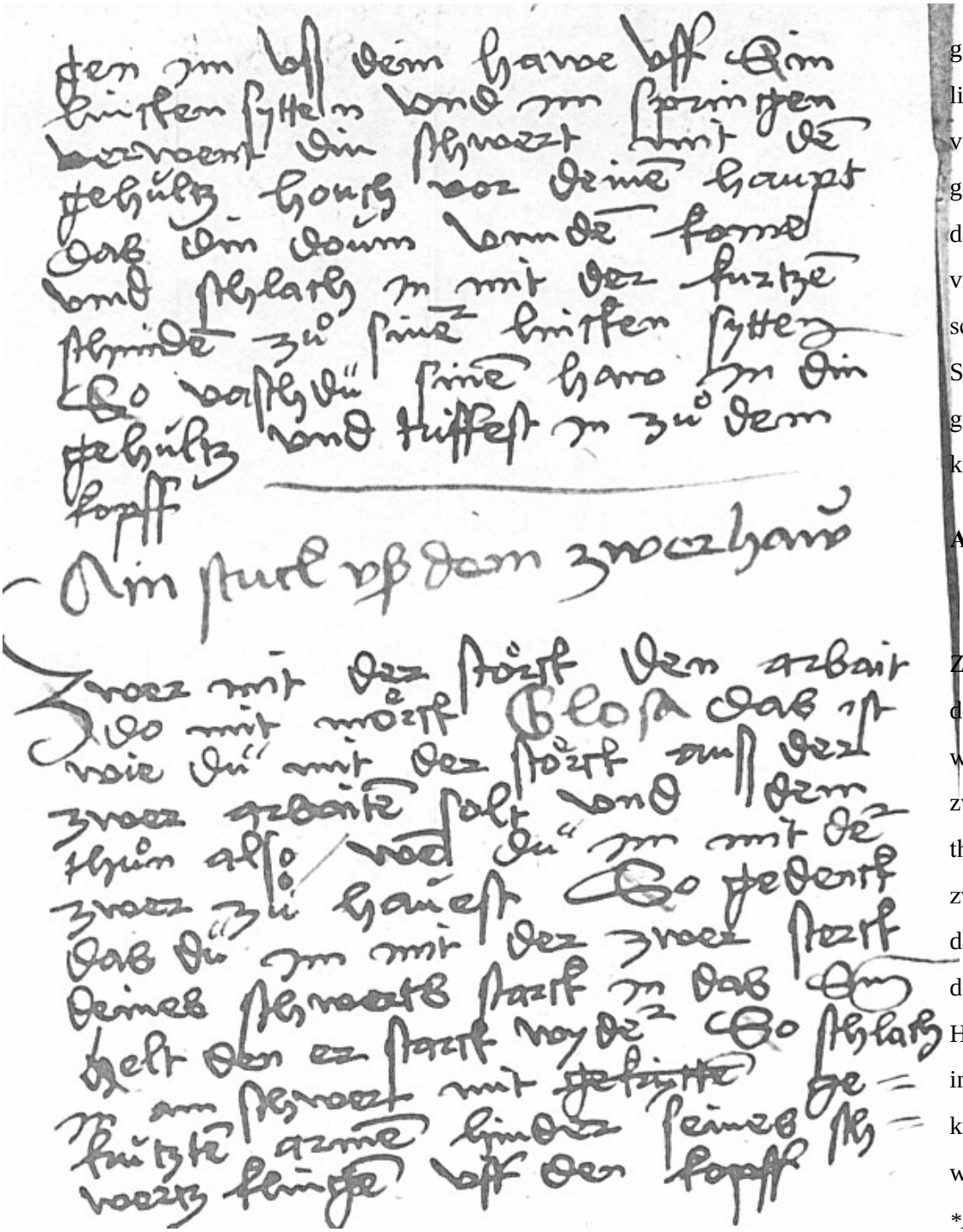
Avvärjer han detta, så bli stående kvar med hjaltet framför ditt huvud, och arbeta flinkt med spetsen från en blotta till den andra; det kallas ”det ädla kriget”. Med det förvirrar du honom så totalt att han i sanning inte vet var han skall befinna sig.

Zwerchhau med dess tekniker

Zwerch tar bort
det som kommer uppifrån.

Zwerchhau kontrar alla hugg som huggs från ovan nedåt.

När han hugger in uppifrån mot dig mot huvudet, så ta ett språng med den högra foten [mot honom bort från hugget]

gen im vß dem hawe vff Sin
lincken sytten vnd im springen
verwent din schwert mit dem
gehultz houch vor deinem haupt
das din doum vnnden kome
vnd schlach in mit der kurtzen
schniden zů siner lincken sytten
So vaschdü sinen haw in din
gehultz vnd triffest in zů dem
kopff

Ain stuck vß dem zwerhauw

Zwer mit der stoerck den arbait
do mit moerck Glosa Das ist
wie dü mit der stoerck auß der
zwer arbaiten solt Vnd dem
thůn also / Wen dü im mit der
zwer zů hauest So gedenck
das dü im mit der zwer sterck
deines schwerts starck in das Sin *
Helt den er starck wyder So schlach
in am schwert mit ge-
krutzter armen hinder seines sch-
wertz klingen vff den kopff

**Här saknas ett ord : troligen « hauest »*

27V, om att arbeta med det starka i zwerchhau

[så ta ett språng med den högra foten mot honom bort från hugget], ut åt hans vänstra sida. Och i språnget vänd ditt svärd – med hjaltet högt framför ditt huvud, så att din tumme kommer under – och hugg honom med den korta eggen mot hans vänstra sida. Så fångar du hans hugg i ditt hjalt och träffar honom i huvudet.

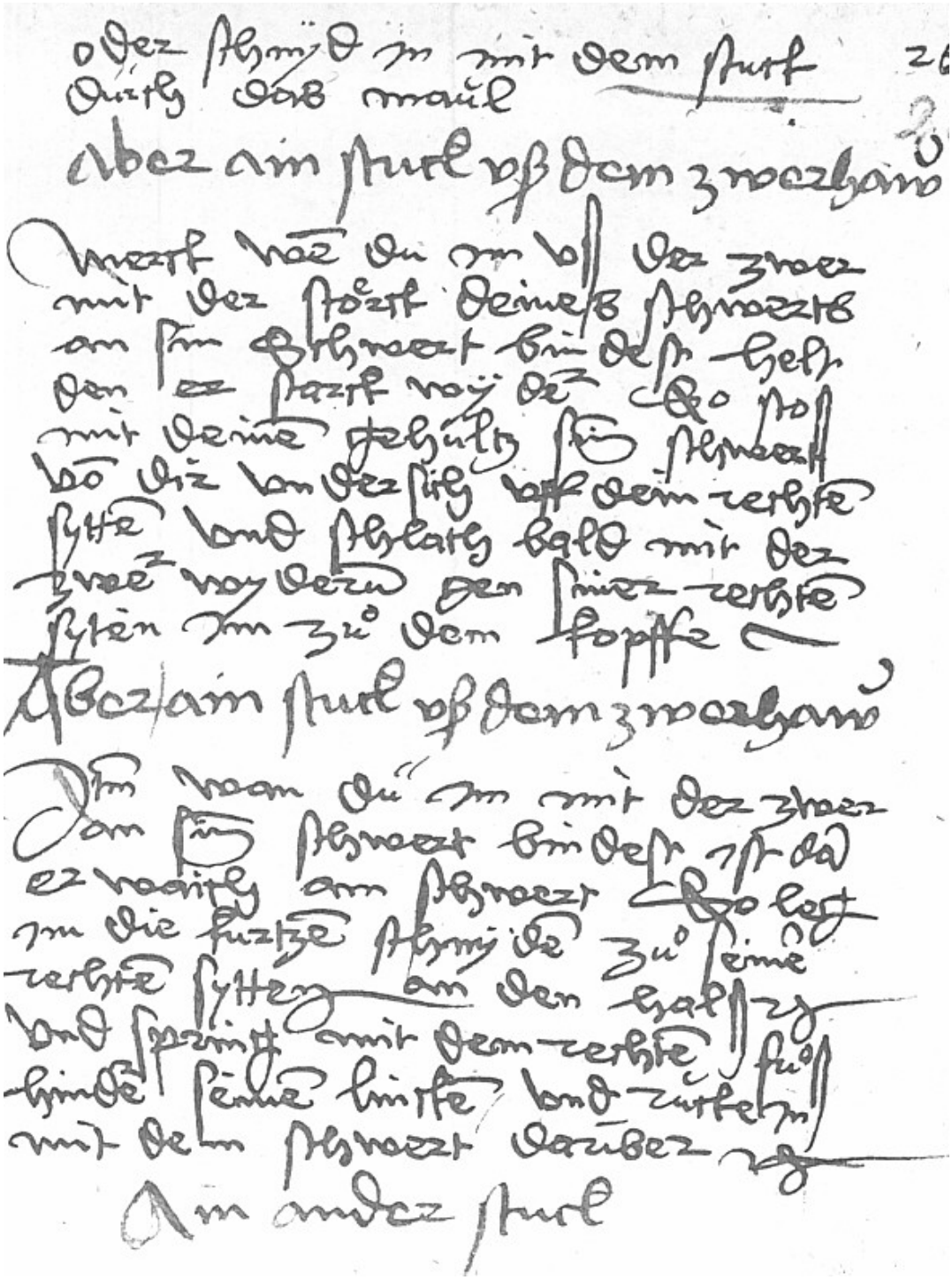
vaschdü -> vachest du, av vachen = fånga (egentligen ”fånga med fångstnät”, men här trol. mer bildligt menat)

En teknik från Zwerchhau

Gör Zwerch med det ”starka”;
märk väl ditt arbete med det.

Detta är hur du skall arbeta med det ”starka” från Zwerchet.

När du hugger mot honom med Zwerch, så tänk på att du skall hugga kraftfullt med ditt svärds ”starka” mot hans. Håller han då starkt emot så hugg in i bindningen med korsade armar bakom hans svärdsklinga, ovanifrån mot huvudet;

oder schnÿd in mit dem stuck
dürch das maul

Aber ain stuck vß dem zwerhauw

Merck wen du im vß der zwer
mit der stoerck deines schwerts
an sin schwert bindest helt
den er starck wÿder So stoß
mit deinem gehultz sin schwert
von dir vndersich vff dein rechten
sytten Vnd schlach bald mit der
zwer wyderum gen siner rechten
syten im zů dem kopffe

Aber ain stuck vß dem zwerhauw

Item wan dü im mit der zwer
an sin schwert bindest ist da
er waich am schwert So leg
im die kurtzen schnÿden zů seiner
rechten sytten an den halß
Vnd spring mit dem rechten fůß
hinder seinen lincken vnd rucke in
mit dem schwert dariber

Ain ander stuck

28R, om att slå runt med zwerch till andra sidan och att vräka överända med korta eggen

eller skär honom med svärdet över ansiktet.

En annan teknik från Zwerchhau.

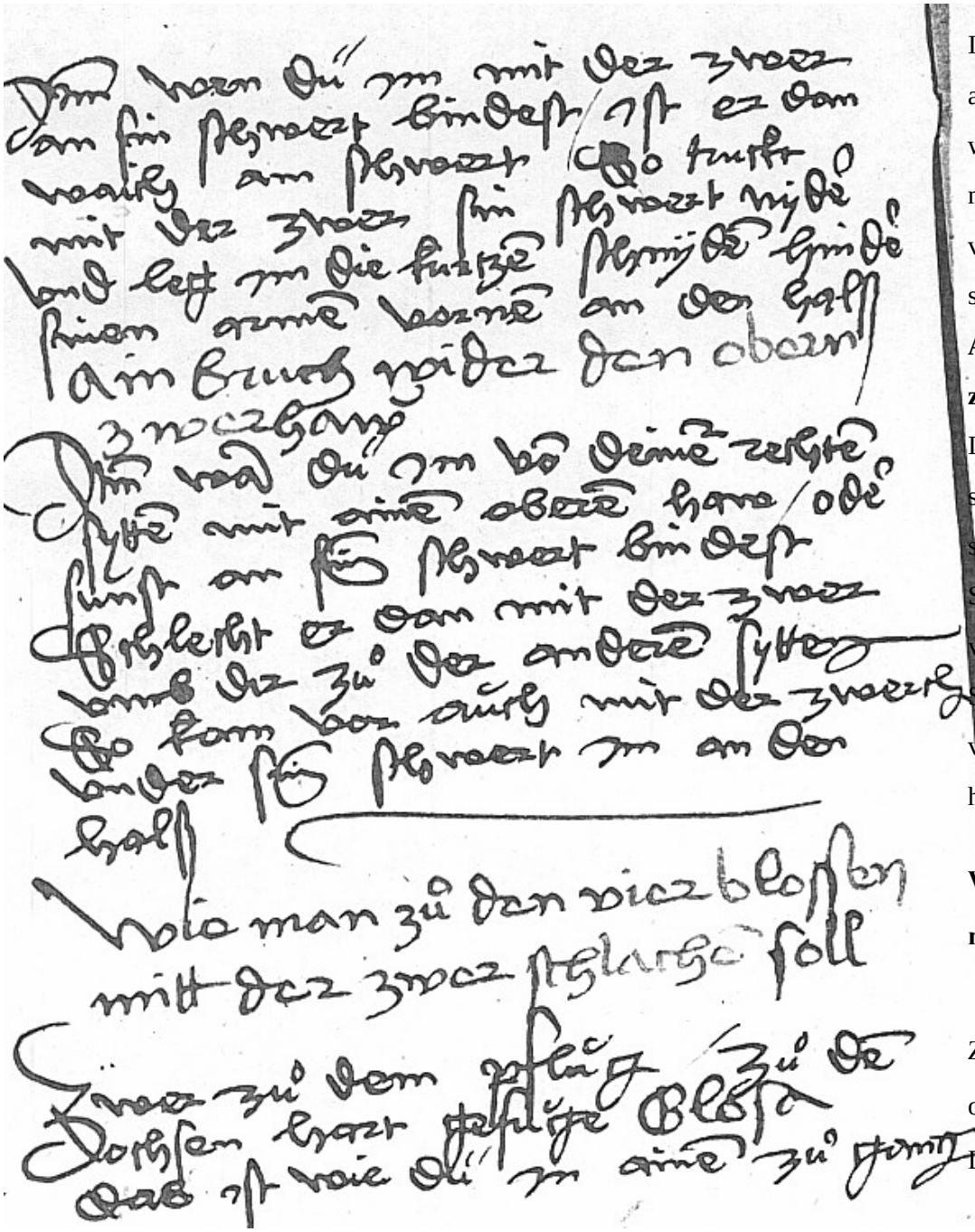
När du binder mot hans svärd från Zwerchet med ditt svärds ”starka”; håller han då starkt emot, så stöt hans svärd bort från dig med ditt hjalt, nedåt ut åt din högra sida, och slå omedelbart runt med Zwerchet mot hans högra sida, mot huvudet.

En annan teknik från Zwerchhau.

När du binder mot hans svärd med Zwerchet, om han då är mjuk i bindningen, så lägg den korta eggen mot hans högra sida mot halsen och ta ett språng med den högra foten bakom hans vänstra; och slit honom över den med svärdet.

En annan teknik.

rücke, *av* ***rücken****=rycka, slita, knuffa ;* ***dariber -> darüber*** *= däröver*

Item wen dü im mit der zwer
an sin schwert bindest / ist er dan
waich am schwert So truckt
mit der zwer sin schwert nyder
vnd leg im die kurtzen schnyden hinder
sinen armen vornen an den halß

Ain bruch wider den obern zwerhauw

Item wan dü im von deiner rechten
sytten mit ainem oberen haw / oder
sunst an sin schwert bindest
Schlecht er dan mit der zwer
vmb dir zů der anderen sytten
So kom vor auch mit der zwerch
vnder sin schwert im an den
halß

Wie man zů den vier blossen mitt der zwer schlachen soll

Zwer zů dem pflug / zů dem
ochsen hart gefuge **Glosa**
Das ist wie dü in ainem zůgang

28V, om snitt mot halsen när han är svag, en kontring mot zwerch och om att slå mot de fyra blottorna

När du binder mot hans svärd med Zwerchet, om han då är mjuk i bindningen, så tryck ner hans svärd med Zwerchet; och lägg den korta eggen bakom hans armar på framsidan mot halsen.

gefuge, av gefugen = foga ihop, lägga till;
zůgang = emotgående:

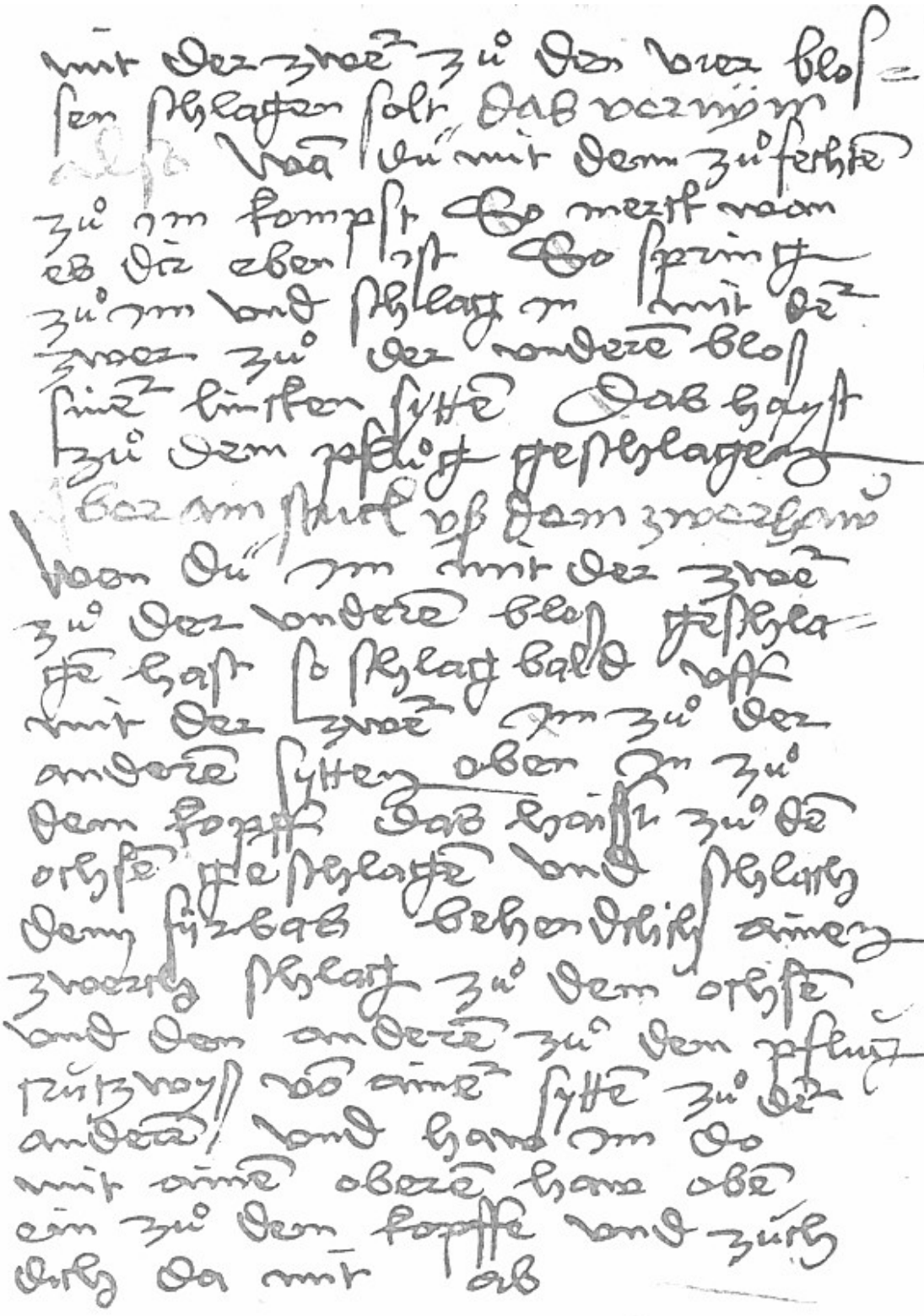
En kontring mot det övre Zwerchau

När du binder mot hans svärd från din högra sida med ett oberhau eller liknande, slår han då runt med Zwerchet mot din andra sida, så förekom honom, även du med Zwerchet under hans svärd mot hans hals.

Hur man skall slå mot de fyra blottorna med Zwerchet.

Zwercha mot plogen,
och lägg till ett hårt mot oxen

Detta är hur du [skall hugga mot de fyra blottorna med Zwerchet] när du går emot någon.

mit der zwer zů den vier blos-
sen schlagen solt Das vernÿm
also: Wan dü mit dem zůfechten
zů im kompst So merck wan
es dir eben ist So spring
zů im vnd schlag in mit der
zwer zů der vnderen bloß
siner lincken sytten Das haÿst
zu dem pflůg geschlagen
Aber ain stuck vß dem zwerhauw
Wen dü im mit der zwer
zů der vnderen bloß geschla-
gen hast so schlag bald vff
mit der zwer im zů der
anderen sytten oben in zů
dem kopff das haißt zů dem
ochsen geschlagenVnd schlach
denn fÿrbas behendtlich ainen
zwerch schlag zů dem ochsen
vnd den anderen zů dem pflug
crutzwyß von ainer sÿtten zů der
anderen vnd haw im do
mit ainem oberen haw oben
ein zů dem kopffe vnd zuch
dich da mit ab

29R, om att slå mot oxen och plogen med zwerch

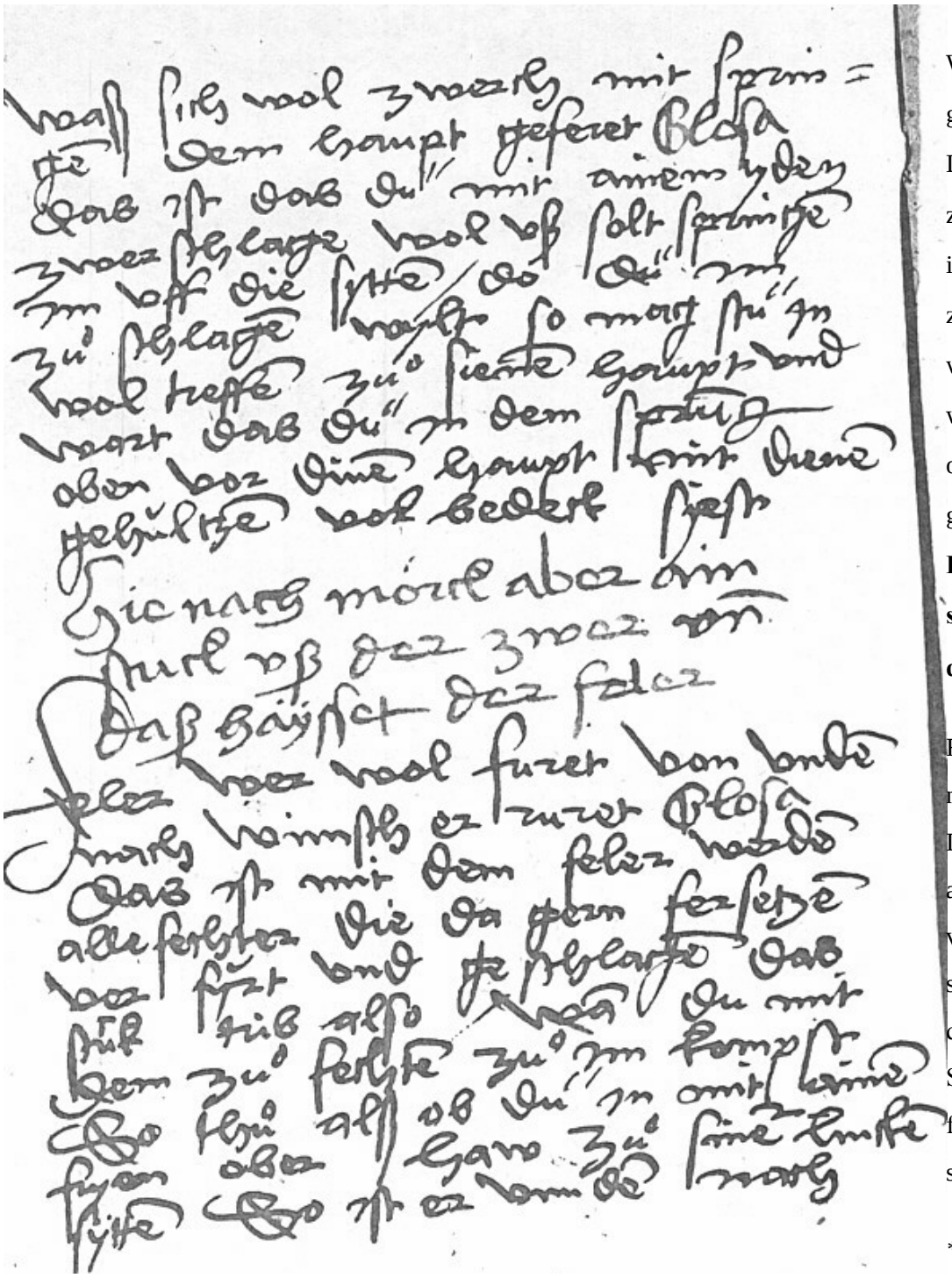
[Detta är hur du] skall hugga mot de fyra blottorna med Zwerchet [när du går emot någon.]

När du kommer emot honom i Zufechten; när det passar dig, ta ett språng mot honom och hugg med Zwerchet mot hans vänstra sidas nedre blotta. Detta kallas ”att slå mot plogen”

En annan teknik från Zwerchhau

När du har huggit mot den nedre blottan med Zwerchet, så slå omedelbart med Zwerchet mot den andra sidan uppifrån in mot huvudet. Det kallas ”att slå mot oxen”. Och fortsätt hugga flinkt ett Zwerch mot oxen och det andra mot plogen, korsvis från en sida till den andra.

Och hugg honom sedan med ett Oberhau in mot huvudet och dra dig därmed tillbaka från honom.

Waß sich wol zwerch mit sprin-
gen dem haupt geferet **Glosa**
Das ist das dü mit ainem yden
zwer schlage wol vß solt springen
im vff die sytten / do dü im
zů schlagen wylt so magstü in
wol treffen zů sienem haupt und
wart das dü in dem sprung
oben vor dinem haupt mit dienem
gehultzen vol bedeck sÿest
Hie nach mörck aber ain
stuck vß der zwer vnd
das haÿsset der feler

Feler wer wol furet von vnden
nach wunsch er ruret **Glosa**
Das ist mit dem feler werden
alle fechter die da gern fersetzen
ver fyurt vnd geschlagen Das
stuck trib also / Wan du mit
dem zů fechten zů im kompst
So thů alß ob dü in mit ainem
fryen ober haw zů siner lincken
sÿtten * So ist er vnnden nach

** Här saknas ord : troligen « schlachen wilt »*

29V, om feler

Den som Zwerchar bra
med språng, sätter huvudet i fara.

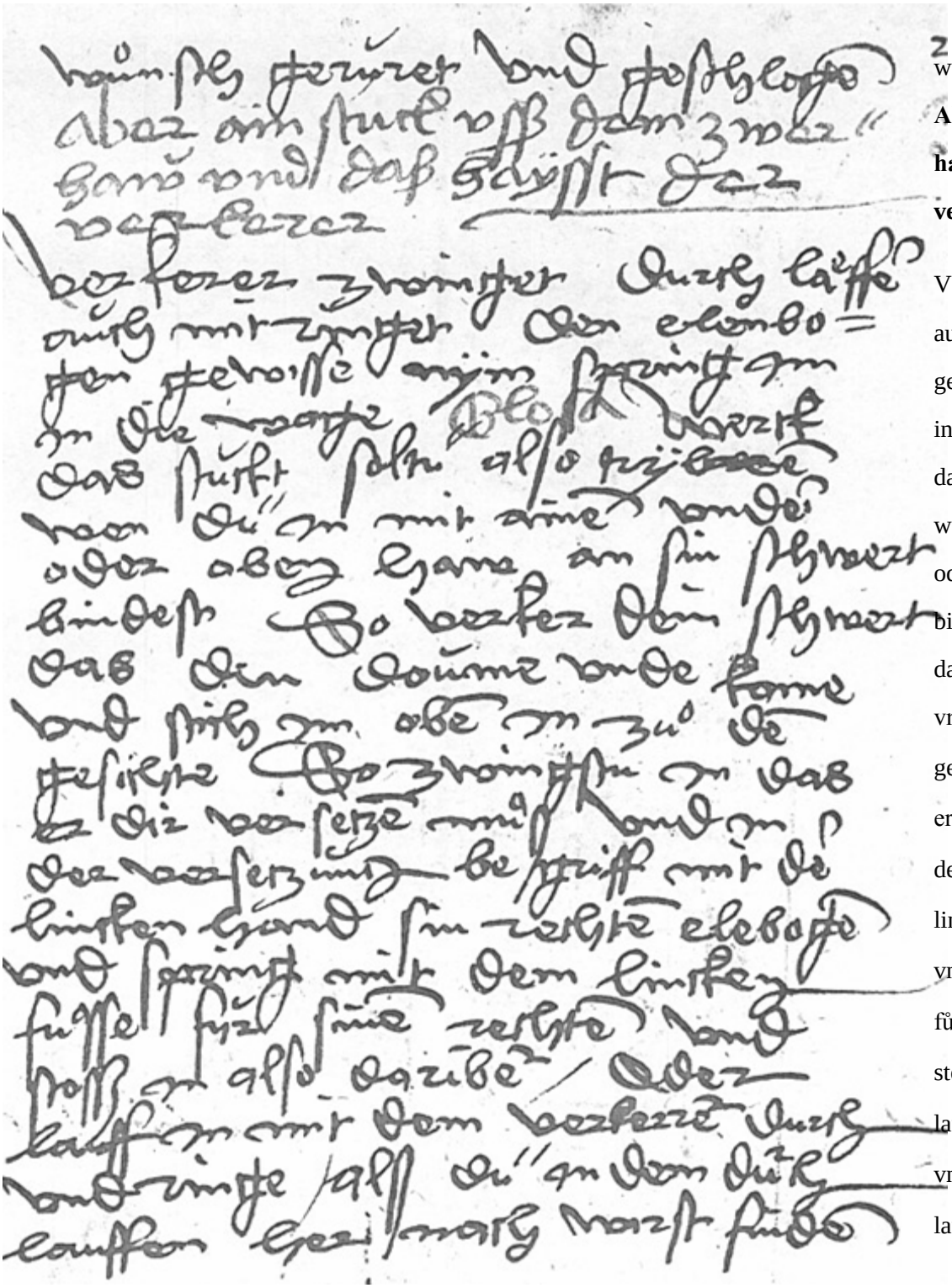
Det vill säga, att du i alla dina Zwerch skall ta ett språng ordentligt ut åt den sida där du vill träffa honom. Så kan du träffa honom väl i huvudet. Och se till att du i språnget är ordentligt skyddad ovan framför ditt huvud av ditt hjalt.

bedeckt *= täckt, skyddad;* ***ver vyurt -> verführt****, av* ***verführen*** *= förleda, lura;* ***fryen -> freien*** *= fritt, godtyckligt, valfritt*

Ytterligare en teknik från Zwerch, och den kallas finten. (Feler)

Den som gör en bra fint,
träffar nerifrån som han önskar.

Med finten blir alla fäktare som gärna avvärjer vilseledda och besegrade. När du kommer mot honom i Zufechten, så låtsas att du vill hugga honom med valfritt Oberhau mot hans vänstra sida. På så sätt kan du hur du vill [träffa honom nertill och besegra honom.]

wuonsch geruret vnd geschlagen
Aber ain stuck vsß dem zwer-
hauw vnd daß haÿsst der
verkerer

Verkerer zwinget durch laeffer
auch mit ringet Den elenbo-
gen gewisse nÿm spring im
in die wage **Glosa** Merck
das stuck soltü also trÿben
wen dü in mit ainem vnder
oder oben haw an sin schwert
bindest So verker dein schwert
das din doume vnde kome
vnd stich im oben in zů dem
gesichte So zwingstu in das
er dir versetzen můß Vnd in
der versetzung begriff mit der
lincken hand sin rechten elebogen
vnd spring mit dem lincken
fůsse fyur sinen rechten vnd
stosß in also dariber / Oder
lauff in mit dem verkerrer durch
vnd ringe / alß dü in dem durch
lauffen her nach wirst finden

30R, om verkehrer

[På så sätt kan du hur du vill] träffa honom nertill och besegra honom.

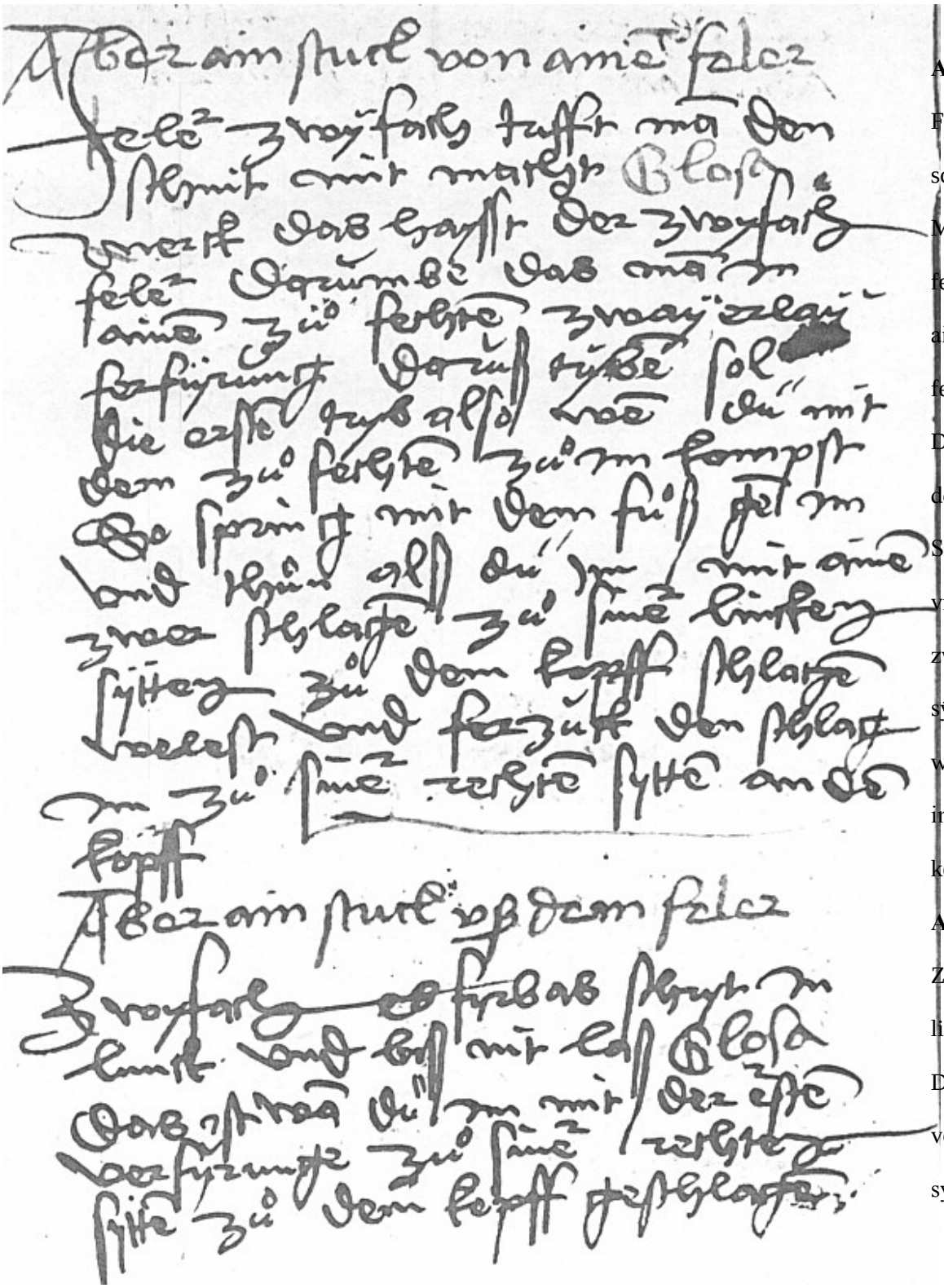
En annan teknik från Zwerchhau; och den kallas vändaren. (Verkehrer)

> ***geruret**, av **ruren** -> **rühren** = röra, beröra, träffa; **verkehrer** = vändare, ändrare, förledare; **in die wage**; = i rörelsen*

Vändaren betvingar,
löp igenom och brottas.
Ta säkert armbågen,
ta ett språng mot honom i rörelsen.

När du binder mot hans svärd med ett Ober- eller Unterhau, så vänd ditt svärd så att din tumme kommer under, och stöt honom ovanifrån i ansiktet. På så sätt tvingar du honom att avvärja dig. Och i avvärjningen, greppa hans högra armbåge med din vänstra hand och ta ett språng med den vänstra foten framför hans högra, och stöt honom över den.

Eller använd vändaren för att rusa genom och brottas, på samma sätt som du kommer att få beskrivet i genomlöpandet.

Aber ain stuck von ainem feler

Feler zwyufach trifft man Den schnit mit macht **Glosa**

Merck das haysst der zwyfache feler darumbe das man in ainem zů fechten zwaÿerlaÿ ferfürung daruß tryuben sol

Die ersten tryb also wen dü mit dem zů fechten zů im kompst So spring mit dem fůß gen im vnd thůn alß dü im mit ainem zwer schlagen zů siner lincken sytten zů dem kopff schlagen welest Vnd ferzuck den schlag im zů siner rechten sytten an den kopff

Aber ain stuck vß dem feler

Zwyfach es fyrbas schryt in linck vnd biß nit laß **Glosa**

Das ist wan dü im mit der ersten verfyurunge zů siner rechten sytten zů dem kopff geschlagen

30V, om dubbel feler

Ännu en teknik från en fint

Finta tvåfalt / träffar man, gör därmed skäret.

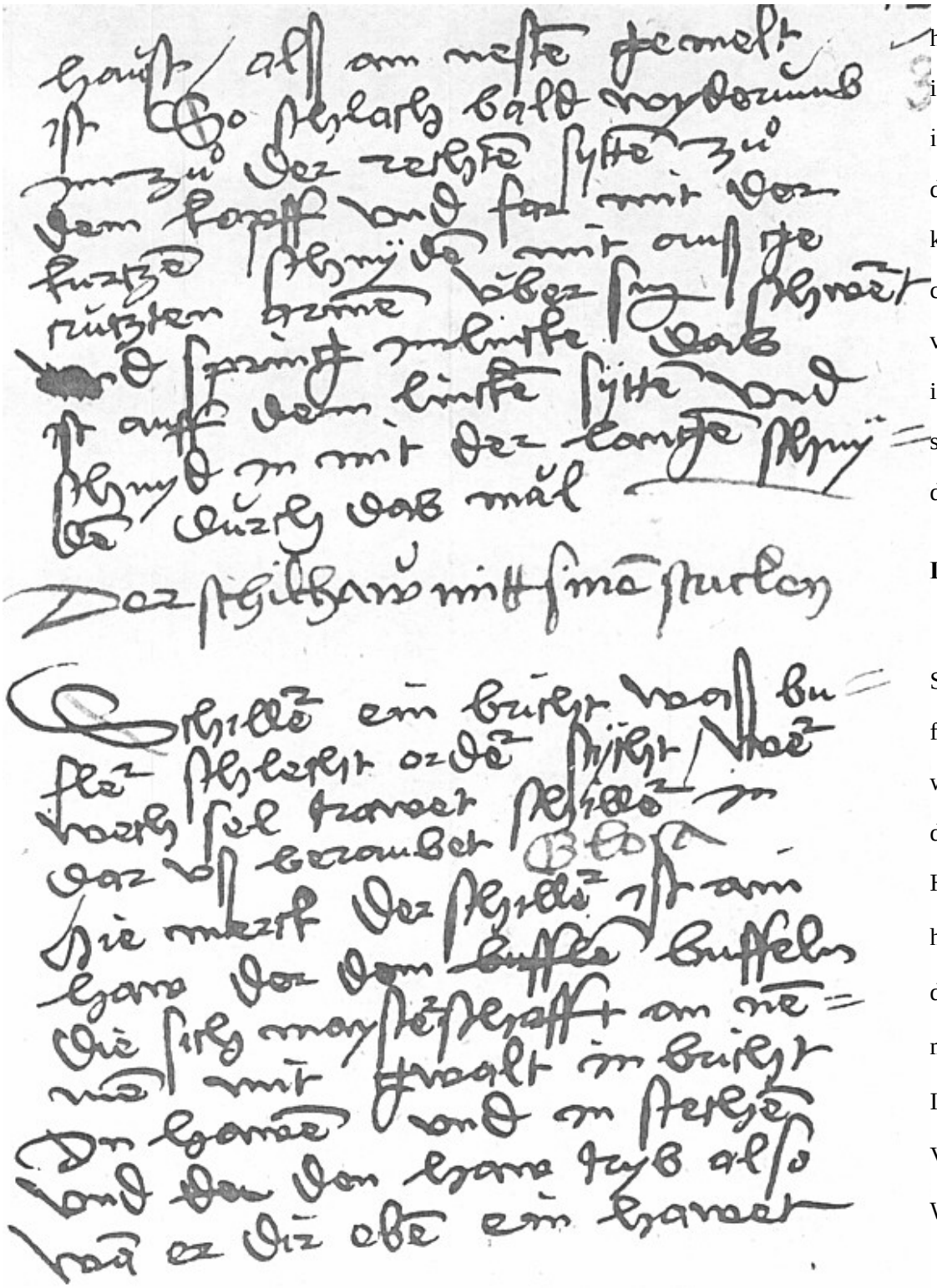
Det kallas den dubbla finten, eftersom man i den i Zufechten skall använda missledning två gånger.

Gör den första så här: När du kommer mot honom i Zufechten, så ta ett språng med foten mot honom och låtsas att du vill hugga ett Zwerch mot hans vänstra sida mot huvudet. Och ändra riktning på hugget mot hans högra sida mot huvudet.

Ännu en teknik från finten

Fortsätt dubbelt med det, stig in åt vänster och var inte långsam.

Det vill säga, när du har slagit mot hans högra sida mot huvudet med den första missledningen

haust / alß am nesten gemelt
ist So schlach bald wyderumb
im zů der rechten sytten zů
dem kopff vnd far mit der
kurtzen schnÿden mit auß ge
crutzten armen uber sin schwert
vnd spring imlincke das
ist auff dem lincken sÿtten vnd
schnyd in mit der langen schnÿ-
den durch das maul

Der schilhauw mitt sinen stucken

Schiller ein bricht waß bu-
fler schlecht order stÿcht / Wer
wechsel trawet schiller in
dar vß beraubet **Glosa**
Hie merck der schiller ist ain
haw der dem buffeln
die sich maysterschafft an nem-
men mit gwalt in bricht
In hawen vnd in stechen
Vnd den haw tryb also
Wan er dir eben ein hawet

31R, om schielhau mot ”bufflar”

- som just beskrivits – så slå genast runt mot högra sidan mot huvudet, och far med den korta eggen med utsträckta korsade armar över hans svärd: och ”Imlincke”, det vill säga på din vänstra sida, och skär in med den långa eggen över ansiktet.

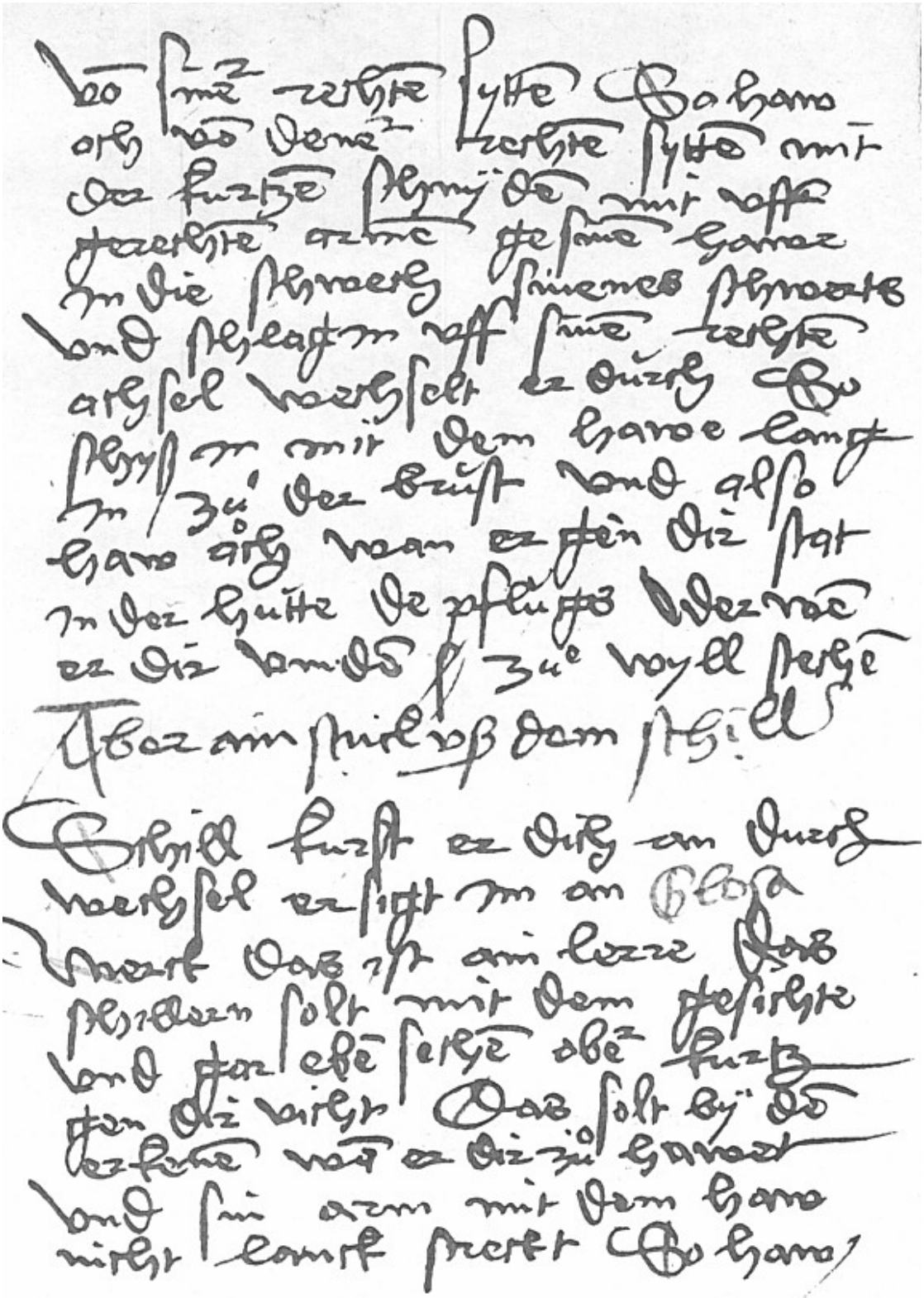
Schielhau med dess tekniker

Schiller kontrar
det som buffeln hugger eller stöter.
Den som hotar med växling
berövas på det av Schiller.

Schillern är ett hugg som kontrar hugg och stötar från bufflarna, som tar sitt mästerskap genom våldsam styrka.

När han hugger in mot dig [från sin högra sida]

> ***gwalt*** *->* ***gewalt*** *= våld, makt, kraft, styrelse, jurisdiktion.. jobbigt ord men i detta sammanhang nog menat väldigt bokstavligt*

von siner rechten sytten So haw
och von dener rechten sytten mit
der kurtzen schnÿden mit vff
gerechten armen ge sinen hawe
in die schwech sinenes schwerts
vnd schlag in vff sinen rechten
achsel Wechselt er durch So
schyß in mit dem hawe lang
in zů der brust Vnd also
haw a°ch wan er gen dir stat
in der hutte de pflugs oder wen
er dir vnden zů wyll stechen

Aber ain stuck vß dem schill

Schill kurtßt er dich an durch
wechsel ersigt im an **Glosa**
Merck das ist ain lerre Das
schillern solt mit dem gesichte
vnd gar eben sechen ober kurtz
gen dir vicht das solt bÿ dem
erkenen wan er dir zů hawet
vnd sin arm mit dem haw
nicht lanck streckt So haw /

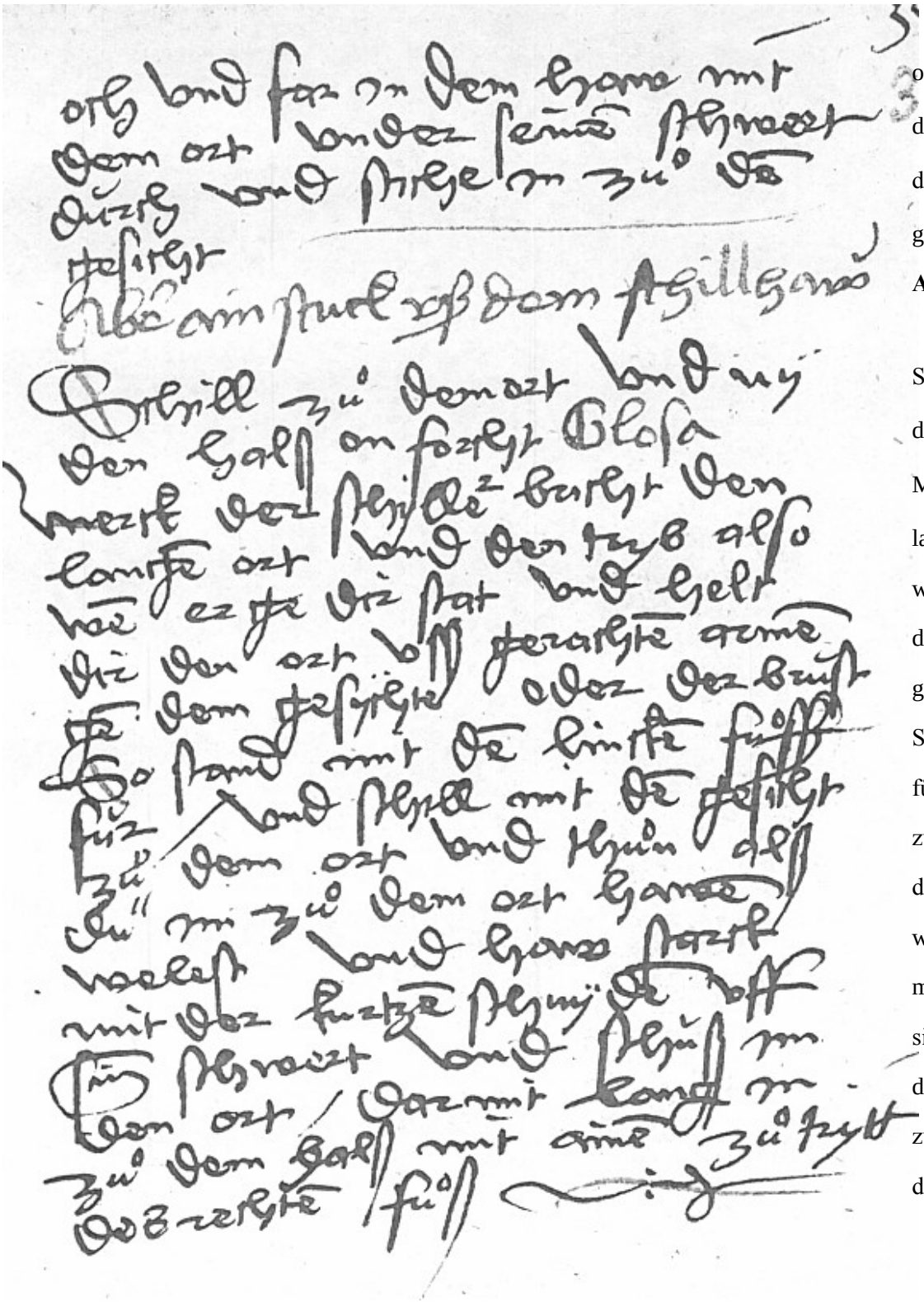
31V, om schielhau med durchwechsel mot kort hugg

[När han hugger in mot dig] från sin högra sida, så hugg även du från din högra sida med den korta eggen med armarna utsträckta mot hans hugg, mot hans svärds ”svaga” och hugg honom på hans högra axel.
Växlar han igenom, så skjut in med hugget längs klingan mot bröstet.
Och du kan också hugga så, när han står mot dig i garden Pflug eller när han vill stöta dig underifrån.

Ännu en teknik från Schillet

Spana när han kortar mot dig,
växla igenom, mot hans ansikte.

Detta är en lektion: [Du] skall spana med blicken och noga märka, om han fäktas kort mot dig. Det skall du märka när han hugger mot dig och hans arm inte sträcks ut i hugget, så hugg [du också].

och vnd far in dem haw mit
dem ort vnder seinem schwert
durch vnd stiche in zů dem
gesicht
Aber ain stuck uß dem schillhauw

Schill zů dem ort Vnd nÿ
den halß on forcht **Glosa**
Merck der schiller bricht den
langen ort vnd den tryb also
wen er ge dir stat vnd helt
dir den ort vsß gerachten armen
gen dem gesÿchte oder der brust
So stand mit dem lincken fůsß
fůr / Vnd schill mit dem gesicht
zů dem ort vnd thůn alß
dü im zů dem ort hawen
welest Vnd haw starck
mit der kurtzen schnÿden vff
siŋ schwert vnd schuß im
den ort / darmit lang in
zů dem halß mit ainem zůtrytt
des rechten fůß

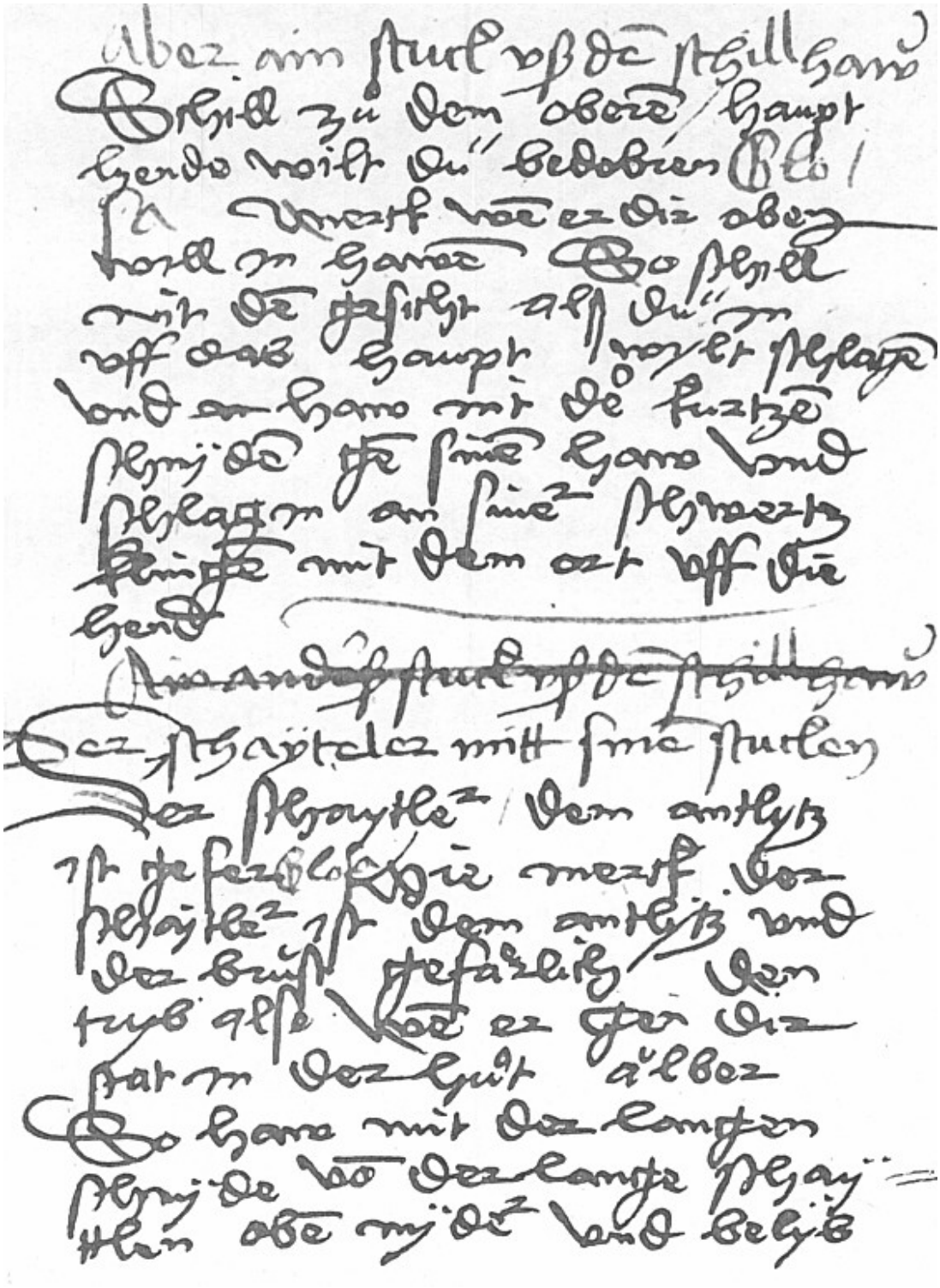
32R, om schielhau med fint mot svärdet och snitt mot halsen

[så hugg] du också. Och i hugget far med spetsen under hans klinga till andra sidan, och stöt in mot ansiktet.

Ännu en teknik från Schielhau

Spana mot spetsen
och ta halsen utan fruktan.

Märk väl, att Schillern bryter Langenort; och gör då så här: när han står mot dig och håller spetsen med utsträckta armar mot ansiktet eller bröstet, så stå med den vänstra foten främst och spana med blicken mot spetsen, och låtsas som om du ville hugga mot spetsen; och hugg kraftfullt med den korta eggen ovanpå hans svärd, och stöt med spetsen längs med klingan mot halsen med ett steg mot honom med höger fot.

Aber ain stuck vß dem schillhauw

Schill zů dem oberen / haupt hende wilt dü bedebren **Glosa** Merck wen er dir oben will in hawen So schill mit dem gesicht alß dü in vff das haupt wylt schlagen Vnd haw mit der kurtzen schnÿden gen sinen haw vnd schlag in an siner schwertz klingen mit dem ort vff die hend

Der schaÿteler mitt sinen stucken

Der schaytler dem antlytz ist gefer **Glosa** Hie merck der schaÿtler ist dem antlÿtz vnd der brust gefaerlich Den tryb also Wen er gen dir stat in der hůt aulber So haw mit der langen schnÿde von der lange schaÿttlen oben nÿder vnd belÿb

32V, om schielhau mot händerna, samt om scheitelhau mot alber

Ännu en teknik från Schielhau

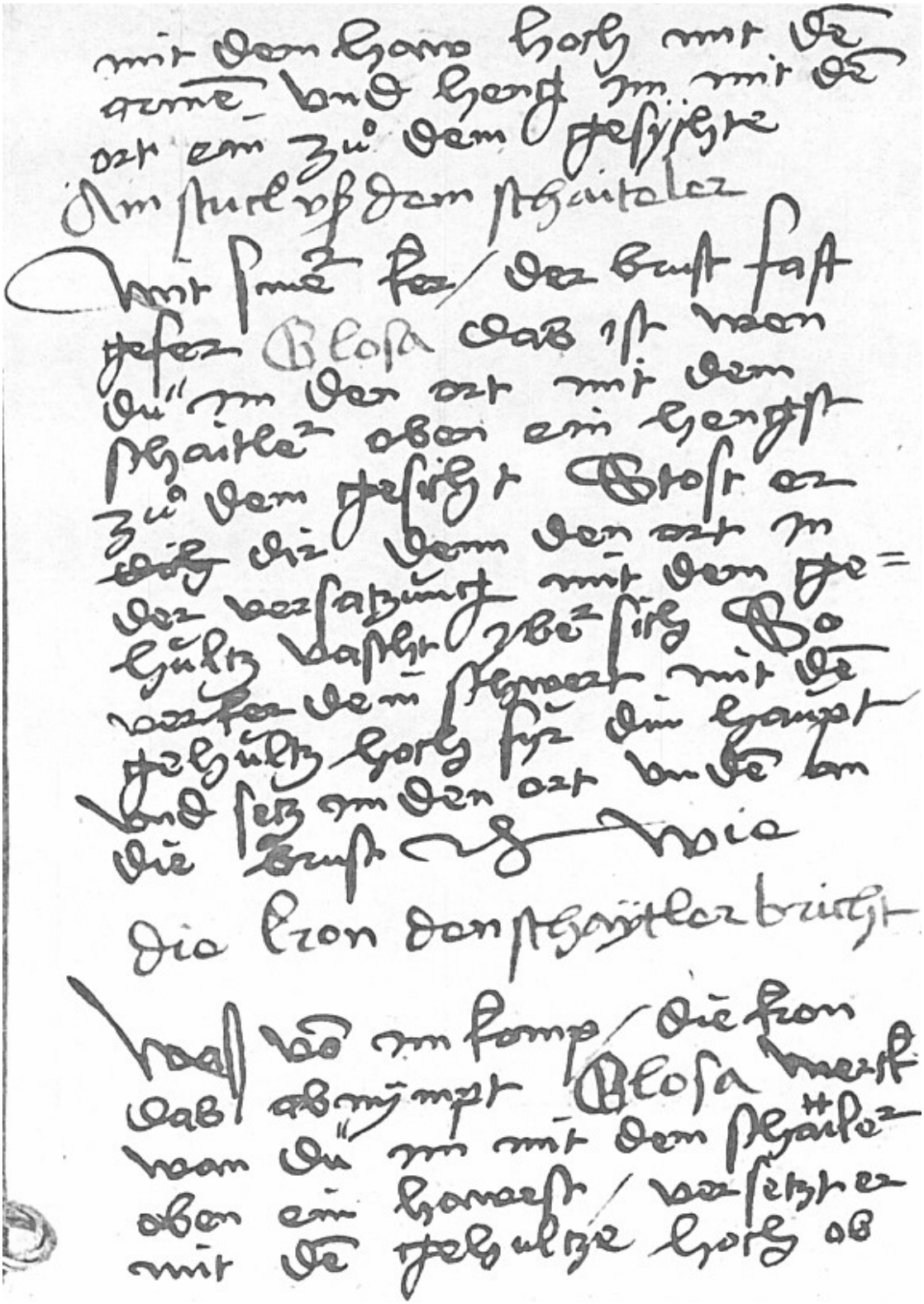
Spana mot huvudet ovan,
om du vill skada händerna.

När han vill hugga in mot dig ovan, så spana med blicken som om du ville slå honom ovanpå huvudet. Och hugg med den korta eggen mot hans hugg, och hugg längs med hans svärdsklinga med spetsen ovanpå händerna.

Scheitlern med dess tekniker

Scheitlern är en fara för ansiktet.
Scheitlern är farlig för ansiktet och bröstet.

När han står mot dig i garden Alber, så hugg med den långa eggen från långscheiteln uppifrån och ner; och bli kvar [högt med armarna i hugget,]

mit dem haw hoch mit den
armen vnd heng jm mit dem
ort ein zů dem gesÿchte
Ain stuck vß dem schaiteler
Mit siner ker / der brust fast
gefer **Glosa** Das ist wen
dü im den ort mit dem
schaitler oben ein hengst
zů dem gesicht Stost er
dir denn den ort in
der versatzung mit dem ge-
hultz vascht yber sich So
verker dein schwert mit dem
gehultz hoch fyur din haupt
vnd setz im den ort vnden an
die brust **Wie**
die kron den schaÿtler bricht

Waß von im komp / die kron
das abnÿmpt **Glosa** Merck
wan dü im mit dem schaittler
oben ein hawest / versetzt er
mit dem gehultze hoch ab

33R, om uppföljning av scheitelhau mot alber samt om att kontra scheitelhau med kron

[och bli kvar] högt med armarna i hugget, och häng med spetsen in mot ansiktet.

En teknik från Scheitlern.

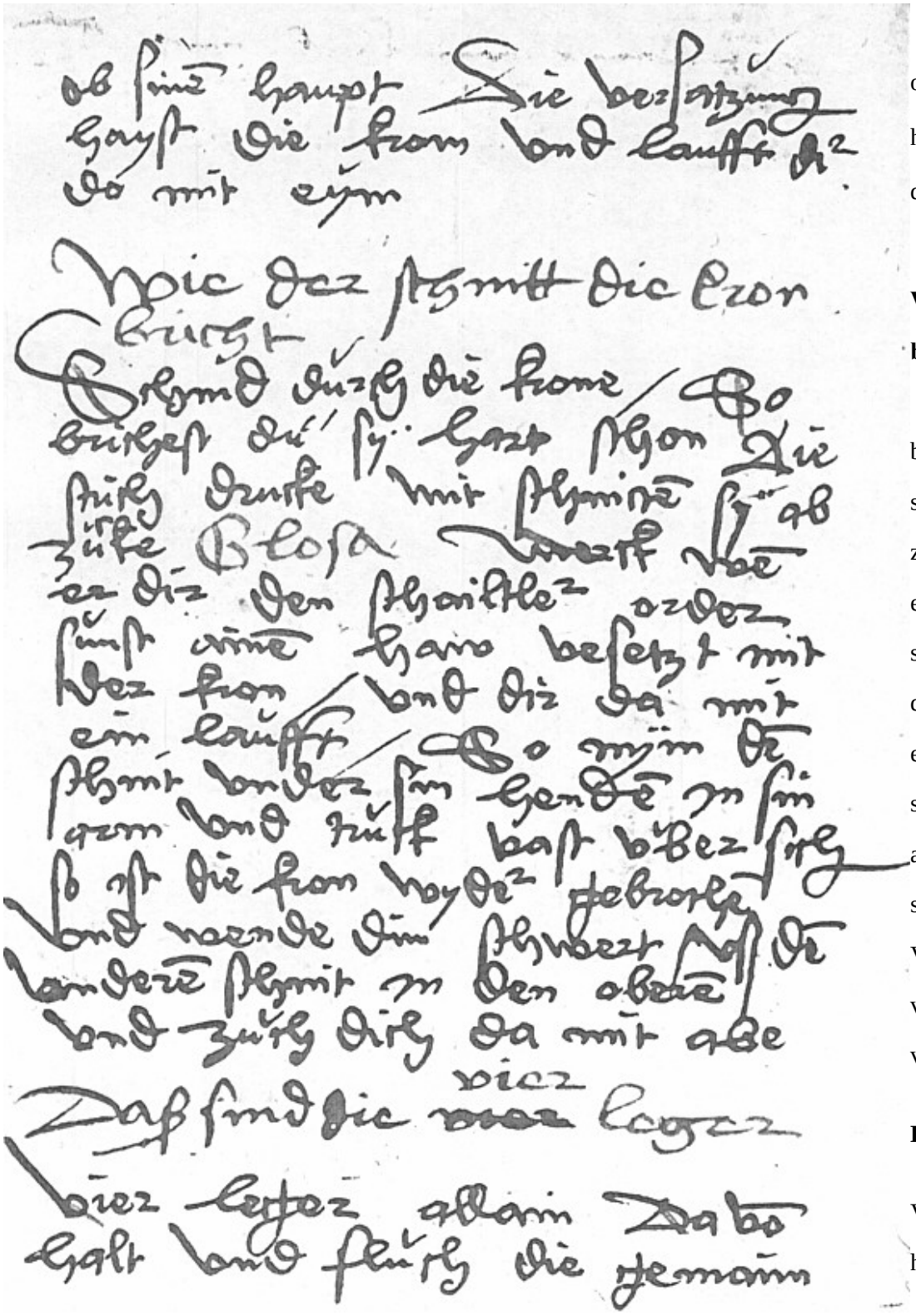
Med hans vändning / mycket farlig för bröstet.

När du ovanifrån med Scheitlern hänger din spets in mot ansiktet, avvärjer han då din spets genom att stöta den upp över sig fångad med hjaltet, så vänd ditt svärd med hjaltet högt upp framför ditt huvud och stöt honom neråt mot bröstet.

Hur kronan kontrar Scheitlern.

Det som kommer från honom, / tar kronan bort.

När du hugger in mot honom uppifrån med Scheitlern, avvärjer han högt med hjaltet [över sitt huvud]

ob sinem haupt Die versatzung

hayst die kron Vnd laufft dir

do mit eynn

Wie der schnitt die kron bricht

Schnid durch die krone / So brichest dü sÿ hart schon Die stuck drucke mit schnitten sÿ ab zucke **Glosa** Merck wen er dir den schaitler order sunst ainen haw vesezt mit der kron / vnd dir da mit ein laufft / So nÿm den schnit vnder sin henden in sin arm vnd truck vast ubersich so ist die kron wyder gebrochen Vnd wende din schwert vß dem vnderen schnit in den oberen vnd zuch dich da mit abe

Das sind die vier leger

Vier leger allain Da von halt vnd fluch die gemain

33R, om att bryta kron med ett schnitt, samt om die vier leger

[avvärjer han högt med hjaltet] över sitt huvud: den avvärjningen kallas kronan. Och med den rusar han in mot dig.

Hur skäret kontrar kronan.

fluch, av fluchen = förbanna

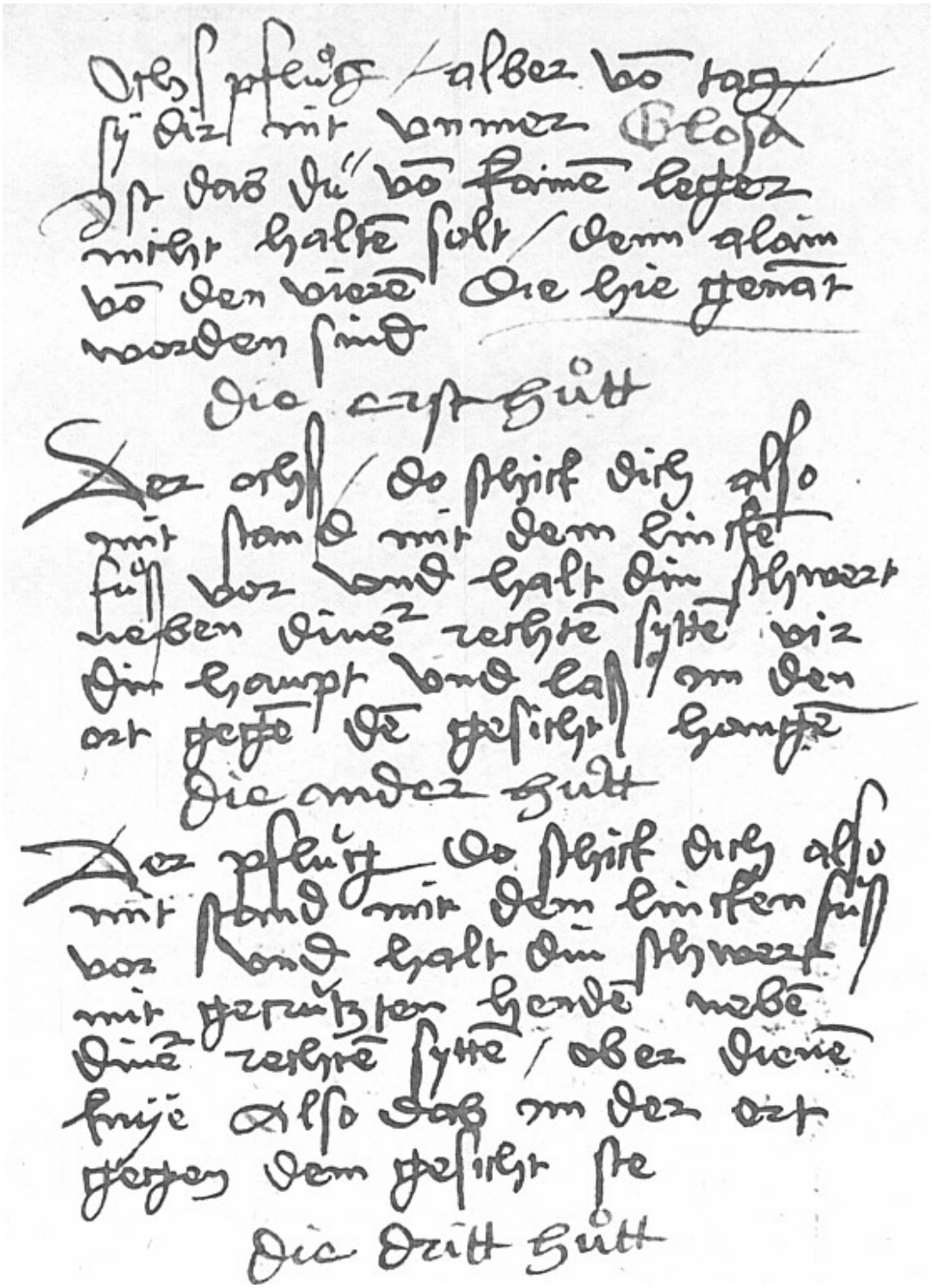
Skär genom kronan, / så bryter du snart dess skydd.

Tryck med svärdet, / med flera skär drar du dig tillbaka.

När han avvärjer Scheitlern eller något annat hugg med kronan och försöker rusa dig in på livet; så tag skäret under hans händer i hans arm och tryck hårt uppåt, så bryts kronan. Och vänd ditt svärd från det undre skäret till det övre, och dra dig därmed tillbaka.

De fyra garderna.

Endast fyra garder / ska du hålla dig till; och förbanna de allmänt kända.

Ochs pflůg / alber vom tag /
sÿ dir nit vnmer Glosa
Ist das dü von keinem leger
nicht halten solt / denn alain
von den vieren die genant
worden sind

Die erst hůtt

Der ochß / Do schick dich also
mit stand mit dem lincken
fůß vor vnd halt din schwert
neben diner rechten sÿtten vir
din haupt vnd laß im den
ort gegen dem gesicht hangen

Die ander hůtt

Der pflug Do schick dich also
mit stand mit dem lincken fuß
vor vnd halt din schwert
mit gecrutzten henden neben
diner rechten sytten / ober dienem
knÿe Also das im der ort
gegen dem gesicht ste

Die dritt hůtt

34R, om ochs och pflug

Ochs, Pflug, Alber,
Vom Tag skall inte vara dig obekanta.

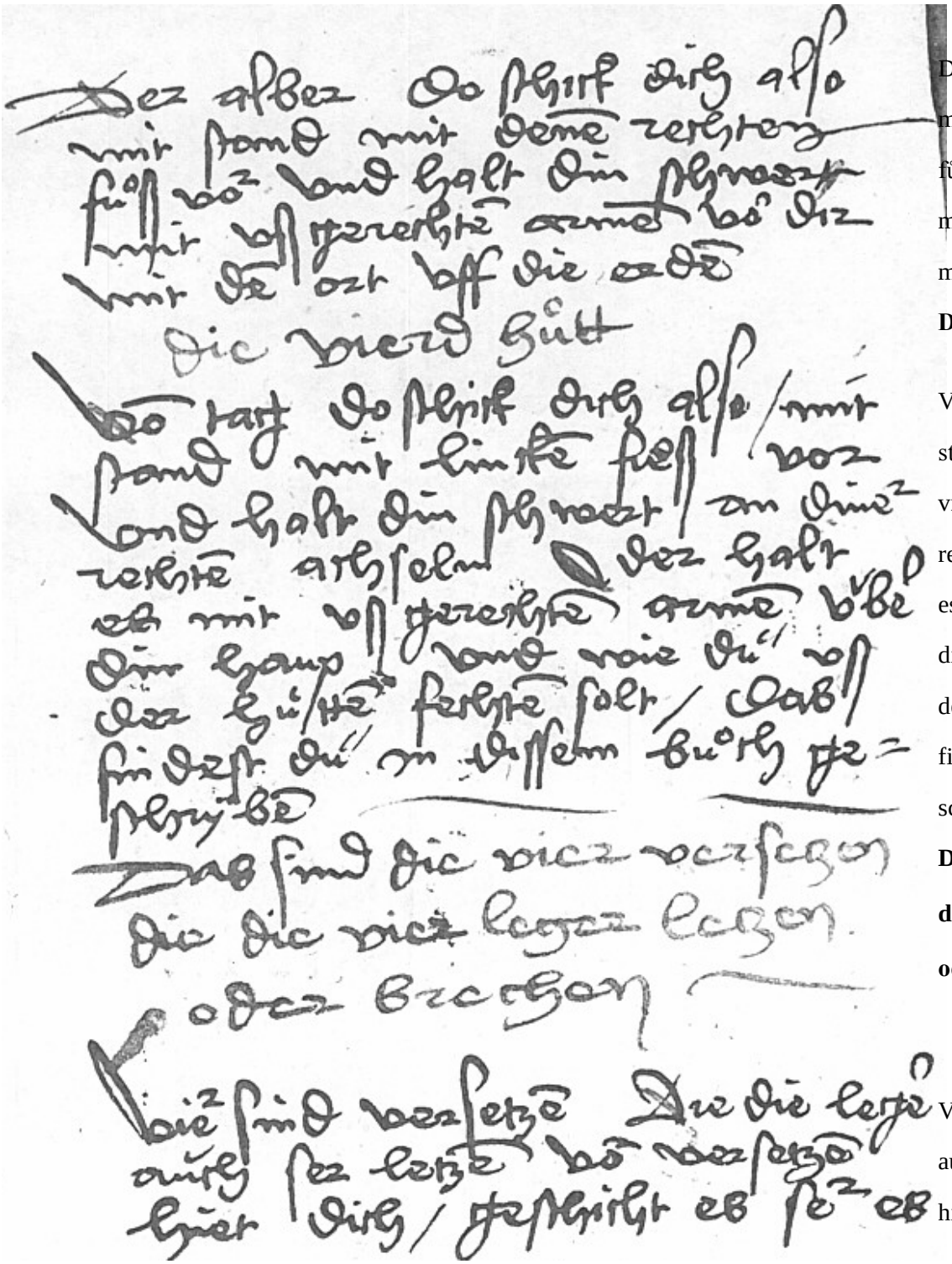
Den första garden. Oxen (Der Ochs) .

Håll dig så här: Stå med den vänstra foten fram, och håll ditt svärd bredvid din högra sida framför huvudet, och låt din spets hänga mot hans ansikte.

Den andra garden. Plogen (Der Pflug).

Håll dig så här: Stå med den vänstra foten fram, och håll ditt svärd med korsade händer bredvid din högra sida över ditt knä, på ett sådant sätt att spetsen står mot hans ansikte.

Den tredje garden. [Narren (Der Alber).]

Der alber Do schick dich also
mit stand mit denem rechten
fůß vor vnd halt din schwert
mit vßgerechten armen vor dir
mit dem ort vff die erden
Die vierd hůtt

Vom tag Do schick dich also / mit
stand mit linckem fůß vor
vnd halt din schwert an diner
rechten achseln Oder halt
es mit vßgerechten armen uber
din haup Vnd wie dü vß
der huetten fechten solt / das
findest dü in dissem bůch ge-
schrÿben
Das sind die vier versetzen
die die vier leger letzen
oder brechen

Vier sind versetzen Die die leger
auch ser letzen Vor versetzen
hiet dich / geschicht es ser es

34V, om alber och vom tag, samt om die vier versetzen

[Den tredje garden.] Narren (Der Alber).

Håll dig så här: Stå med din högra fot fram, och håll ditt svärd med utsträckta armar framför dig med spetsen mot marken.

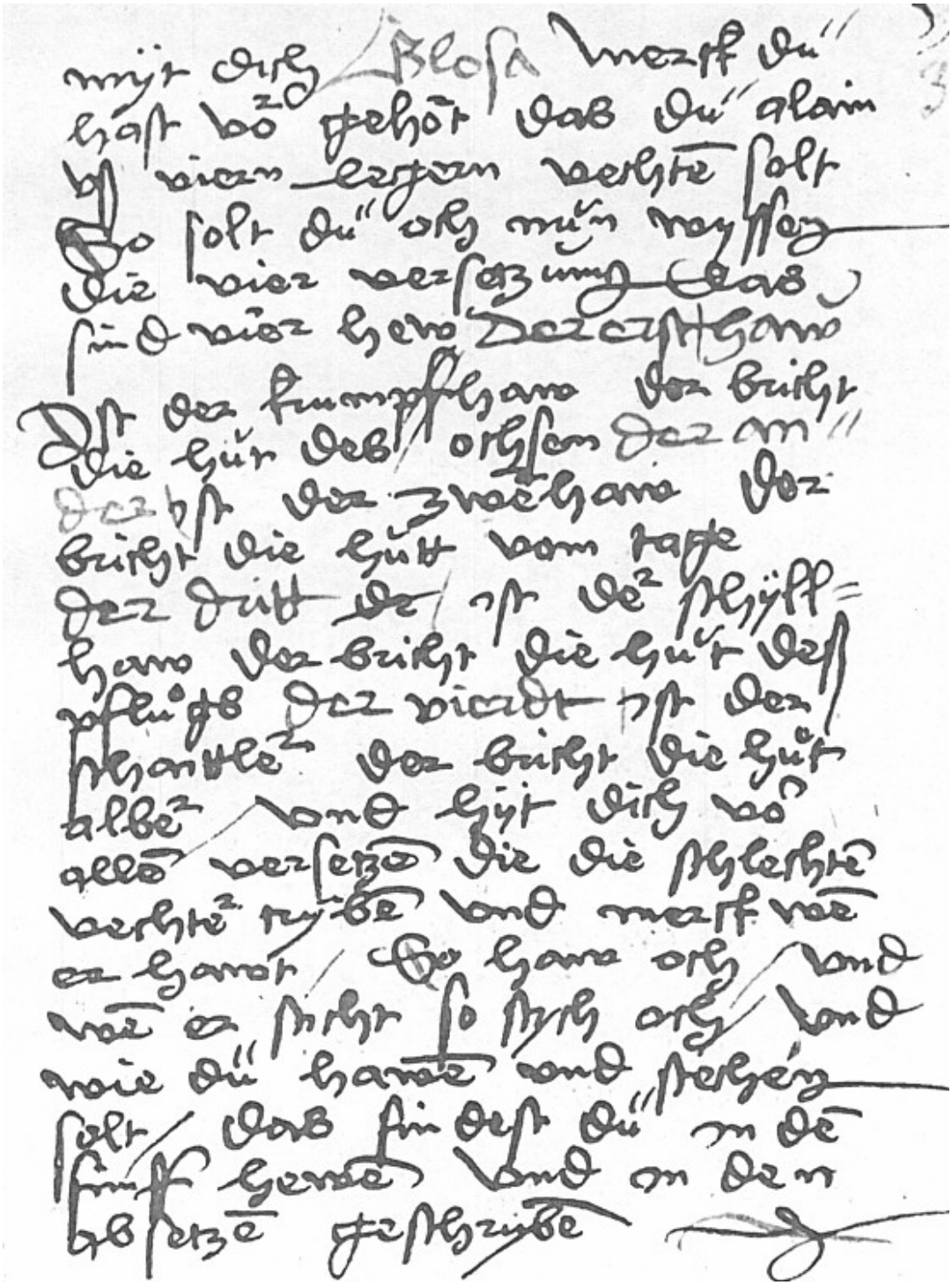
Den fjärde garden. Från ovan (Vom Tag).

Håll dig så här: Stå med vänster fot fram, och håll ditt svärd vid din högra axel.
Eller håll det med utsträckta armar över ditt huvud.
Och hur du skall fäktas ur garderna, finner du beskrivet i denna bok.

Detta är de fyra Versetzen, som hämmar eller bryter de fyra garderna.

Versetzen är fyra, / som också hämmar garderna mycket.
Akta dig för att avvärja [dåligt], / sker det blir det mycket [besvärligt för dig.]

Vier versetzen = jag har annars konsekvent översatt versetzen med ”avvärjning”, men här passar det inte. Jag vet inte vad man skall översätta det till.

myt dich **Glosa** Merck dü
hast vor gehoert das dü alain
vß viern legern vechten solt
So solt dü och nun wyssen
die vier versetzung Das
sind vier hew **der erst hauw**
Ist der Krumphaw der bricht
die hut des ochsen **der an-**
der ist der zwerhaw der
bricht die hutt vom tage
der dritt ist der schÿll-
haw der bricht die hut deß
pflůgs **der vierdt** ist der
schaittler der bricht die hůt
alber / Vnd hÿt dich vor
allen versetzen die die schlechten
vechter trÿben Vnd merck wen
er hawt / So haw och / vnd
wen er sticht so stych och / vnd
wie dü hawen vnd stechen
solt / das findest dü in den
fünff hewen vnd in den
absetzten geschryben

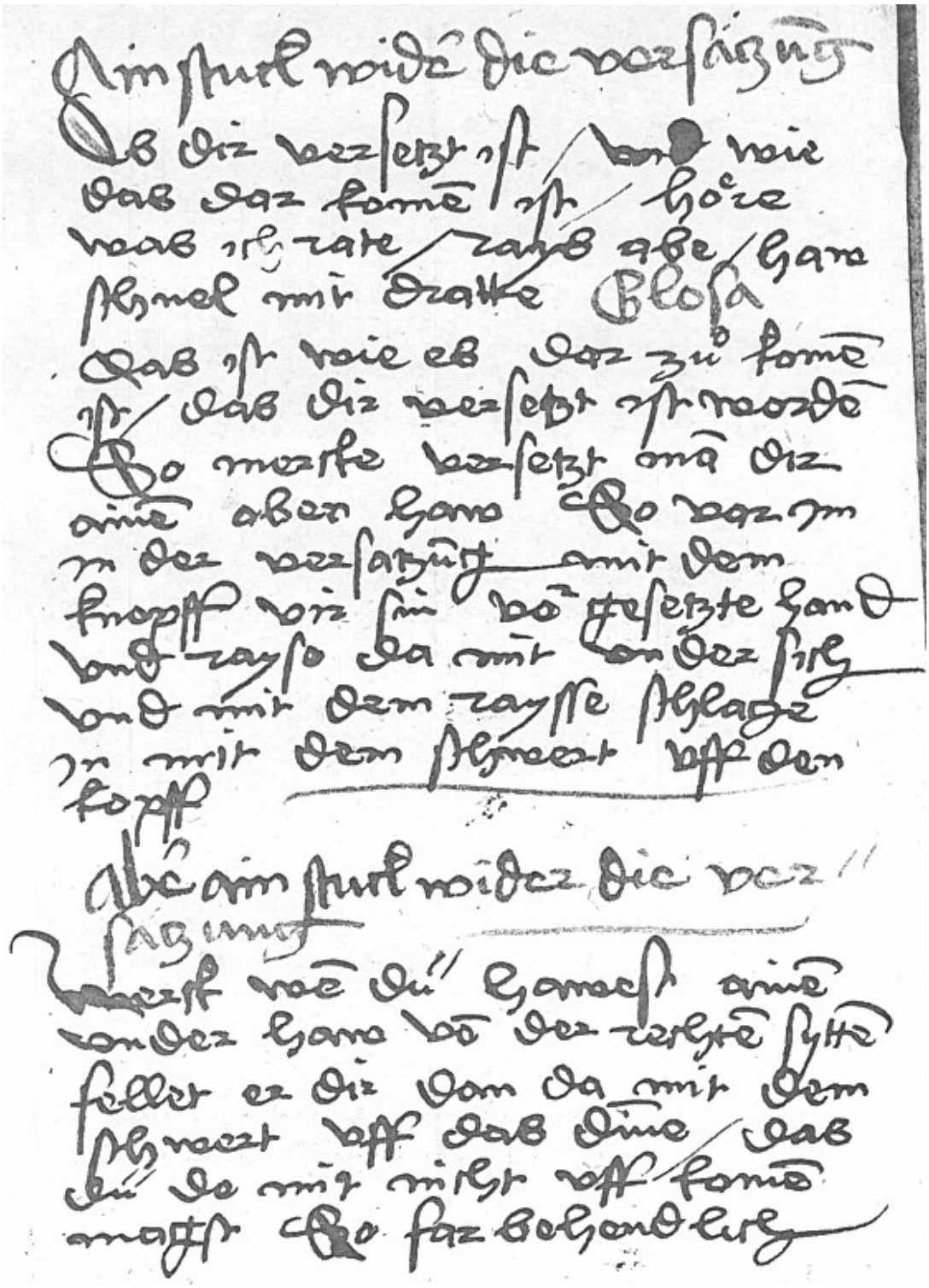
35R, om die vier versetzen

[sker det blir det mycket] besvärligt för dig.

Du har tidigare hört att du endast skall fäktas från de fyra garderna. Så skall du nu också kunna de fyra Versetzen. De är fyra hugg.

*myt, av **mühen** = besvära,förtrycka, förarga; **hyt**, av **hüten** = akta, vara vaksam mot, inte låta hända*

Det första hugget är Krumphau. Det bryter garden Ochs.
Det andra är Zwerchhau. Det bryter garden Vom Tag.
Det tredje är Schielhau. Det bryter garden Pflug.
Det fjärde är Scheitlern. Den bryter garden Alber.
Och akta dig för alla avvärjningar, som de dåliga fäktarna använder.
När han hugger, så hugg också, och när han stöter, så stöt också.
Och hur du skall hugga och stöta, det finner du beskrivet i de fem huggen och i sidosättandet.

Ain stuck wider die versätzung

Ob dir versetzt ist / vnd wie
das dar komen ist / hoere
was ich rate / rays abe / haw
schnel mit dratte **Glosa**
Das ist wie es dar zů komen
ist / das dir versetzt ist worden
So mercke versetzt man dir
ainen ober haw So var im
in der versatzung mit dem
knopff vir sin vorgesetzte hand
vnd rayse da mit vnder sich
vnd mit dem raysse schlage
in mit dem schwert vff den
kopff

Aber ain stuck wider die ver-sätzung

Merck wen dü hawest ainen
vnder haw von der rechten sytten
fellet er dir dan da mit dem
schwert vff das dine / das
dü do mit nicht vff komen
magst So far behendlich

35V, om hendereissen och om schnappen

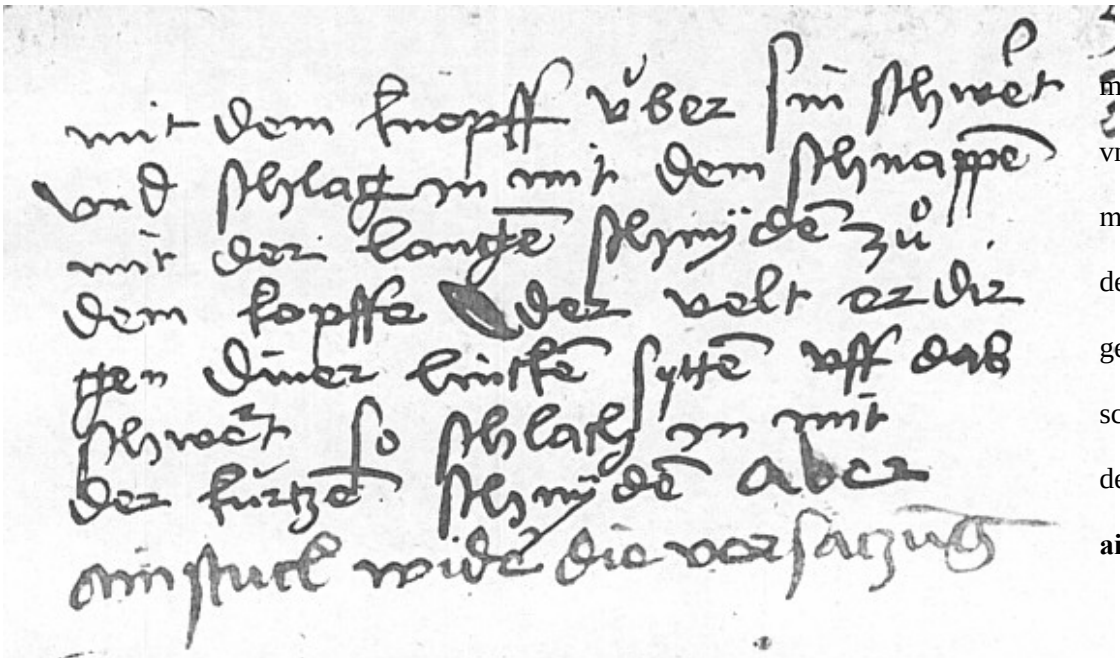
En teknik mot avvärjningarna

Om du blir avvärjd / och om det kommit till det,
hör vad jag råder: / far upp, hugg snabbt med raskhet.
Om det hänt sig att du blivit avvärjd, så märk väl: om ett av dina Oberhau blir avvärjt, så far i avvärjningen med knappen över hans främre hand och slit den därmed neråt; och hugg i slitningen in med svärdet uppifrån mot huvudet.

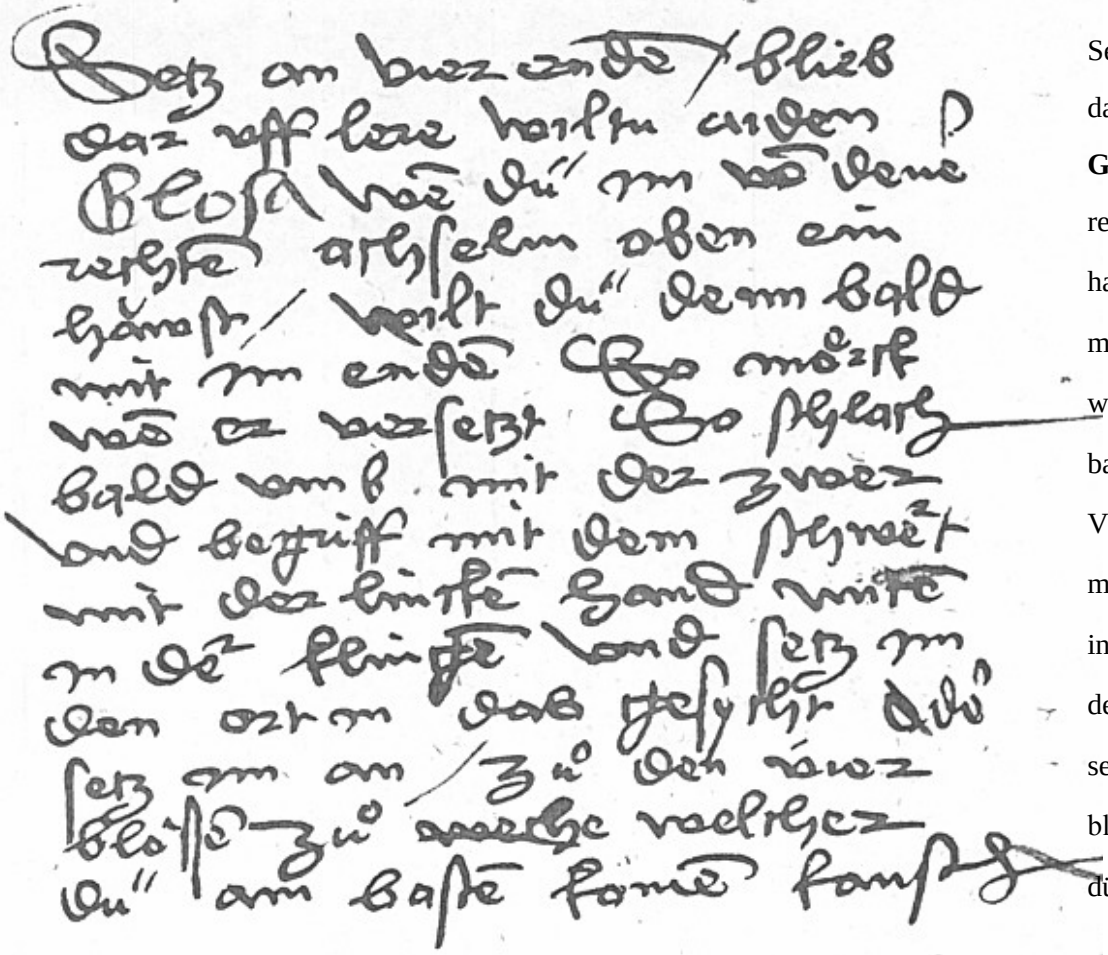
*dratte -> **dräte** = snabbhet, raskhet; **rayse**, av **reiszen** = dra, slita;*

En teknik till mot avvärjningarna.

När du hugger ett Unterhau från höger sida, faller han då med sitt svärd ovanpå ditt så att du inte kan komma upp med det, så far flinkt [med knappen över hans svärd]

mit dem knopff uber sin schwert
vnd schlag in mit dem schnappen
mit der langen schnÿden zů
dem kopffe Oder velt er dir
gen diner lincken sytten vff das
schwert so schlach in mit
der kurtzen schnÿden **Aber**
ain stuck wider die versatzung

Setz an vier enden / blieb
dar vff lere wiltu enden
Glosa Wen dü im von dener
rechten achseln oben ein
hauwst / Wilt dü denn bald
mit im enden So moerck
wen er versetzt So schlach
bald vmb mit der zwer
Vnd begriff mit dem schwert
mit der lincken hand miten
in der klingen vnd setz im
den ort in das gesycht Oder
setz im an / Zů den vier
blössen Zů welcher
dü am basten komen kanst

36R, om schnappen och om att slå runt med zwerch och byta till halvsvärd

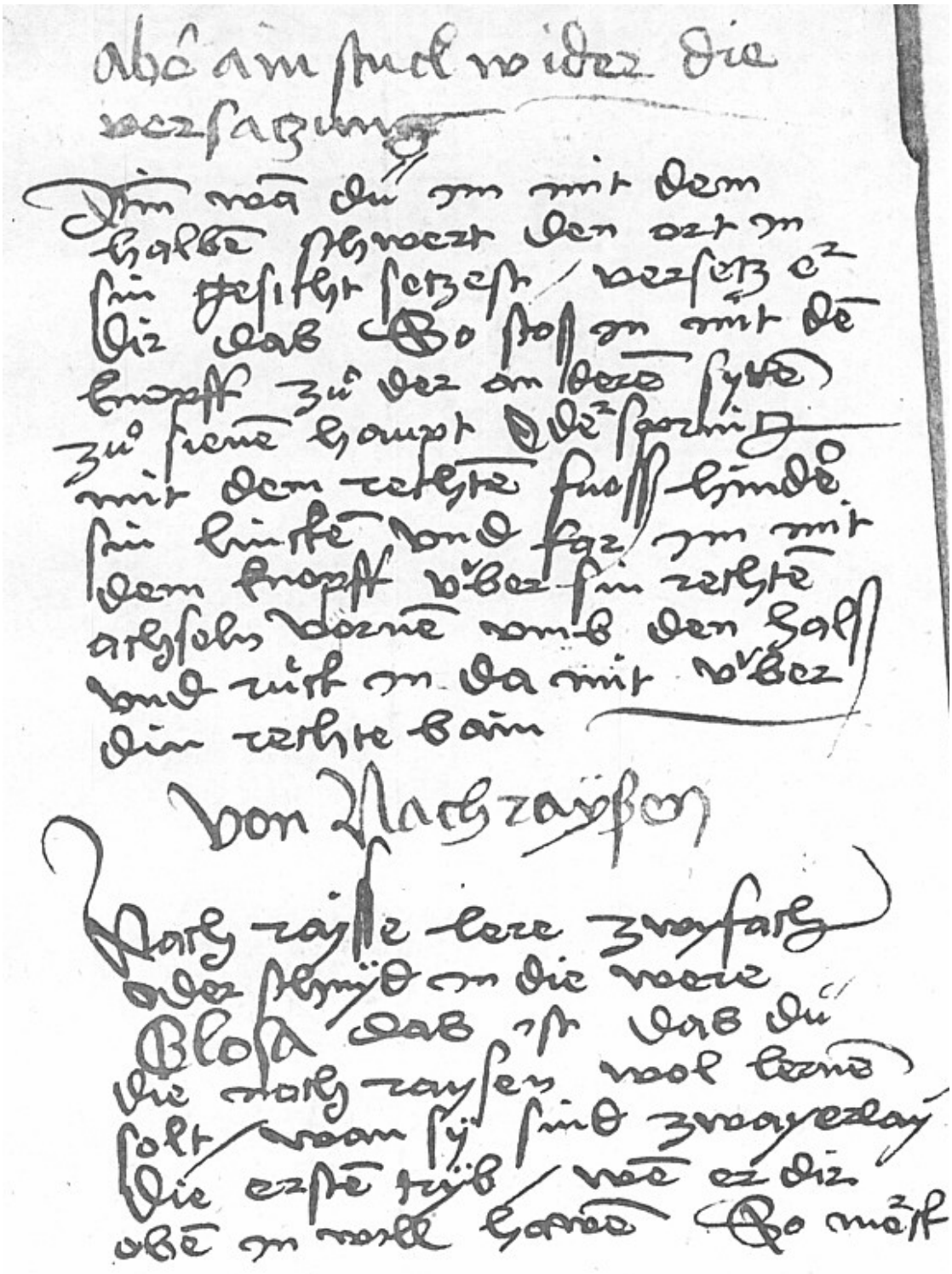
[far flinkt] med knappen över hans svärd och hugg med en snäppande rörelse med den långa eggen mot huvudet.
Eller om han faller ovanpå ditt svärd mot din vänstra sida, så hugg honom med den korta eggen.

> ***schnappen*** *= smacka, snäppa, smätta*

En teknik till mot avvärjningarna.

Attackera fyra ändar, / Stanna kvar därpå, om du vill lära dig att avsluta.

När du hugger in mot honom uppifrån från din högra axel och vill avsluta snabbt mot honom, så märk: när han avvärjer, så slå genast runt med Zwerch. Och grip ditt svärd med den vänstra handen i mitten av klingan, och stöt honom med spetsen i ansiktet.
Eller attackera honom mot de fyra blottorna, vilken som du bäst kan komma åt.

Aber ain stuck wider die versatzung

Item wan dü im mit dem halben schwert den ort in sin gesicht setzest / versetz er dir das So stoß in mit dem knopff zů der anderen sytten zů sienem haupt Oder spring mit dem recht fuesß hinder sin lincken vnd far im mit dem knopff uber sin rechten achseln vornen vmb den halß vnd ruck in da mit uber din rechte bain

Von Nachraÿßen

Nach raÿsse lere zwyfach oder schnÿd in die were **Glosa** Das ist das dü die nach raysen wol lernen solt / wan sÿ sind zwayerlay die ersten trÿb / wen er dir oben in will hawen So merck

36V, om att slå runt igen med knappen, samt om nachreissen

En teknik till mot avvärjningarna.

När du med en halvsvärdning sätter spetsen mot hans ansikte och han avvärjer detta, så slå honom med knappen på den andra sidan mot hans huvud.

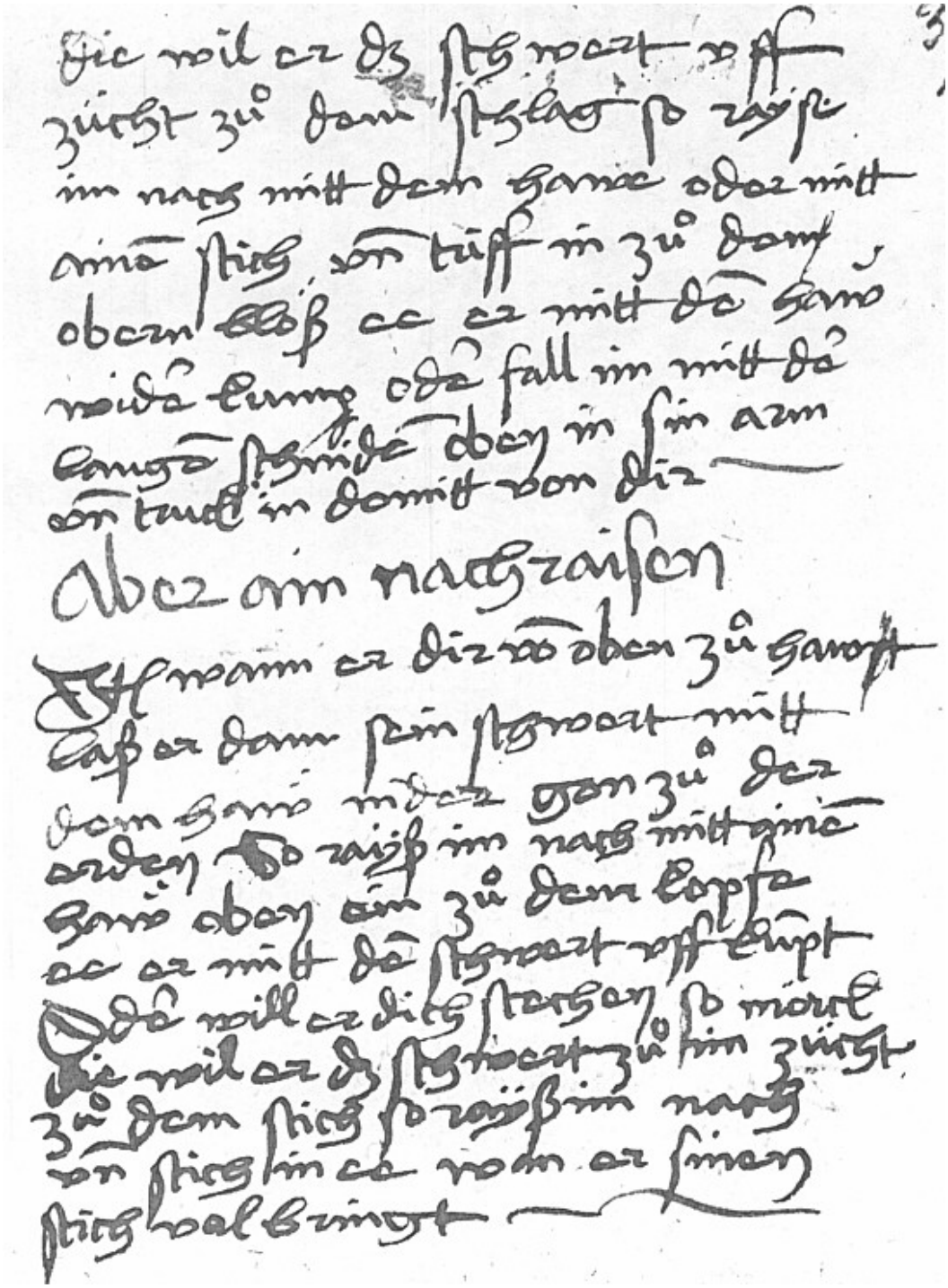
Eller ta ett språng med den högra foten bakom hans vänstra, och far med knappen över hans högra axel framför och runt halsen och ryck honom därmed över ditt högra ben.

Om efterföljande (Nachreissen).

Lär dig följa efter / tvåfalt, eller skär i försvaret.

Du skall lära dig efterföljandena väl, och de är två till antalet.

Den första gör du så här, när han försöker hugga dig ovanifrån. Lägg då märke till [när han drar tillbaka svärdet]

die wil er das schwert vff

zücht zů dem schlag so raÿse

im nach mitt dem hawe oder mitt

ainem stich vnd triff in zů den

obern blöß ee er mit dem hauw

wider kump oder fall im mitt der

langen schniden oben in sin arm

vnd truck in domitt von dir

Aber ain nachraisen

Item wann er dir von oben zů hawt

laß er dann sein schwert mitt

dem hawe nider gen zů der

erden So raÿß im nach mitt ainem

hawe oben ein zů dem kopfe

ee er mitt dem schwert vff kumpt

Oder will er dich stechen so mörck

die wil er das schwert zů im zücht

zů dem stich so raÿß im nach

und stich in ee wan er sinen

stich vol bringt

**Hallå där.. nu bytte vi skrivare igen! Men bara just på denna sida, på nästa byter vi tillbaka igen*

37R, om nachreissen

[Lägg då märke till] när han drar tillbaka svärdet uppåt för hugget, och följ efter honom med ett hugg eller med en stöt och träffa i de övre öppningarna, innan han hinner göra sitt hugg.

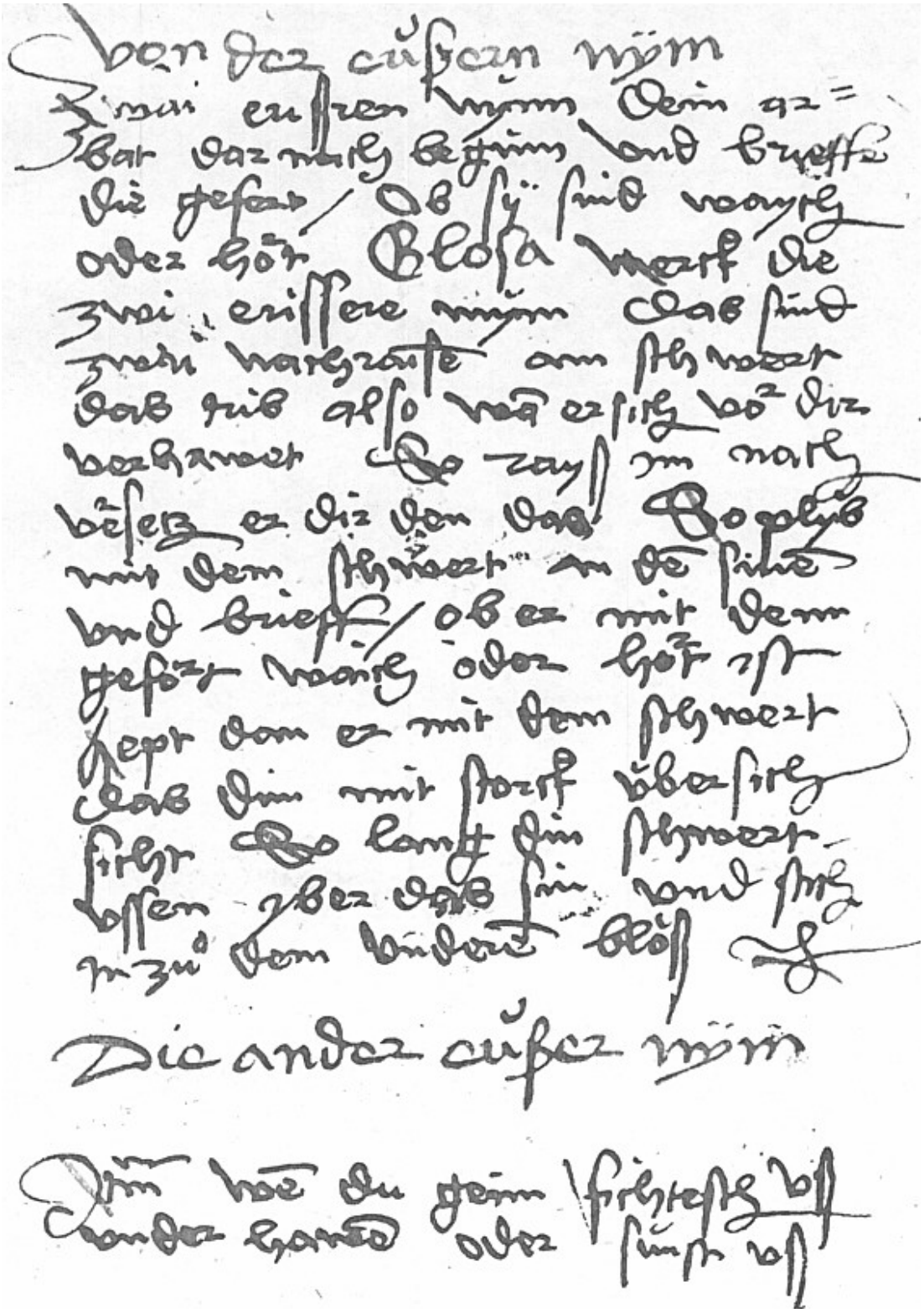
Eller fall med den långa eggen uppifrån mot hans arm och tryck bort honom från dig med den.

***vol bringt -> vollbringt**, av **vollbringen** = slutföra, göra färdig*

Ett efterföljande till.

När han hugger mot dig uppifrån och han då fortsätter neråt mot marken med sitt svärd, så följ efter honom med ett oberhau mot huvudet, innan han kommer upp med svärdet.

Eller om han vill stöta dig, så lägg noga märke till när han drar svärdet mot sig för stöten, och följ efter honom och stöt in, innan han fullföljer sin stöt.

Von der eußern nÿm

Zwai eußren nyum Dein ar-
bat dar nach beginn Vnd brieffe
die gefert / Ob sÿ sind waych
oder hort **Glosa** Merck die
zwi eussere nyum Das sind
zwai nachraisen am schwert
das trib also wan er sich vor dir
verhawet So rayß im nach
versetz er dir den das So plÿb
mit dem schwert an dem sinen
und brieff / ob er mit dem
gefert waich oder hert ist
Hept dan er mit dem schwert
das din mit storck ubersich
sicht So lang din schwert
vssen yber das sin vnd stich
in zů dem vnderen bloeß

Die ander eußer nÿm

Item wen du geim fichtesth vß
vnder hawen oder sunst vß

37V, om äussere nym

Om de yttre tagningarna

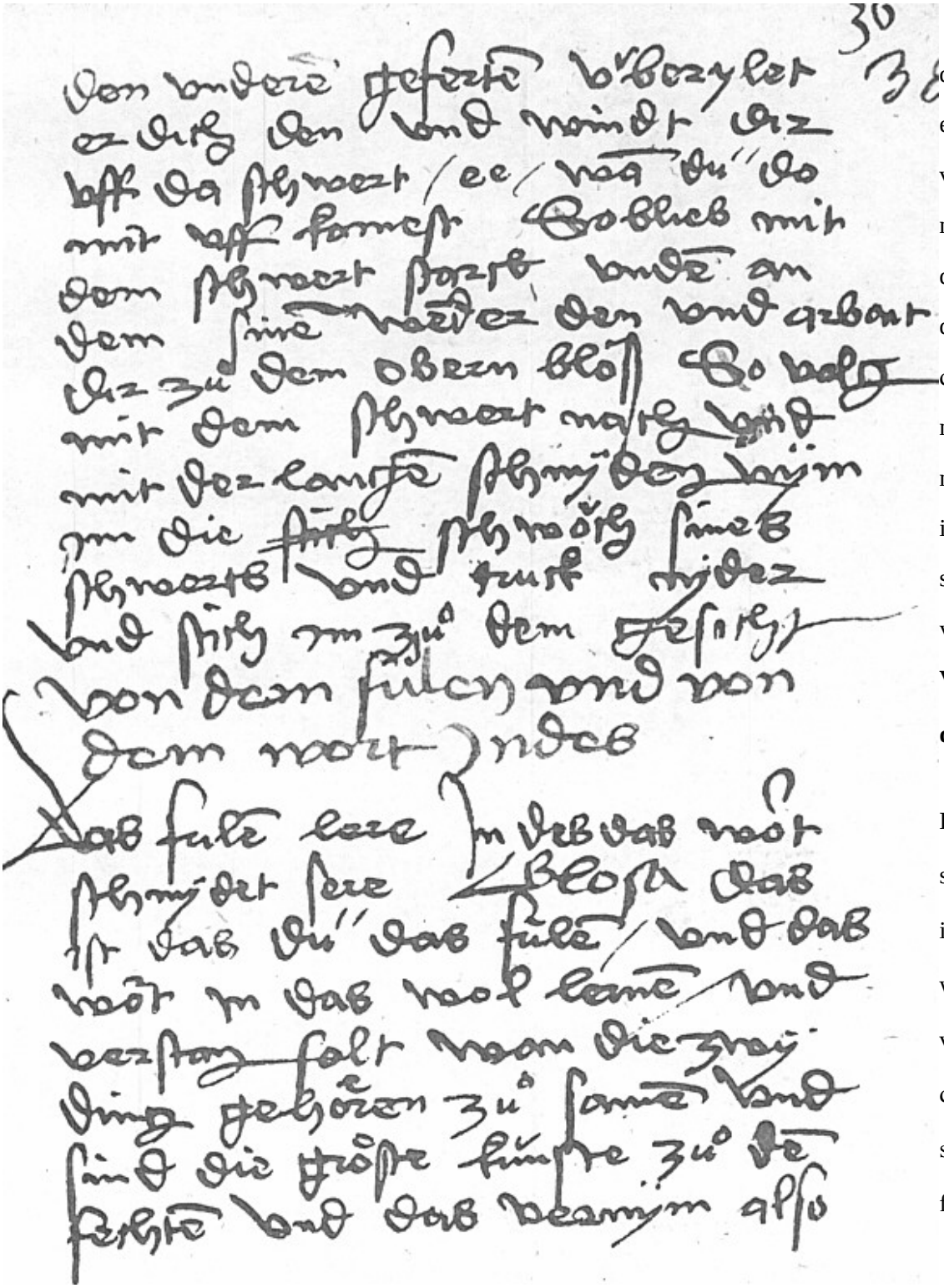
Två yttre tagningar. / Därefter skall du börja ditt arbete.
Och pröva rörelserna, / om de är veka eller starka.

lang, av langen = sträcka ut, räcka ut, nå, räcka; hept, av heben = häva

De två yttre tagningarna är två efterföljanden vid svärdet. När han ”förhugger sig” framför dig, så efterfölj honom.
Avvärjer han detta, så bli kvar med ditt svärd mot hans och känn efter om han är svag eller stark i bindningen. Om han då kraftfullt häver ditt svärd uppåt med sitt, så räck ut ditt svärd på utsidan över hans och stöt in mot den nedre blottan.

Den andra yttre tagningen.

När du fäktas mot honom med Unterhau eller på annat sätt [gör tekniker mot honom nerifrån]

den vnderen geferten uberylet
er dich den vnd windt dir
vff da schwert / ee / wan dü do
mit vff komest So blieb mit
dem schwert starck vnden an
dem sinen Wend er den vnd arbait
dir zů dein obern bloeß So volg
mit dem schwert nach vnd
mit der langen schnyuden nym
im die schwouch sines
schwerts vnd truck nyder
vnd stich jm zů dem gesicht
Von dem fulen vnd von
dem wort indes

Das fulen lere In des das wort
schnydet sere **Glosa** Das
ist das dü das fulen / vnd das
wort in das wol lernen / vnd
verstan solt wan die zwy
ding gehoeren zů samen vnd
sind die groeßte kunste zů dem
fechten Vnd das vernym also

38R, om äussere nym och om fühlen och indes

[eller på annat sätt] gör tekniker mot honom nerifrån; övermannar han dig och vindar ovanifrån mot ditt svärd innan du kommer upp med det, så bli kvar med ditt svärd under hans och håll emot starkt.

Vänder han då och hotar din övre blotta, så följ efter med svärdet och fånga hans svärds svaga med den långa eggen och tryck neråt, och stöt honom i ansiktet.

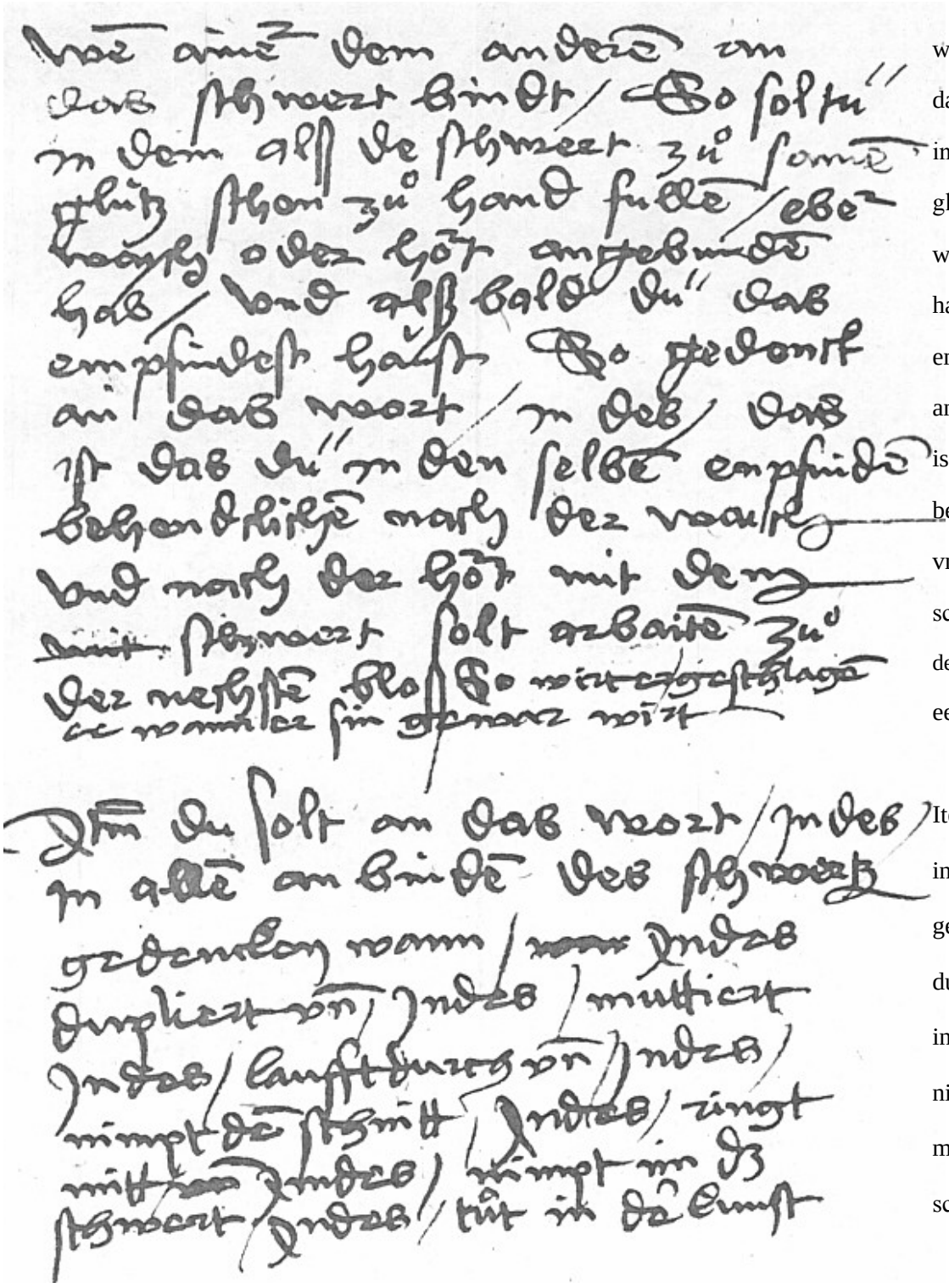
> ***uberylet**, av **übereilen** = övermanna, överfalla*

Om Fühlen och om ordet ”Indes”

Lär dig Fühlen.

”Indes” är ett ord som skär skarpt.

Du skall noga lära dig, och förstå, Fühlen och ordet ”Indes”, eftersom de två sakerna hör samman och är fäktningens högsta konster.

wen ainer dem anderen an
das schwert bindt / So soltü
in dem alß de schwert zů sament
glutz schon zůhand fullen / ober
waych oder hort angebunden
hab / Vnd alß bald dü das
empfindest haust So gedenck
an das wort / in des / das
ist das dü in den selben empfinden
behendtlichen nach der waich
vnd nach der hort mit dem
schwert solt arbaiten zů
der nechsten bloß So wirt er geschlagen
ee wann er sin gewar wirt

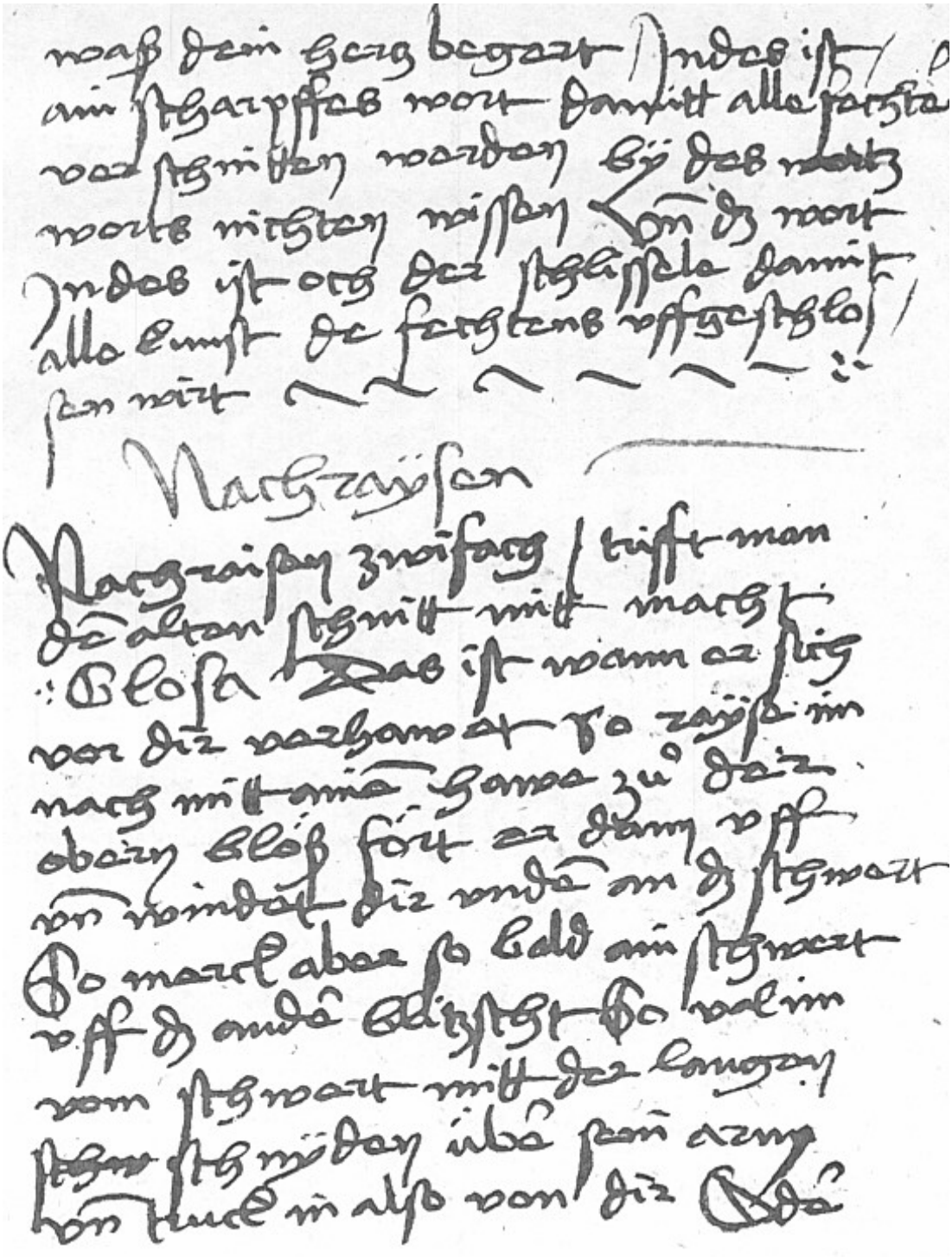
Item du solt an das wort / indes /
in allen an binden des schwertz
gedencken wann / Indes
dupliert vnd / indes / muttiert
indes / laufftdurch vnd / indes /
nimpt den schnitt / Indes / ringt
mitt / Indes / nimpt im das
schwert / Indes / tůt in der kunst

38V, om fühlen och indes

När någon binder den andra med svärdet, så skall du i samma stund som svärden slår samman redan känna om han bundit mjukt eller hårt. Och så fort du känt detta, så tänk på ordet ”In des”: det vill säga, att du i samma ögonblick som du känner detta flinkt skall arbeta mot det mjuka och mot det hårda med svärdet mot närmsta blotta Så blir han besegrad innan han hinner märka det.

Du skall i alla bindningar med svärdet tänka på ordet ”Indes”, för ”Indes” dubblerar och ”Indes” förändrar, ”Indes” löper igenom och ”Indes” tar skäret, ”Indes” brottas, ”Indes” tar svärdet från honom, ”Indes” gör i konsten [allt vad ditt hjärta begär.]

zůhand *= genast, omedelbart*

waß dein hertz begert / indes ist / ein scharpffes wort damitt alle fechter verschnitten werden bÿ des worts nichten wissen Vnd das wort Indes ist och der schlissele damit alle kunst de fechtens vffgeschlossen wirt

Nachraÿsen

Nachraisen zwifach / trifft man den alten schnitt mitt macht **Glosa** Das ist wann er sich vor dir verhawet so raÿse im nach mitt ainem hawe zů der obern blöß fört er dann vff vnd windet dir vnden an das schwert So merck aber so bald ain schwert vff das ander blitzscht So val im vom schwert mitt der langen schnÿden über sein arm vnd truck in also von dir Oder

**Hallå där.. nu bytte vi skrivare igen!*

39R, om nachreissen

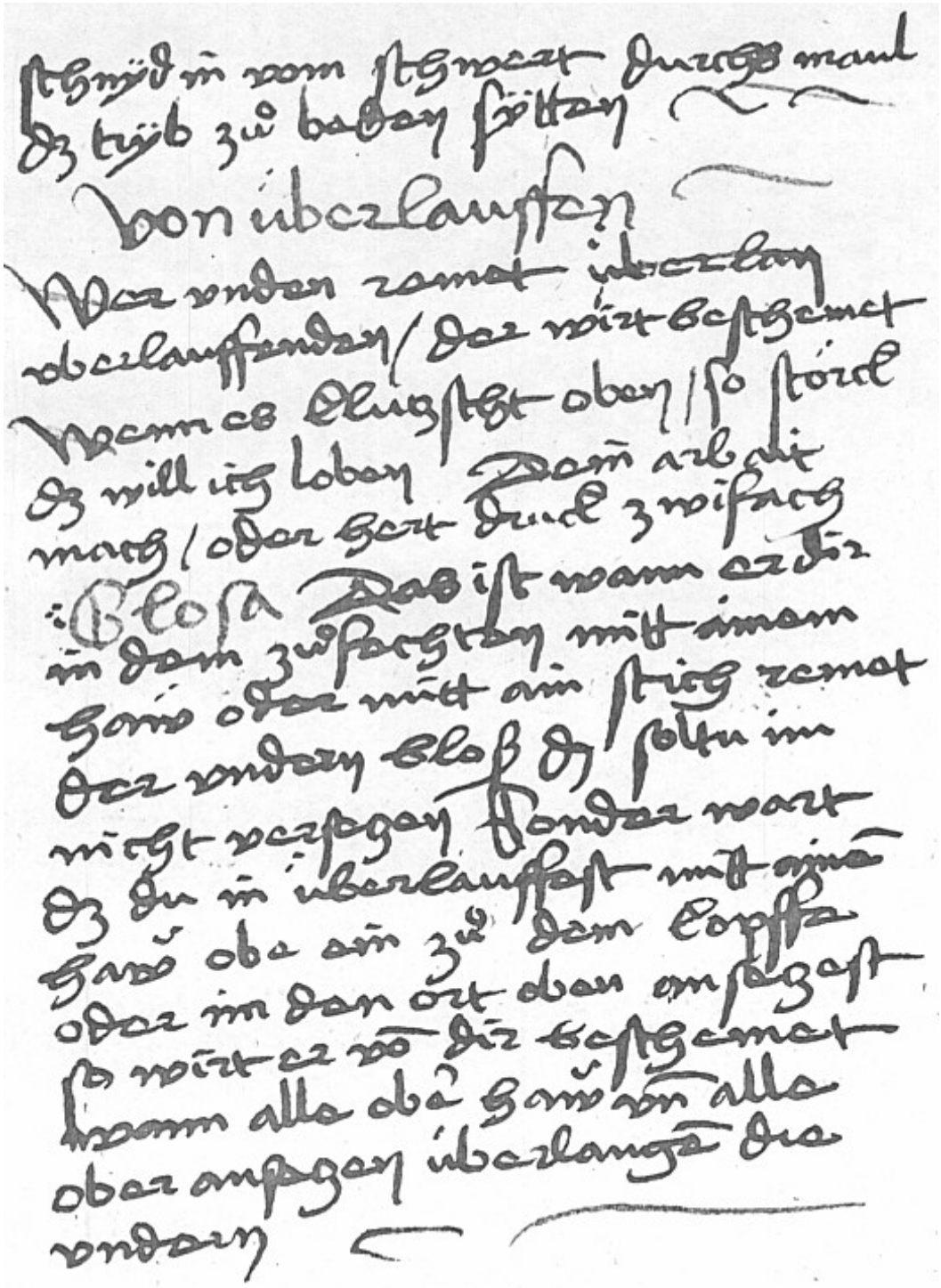
[”Indes” gör i konsten] allt vad ditt hjärta begär. ”Indes” är ett skarpt ord, som skär alla de fäktare som inte vet något om det ordet. Och ordet ”Indes” är också nyckeln, varmed all fäktkonst låses upp.

Efterföljande.

Följ efter tvåfalt,
Träffar man gör man det gamla skäret.

När han ”förhugger sig” [dvs missar och fortsätter för långt och inte har spetsen mot dig utan är på väg ner i wechsel] framför dig, så efterfölj honom med ett hugg mot de övre blottorna.

Far han då upp och vindar mot dig underifrån mot svärdet, så lägg märke till så snart ett svärd klingar mot det andra, så fall med den långa eggen från bindningen över hans arm, och tryck honom bort från dig. Eller [skär honom från bindningen] in över ansiktet.

schnÿd in vom schwert durchs maul

das trÿb zů baden sÿtten

Von überlauffen

Wer vnden remet

vberlauffenden / der wirt beschemet

Wenn es klutzscht oben / so störck

das will ich loben Dein arbait

mach / oder hert druck zwifach

Glosa Das ist wann er dir

in dem zůfechten mitt ainem

hawe oder mitt ain stich remet

der vndern bloß das soltu im

nicht versetzen Sonder wart

das du in überlauffest mitt ainem

hauw obe ein zů dem kopffe

oder im den ort oben ansetzest

so wirt er von dir beschemet

Wann alle oberhaw vnd alle

ober ansatzen überlangen die

vndern

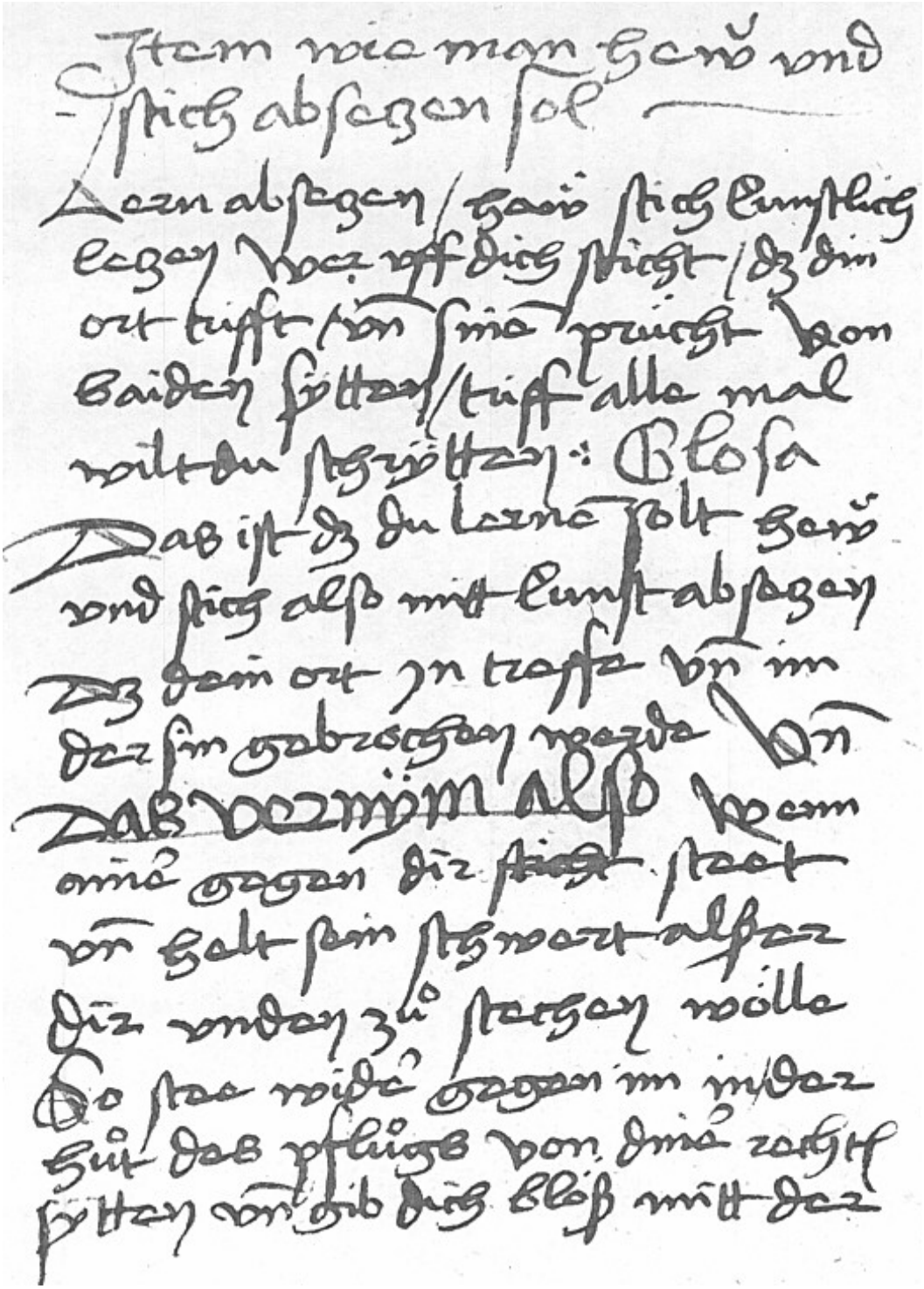
39V, om überlauffen

[Eller] skär honom från bindningen in över ansiktet. Gör detta på båda sidorna.

Om att nå över (Überlaufen)

Den som siktar nertill, / nå över honom, så blir han utskämd.
När det klirrar ovan, / var stark: det skall jag berömma.
Gör ditt jobb / eller tryck hårt två gånger.

När han i Zufechten siktar mot en nedre blotta med ett hugg eller en stöt, så skall du inte avvärja det. Utan vänta tills du kan nå över honom med ett hugg från ovan mot huvudet eller en övre stöt, så blir han utskämd av dig, eftersom alla Oberhau och alla övre attacker når längre än de undre.

Item wie man heuw vnd

stich absetzen sol

Lern absetzen / hawe stich kunstlich

letzen Wer vff dich sticht / das din

ort trifft / vnd sinen prücht Von

baiden sytten / triff alle mal

wiltdu schrytten **Glosa**

Das ist das du lernen solt heuw

vnd stich also mitt kunst absetzen

Das dein ort in treffe vnd im

der sin gebrochen werde Vnd

Das vernym also Wenn

ainer gegen dir steet

vnd helt sein schwert alßer

dir vnden zů stechen wölle

So stee wider gegen im in der

hůt des pflůgs von diner rechten

sytten vnd gib dich blöß mitt der

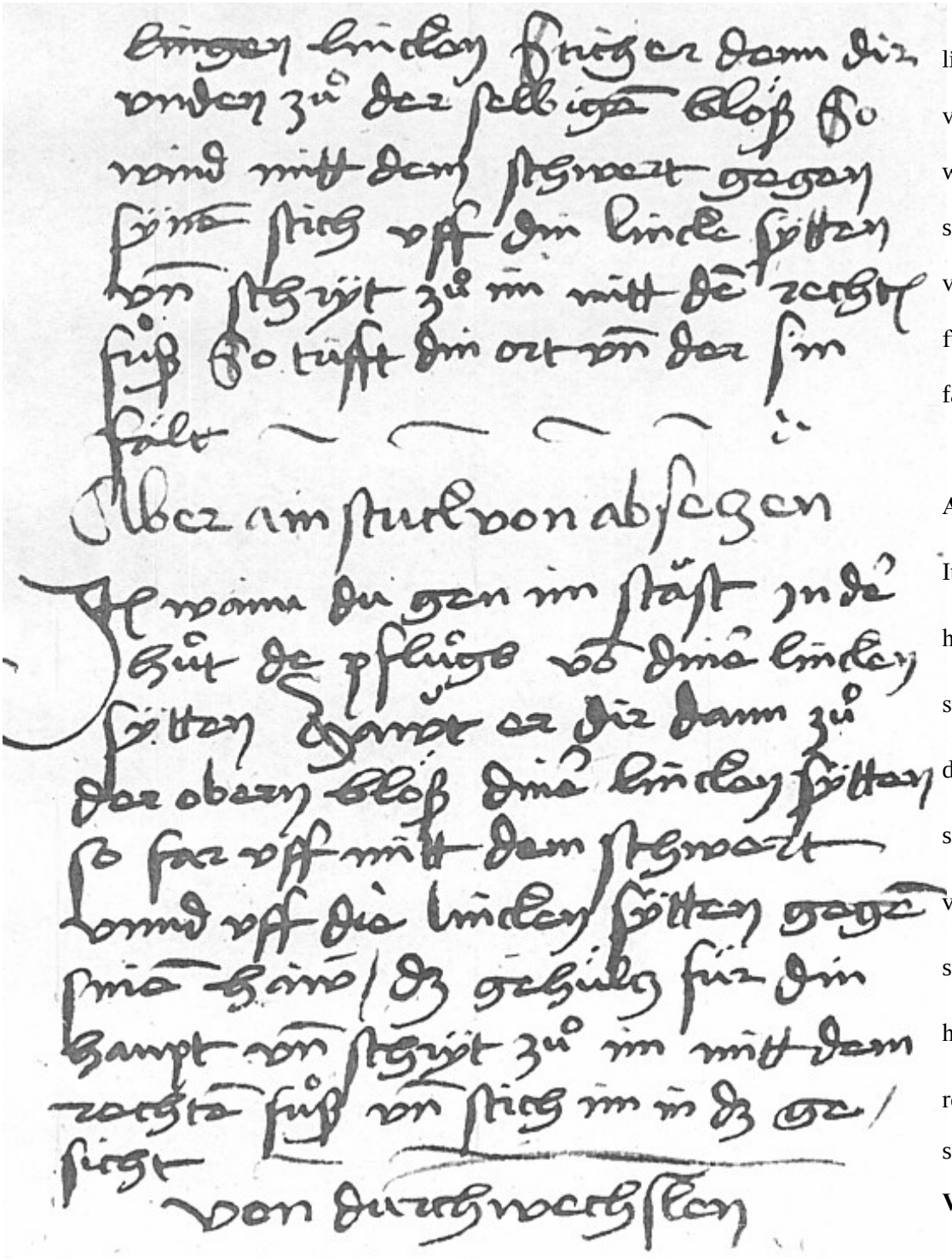
40R, om absetzen mot en nedre stöt

Hur man skall sätta hugg och stick åt sidan (Absetzen)

Lär dig sätta åt sidan, / hämma skickligt hugg och stötar
den som stöter mot dig / honom träffar din spets och hans kontras.
Från båda sidor / träffar du alltid om du tar ett steg.

Du skall lära dig att skickligt sätta hugg och stötar åt sidan, så att din spets träffar honom och hans blir kontrad.

När någon står mot dig och håller sitt svärd så som om han tänker stöta dig underifrån, så stå mot honom i garden Pflug på din högra sida och ge dig själv en blotta [på vänster sida.]

lincken Stich er denn dir vnden zů der selbigen blöß So wind mitt dem schwert gegen sÿnen stich vff din lincke sÿtten vnd schrÿt zů im mitt dem rechten fůß So trifft din ort vnd der sin fält

Aber ain stuck von absetzen

Item wann du gen im staust in der hůt de pflůgs von diner lincken sÿtten Hauwt er dir dann zů der obern blöß diner lincken sÿtten so far vff mitt dem schwert vnnd vff die lincken sÿtten gegen sinen haw / das gehültz für din haupt vnd schrÿt zů im mitt dem rechten fůß vnd sich im in das ge-sicht

Von durchwechslen

40V, om absetzen av ett oberhau från pflug

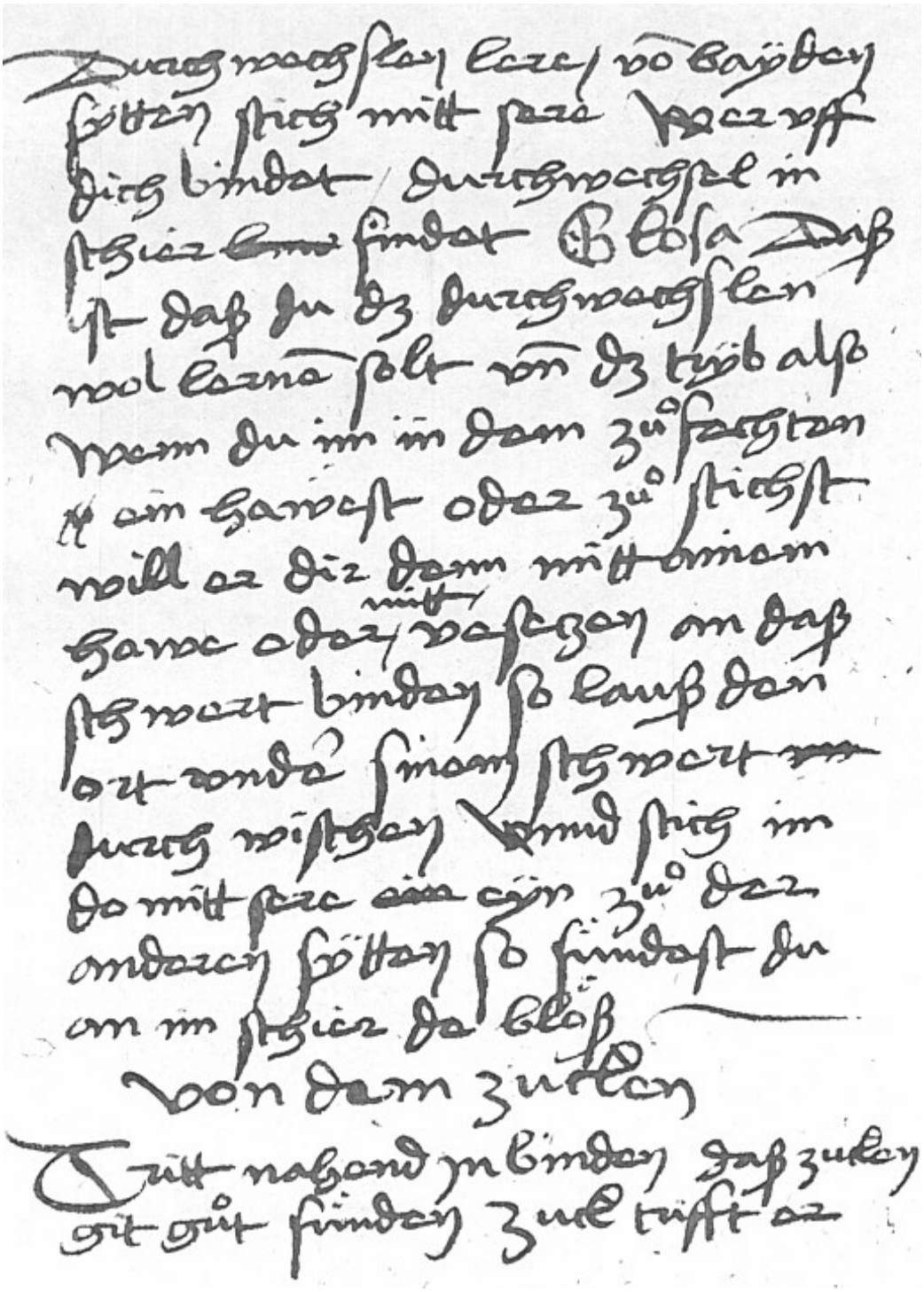
[ge dig själv en blotta] på vänster sida.

Sticker han dig underifrån mot denna blotta, så vinda med svärdet mot hans stöt ut åt din vänstra sida och stig mot honom med den högra foten, så träffar din spets och hans missar.

En teknik till från sidosättande.

När du står mot honom i garden Pflug på din vänstra sida: hugger han dig då mot den övre blottan på din vänstra sida så far upp med svärdet och ut åt den vänstra sidan mot hans hugg, med hjaltet framför huvudet; och stig emot honom med den högra foten och stöt honom i ansiktet.

Om genomväxling (Durchwechseln).

Durchwechslen lere / von baÿden
sÿtten stich mitt sere Wer vff
dich bindet / durchwechsel in
schier findet **Glosa** Daß
ist daß du das durchwechslen
wol lernen solt vnd das trÿb also
Wenn du im in dem zůfechten
ein hawest oder zů stichst
will er dir denn mitt ainem
hawe oder mitt versetzen an daß
schwert binden so lauß den
ort vnder sinem schwert
durch wischen Vnnd stich im
do mitt sere eÿn zů der
anderen sÿtten; so fündest du
an im schier de blöß

Von dem zucken

Tritt nahend in binden daß zucken
git gůt fünden Zuck trifft er

41R, om durchwechseln och zucken

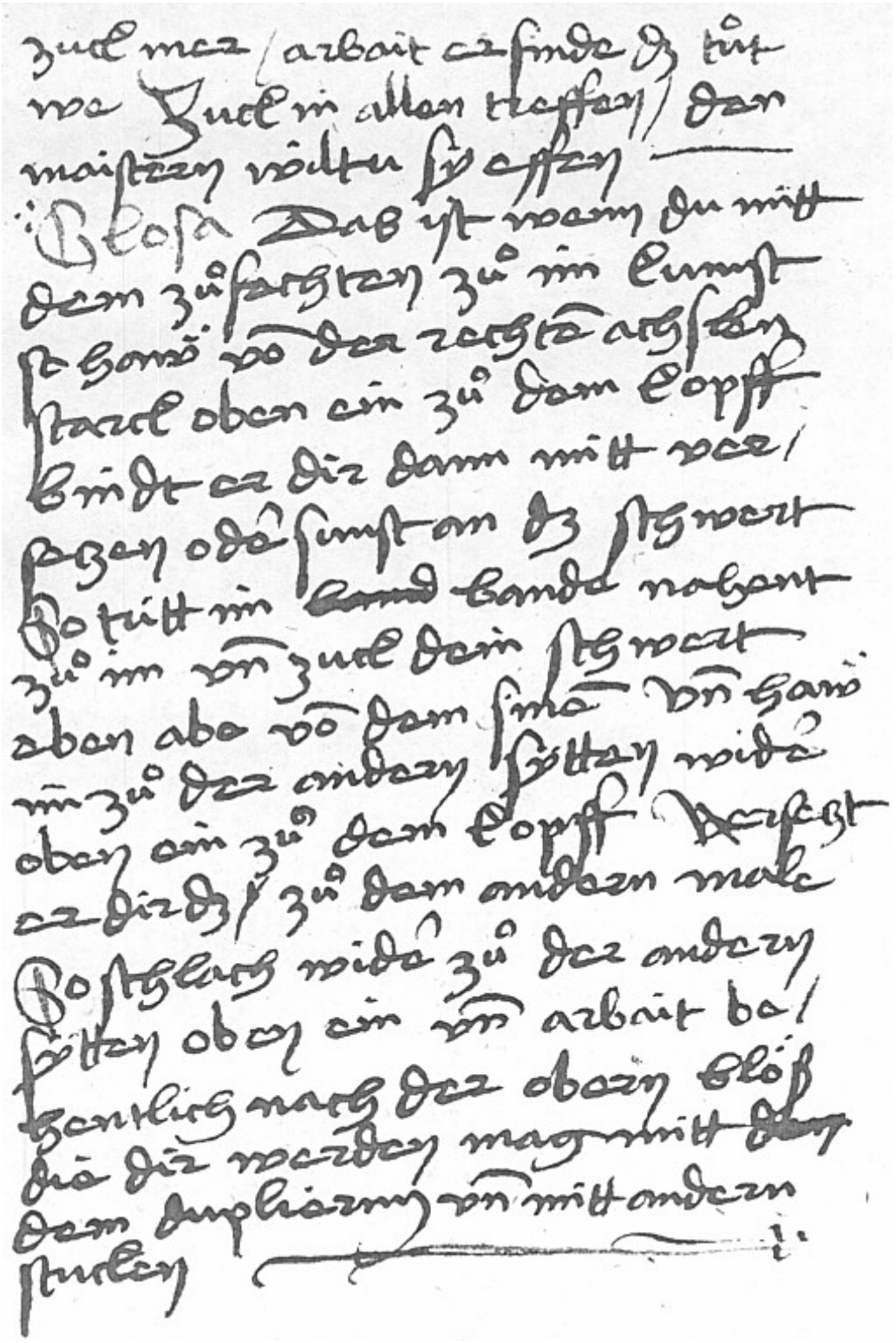
Lär dig växla genom / på båda sidorna, skada med stötar.
Den som binder mot dig / genomväxlandet finner honom snabbt.

Du skall noga lära dig växla igenom. När du hugger eller stöter in mot honom i Zufechten och han försöker binda mot svärdet med ett hugg eller en avvärjning, så låt spetsen svepa igenom under hans svärd, och skada honom med en stöt mot den andra sidan, så finner du snabbt en blotta på honom.

Om ryckandet.

Träd nära inpå i bindningen,
ryckandet ger dig goda fynd.
Ryck! Träffar det, [ryck igen.]

wischen *= svepa, sopa, röra sig snabbt;*
zucken *= rycka, greppa, slita åt sig, dra åt sig;*
schier *= snabbt, på kort tid;*

zuck mer / arbeit erfinde das tůt
we Zuck in allen treffen / den
maistern wiltu sÿ effen
Glosa Das ist wenn du mitt
dem zůfechten zů im kumst
so hawe von der rechten achslen
starck oben ein zů dem kopff
Bindt er dir dann mitt ver-
setzen oder sunst an das schwert
So tritt im bande nahent
zů im vnd zuck dein schwert
oben abe von dem sinen vnd hawe
im zů der andern sÿtten wider
oben ein zů dem kopff Versetzt
er dir das / zů dem andern male
So schlach wider zů der andern
sÿtten oben ein vnd arbait be-
hentlich nach der obern blöß
die dir werden mag mitt
dem dupliernn vnd mitt andern
stucken

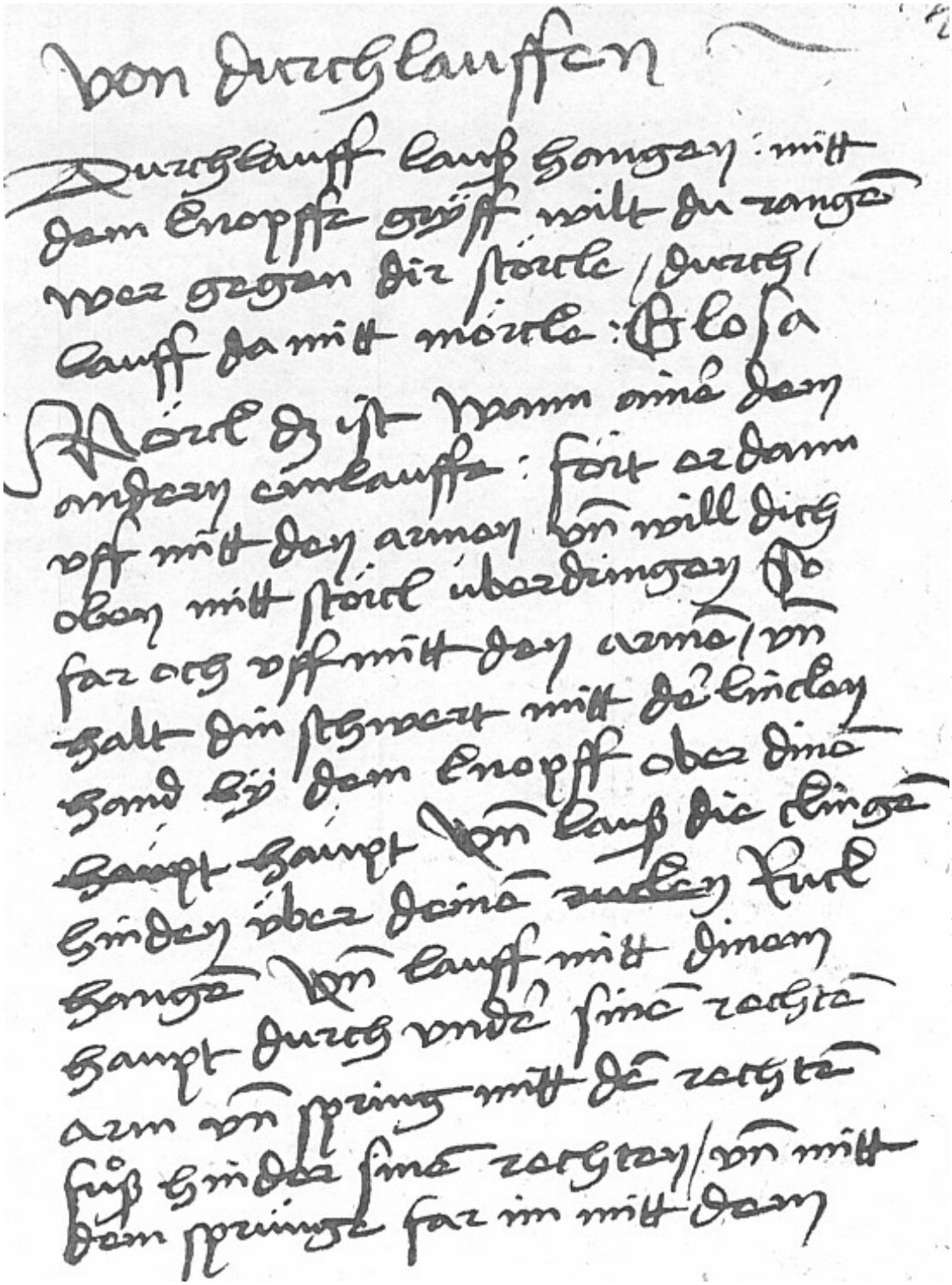
41V, om zucken

[Ryck! Träffar det,] ryck igen. / Hitta möjligheter att jobba: det gör ont.
Ryck i alla kamper / mot mästarna, om du vill narra dem.

När du kommer mot honom i Zufechten, så hugg in kraftfullt uppifrån från din högra axel mot huvudet.

Binder han då med en avvärjning eller liknande mot svärdet, så träd i bindningen nära inpå honom och ryck ditt svärd uppåt bort från hans och hugg tillbaka uppifrån mot honom på den andra sidan mot huvudet.

Avvärjer han det för andra gången, så slå tillbaka till den andra sidan uppifrån och arbeta flinkt mot de övre öppningarna som passar dig, med dubblerandet och andra tekniker.

Von durchlauffen

Durchlauff lauß hangen : mitt dem knopffe gryff wilt du rangen Wer gegen dir störcke / durch-lauff da mitt mörcke **Glosa** Mörck das ist Wann ainer dem andern einlauffe : fört er dann vff mitt den armen vnd will dich oben mitt störck überdringen So far och vff mitt den armen / vnd halt din schwert mitt der lincken hand bÿ dem knopff ober dinem haupt Vnd lauß die clingen hinden über deinen Ruck hangen Vnd lauff mitt dinem haupt durch under sinem rechten arm vnd spring mitt dem rechten fůß hinder sinen rechten / Vnd mitt dem sprünge far im mitt dem

42R, om durchlauffen – höger höftkast med grepp runt bröstet

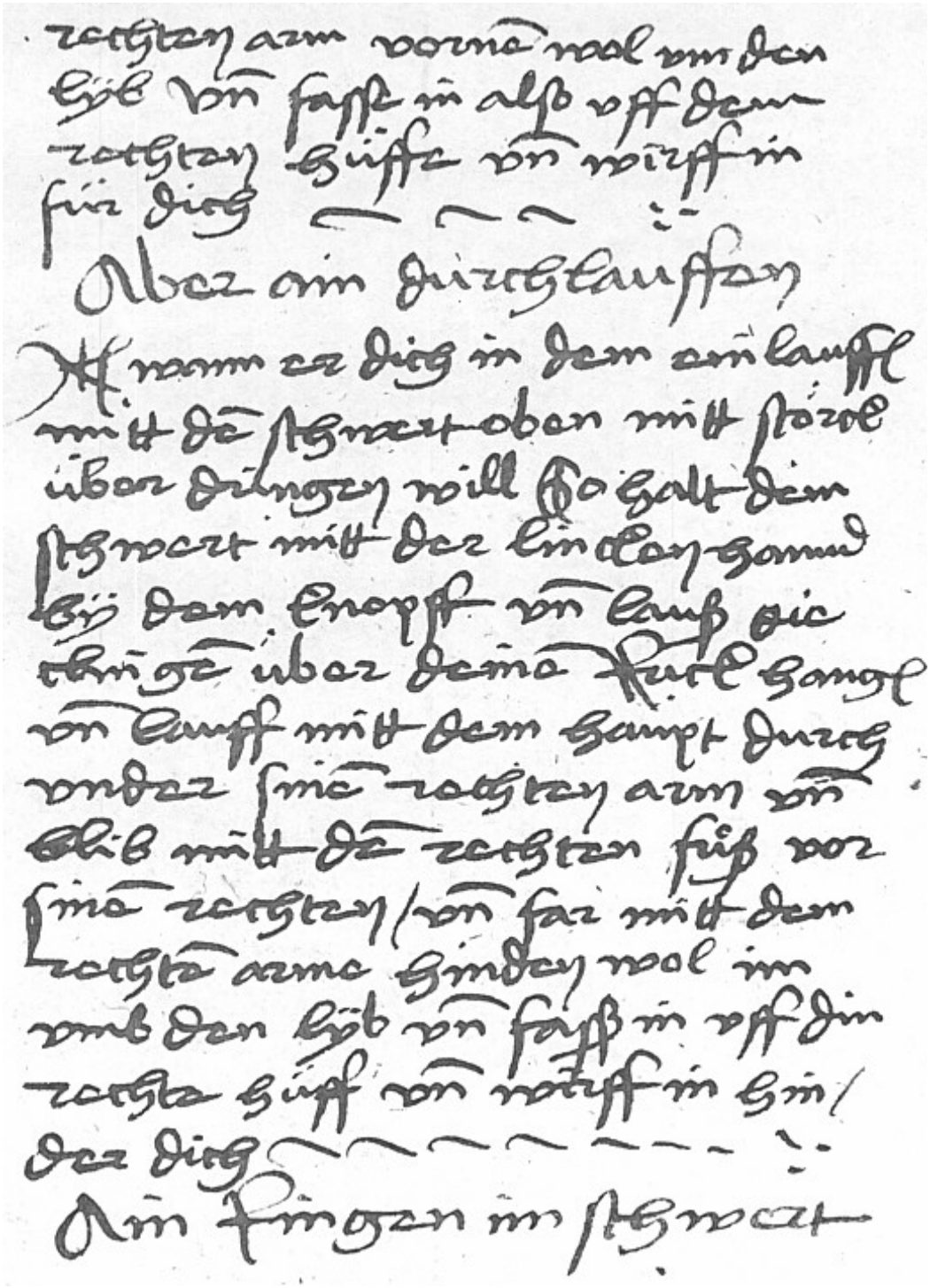
Om genomlöpande (Durchlaufen).

Löp igenom! Låt hänga / med knappen, greppa om du vill brottas.
När någon är stark mot dig: / kom då ihåg att löpa igenom.

__überdringen__ =övermanna, överväldiga, överfalla;

När någon rusar in på den andre och far upp med armarna och vill övermanna dig ovan med styrka; så far även du upp med arnarna och håll ditt svärd i knappen med den vänstra handen över ditt huvud, och låt klingan hänga bakom över din rygg.

Och löp med ditt huvud igenom under hans högra arm, och ta ett språng med den högra foten bakom hans högra. Och i språnget far du med [din högra arm]

rechten arm vornen wol vm den
lÿb vnd fasse in also vff dem
rechten hüffe vnd wirff in
für dich

Aber ain durchlauffen

Item wann er dich in dem einlauffen
mitt dem schwert oben mitt störck
über dringen will So halt dein
schwert mitt der lincken hannd
bÿ dem knopff vnd lauß die
clingen über deinen Ruck hangen
vnd lauff mitt dem haüpt durch
vnder sinem rechten arm vnd
blib mitt dem rechten fůß vor
sinem rechten / vnd far mitt dem
rechten arme hinden wol im
vmb den lÿb vnd faß in vff din
rechte hüff vnd wirff in hin-
der dich

Ain Ringen im schwert

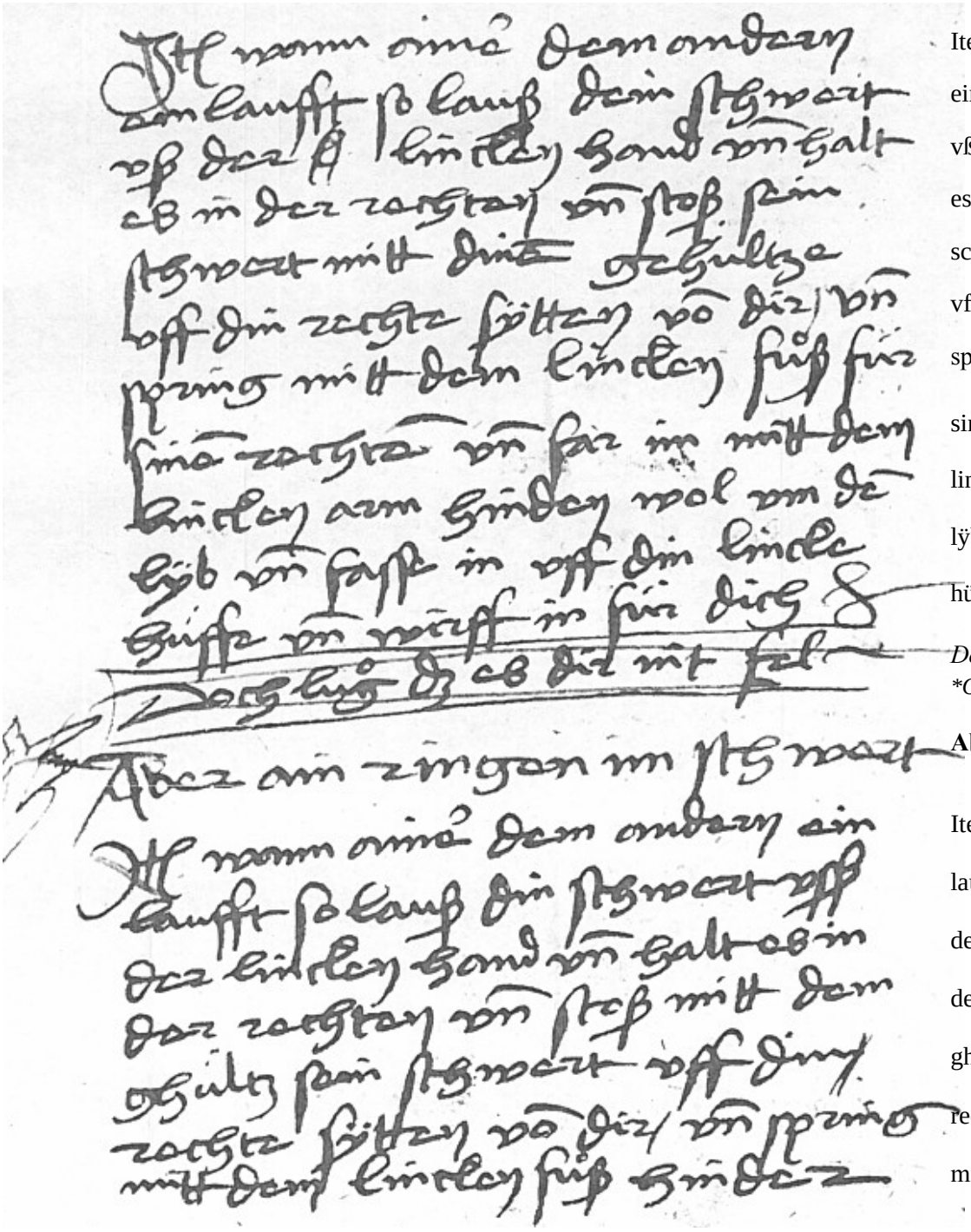
42V, om durchlauffen – höger schrenken med grepp runt ryggen

[i språnget far du med] din högra arm ordentligt framför och runt livet på honom, och fånga honom på så sätt på din högra höft och kasta honom framför dig.

En annan genomlöpning.

När han rusar in på dig och kraftfullt försöker övermanna dig ovan med svärdet, så håll ditt svärd i knappen med den vänstra handen och låt klingan hänga bakom över din rygg,
och löp med huvudet igenom under hans högra arm och stå kvar med den högra foten framför hans högra, och far med den högra armen ordentligt bakom och runt livet på honom, och fånga honom på din högra höft och kasta honom bakom dig.

En brottning vid svärdet

Item wann ainer dem andern
einlaufft so lauß dein schwert
vß der lincken hand vnd halt
es in der rechten vnd stoß sein
schwert mitt dinem gehültze
vff din rechte sytten von dir / vnd
spring mitt dem lincken fůß für
sinen rechten vnd far im mitt dem
lincken arm hinden wol vm den
lyb vnd fasse in vff din lincke
hüffe vnd wirff in für dich

Doch lůg das es dir nit fel
**OBS! Illustrationen! ☺*

Aber ain ringen im schwert

Item wann ainer dem andern ein
laufft so lauß din schwert vsß
der lincken hand vnd halt es in
der rechten vnd stoß mitt dem
ghültz sein schwert vff din
rechte sytten von dir / vnd spring
mitt dem lincken fůß hinder

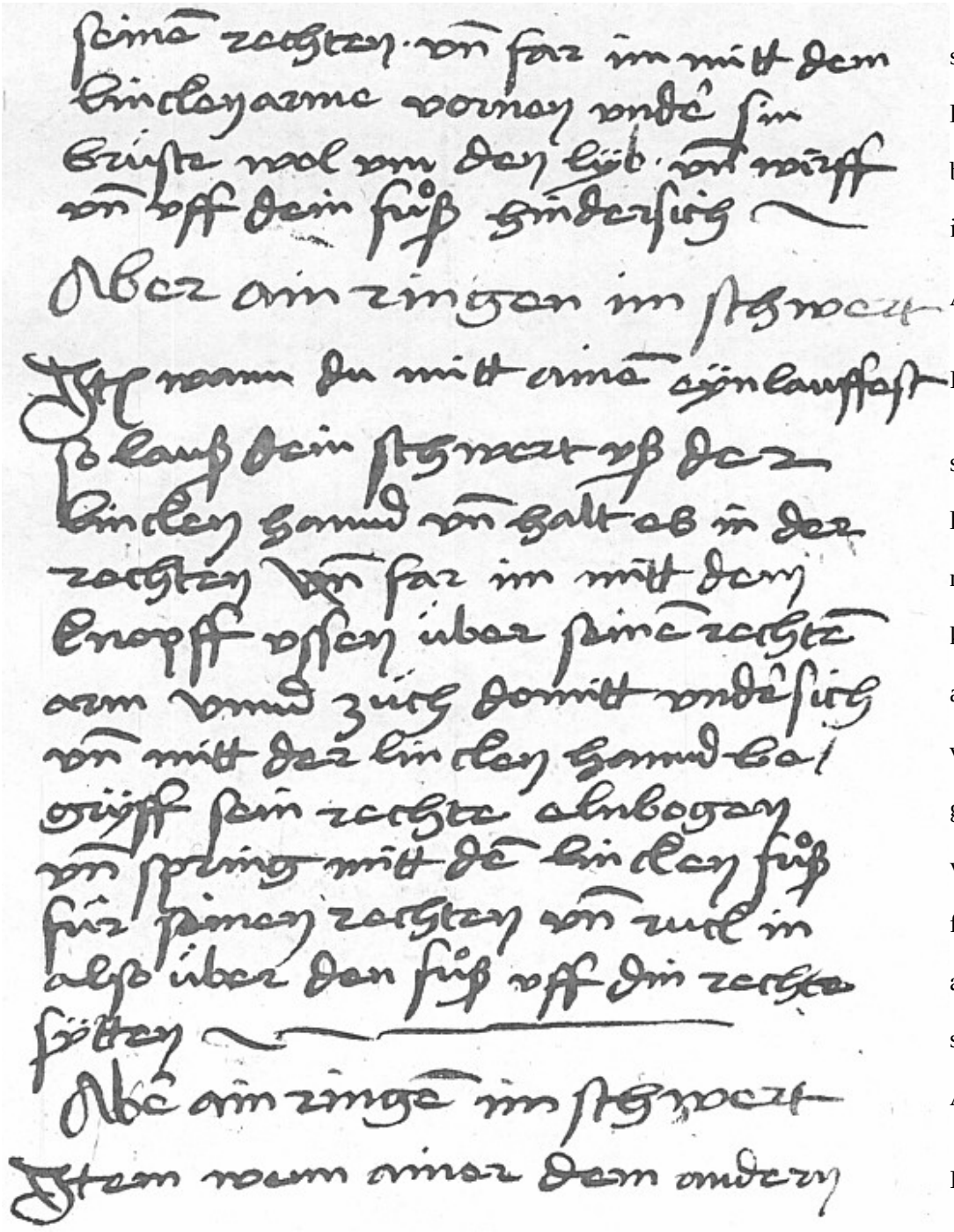
43R, om ringen am schwert – vänster höftkast med grepp runt ryggen samt vänster schrenken

När någon rusar in på den andre, så släpp ditt svärd ur den vänstra handen och håll det i den högra; och stöt hans svärd med ditt hjalt åt din högra sida bort från dig,
och ta ett språng med den vänstra foten framför hans högra, och far med din vänstra arm bakom och ordentligt runt livet, och fånga honom på din vänstra höft och kasta honom framför dig.
Men se upp så att det inte misslyckas dig!

> ***lug,*** *av* ***lugen*** *= se till, se upp, akta på;* ***fel*** *–>* ***velt,*** *av* ***velen*** *= misslyckas, missa*

Ännu en brottning vid svärdet.

När någon rusar in på den andre, så släpp ditt svärd ur den vänstra handen och håll det i den högra; och stöt hans svärd med ditt hjalt ut åt din högra sida bort från dig,
och ta ett språng med den vänstra foten bakom [hans högra,] och far med din vänstra arm framför och under hans bröst ordentligt runt livet, och kasta honom bakåt över din fot.

seinen rechten vnd far im mitt dem
lincken arme vornen vnder sin
brüste wol vm den lÿb vnd wirff
in vff dein fůß hindersich

Aber ain ringen im schwert

Item wann du mitt ainem eÿnlauffest

so lauß dein schwert vß der
lincken hannd vnd halt es in der
rechten Vnd far im mitt dem
knopff vssen über seinen rechten
arm vnnd züch domitt vndersich
vnd mitt der lincken hannd be-
gryff sein rechte elnbogen
vnd spring mitt dem lincken fůß
für seinen rechten vnd ruch in
also über den fůß vff din rechte
sÿtten

Aber ain ringen im schwert

Item wenn ainer dem andern

43V, om ringen am schwert –vänster schrenken samt vänster höftkast med rak armbågslåsning

[den vänstra foten bakom] hans högra, och far med din vänstra arm framför och under hans bröst ordentligt runt livet, och kasta honom bakåt över din fot.

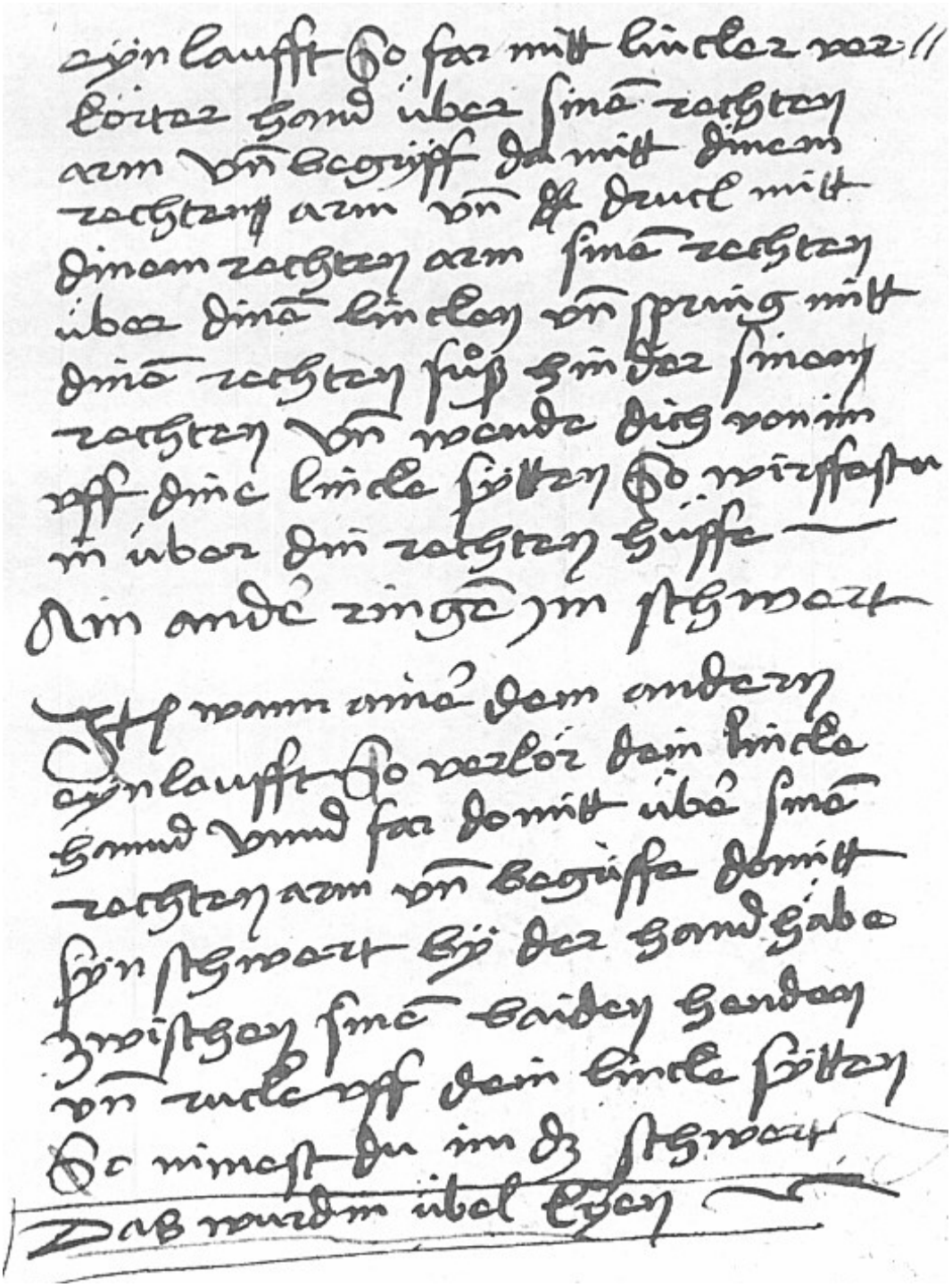
Ännu en brottning vid svärdet.

När du rusar in på en annan, så släpp ditt svärd ur den vänstra handen och håll det i den högra. Och far med knappen utanför över hans högra arm, och ryck den neråt därmed.

Och greppa med den vänstra handen hans högra armbåge och ta ett språng med den vänstra foten framför hans högra, och ryck honom sålunda över foten ut åt din högra sida.

Ännu en brottning vid svärdet.

När någon [rusar in på den andre,]

eÿnlaufft So far mitt lincker ver-
körter hand über sinen rechten
arm vnd begrÿff da mitt dinen
rechten arm vnd druck mitt
dinem rechten arm sinen rechten
über dinen lincken vnd spring mitt
dinem rechten fůß hinder sinen
rechten Vnd wende dich von im
vff dine lincke sÿtten So wirffestu
in über din rechten hüffe

Ain ander ringen im schwert

Item wann ainer dem andern
eÿnlaufft So verkör dein lincke
hannd Vnnd far domitt über sinen
rechten arm; vnd begriffe domitt
sÿn schwert bÿ der handhäbe
zwischen sinen baiden henden
und rucke vff dein lincke sÿtten
So nimest du im das schwert
Das wurd in übel kÿen

44R, om ringen am schwert – höger höftkast med böjd armbågslåsning samt svärdtagande i greppet

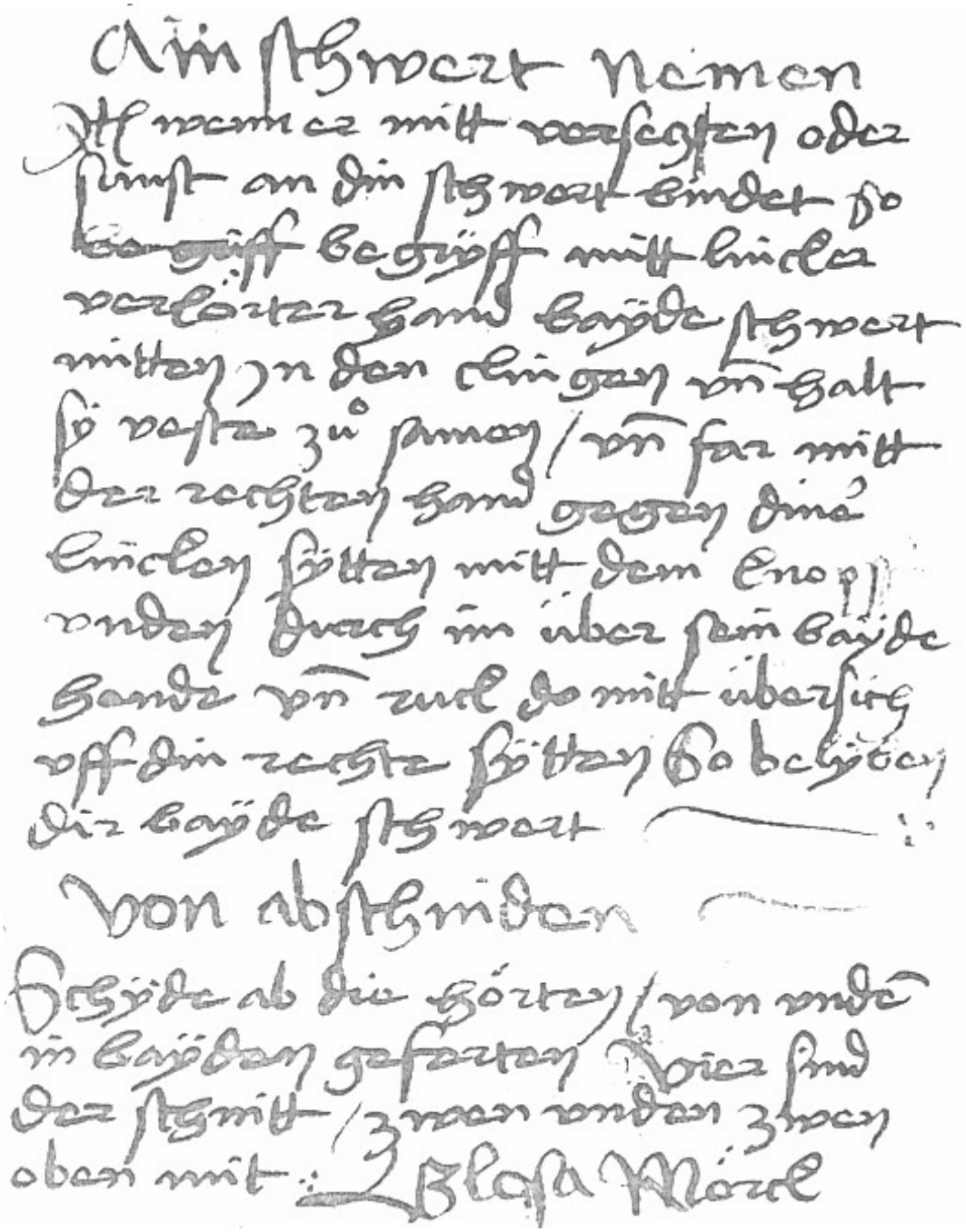
[När någon] rusar in [på den andre], så far med omvänd vänsterhand över hans högra arm och greppa därmed din högra arm; och tryck med din högra arm hans högra över din vänstra,

och ta ett språng med din högra fot bakom hans högra, och vänd dig bort från honom ut åt din vänstra sida, så kastar du honom över din högra höft.

En annan brottning vid svärdet.

När någon rusar in på den andre, så vänd din vänstra hand och far med den över hans högra arm; och greppa därmed hans svärd i handtaget mellan hans båda händer, och ryck ut åt din vänstra sida, så tar du svärdet ifrån honom.

Det kommer att gå mycket illa för honom.

Ain schwert nemen

Item wenn er mitt versetzen oder sunst an din schwert bindet so begrÿff mitt lincker verkörter hand baÿde schwert mitten in den clingen vnd halt sÿ veste zů samen / vnd far mitt der rechten hand gegen diner lincken sÿtten mitt dem knopff vnden durch im über sein baÿde hende vnd ruck domitt übersich vff din rechte sÿtten So belÿben dir baÿde schwert

Von abschniden

Schÿde ab die hörten / von unden in baÿden geferten Vier sind der schnitt / zwen vnden zwen oben mit **Glosa** Mörck

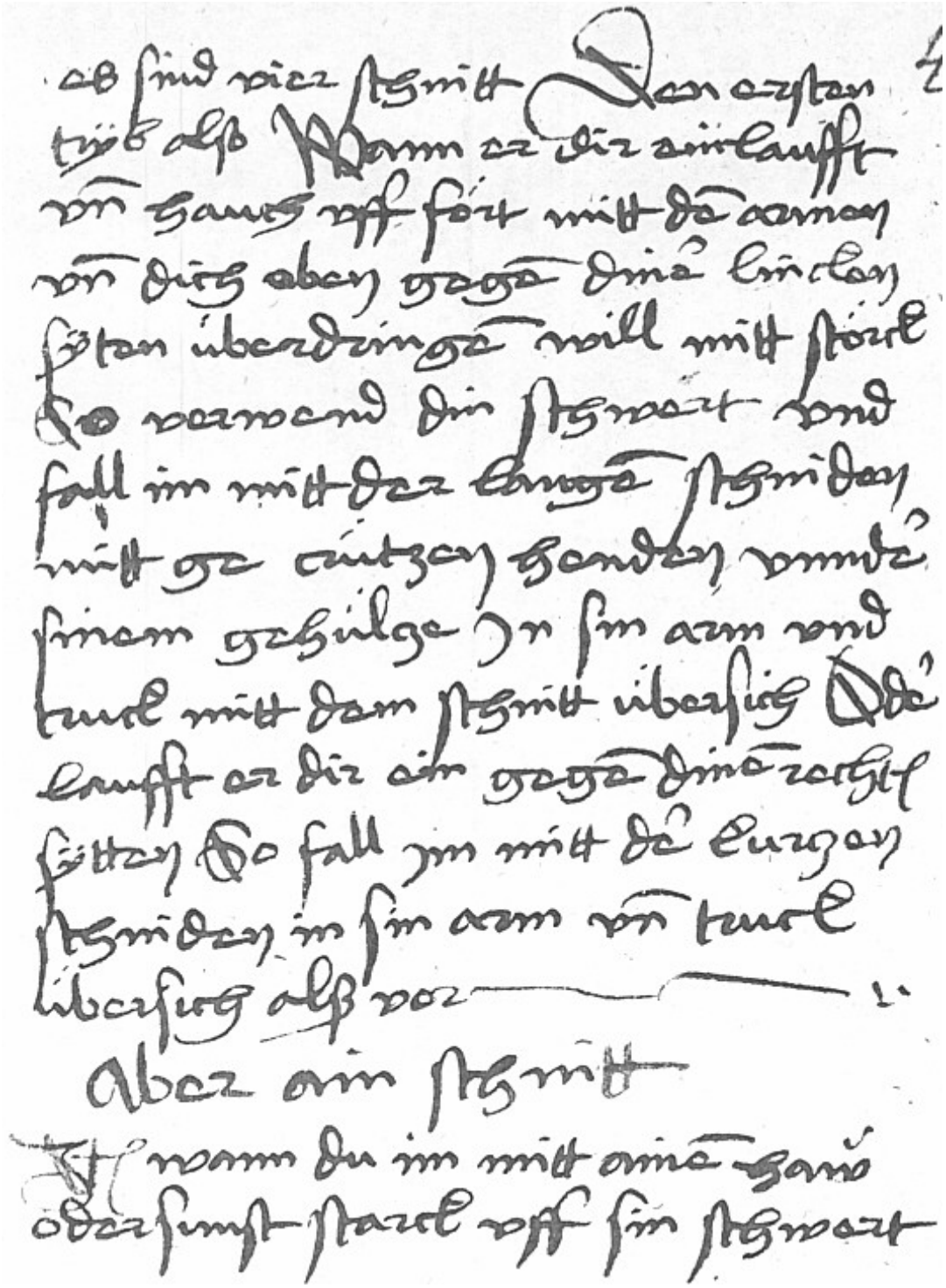
44V, schwertnehmen – greppa korsade klingor samt om abschnieden

Ett svärdstagande.

När han avvärjer eller på annat sätt binder mot ditt svärd, så greppa med omvänd vänsterhand båda svärden i klingorna. Och håll dem fast tillsammans och far med den högra handen mot din vänstra sida med knappen nerifrån över till andra sidan över hans båda händer; och ryck därmed uppåt ut åt din högra sida; så behåller du båda svärden.

Om skärande (Abschneiden).

Skär av hindren
nerifrån hotar båda honom.
Fyra är skären;
två under och två över.

es sind vier schnitt Den ersten

trÿb also Wann er dir einlaufft

vnd hauch vff fört mitt den armen

vnd dich oben gegen diner lincken

sÿten überdringen will mitt störck

So verwend din schwert vnd

fall im mitt der langen schniden

mitt ge crützen henden vnnder

sinem gehültze in sin arm vnd

truck mitt dem schnitt übersich Oder

laufft er dir ein gegen dinen rechten

sÿtten So fall im mitt der kurtzen

schniden in sin arm vnd truck

übersich alß vor

Aber ain schnitt

Item wann du im mitt ainem hauw

oder sunst starck vff sin schwert

45R, om abschnieden – unterschnitt mot höjda armar

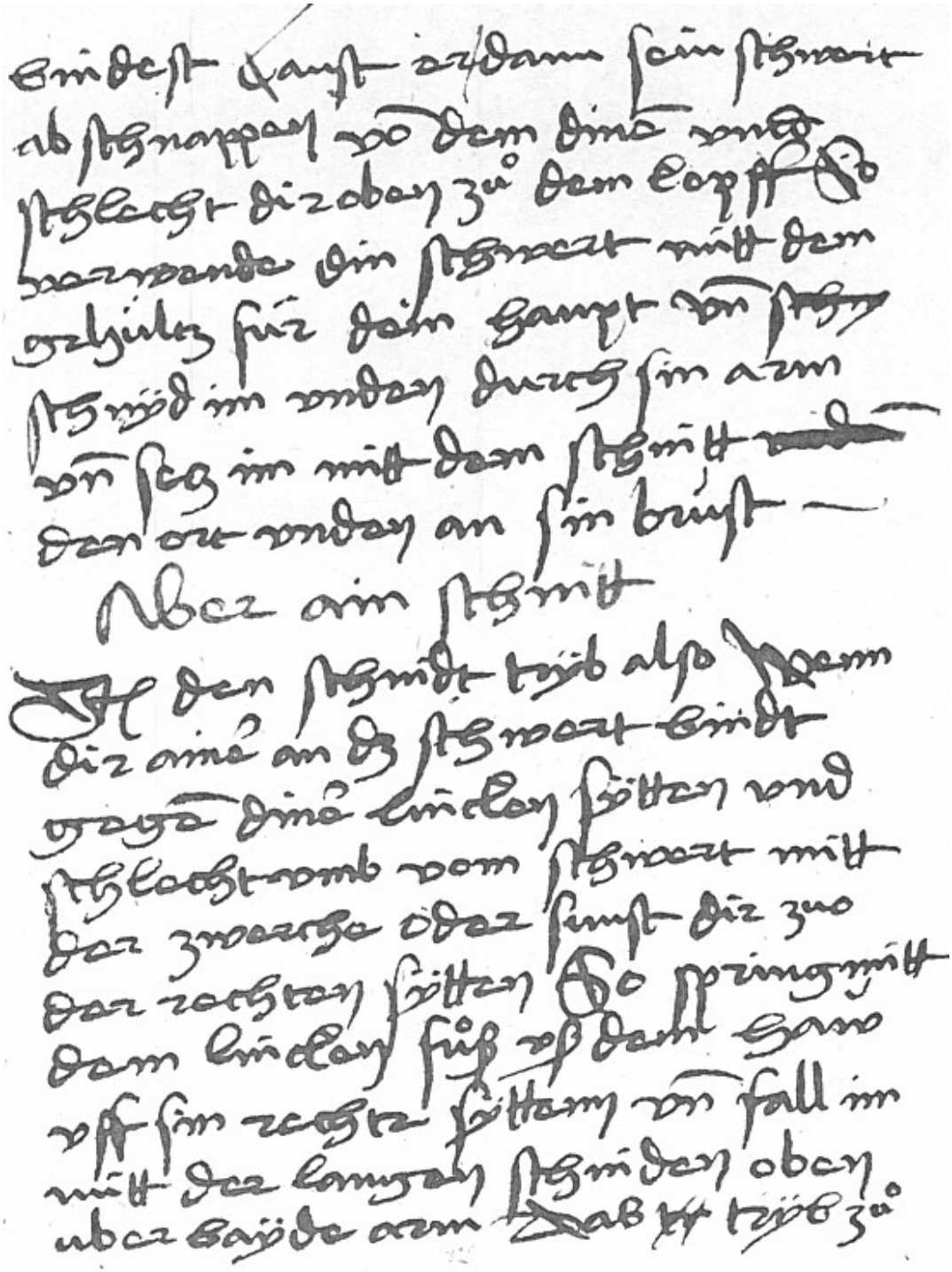
Det finns fyra skär.

Gör det första så här: När han rusar inpå dig och far högt upp med armarna och vill övermanna dig med styrka uppifrån mot din vänstra sida, så vänd ditt svärd och fall med den långa eggen med korsade händer under hans hjalt mot hans arm; och tryck med skäret uppåt.

Eller rusar han in mot din högra sida, så fall med den korta eggen mot hans arm och tryck uppåt som förut.

Ett annat skär.

När du med ett hugg eller på annat sätt [binder] starkt mot hans svärd;

bindest Laust er dann sein schwert
abschnappen von dem dinen vnnd
schlecht dir oben zů dem kopff So
verwende din schwert mitt dem
gehültz für dein haupt vnd
schnÿd im vnden durch sin arm
vnd setz mitt dem schnitt
den ort vnden an sin brust

Aber ain schnitt

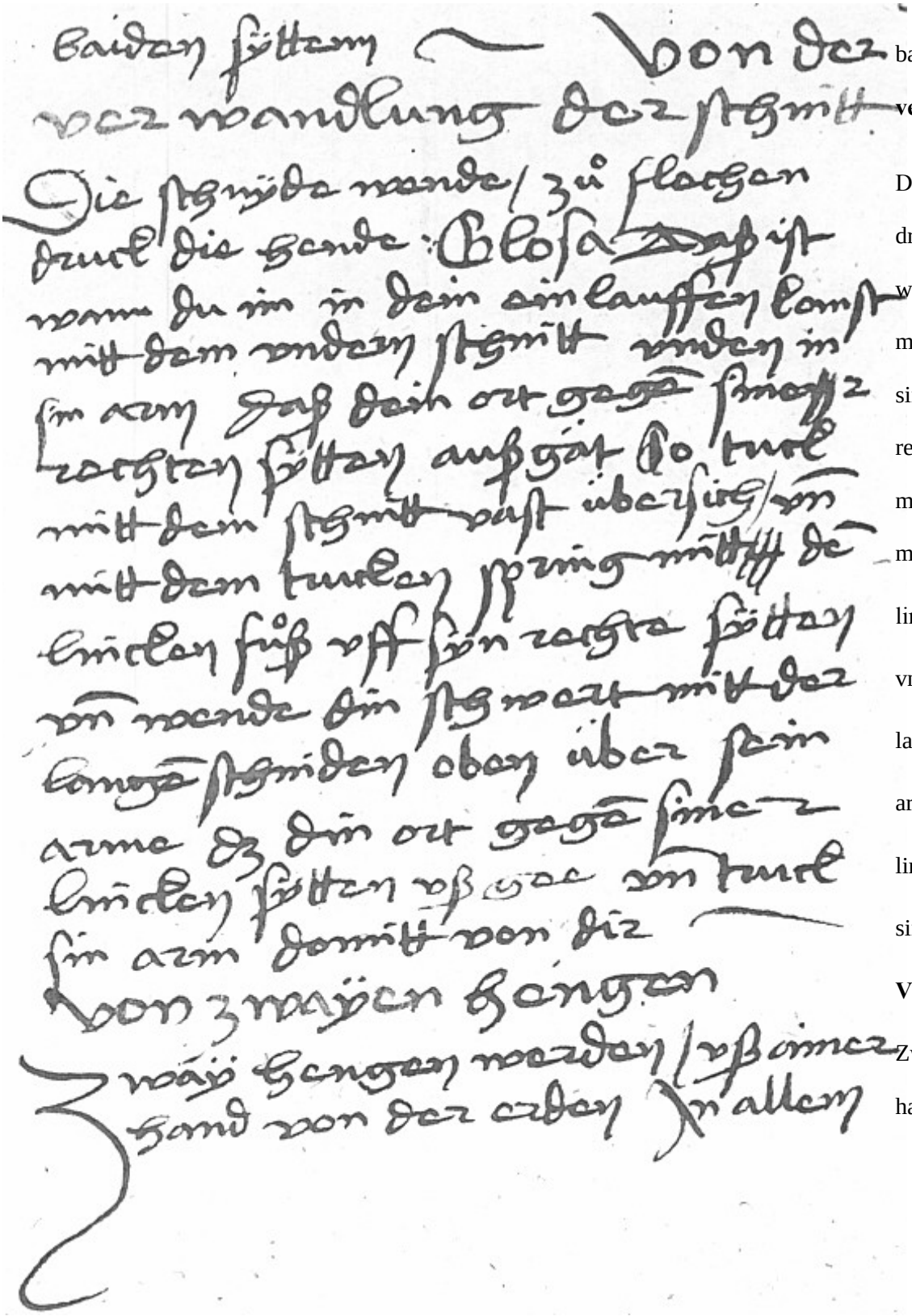
Item den schnidt trÿb also Wenn
dir ainer an das schwert bindt
gegen diner lincken sÿtten vnd
schlecht vmb vom schwert mitt
der zwerche oder sunst dir zuo
der rechten sÿtten So spring mitt
dem lincken fůß vß dem hauw
vff sin rechte sÿttenn vnd fall im
mitt der langen schniden oben
uber baÿde arm Das trÿb zů

45V, om abschnieden – oberschnitt mot schnappen och umbschlagen

låter han då sitt svärd snäppa iväg från ditt och hugger dig uppifrån mot huvudet, så vänd ditt svärd med hjaltet framför ditt huvud och skär honom underifrån över hans arm; och stöt i skäret spetsen ner mot hans bröst.

Ett annat skär.

När någon binder ditt svärd mot din vänstra sida och slår runt från svärdet med Zwerchet eller liknande mot den högra sidan, så ta ett språng med den vänstra foten ut från hugget ut åt hans högra sida och fall med den långa eggen uppifrån över båda armarna. Gör detta på [båda sidorna.]

baiden sÿttenn **Von der**

verwandlung der schnitt

Die schnÿde wende / zů slechen

druck die hende **Glosa** Das ist

wann du im in dein einlauffen komst

mitt dem vndern schnitt vnden in

sin arm daß dein ort gegen siner

rechten sÿtten außgät So tuck

mitt dem schnitt vast übersich / vnd

mitt dem trucken spring mitt dem

lincken fůß vff sÿn rechte sÿtten

vnd wende din schwert mitt der

langen schniden oben über sein

arme das din ort gegen siner

lincken sÿtten vß gee vnd truck

sin arm domit von dir

Von zwaÿen hengen

Zwaÿ hengen werden / vß ainer

hand von der erden In allem

46R, om hendedrücken

Om förvandlingen av skäret.

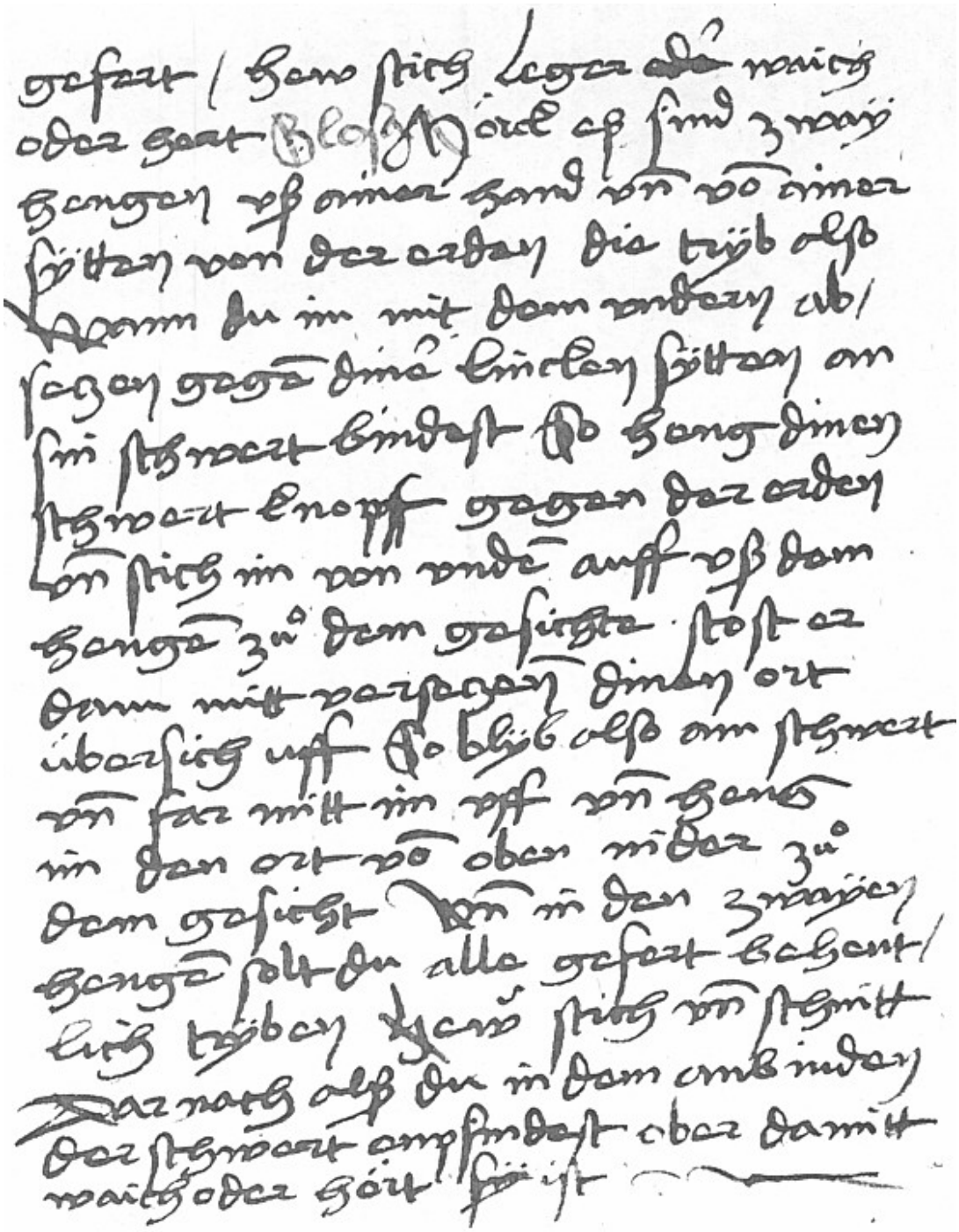
Vänd eggen, / för att fly, tryck händerna. (slechen skall trol. vara flehen)

När du kan komma med ett undre snitt mot hans arm när han rusar inpå dig, så att din spets går ut mot hans högra sida; så tryck med skäret ordentligt uppåt. Och i tryckandet, ta ett språng med den vänstra foten ut åt hans högra sida, och vänd ditt svärd med den långa eggen ovanifrån över hans armar så att din spets går ut mot hans vänstra sida; och tryck därmed hans armar bort från dig.

Om två hänganden.

Två hängande blir det / ur ena handen från marken.

I alla [rörelser:]

gefert / hew stich leger waich
oder hert **Glosa** Mörck eß sind zwaÿ
hengen vß ainer hand vnd von ainer
sÿtten von der erden die trÿb also
Wann du im in dem vndern ab-
setzen gegen diner lincken sÿtten an
sin schwert bindest So heng dinen
schwert knopff gegen der erden
vnd stich im von vnden auff vß dem
hengen zů dem gesichte stost er
dann mitt versetzenn dinen ort
übersich uff So blÿb also am schwert
vnd far mitt im vff vnd heng
im den ort von oben nider zů
dem gesicht Vnd in den zwaÿen
hengen solt du alle gefert behent-
lich trÿben Heuw stich und schnitt
Dar nach alß du in dem anbinden
der schwert enpfindest ober damitt
waich oder hört ist

46V, om zwei hengen

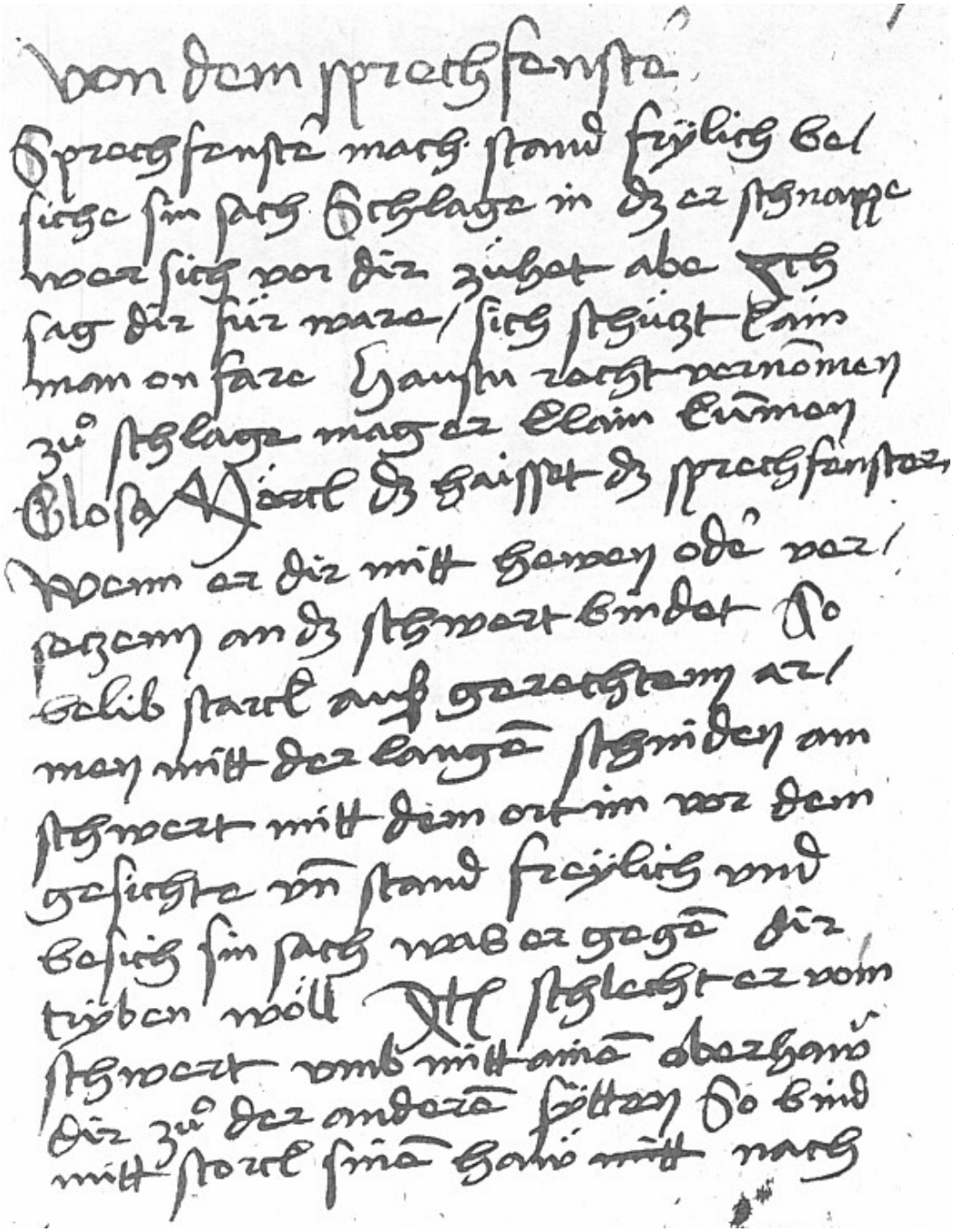
[I alla] rörelser: / hugg, stötar, garder – mjukt eller hårt.

Det finns två hänganden ur ena handen och från vardera sidan från marken.

När du binder mot hans svärd med ett nedre sidosättande mot din vänstra sida; så häng din svärdsknapp mot marken och stöt honom underifrån upp mot ansiktet från hängandet.

Knuffar han då din spets uppåt med en avvärjning, så bli kvar i bindningen och far med honom upp, och häng spetsen ovanifrån neråt mot hans ansikte.

Och i de två hängandena skall du flinkt använda alla tekniker: hugg, stötar och skär; efter det att du i bindningen mot svärdet märkt om han är mjuk eller hård i den.

Von dem sprechfenster

Sprechfenster mach stand frÿlich be-
siche sin sach Schlage in das er schnappe
wer sich vor dir zühet abe Ich
sag dir für ware / sich schützt kain
man on fare Haustu recht vernommen
zů schlage mag er klain kummen
Glosa Mörck das haisset das sprechfenster
Wenn er dir mitt hewen oder ver-
setzenn an das schwert bindet So
belib starck auß gerechten ar-
men mitt der langen schniden am
schwert mitt dem ort im vor dem
gesichte vnd stand freÿlich vnd
besich sin sach was er gegen dir
trÿben wöll Item schlecht er vom
schwert umb mitt ainem oberhauw
dir zů der anderen sÿtten So bind
mitt storck sinem hawe nach

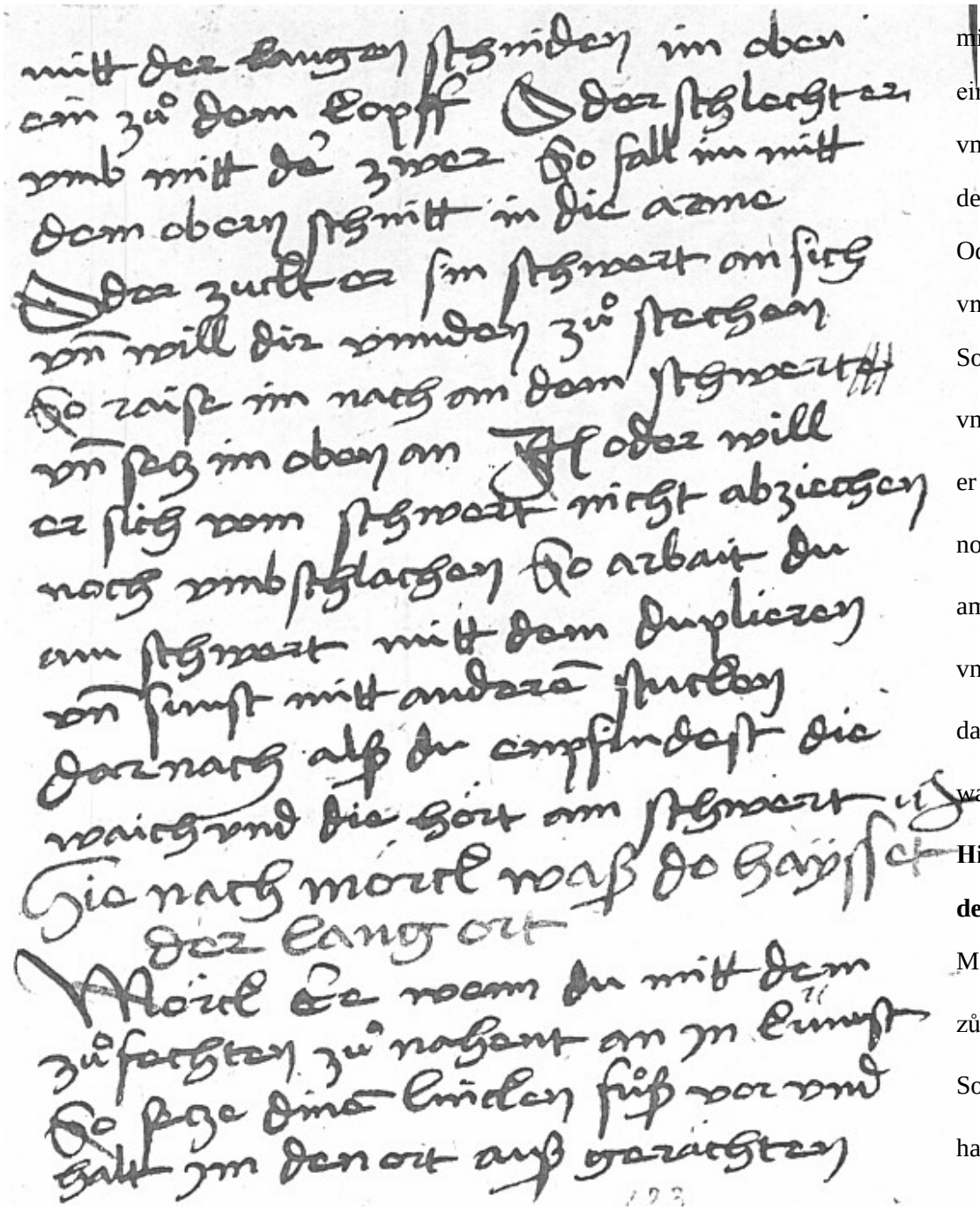
47R, om sprechfenster

Om Sprechfenster.

Gör Sprechfenster: / stå frejdigt, observera vad han gör.
Slå in, när han snäpper. / Den som drar sig tillbaka från dig,
sannerligen säger jag dig: / ingen man kan säkert skydda sig utan fara!
Har du förstått detta korrekt, / kan han knappast komma till slag.

Det kallas ”talesfönstret”: när han med hugg eller avvärjning binder mot svärdet, så håll emot starkt med den långa eggen mot hans svärd med utsträckta armar, med spetsen framför hans ansikte, och stå lugnt och observera vad han försöker göra mot dig.

Slår han runt med svärdet med ett Oberhau mot dig på den andra sidan, så följ efter och bind kraftfullt hans hugg [med den långa eggen uppifrån in mot huvudet.]

mitt der langen schniden im oben
ein zů dem kopff Oder schlecht er
vmb mitt der zwer So fall im mitt
dem obern schnitt in die arme
Oder zuckt er sin schwert an sich
vnd will dir vnnden zů stechen
So raise im nach an dem schwert
vnd setz im oben an Item oder will
er sich vom schwert nicht abziechen
noch umbschlachen So arbait du
am schwert mit dem duplieren
vnd sunst mit anderen stucken
darnach alß du enpfindest die
waich vnd die hört am schwert

Hie nach mörck waß do haÿsset der lang ort

Mörck Ee wenn du mitt dem
zůfechten zů nahent an in kümst
So setze dinen lincken fůß vor vnd
halt im den ort auß gerächten

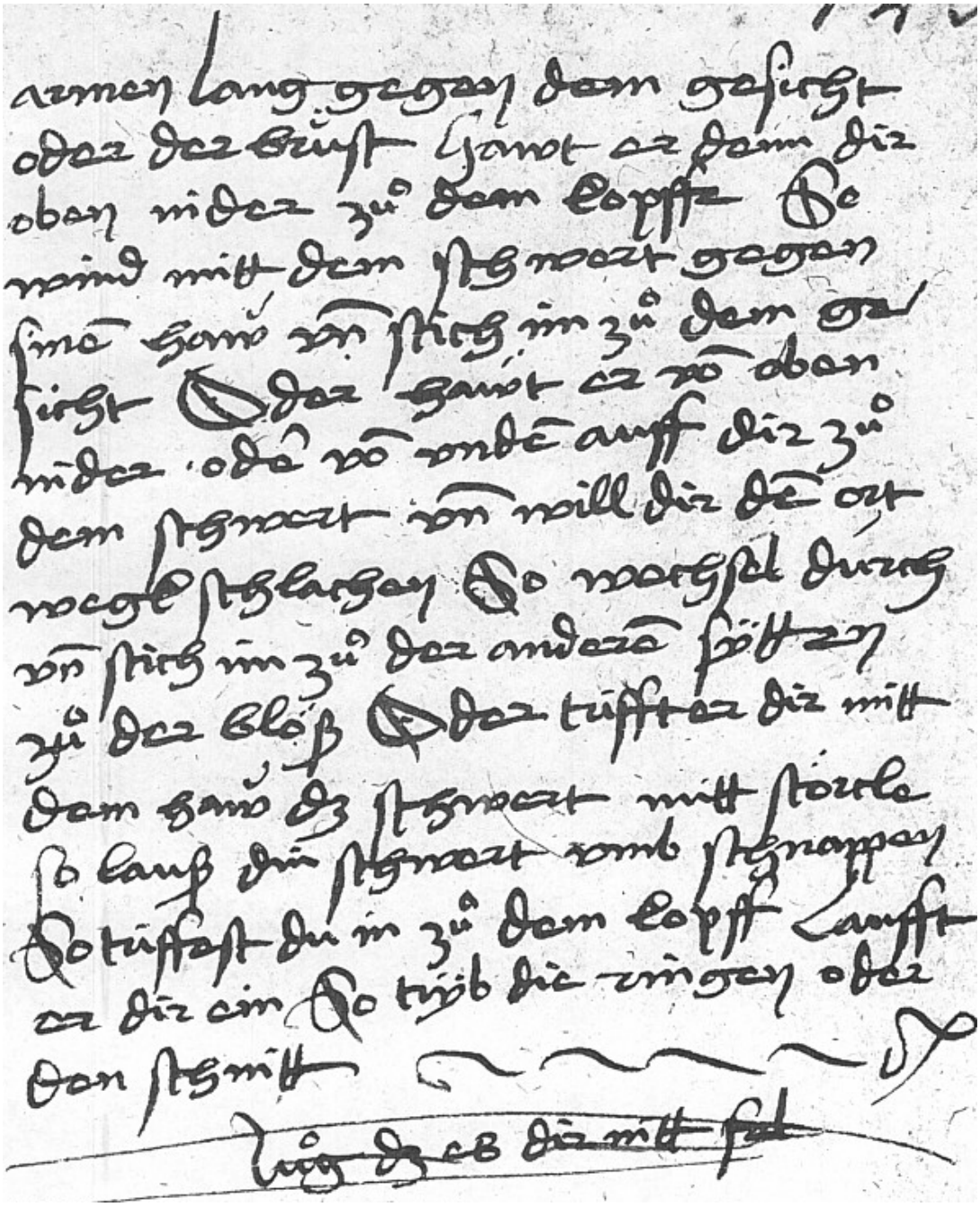
**Härefter har inbindaren råkat ta ett blad (dvs fyra sidor) och sätta det på helt fel ställe i boken ; därav den underliga pagineringen.*

47V, om sprechfenster och langenort

med den långa eggen uppifrån in mot huvudet.
Eller slår han runt med Zwerchet, så fall med det övre skäret mot hans armar.
Eller rycker han svärdet till sig och tänker stöta dig underifrån, följ efter honom i bindningen, och stöt honom ovan.
Eller vill han varken dra tillbaka från svärdet eller slå runt, så jobba i bindningen med dubblerandet eller med andra tekniker – allt eftersom du märker om han är mjuk eller hård i bindningen.

Det som kallas den utsträckta spetsen (Langenort).

Innan du kommer för nära honom i Zufechten, så sätt din vänstra fot fram och håll spetsen mot honom med utsträckta [armar mot ansiktet eller bröstet.]

armen lang gegen dem gesicht
oder der brust Hawt er denn dir
oben nider zů dem kopffe So
wind mitt dem schwert gegen
sinen hauw vnd stich im zů dem ge-
sicht Oder hawet er von oben
nider oder von vnden auff dir zů
dem schwert vnd will dir den ort
wegk schlachen So wechsel durch
vnd stich im zu der anderen sytten
zů der blöß Oder trifft er dir mitt
dem hauw das schwert mitt störcke
so lauß din schwert vmb schnappen
So triffest du in zu dem kopff Laufft
er dir ein So tryb die ringen oder
den schnitt

Lůg das es dir nitt fel

123R, om langenort

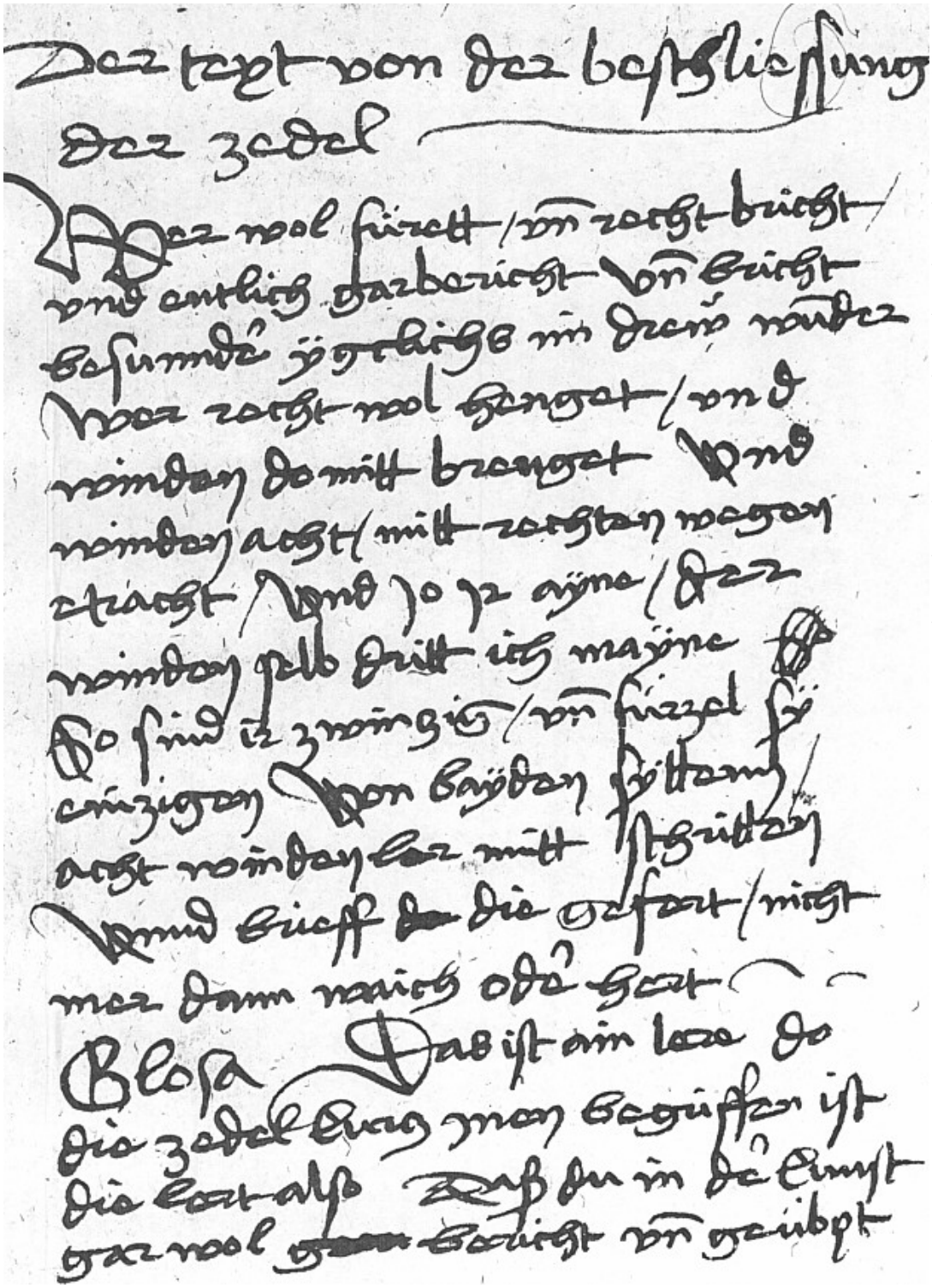
[med utsträckta] armar mot ansiktet eller bröstet.

Hugger han dig uppifrån och ner mot huvudet, så vinda med svärdet mot hans hugg och stöt honom i ansiktet.

Eller hugger han från ovan neråt eller nerifrån mot ditt svärd och försöker slå undan spetsen för dig, så växla igenom och stöt honom på den andra sidan mot blottan.

Eller träffar han kraftfullt svärdet med hugget, så låt ditt svärd snäppa runt. Så träffar du in mot huvudet. Rusar han inpå dig, så brottas eller skär honom.

Se upp så att det inte misslyckas dig!

Der text von der beschliessung der zedel

Wer wol fürett / vnd recht bricht /
vnd entlich garbericht Vnd bricht
besunnder ygelichs im dreuw wunder
Wer recht wol henget / vnd
winden do mitt brenget Vnd
winden acht / mitt rechten wegen
betracht / vnd io ir aÿne / der
winden selb dritt ich maÿne
So sind ir zwintzig / vnd für zel sÿ
einzigen Von baÿden sÿttenn /
acht winden ler mit schritten
Vnnd brieff die gefert / nicht
mer dann waich oder hert

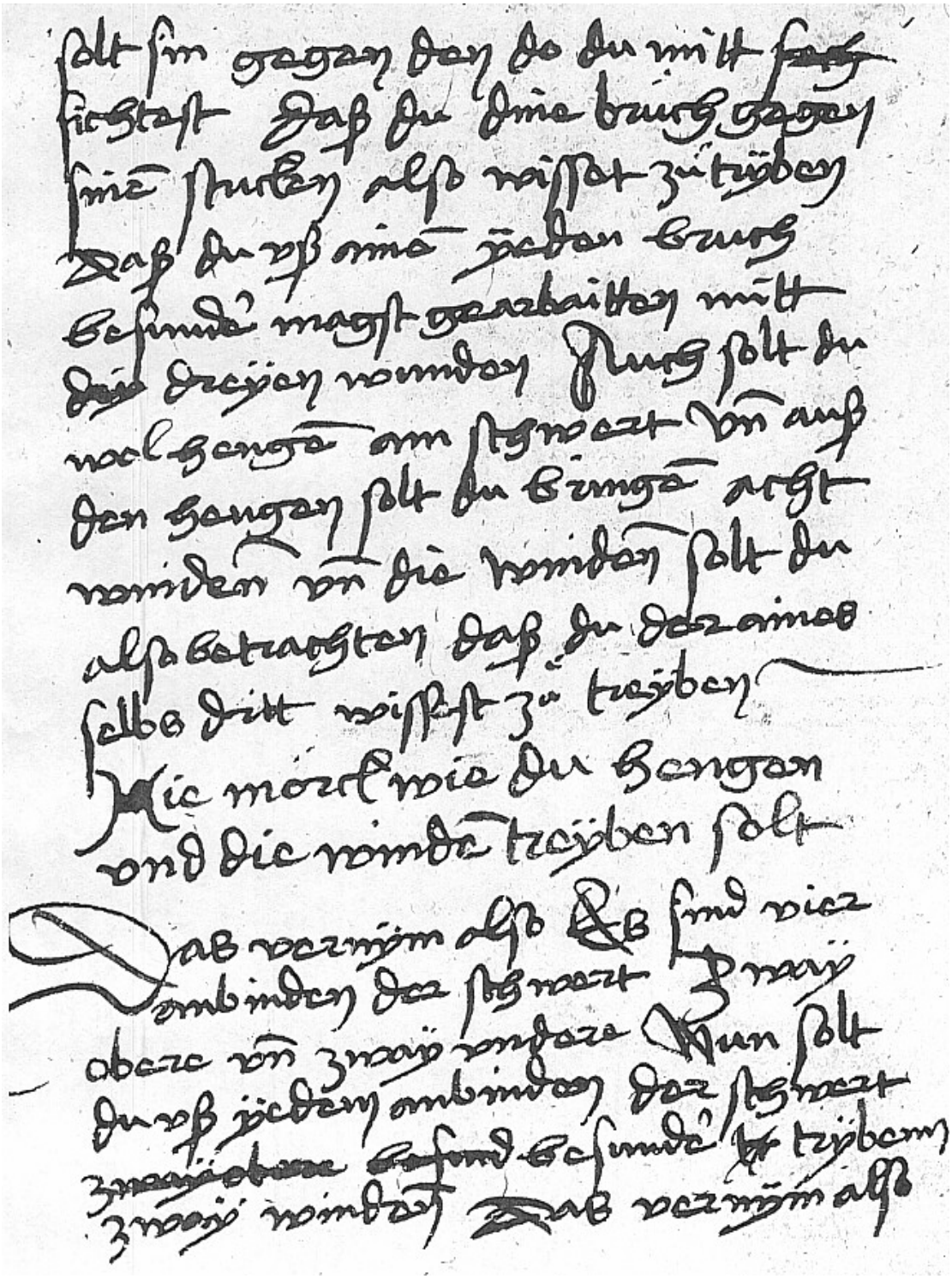
Glosa Das ist ain lere do
die zedel kurtz inen begriffen ist
die lert also Daß du in der kunst
gar wol bericht vnd geübpt

123V, die beschliessung der zedel

Sammanfattningen av läroverserna.

Den som för sig väl och kontrar rätt / och flitigt helt underrättar sig –
och särskilt kontrar / var och en av de tre sårarna,
den som helt rätt hänger, / och tar med vindningar i det,
och åtta vindningar / på rätt sätt förstår
och som var och en / av vindningarna själv trefaldigar, så menar jag -
att de är tjugo / och fyra, räknade var och en
från båda sidorna. / Lär dig åtta vindningar med steg.
Och pröva alla tekniker / inte mer än mjukt eller hårt.

Detta är en lektion, som kortfattat gör läroverserna begripliga för dig. Lär dig alltså: Att du väl skall underrätta dig om och öva [konsten] mot den du fäktas med, så att du vet att använda dina kontringar mot hans tekniker.

solt sin gegen den do du mitt
fichtest daß du dine brüch gegen
sinen stucken also wisset zü trÿben
Daß du vß ainem ÿeden bruch
besunder magst gearbaitten mitt
dreÿen wunden Auch solt du
wol hengen am schwert Vnd auß
den hengen solt du bringen acht
windenn vnd die windenn solt du
also betrachten daß du der aines
selbs dritt wissest zu treÿben

Hie mörck wie du hengen
vnd die winden treÿben solt

Das vernÿm also Es sind vier
anbinden der schwert Zwaÿ
obere vnd zwaÿ vndere Nun solt
du vß ÿedem anbinden der schwert
besunder trÿbenn
zwaÿ windenn Das vernÿm also

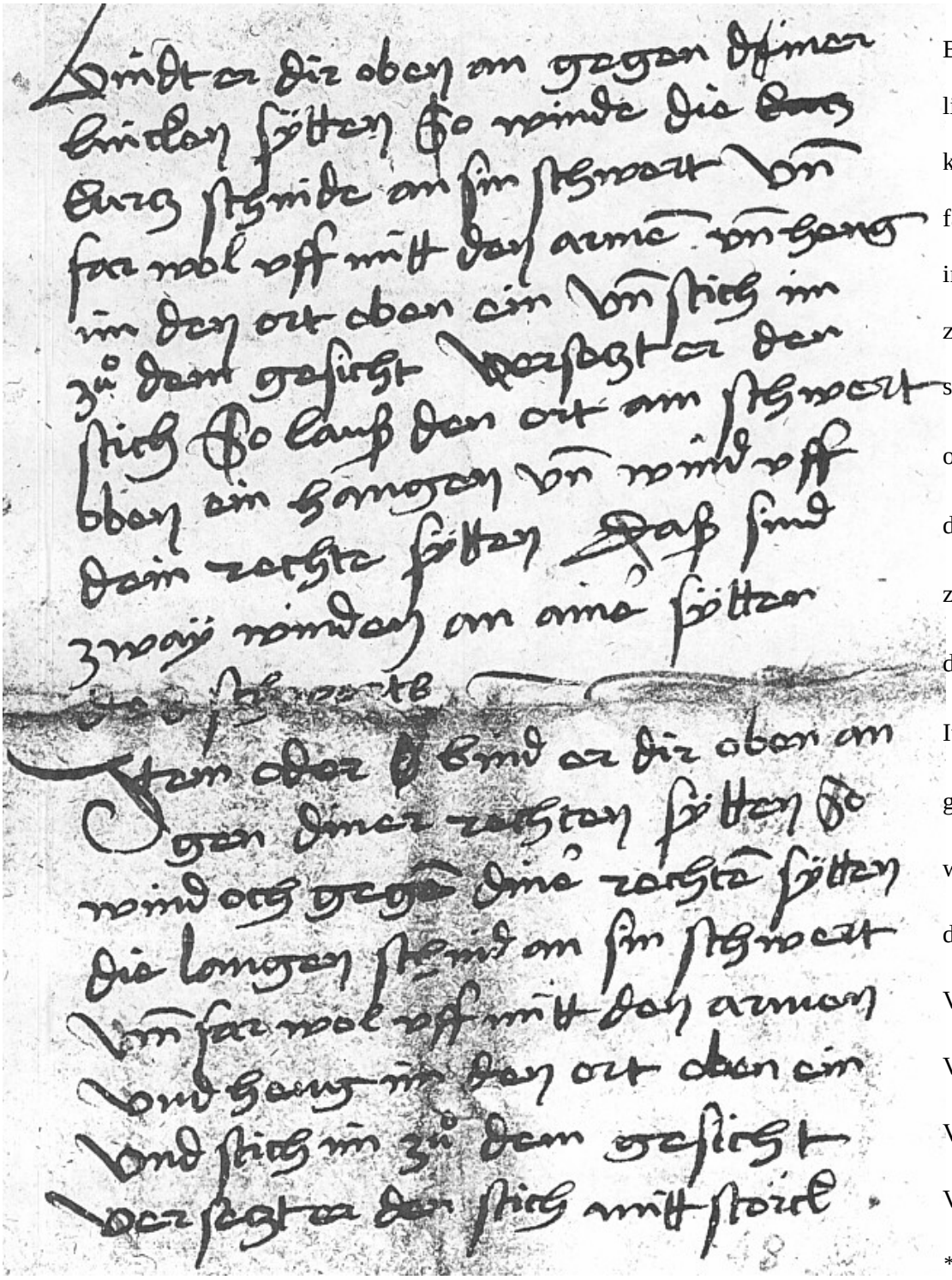
124R, die beschliessung der zedel, samt om hengen och winden

[öva] konsten mot den du fäktas med, så att du vet att använda dina kontringar mot hans tekniker.
Särskilt att du från varje kontring kan jobba med tre sårare.

Du skall också väl hänga i bindningen, och ur hängandena skall du använda åtta vindningar, och dessa vindningar skall du fundera över, så att du själv vet att använda alla på tre sätt.

Hur du skall använda hänganden och vindningarna.

Det finns fyra bindningar mot svärdet, två övre och två undre. Nu skall du ur varje bindning med svärdet särskilt använda två vindningar.

Bindt er dir oben an gegen diner lincken sytten So winde die kurtz schnide an sin schwert Vnd far wol vff mitt den armen vnd heng im den ort oben ein Vnd stich im zů dem gesicht Versetzt er den stich So lauß den ort am schwert oben ein hangen vnd wind vff dein rechte sytten Daß sind zwaÿ winden an ainer sytten des schwerts

Item oder bind er dir oben an gen diner rechten sytten So wind och gegen diner rechten sytten die langen schnid an sin schwert Vnd far wol vff mitt den armen Vnd heng im den ort oben ein Vnd stich im zů dem gesicht Versetzt er den stich mitt störck

**Efter denna sida är vi tillbaka i normal paginering igen*

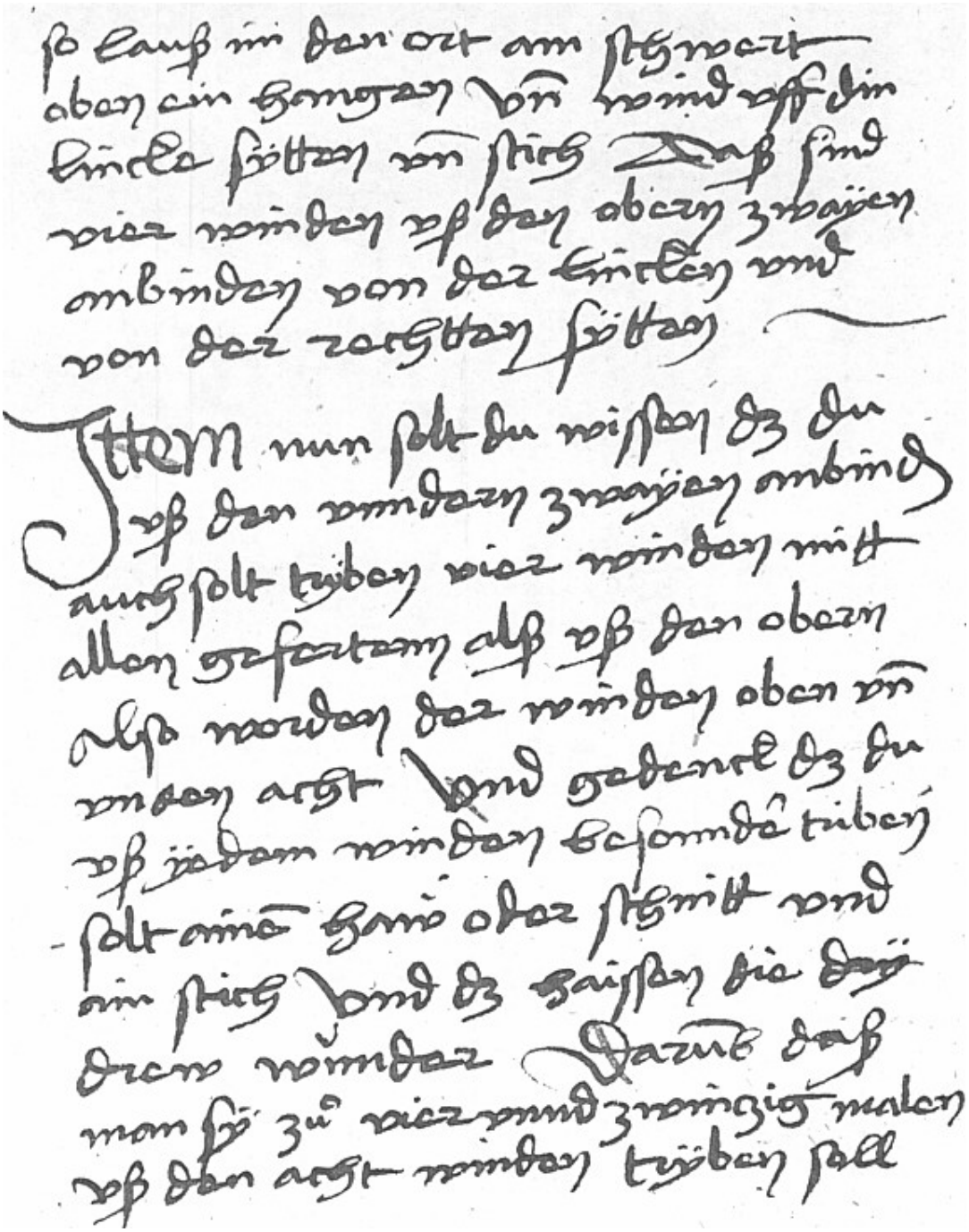
124V, om hengen och winden

Binder han ovan mot din vänstra sida, så vinda den korta eggen mot hans svärd och far ordentligt uppåt med armarna; och häng in spetsen ovanifrån mot honom och stöt honom i ansiktet.

Avvärjer han stöten, så låt spetsen hänga in ovanifrån i bindningen och vinda ut åt din högra sida. Detta är två vindningar på var sin sida om svärdet.

Eller binder han ovan mot din högra sida, så vinda den långa eggen mot hans svärd mot din högra sida. Och far upp ordentligt med armarna och häng in spetsen uppifrån och stöt honom i ansiktet.

Avvärjer han stöten kraftfullt

so lauß im den ort am schwert
oben ein hangen Vnd wind vff din
lincke sytten vnd stich Daß sind
vier winden vß den obern zwaÿen
anbinden von der lincken vnd
von der rechtten sytten
Ittem nun solt du wissen das du
vß den vnndern zwaÿen anbinden
auch solt trÿben vier winden mitt
allen gefertenn alß vß den obern
also worden der winden oben vnd
vnden acht Vnd gedenck das du
uß ÿedem winden besonnder triben
solt ainen hawe oder schnitt vnd
ain stich Vnd das haissen die
drew wunder Darumb daß
man sÿ zů viervnnd zwintzig malen
vß den acht winden trÿben soll

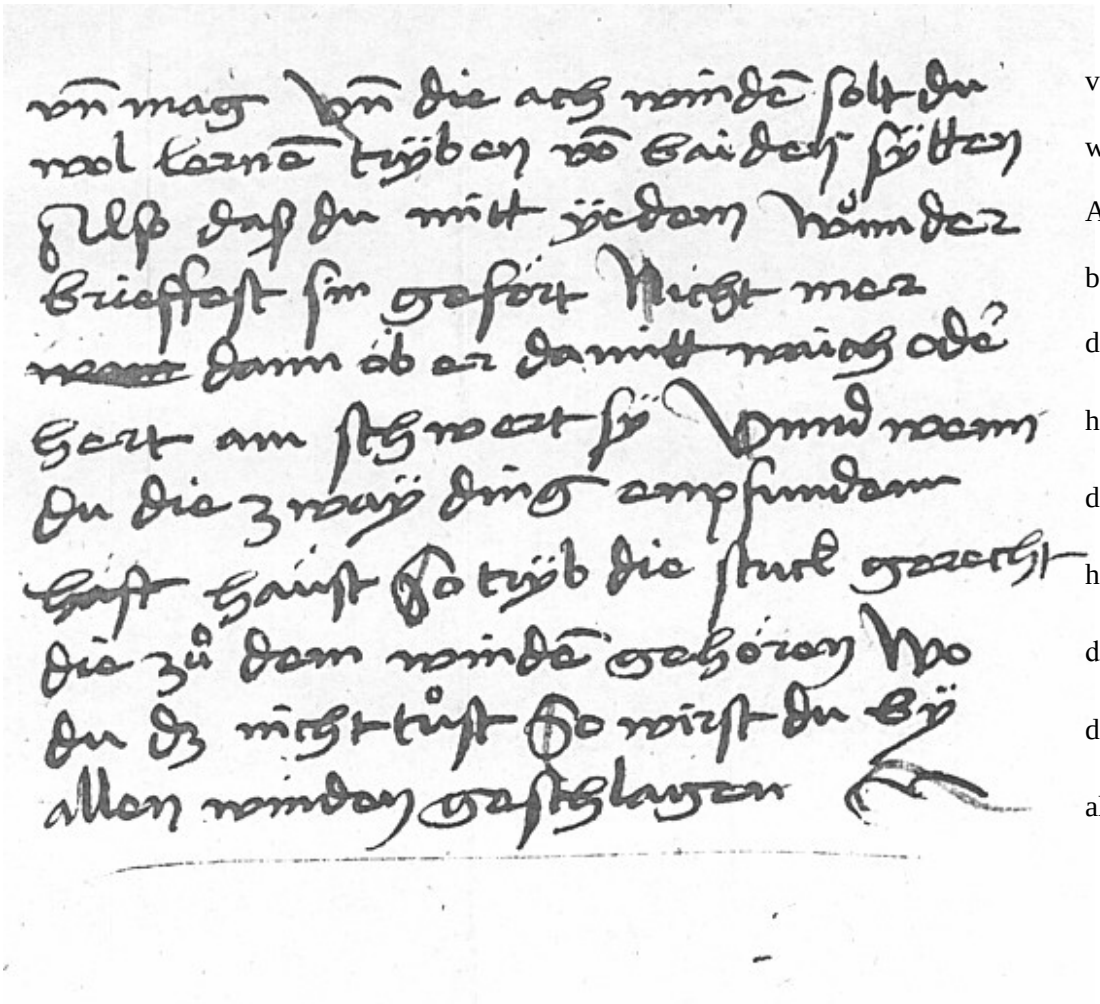
48R, om langenort och om de tjugofyra olika winden

så låt i bindningen spetsen hänga in mot honom uppifrån och vinda ut åt din vänstra sida och stöt.

Detta är fyra vindningar från de två övre bindningarna på vänster och höger sida.

Nu skall du veta att du från de två undre bindningarna också skall använda fyra vindningar med alla tekniker du använder från de övre: alltså blir det åtta vindningar ovan och nedan.

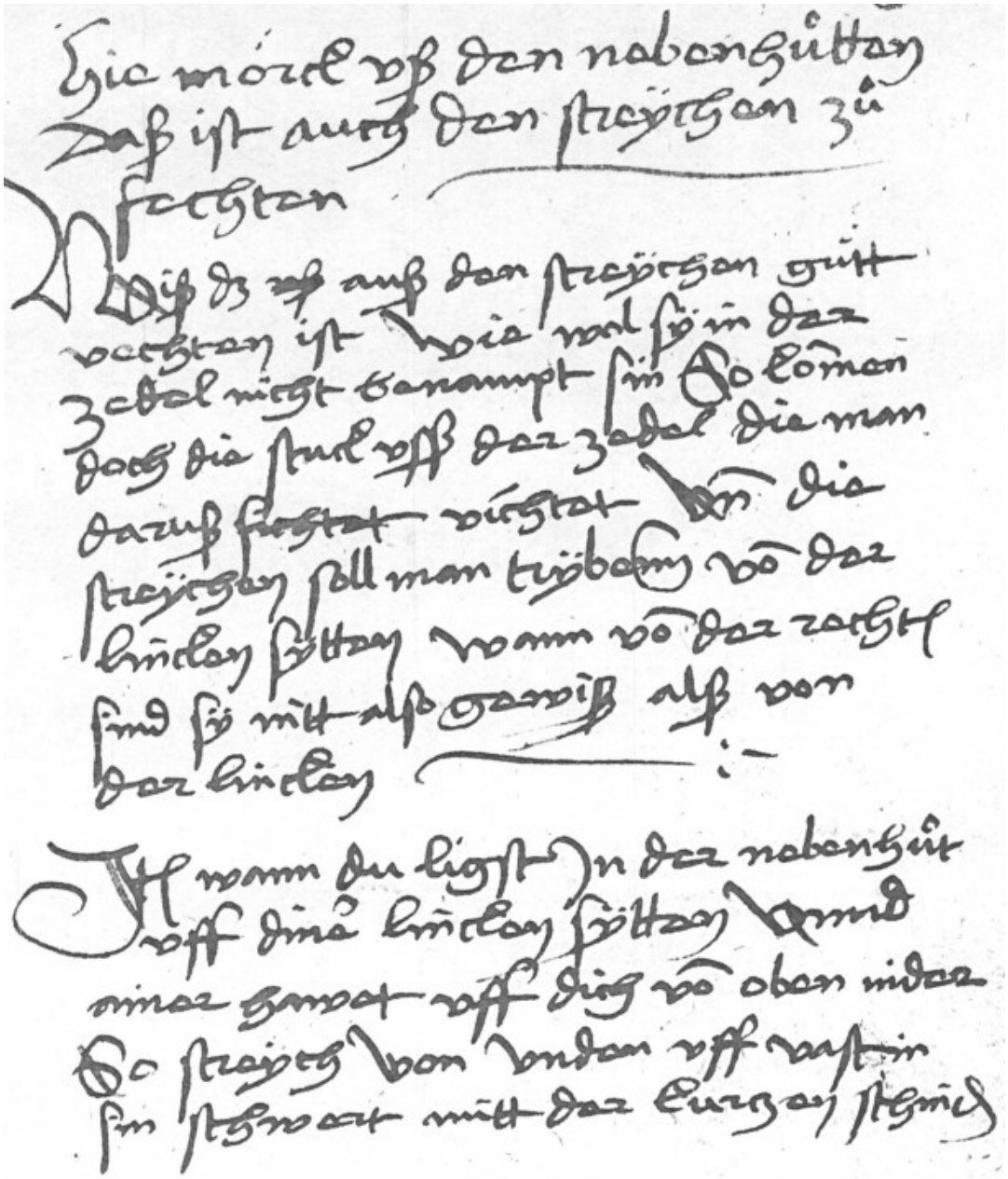
Och tänk på att du från varje vindning särskilt kan använda ett hugg eller skär och en stöt. Och de kallas de tre sårarna, som man på tjugofyra sätt kan och bör använda från de åtta vindningarna.

vnd mag Vnd die ach winden solt du
wol lernen trÿben von baiden sÿtten
Also daß du mit ÿedem Wunnder
brieffest sin gefört Nicht mer
dann öb er damitt waich oder
hert am schwert sÿ Vnnd wenn
du die zwaÿ ding enpfundenn
haüst So trÿb die stuck gerecht
die zů dem winden gehören Wo
du das nicht tůst So wirst du bÿ
allen winden geschlagen

48V, om de tjugofyra olika winden och om fühlen

Och de åtta vindningarna skall du lära dig väl på båda sidorna, så att du med varje sårare precist kan känna om han är mjuk eller hård i bindningen, och inte mer. Och när du har känt de två sakerna så använd korrekt teknikerna som hör till vindningarna. Om du inte gör det så blir du slagen i alla vindningar.

Hie mörck vß den nebenhůtten

Daß ist auch den streÿchen zů

Fechten

Wiß das auß den streÿchen gütt vechten ist Wie wol sÿ in der Zedel nict benampt sin So kommen doch die stuck vsß der zedel die man daruß vichtet Vnd die streÿchen soll man trÿbenn von der lincken sÿtten Wann von der rechten sind sÿ nitt also gewiß alß von der lincken

Item wann du ligst in der nebenhůt vff diner lincken sÿtten Vnnd ainer hawet vff dich von oben nider So streÿch von vnden vff vast in sin schwert mitt der kurtzen schniden

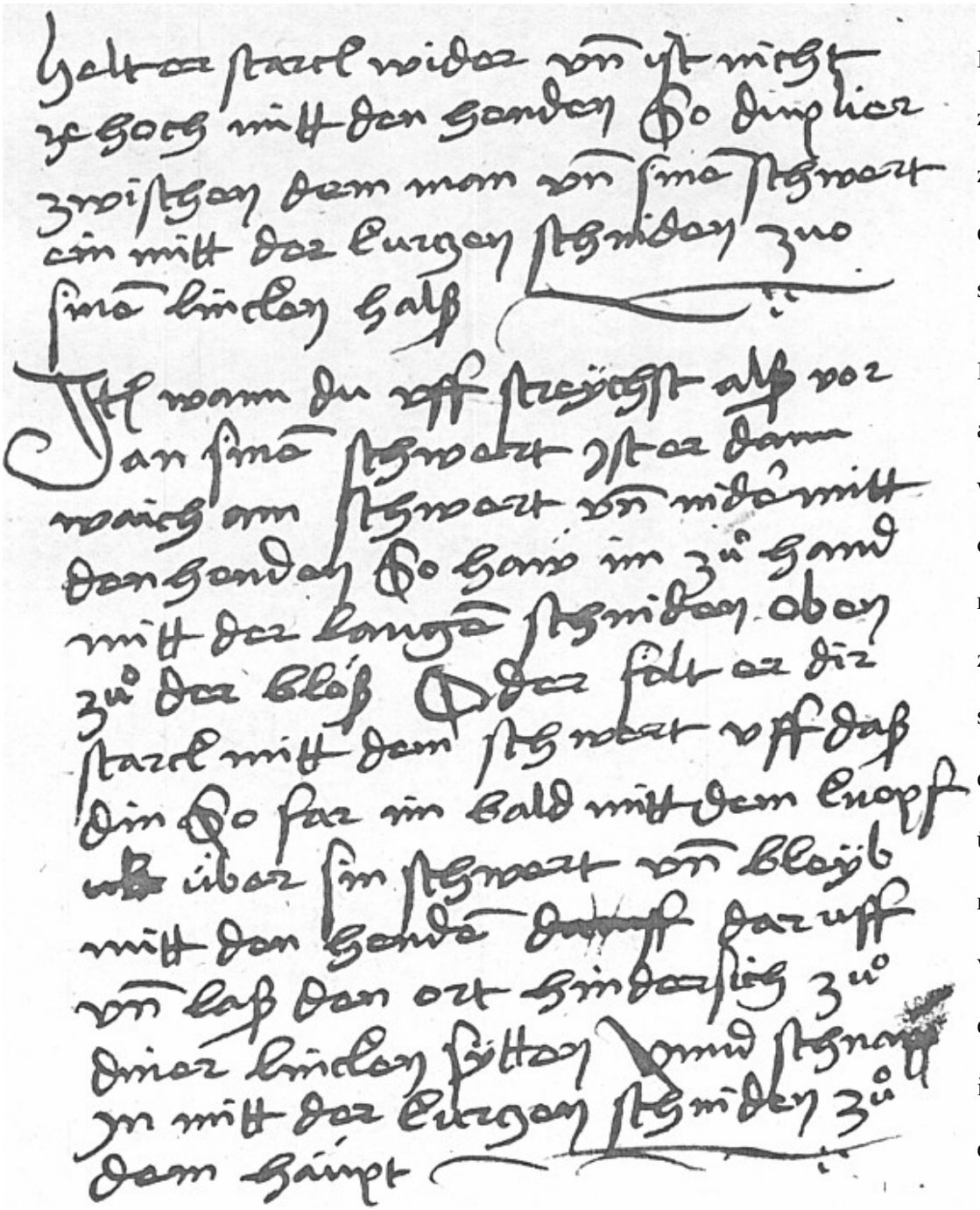
49R, om att fäktas från nebenhut med streychen

Hur man fäktas från de nedre garderna – det vill säga med svepen.

Vet, att det är bra att fäktas med svep. Även om de inte nämns i läroverserna, så kommer dock teknikerna man använder för att fäktas från dem från läroverserna.

Och svepen skall man göra från den vänstra sidan, eftersom de från den högra sidan inte är lika säkra som från den vänstra.

När du står i Nebenhut ut åt din vänstra sida och någon hugger mot dig uppifrån och ner, så svep stadigt underifrån upp in i hans svärd med den korta eggen.

Helter starck wider vnd ist nicht
ze hoch mitt den henden So duplier
zwischen dem man vnd sinem schwer
ein mitt der kurtzen schniden zuo
sinem lincken halß

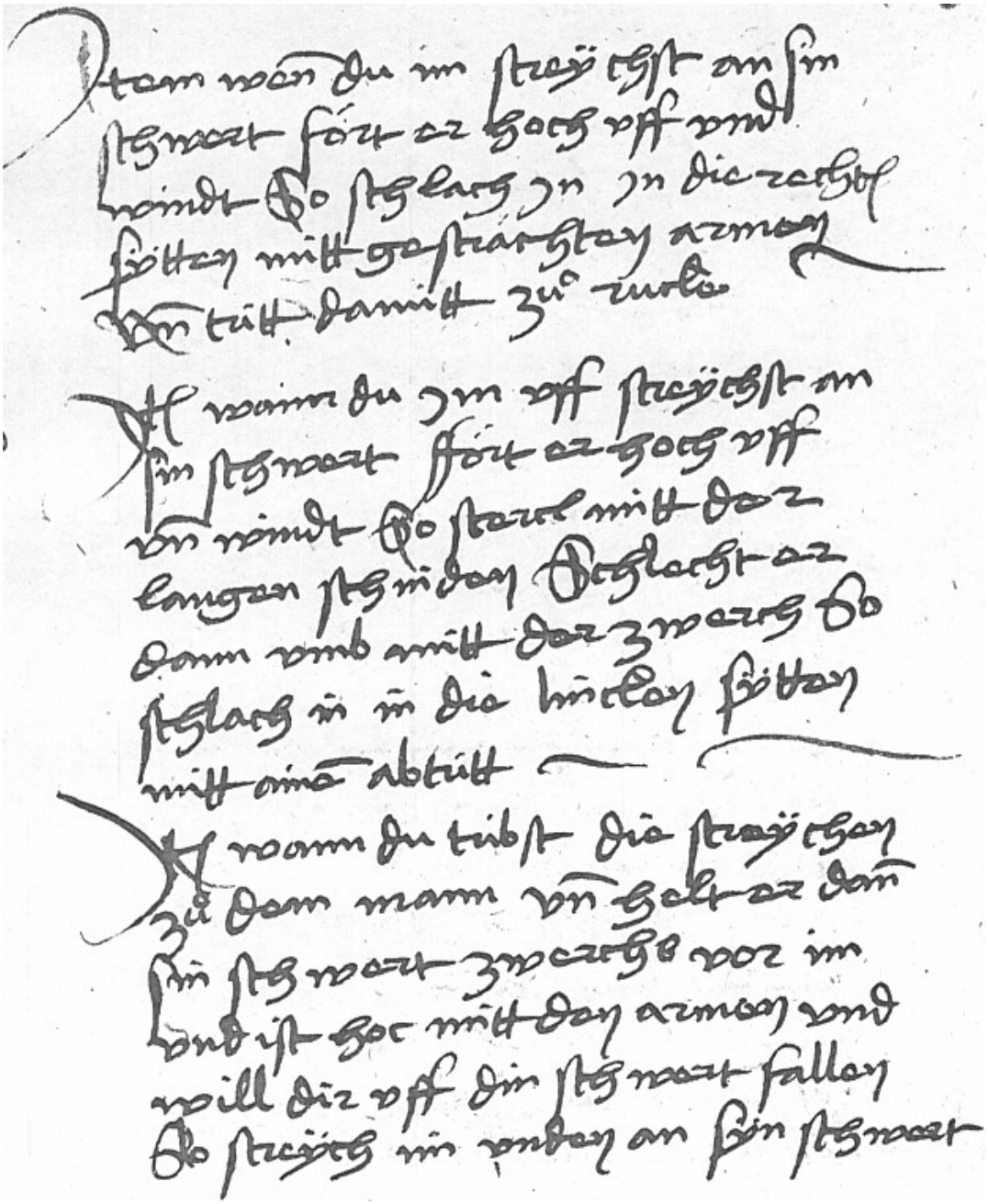
Item wann du vff streÿchst alß vor
an sinem schwert ist er dann
waich am schwert vnd nider mitt
den henden So hawe im zů hand
mitt der langen schniden oben
zů der blöß Oder fölt er dir
starck mitt dem schwert vff daß
din So far im bald mitt dem knopf
über sin schwert vnd bleÿb
mitt den henden daruff
vnd laß den ort hindersich zů
diner lincken sytten Vnnd schnapp
in mitt der kurtzen schniden zů
dem haüpt

49V, om streychen – duplieren med korta eggen när han är stark och händerna är lågt, hugg med långa eggen när han är svag och händerna är lågt, och schnappen när han faller över dig

Håller han starkt emot och inte är för högt med händerna, så dubblera mellan mannen och hans svärd med den korta eggen mot hans vänstra hals.

När du sveper uppåt – som tidigare – mot hans svärd och han är mjuk i bindningen och har händerna lågt, så hugg honom genast med den långa eggen uppifrån mot blottan.

Eller faller han kraftfullt med svärdet ovanpå ditt, så far genast med knappen över hans svärd och stanna kvar med händerna därpå och låt spetsen gå bakåt på din vänstra sida; och snäpp honom med den korta eggen i huvudet.

Item wenn du im streÿchst an sin
schwert fört er hoch vff vnd
windt So schlach in in die rechten
sÿtten mitt gesträchten armen
Vnd tritt damitt zů rucke

Item wann du im vff streÿchst an
sin schwert ffört er hoch vff
vnd windt So sterck mitt der
langen schniden Schlecht er
dann vmb mit der zwerch So
schlach in in die lincken sÿtten
mitt einem abtritt

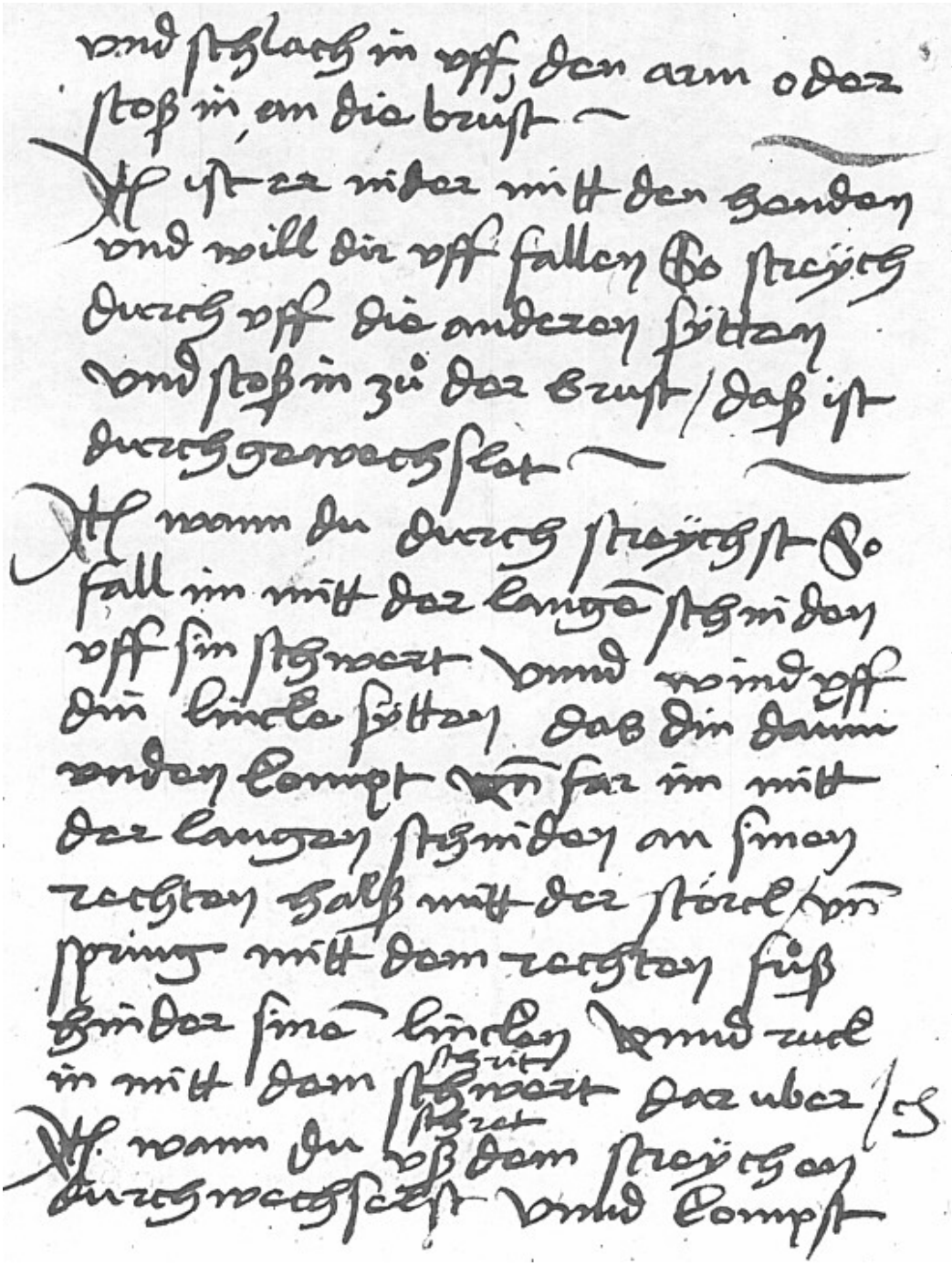
Item wann du tribst die streÿchen
zů dem mann vnd helt er dann
sin schwert zwerchs vor im
vnd ist hoc mitt den armen vnd
will dir vff din schwert fallen
So streÿch im vnden an sÿn schwert

50R, om streychen – kontringar mot winden, samt stöt underifrån när han faller över dig

När du sveper mot hans svärd, far han då upp högt och vindar, så slå honom i den högra sidan med sträckta armar och träd därmed tillbaka.

När du sveper upp mot hans svärd, far han upp och vindar, så bind starkt med den långa eggen. Slår han då runt med Zwerchet, så slå honom i den vänstra sidan med ett steg bakåt.

När du använder svepen mot mannen, och han håller sitt svärd på tvären framför sig och är högt med armarna och försöker falla ovanpå ditt svärd, så svep underifrån mot hans svärd

vnd schlach in vff den arm oder
stoß in an die brust
Item ist er nider mitt den henden
vnd will dir vff fallen So streÿch
durch vff die anderen sÿtten
vnd stoß in zů der brust / daß ist
durch gewechslet

Item wann du durch streÿchst So
fall im mitt der langen schniden
vff sin schwert Vnnd wind vff
din lincke sÿtten das din daum
vnden kompt Vnd far im mitt
der langen schniden an sinen
rechten halß mitt der störck / vnd
spring mitt dem rechten fůß
hinder sinen lincken Vnnd ruck
in mit dem schwert/schrit* dar uber

Item wann du vß dem streÿchen
durchwechselst vnnd kompst

**Lustigt ställe : det står « schwert », och ovanför med liten stil « schrit » och under med liten stil « schret ». Inget av orden är överstruket, som man brukar göra vid rättningar. Kanske kunde författaren inte bestämma sig för vilket av « schwert » och « schritt » som beskrev tekniken bäst. Erfarenhetsmässigt så stämmer båda. « schret » lär nog i vilket fall vara en ren felstavning.*

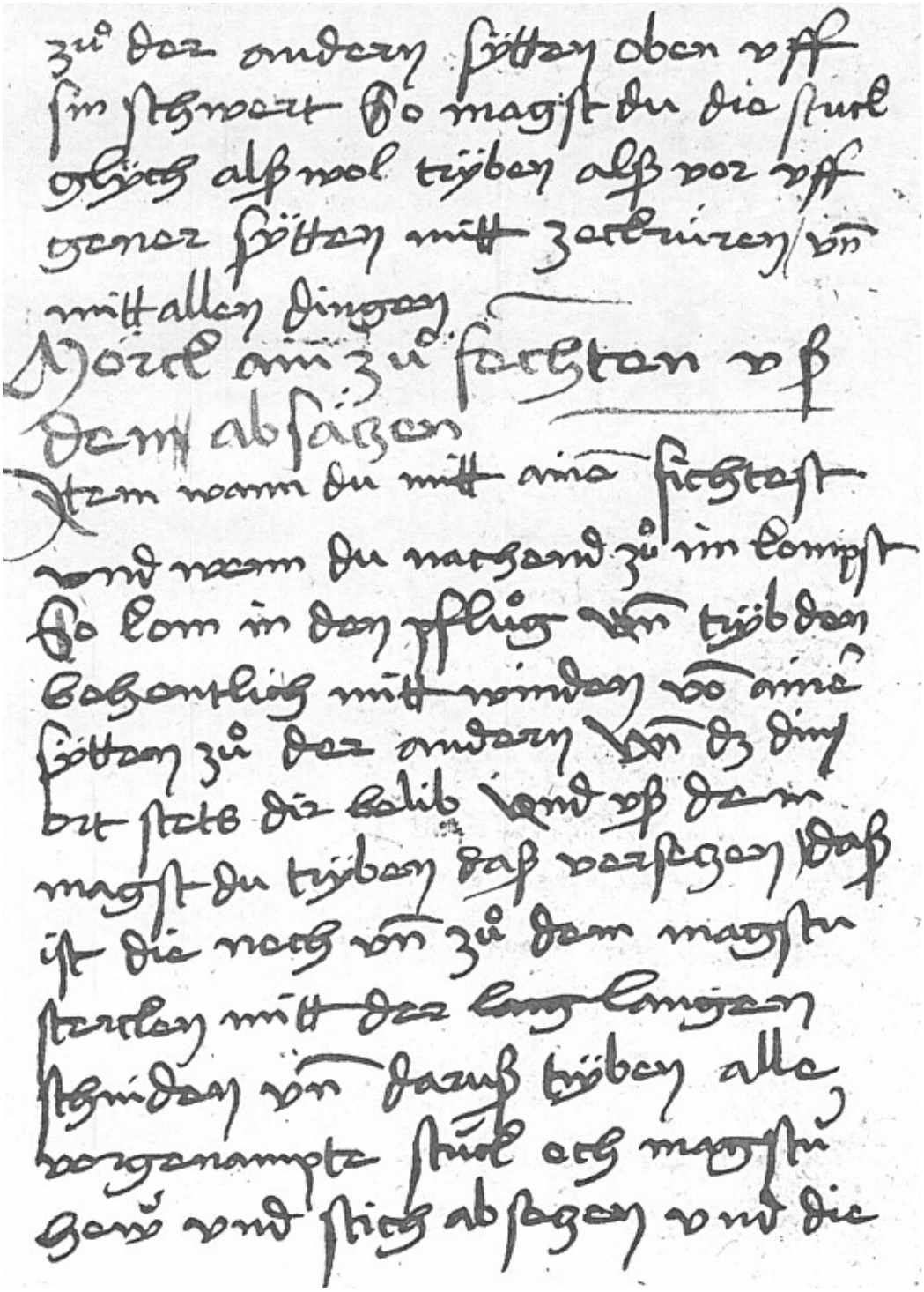
50V, om durchwechseln i streychen

och hugg honom ovanpå armarna eller stöt honom i bröstet.

Är han lågt med händerna och försöker falla ovanpå dig, så svep igenom ut åt den andra sidan och stöt honom i bröstet; det är en genomväxling.

När du sveper igenom, så fall med den långa eggen ovanpå hans svärd och vinda ut åt din vänstra sida, så att din tumme kommer under. Och far med det starka på den långa eggen mot hans högra hals, och ta ett språng med den högra foten bakom hans vänstra, och ryck honom över den med steget.

När du växlar igenom från svepen och kommer [till den andra sidan ovanpå hans svärd]

zů der andern sytten oben vff
sin schwert So magst du die stuck
glych alß wol trÿben alß vor vff
gener sytten mitt zeckrüren / vnd
mitt allen dingen

Mörck ain zůfechten vß
den absätzen

Item wann du mitt ainem fichtest
vnd wenn du nachend zů im kompst
So kom in dem pflůg Vnd trÿb den
behentlich mitt winden von ainer
sytten zů der andern Vnd das din
ort stets dir belib Vnd vß dem
magst du trÿben daß versetzen / daß
ist die nech vnd zů dem magstu
stercken mitt der langen
schniden vnd daruß trÿben alle
vorgenampte stuck och magstu
heuw vnd stich absetzen vnd die

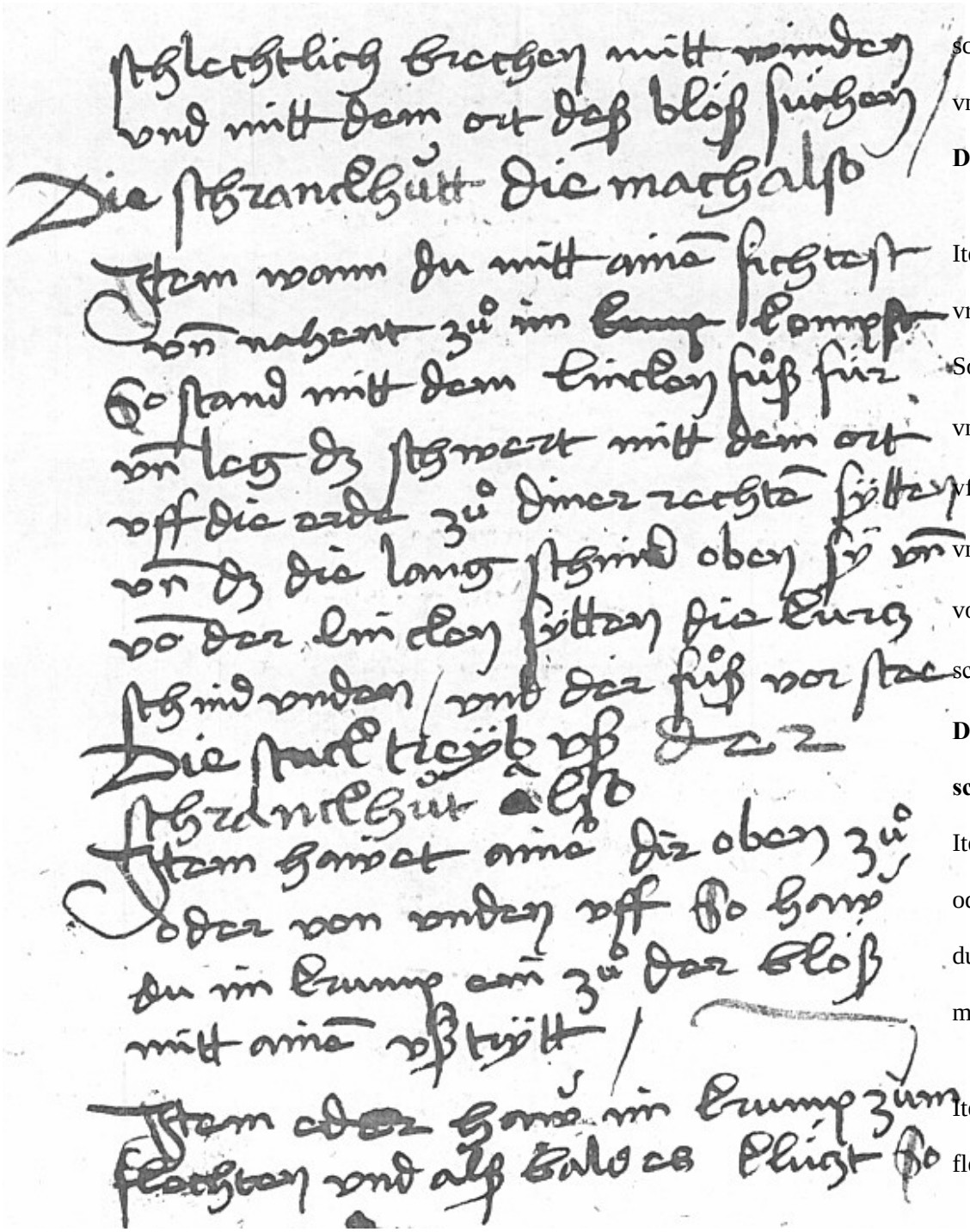
51R, om absetzen från pflug

[När du växlar igenom från svepen och kommer] till den andra sidan ovanpå hans svärd, så kan du lika väl utföra teknikerna – som förut på varje sida – med lätta snabba slag och alla andra saker.

En Zufechten från sidosättandet (Absetzen).

När du fäktas med någon och när du kommer i närheten av honom, så ställ dig i Pflug; och använd sedan flinkt vindningar från ena sidan till den andra så att du ständigt behåller din spets på samma ställe.

Och från detta kan du använda avvärjningarna, det är avståndet; och du kan dessutom bli starkare med den långa eggen och därifrån använda alla förut nämnda tekniker. Du kan också sätta hugg och stötar år sidan och [enkelt kontra dem]

schlechtlich brechen mitt winden
vnd mitt dem ort deß blöß süchen
Die schranckhutt die mach also

Item wann du mitt ainem fichtest
vnd nahent zů im kompst
So stand mitt dem lincken fůß für
vnd leg das schwert mitt dem ort
vff die erde zů diner rechten sytten
vnd das die lang schnid oben sy vnd
von der lincken sytten die kurtz
schnid vnden * / vnd der fůß vor stee

Die stuck treyb vß der
schranckhůt also

Item hawet ainer dir oben zů
oder von vnden vff So hauw
du im krump ein zu der blöß
mitt ainem vßtrytt /

Item oder hauw im krump zum
flechten / vnd alß bald es klützt So

51V, om schrankhut

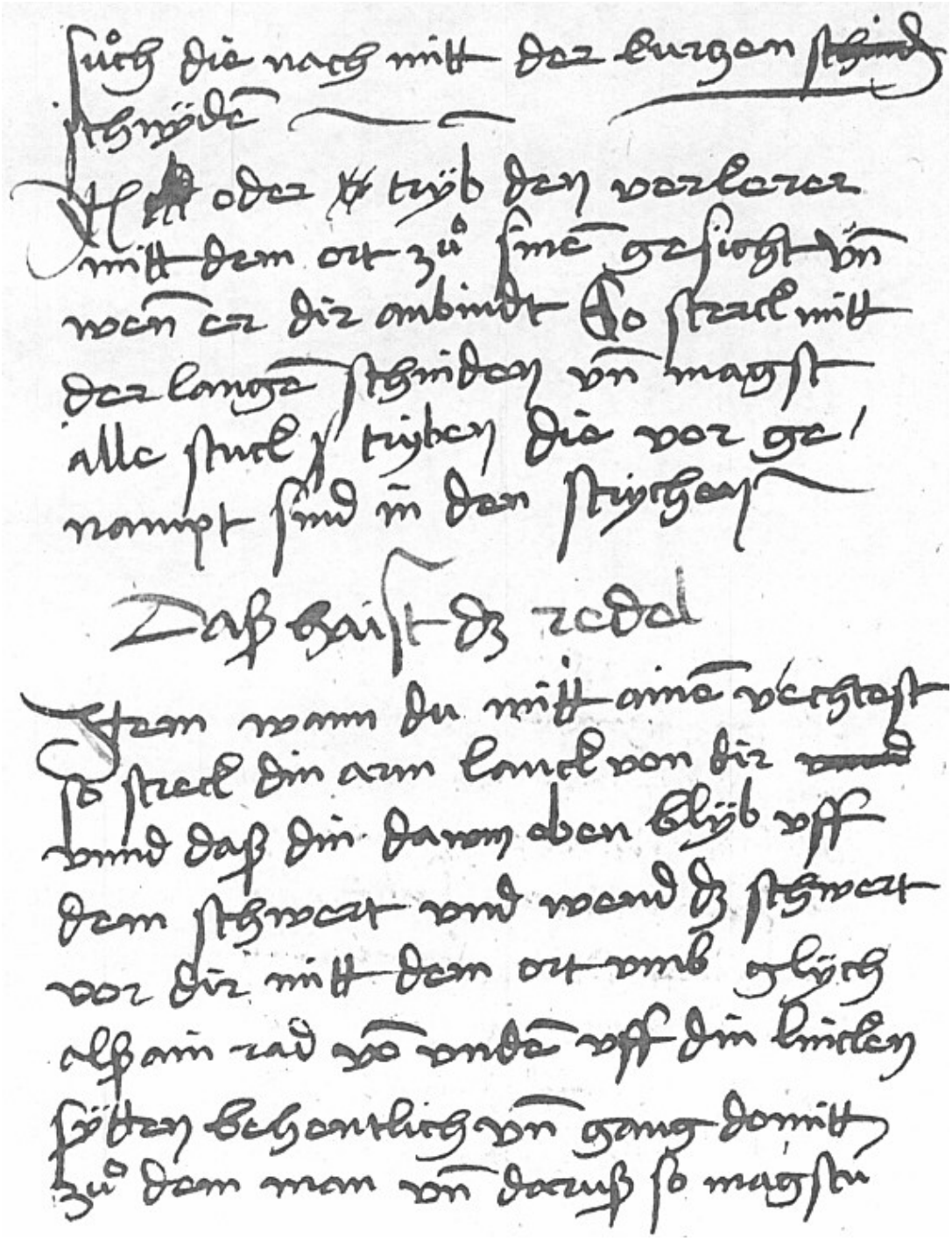
enkelt kontra dem med vindningar och söka blottan med spetsen.

När du fäktas med någon och kommer i närheten av honom, så stå med den vänstra foten fram och lägg svärdet med spetsen mot marken på din högra sida, så att den långa eggen är uppåt; och från den vänstra sidan den korta eggen neråt och [den högra] foten fram.

Använd dessa tekniker från Schrankhut:

Hugger någon dig från ovan eller nerifrån och upp, så hugger du honom med Krump mot blottan med ett steg bortåt.

Eller hugg honom med Krump mot flatsidan och så fort det slår samman så [sök det nära med den korta eggen.]

süch die nach mitt der kurtzen schnÿden

Item oder trÿb den verkerer mitt dem ort zů sinem gesicht Vnd wenn er dir anbindt So sterck mitt der langen schniden Vnd magst alle stuck trÿben die vor genampt sind in den strÿchen

Daß haist das redel

Item wann du mitt ainem vechtest so streck din arm lanck von dir vnnd daß din daum oben blÿb vff dem schwert vnd wend das schwert vor dir mitt dem ort vmb glÿch alß ain rad von vnden vff din lincken sÿtten behentlich vnd gang domitt zů dem mann vnd daruß so magstu

**Här saknas nog ett « sÿ »*

52R, om verkehrer med schrankhut, samt om das redel

sök det nära [alltså, det som är närmast] med den korta eggen.

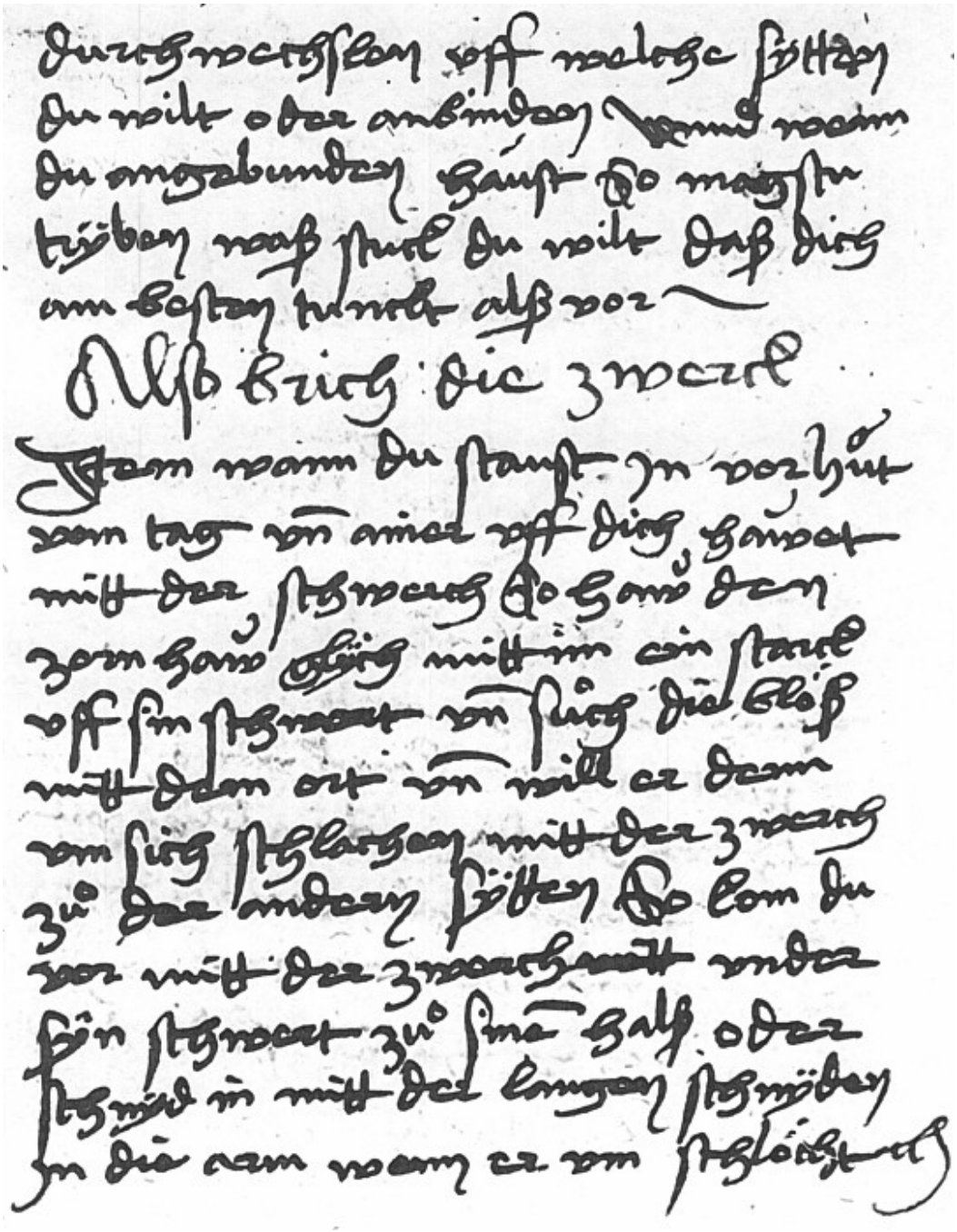
Eller använd vändaren med spetsen mot hans ansikte. Och när han binder mot dig, så bli stark med den långa eggen. Och du kan använda alla tekniker som tidigare nämnts i svepen.

Det kallas ”det lilla hjulet”

När du fäktas med någon, så sträck dina armar långt framför dig så att din tumme är ovanpå svärdet, och vänd flinkt svärdet framför dig med spetsen runt precis som ett hjul underifrån ut åt din vänstra sida; och gå på detta sätt mot mannen.

Och därifrån kan du [växla igenom ut åt vilken sida du vill]

nach *, substantivering av adv.* ***nach*** *= nära;*
redel *= litet hjul ;*

durchwechslen vff welche sytten
du wilt oder anbinden Vnnd wenn
du angebunden haust So magstu
trÿben waß stuck du wilt daß dich
am besten tunckt alß vor

Also brich die zwerck

Item wann du stanst in vorhůt
vom tag vnd ainer vff dich hauwet
mitt der schwerch So hauw den
zorn hauw glÿch mit im ein starck
vff sin schwert vnd sůch die blöß
mitt dem ort vnd will er denn
vm sich schlachen mitt der zwerch
zů der andern sytten So kom du
vor mitt der zwerch vnder
sÿn schwert zů sinem halß oder
schnÿd in mitt der langen schnÿden
in die arm wenn er vm schlöcht

52V, om bruch mot zwerch

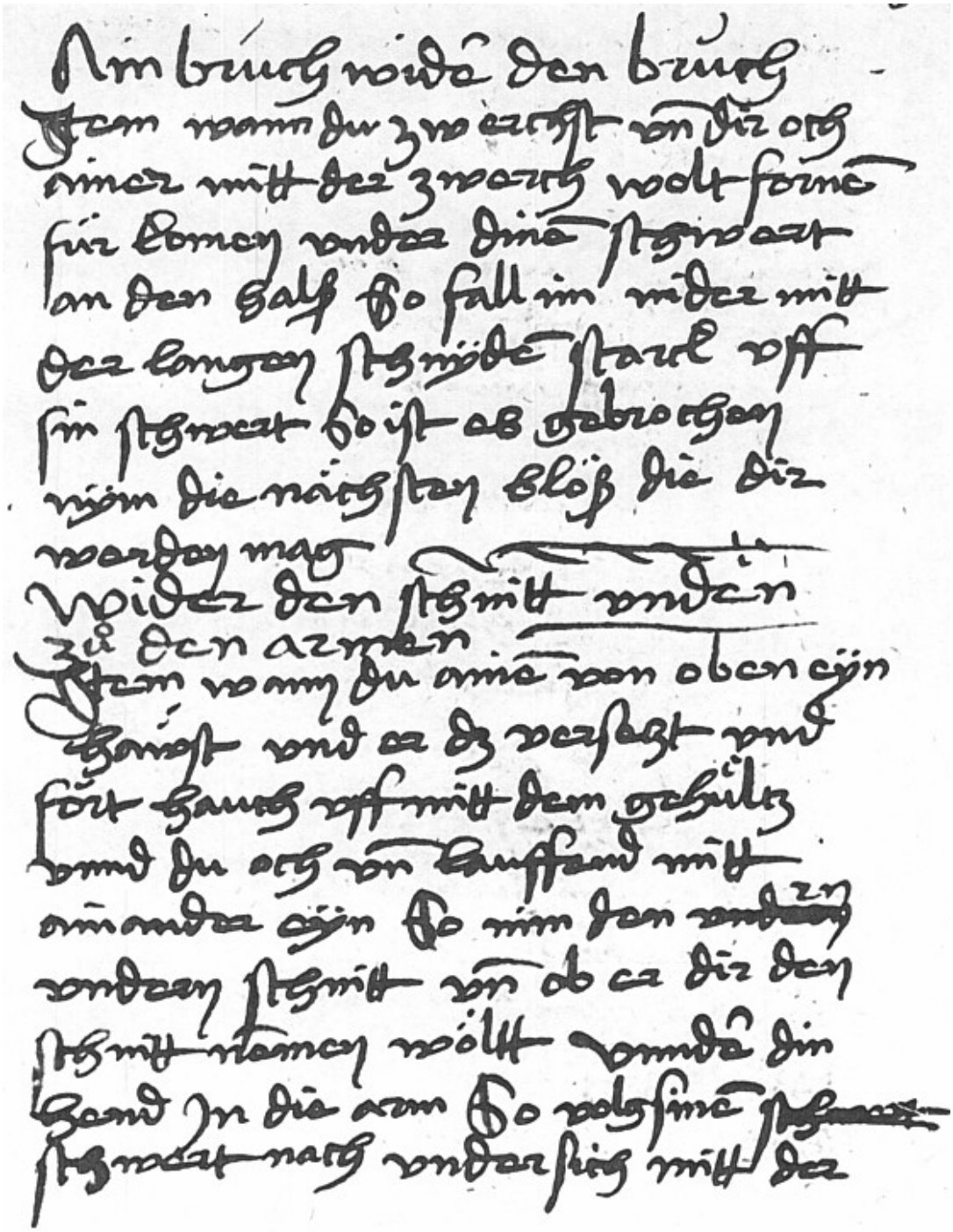
växla igenom ut åt vilken sida du vill eller binda mot honom.

Och när du bundit så kan du använda vilken teknik du vill – den som tycks dig bäst – som tidigare.

Kontra Zwerch så här.

När du står i garden Vom Tag och någon hugger mot dig med Zwerchet, så hugg genast Zornhau med det starka ovanpå hans svärd, och sök blottan med spetsen.

Och försöker han då slå runt med Zwerchet mot den andra sidan, så förekommer du honom med Zwerchet under hans svärd mot halsen, eller skär med den långa eggen i armen, när han slår runt.

Ain bruch wider den bruch

Item wann du zwerchst vnd dir och ainer mitt der zwerch wolt fornen für komen vnder dinem schwert an den halß So fall im nider mitt der langen schnÿden starck vff sin schwert So ist es gebrochen nÿm die nächsten blöß die dir werden mag

Wider den schnitt vnden zů den armen

Item wann du ainem von oben eÿn hauwst vnd er das versetzt vnd fört hauch vff mitt dem gehültz vnnd du och vnd lauffend mitt ainander eÿn So nim den vndern schnitt vnd ob er dir den schnitt nemmen wöltt vnnder din hend in die arm So volg sinem schwert nach vndersich mitt der

53R, om bruch mot bruch mot zwerch, samt bruch mot schnitt underifrån mot armarna

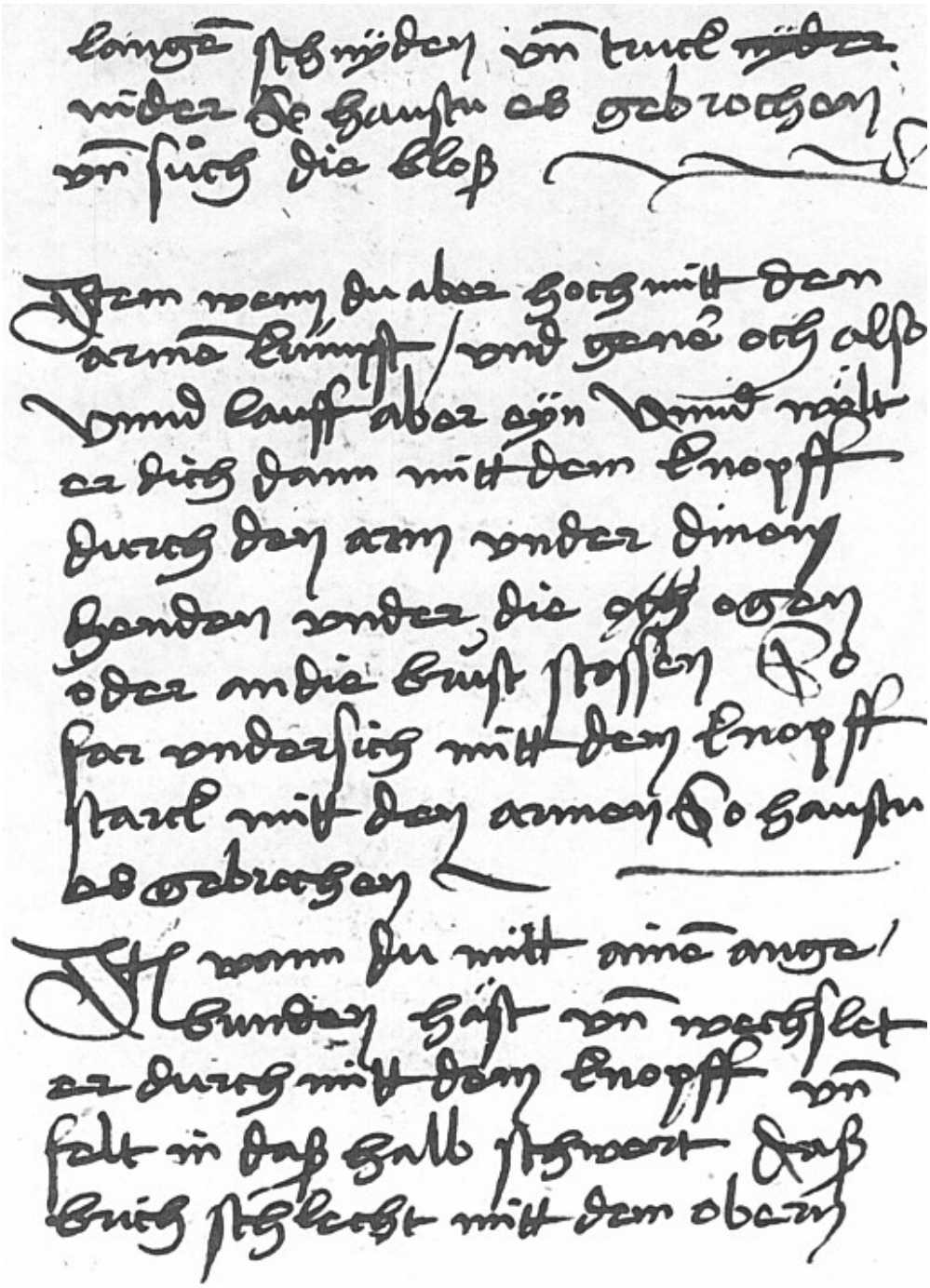
En kontring mot kontringen.

När du Zwerchar och någon vill förekomma dig med ett Zwerch under ditt svärd mot halsen, så fall kraftfullt ner mot honom med den långa eggen ovanpå hans svärd, så kontrar du det. Tag närmaste blotta som du kan.

Mot skäret underifrån mot armarna.

När du hugger in uppifrån mot någon och han avvärjer det och far högt upp med hjaltet, och även du, och ni rusar inpå varandra, så tag det undre skäret.

Och om han försöker ta det undre skäret under dina händer i armen, så följ efter hans svärd neråt med den [långa eggen]

langen schnÿden vnd truck
nider So haustu es gebrochen
vnd sůch die bloß

Item wenn du aber hoch mitt den
armen kümpst / vnd gener och also
Vnnd lauff aber eÿn Vnnd wölt
er dich dann mitt dem knopff
durch den arm vnder dinen
henden vnder die ogen
oder an die brust stossen So
far vndersich mitt dem knopff
starck mitt den armen So haustu
es gebrochen

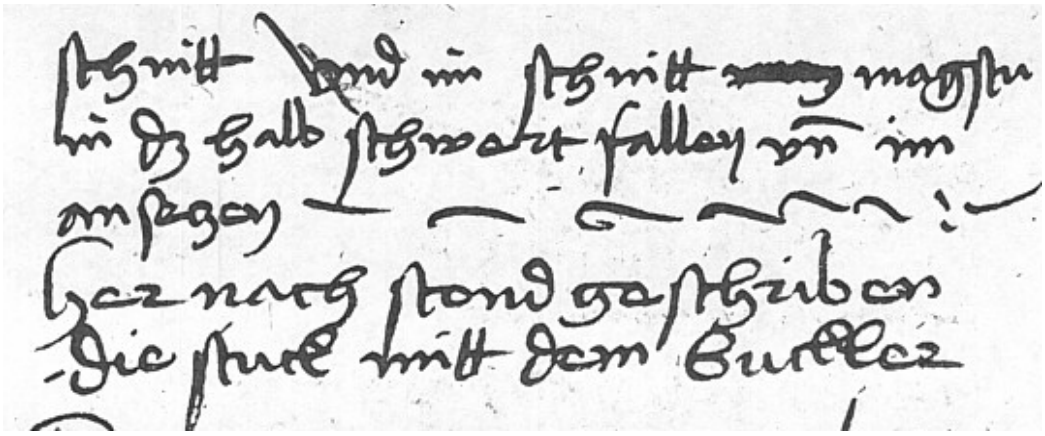
Item wann du mitt ainem ange-
bunden häst vnd wechslet
er durch mitt dem knopff vnd
felt in daß halb schwert daß
brich schlecht mitt dem obern

53V, om bruch mot knappstöt mellan uppsträckta armar och bruch mot halvsvärd

följ efter hans svärd neråt med den [långa eggen] och tryck ner, så har du kontrat det. Och sök blottan.

Men när du kommer högt med armarna, och han också, och ni båda rusar in; och försöker han då stöta dig mot bröstet eller under ögonen med knappen genom armarna under dina händer, så far kraftfullt neråt med knappen med armarna, så har du kontrat det.

När du har bundit med någon, och han växlar igenom med knappen och byter till halvsvärd; det kontrar du enkelt med det övre [skäret.]

schnitt Vnd im schnitt magstu

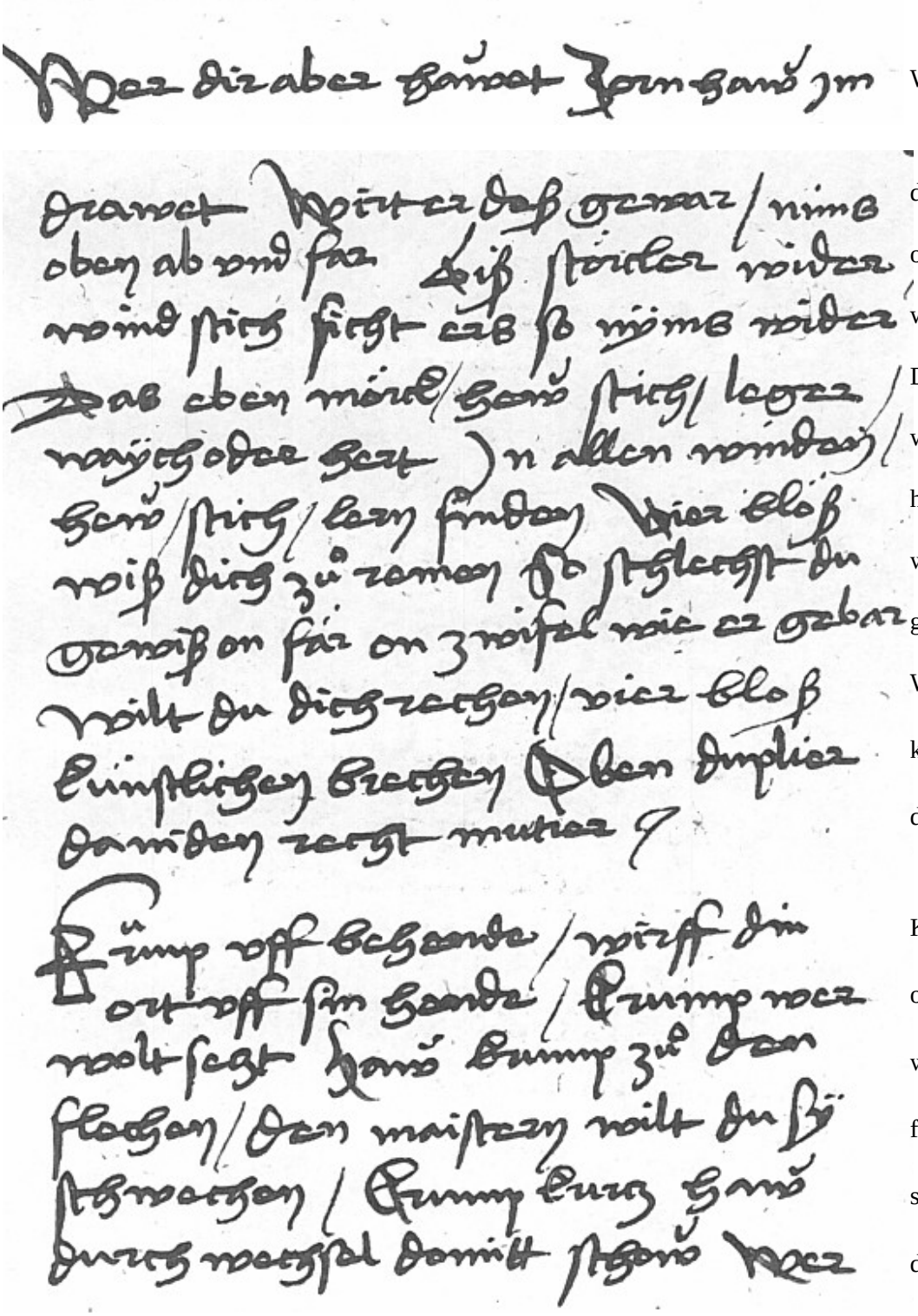
in das halb schwert fallen vnd im

ansetzen

**Resten av denna sida hör till svärd- och bucklarsektionen, men direkt efter den börjar längst ner på sidan 55V ytterligare ett stycke om långsvärd, som börjar med ytterligare en sammanfattning av läroverserna (zedel)*

54R, avslutning av bruch mot halvsvärd, sedan börjar svärd och bucklarsektionen.

[det kontrar du enkelt med det övre] skäret. Och i skäret kan du falla in i halvsvärd och attackera honom.

Wer dir aber hauwet Zornhauw im

drawet Wirt er deß gewar / nims

oben ab vnd far Biß störcker wider /

wind stich sicht ers so nÿms wider

Das eben mörck / heuw stich / leger /

waÿch oder hert in allen winden /

heuw / stich / lern finden Vier blöß

wiß dich zů remen So schlechst du

gewiß on fär on zwifel wie er gebar

Wilt du dich rechen / vier bloß

künstlichen brechen Oben duplier

daniden recht mutier

Krump vff behende / wirff din

ort vff sin hende / Krump wer

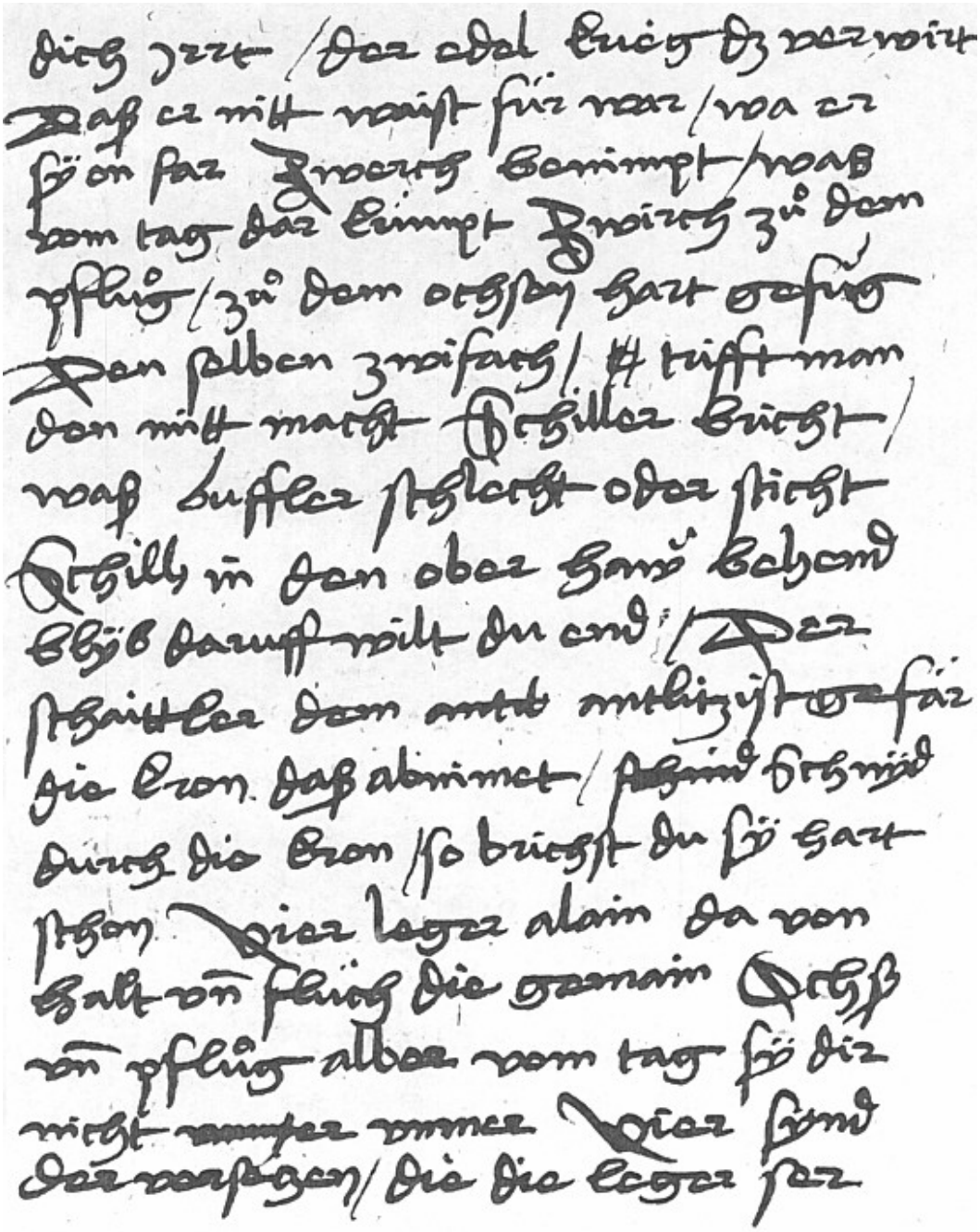
wolt setzt Hauw krump zů den

flechen / den maistern wilt du sÿ

schwechen / Krump kurtz hauw

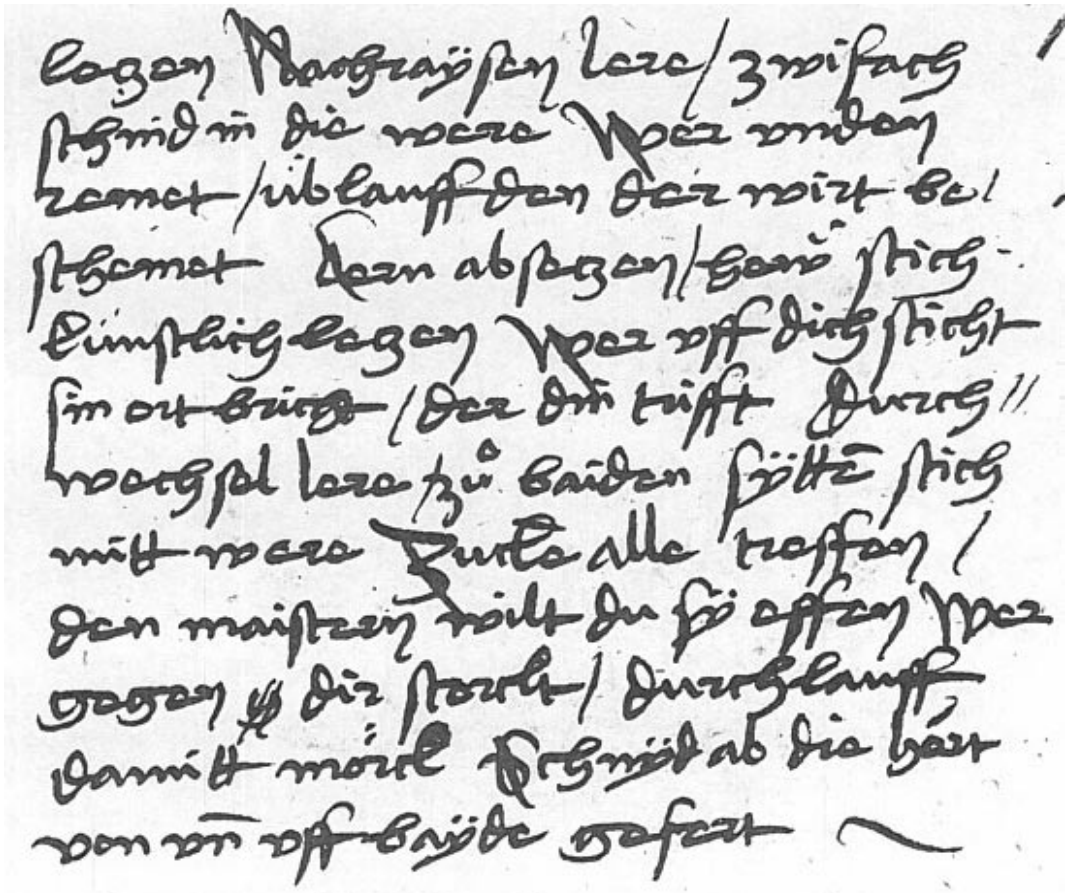
durch wechsel damitt schouw Wer

55V+56R, upprepning av zedel om zornhau, winden, vier blösse, och krumphau

dich irrt / der edel krieg das verwirt
Daß er nitt waist für war / wa er
sÿ on far Zwerch benimpt / was
vom tag dar kümpt Zwirch zů dem
pflůg / zů dem ochsen hart gefug
Den selben zwifach / trifft man
den mitt macht Schiller bricht /
waß buffler schlecht oder sticht
Schill in den ober hauw behend
blÿb daruff wilt du end / Der
schaittler dem antlitz ist gefär
die kron das abnimet / Schnÿd
dürch die kron / so brichst du sÿ hart
schon Vier leger alain da von
halt vnd flüch die gemain Ochß
vnd pflůg alber vom tag sÿ dir
nicht vnmer Vier sÿnd
der versetzen / die die leger ser

56V, upprepning av zedel om krumphau, zwerchhau, schielhau, sheitelhau, vier leger och vier versetzen

letzen Nachraÿsen lere / zwifach
schnid in die were Wer vnden
remet / üblauff den der wirt be-
schemet Lern absetzen / heuw stich
künstlich letzen Wer vff dich sticht
sin ort bricht / der din trifft Durch-
wechsel lere / zů baiden sÿtten stich
mitt were Zucke alle treffen /
den maistern wilt du sÿ effen Wer
gegen dir storckt / durchlauff
damitt mörck Schnÿd ab die härt
von vnd vff baÿde gefert

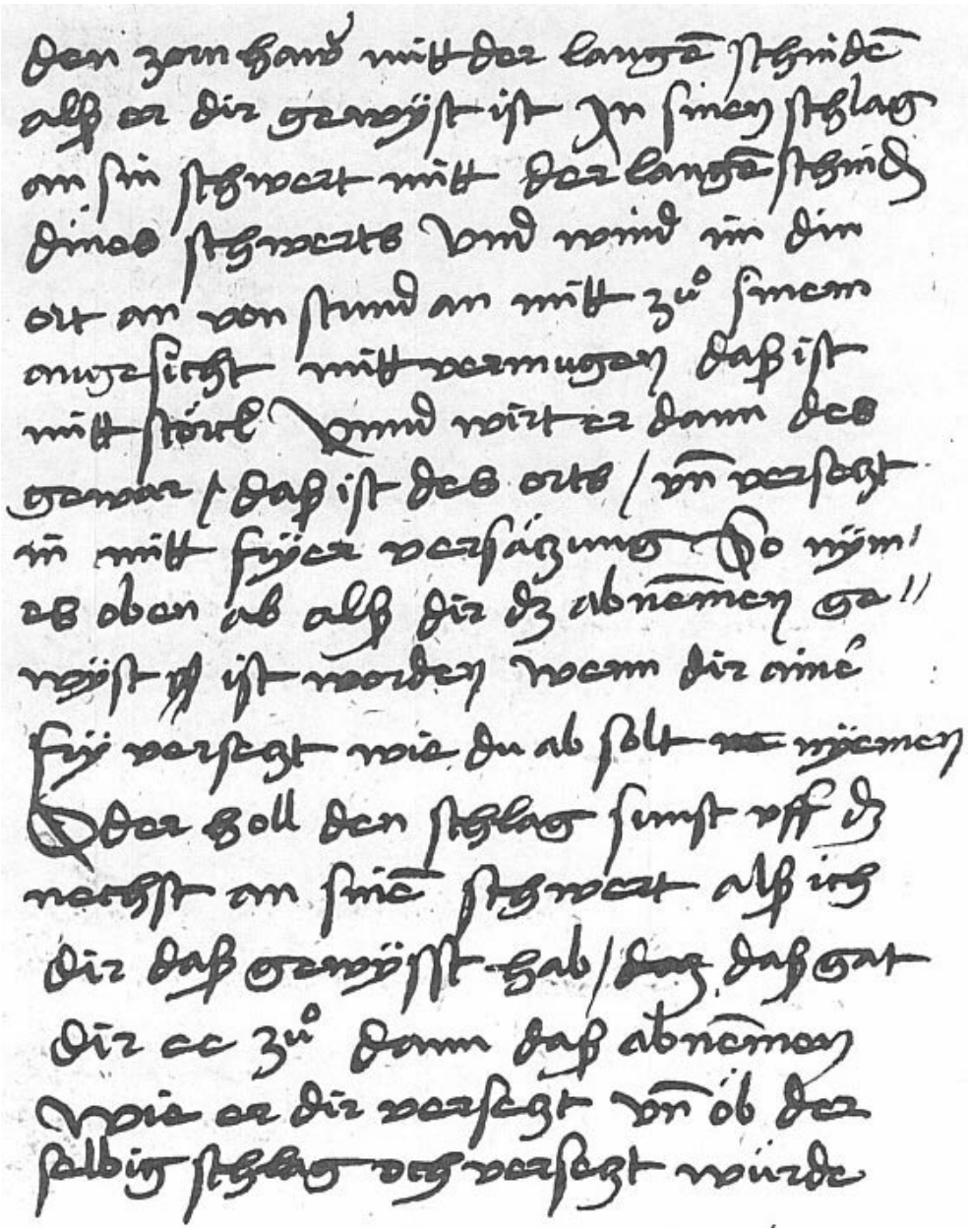
Wer dir aber hawet / Zornhauw
ort im drawet Wirt er es gewar
nÿms oben ab on far **Daß**
ver stand Also Wann ainer
von dach vff dich schlöcht So schlach

57R, upprepning av zedel om nachreissen, überlauffen, absetzen, durchwechseln, zucken, abschnieden, samt ny glossa om zornhau

Jag översätter här bara den sista biten, det som är ”nytt”:

Men den som hugger dig /hotas av zornhau-ort.
Blir han varse den /så tag av ovan utan fara

När någon hugger på dig uppifrån, så hugg [zornhau]

den zornhauw mitt der langen schniden
alß er dir gewÿst ist In sinen schlag
an sin schwert mitt der langen schniden
dines schwerts vnd wind im din
ort an von stund an mitt zů sinem
angesicht mitt vermugen daß ist
mitt störck Vnnd wirt er dann des
gewar / daß ist des orts / vnd versetzt
in mitt frÿer versätzung So nÿm
es oben ab alß dir das abnemmen ge-
wÿst ist worden wenn dir ainer
frÿ versetzt wie du ab solt nÿemen
Oder holl den schlag sunst vff das
nechst an sinen schwert alß ich
dir daß gewÿsst hab / daß gat
dir ee zů dann abnemmen
Wie er dir versetzt vnd öb der
selbig schlag och versetzt würde

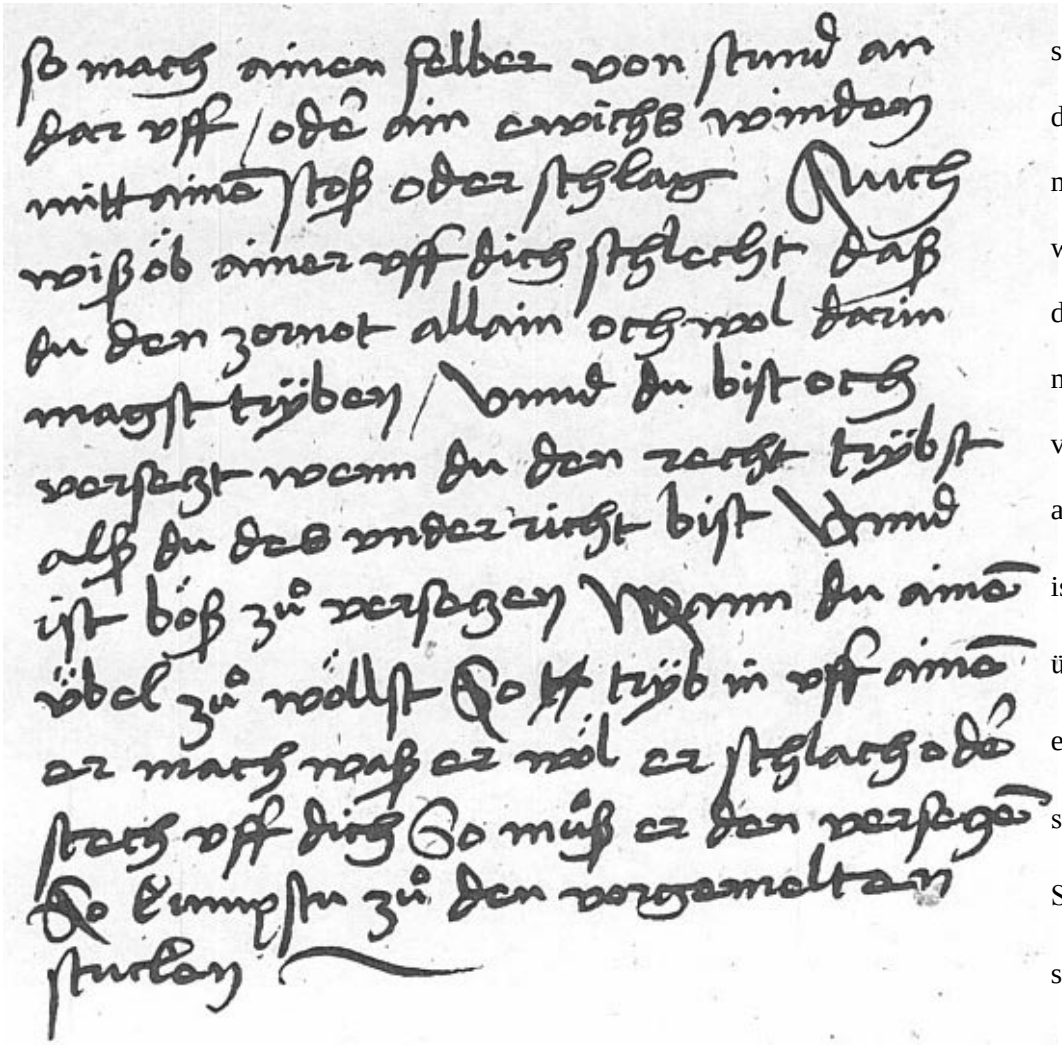
57V, om zornhau

[så hugg] zornhau med den långa eggen - så som det visats för dig – mot hans hugg mot hans svärd med ditt svärds långa egg och vinda omedelbart din spets mot honom, mot hans ansikte, med ”vermugen” – det vill säga kraftfullt.

Och blir han då varse den – det vill säga spetsen – och avvärjer med en valfri avvärjning; så tag av ovan – så som avtagandet visats för dig, hur du skall ta av när någon avvärjer dig med en valfri avvärjning, – eller håll? annars hugget mot närmsta [blotta] i bindningen – så som jag visat det för dig – med det kommer du fram tidigare än med avtagandet.

Om han avvärjer dig och om detta slaget [dvs. det just nämnda i bindningen] också blir avvärjt

*vermugen -> **vermügen** = förmåga, kraft, makt,*

so mach ainen selber von stund an
dar vff / oder ain ewichs winden
mitt ainem stoß oder schlag Auch
wiß öb ainer vff dich schlecht daß
du den zornot allain och wol darin
magst trÿben / Vnnd du bist och
versetzt wenn du den recht trÿbst
alß du des vnder richt bist Vnnd
ist böß zů versetzen Wann du ainen
übel zů wöllst So trÿb in vff ainen
er mach waß er wöl er schlach oder
stech vff dich So můß er den versetzen
So kumpstu zů den vergemelten
stucken

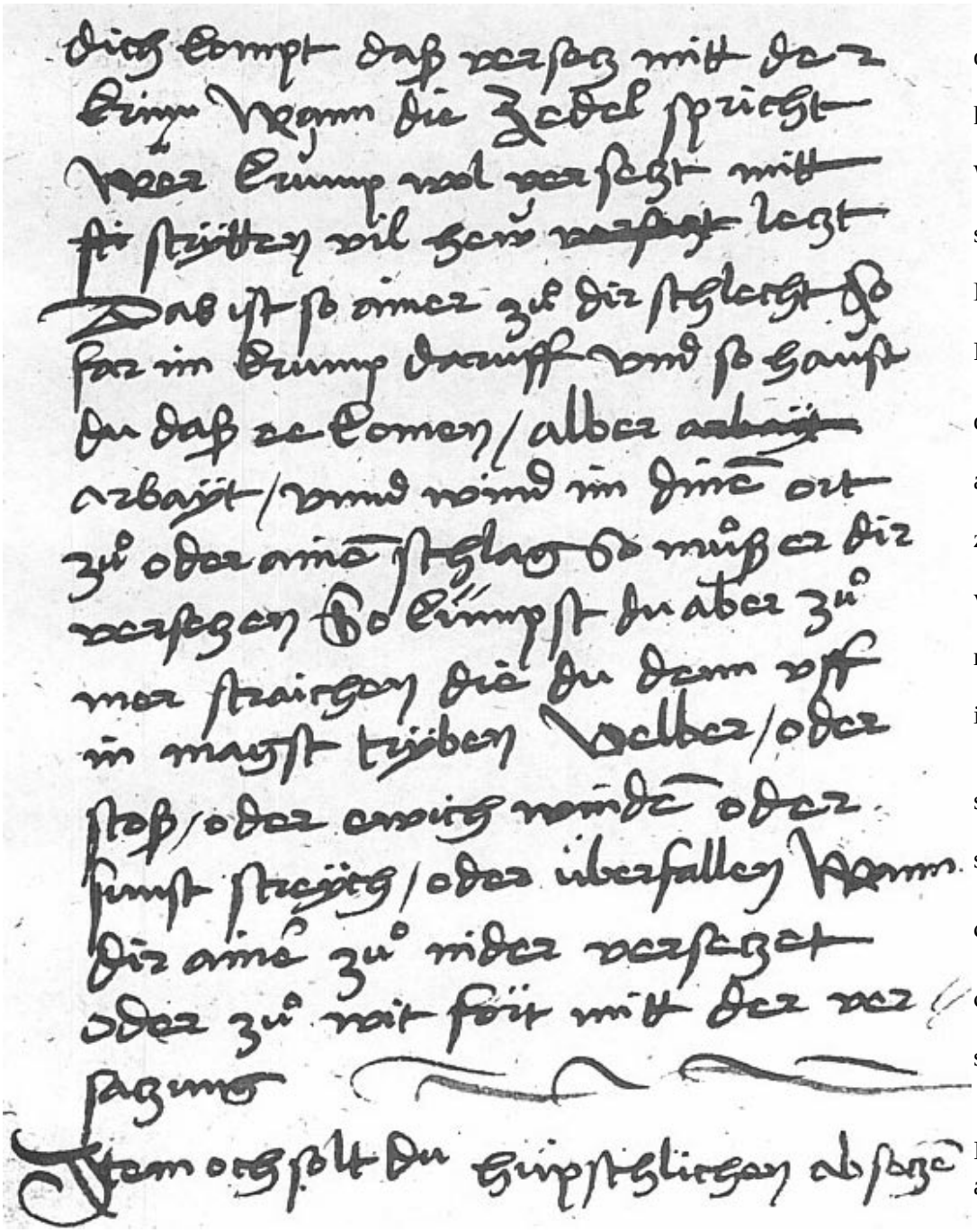
Item wann du mitt ainem fichtest
waß ainer zů dir schlöcht daß
nitt recht gerichts von oben ab vff

58R, om zornhau och versetzen med krumphau

så gör omedelbart en själv mot det, eller en oavbruten vindning med en stöt eller ett hugg. Vet också, om någon hugger mot dig: att du också med fördel endast kan använda ”zornort”, och du avvärjer också när du använder den rätt - så som du fått lära dig den - och den är svår att avvärja. När du mycket gärna vill komma åt någon så använd den mot honom, vad han än gör, hugger eller stöter mot dig. Så måste han avvärja den, och så kan du använda de tidigare nämnda teknikerna.

När du fäktas med någon: allt som någon hugger mot dig som inte kommer rakt från ovan [mot dig]

übel *= ondskefullt,våldsamt, häftigt, mycket. ”mycket gärna” är kanske en lite mjäkig översättning.*

dich kompt daß versetz mitt der
krump Wann die Zedel spricht
Wer krump wol versetzt mitt
schrÿtten vil heuw letzt
Das ist so ainer zů dir schlecht So
Far im krump daruff vnd so haust
du daß ee komen / alber
arbaÿt / vnnd wind in dinen ort
zů oder einen schlag So můß er dir
versetzen So kümpst du aber zů
mer straichen die du dem vff
in magst trÿben Veller / oder
stoß / oder ewich winden oder
sunst streÿch / oder überfallen Wann
dir ainer zů nider versetzet
oder zů wit* fört mitt der ver-
satzung
Item och solt du hüpschlichen
absetzen

**skall nästan säkert vara ”weit”*

58V, om versetzen med krumphau

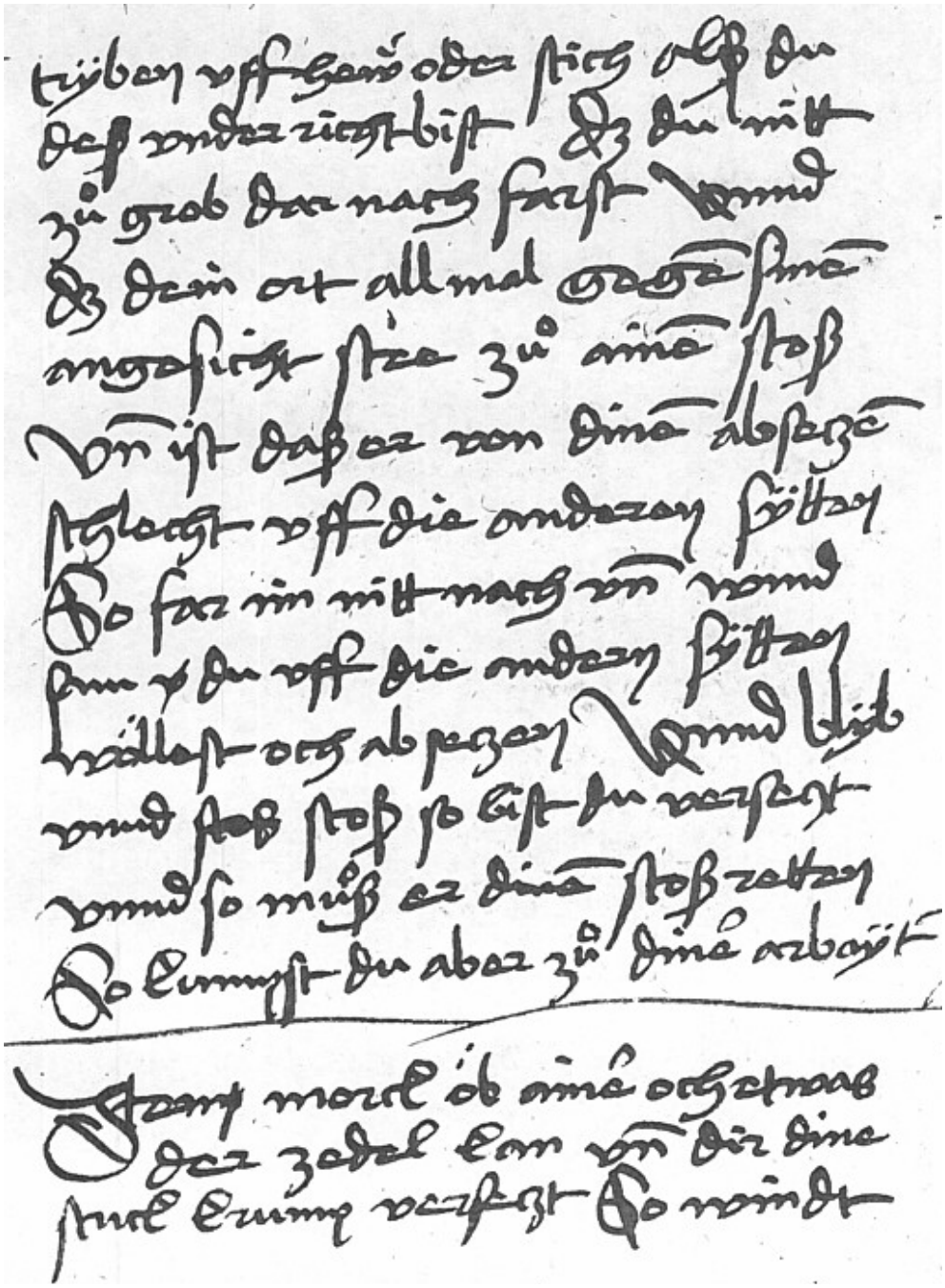
[allt som någon hugger mot dig som inte kommer rakt från ovan] mot dig, det avvärjer du med krumpet, eftersom läroverserna säger: ”Den som krumt avvärjer med steg kommer att hindra hugg”.

Om någon hugger så mot dig, så far krumt mot honom på det så har du kommit innan det. Arbeta från alber, och vinda din spets mot honom eller hugg, så måste han avvärja dig. Men då kommer du till mer svep, som du kan använda mot honom.

Finta eller stöt, eller vinda oavbrutet eller annars svep; eller fall över, när någon avvärjer dig neråt eller tar avvärjningen för långt ut åt sidan.

Du skall också [använda] snygga sidosättningar

hübschlichen *= sirligt, vackert, fint, stiligt;* ***veller****, troligen* ***fehler****.*

trÿben vff heuw oder stich alß du
deß vnderricht bist das du nitt
zů grob dar nach farst Vnnd
das dein ort all mal gegen sinen
angesicht stee zů ainer stoß
Vnd ist daß er von dinen absetzen
schlecht vff die anderen sÿtten
So far im nitt nach vnd wind
sam du vff die andern sÿtten
wöllest och absetzen Vnnd blÿb
vnnd stoß so bist du versetzt
vnnd so můß er dinen stoß retten
So kumpst du aber zů diner arbaÿt

Item merck öb ainer och etwas
der zedel kan vnd dir dine
stuck krump versetzt So windt

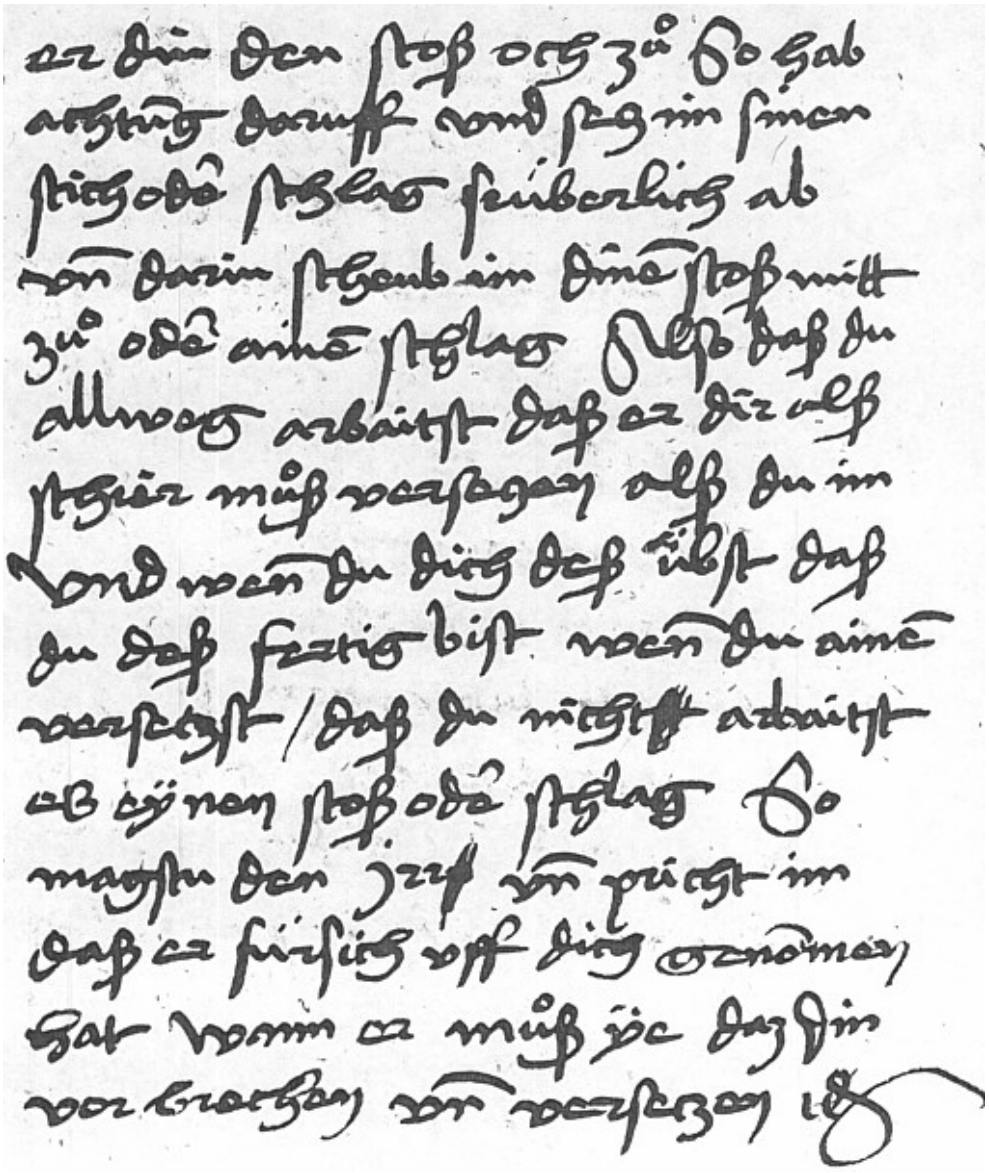
59R, om absetzen och bruch mot absetzen med krump

[Du skall också] använda [snygga sidosättningar] mot hugg eller stötar så som du blivit lärd det, så att du inte gör dem större än nödvändigt, och så att din spets vid alla tillfällen står mot hans ansikte, [redo] för en stöt.

Och om han från din avvärjning slår runt mot den andra sidan så följ inte efter honom och vinda, som om du ville avvärja på andra sidan. Utan stanna kvar och stöt, så har du avvärjt och så måste han rädda sig från din stöt; så kommer du till dina tekniker.

Om någon annan också kan något om läroverserna och använder krump för att avvärja dina tekniker, så vindar

grob *= grov, dålig, för stor;* ***sam*** *= såsom, som om*

er dir den stoß och zů So hab
achtung daruff vnd setz im sinen
stich oder schlag seüberlich ab
vnd darin scheub ein dinen stoß mitt
zů oder ainen schlag Also daß du
allweg arbaitst daß er dir alß
schier můß versetzen alß du im
Vnd wenn du dich deß übst daß
du deß fertig bist wenn du ainen
versetzst / daß du nicht arbaitst
es eÿnen stoß oder schlag So
magstu den irr vnd pricht im
daß er fürsich vff dich genommen
hat wann er můß ÿe daz din
vorbrechen vnd versetzen

59V, om absetzen

[så vindar] han en stöt mot dig; så var uppmärksam på detta och sätt beslutsamt hans stöt eller hugg åt sidan och i detsamma skjut snabbt in din stöt eller ett hugg, så att du alltid arbetar så att han måste avvärja dig innan du behöver [avvärja] honom.

Och när du övat dig på detta så att du är skicklig på och redo för det när du avvärjer någon, så att du inte anstränger dig mot en stöt eller hugg, så kan du störa honom och kontra det som han tagit sig för mot dig, eftersom han alltid måste kontra och avvärja dina [tekniker] före.

seüberlich -> säuberlich *= rent, snyggt, felfritt, aktsamt, försiktigt, lugnt, beslutsamt;* ***fertig*** *= färdig, redo, kan också betyda skicklig, smidig, snabb*